

โครงการศึกษาเอกลักษณ์ลุ่มแม่น้ำโขง ฐานออกแบบภายในศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยว
เชิงวัฒนธรรมแม่น้ำโขง

โดย
นายปรกรณ์ สิงห์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการออกแบบภายใน
ภาควิชาออกแบบตกแต่งภายใน
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2554
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

โครงการศึกษาเอกลักษณ์ลุ่มแม่น้ำโขง ฐานออกแบบภายในศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยว
เชิงวัฒนธรรมแม่น้ำโขง

โดย
นายปรกรณ์ สิงห์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการออกแบบภายใน
ภาควิชาออกแบบตกแต่งภายใน
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2554
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

**THE STUDY OF GREATER MEKHONG SUB-REGION IDENTITY THROUGH INTERIOR
DESIGN FOR GREATER MEKHONG CULTURAL TOURISM PROMOTION CENTER**

By

Pakhon Suongtee

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree

MASTER OF FINE ARTS

Department of Interior Design

Graduate School

SILPAKORN UNIVERSITY

2011

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง “โครงการศึกษา
เอกลักษณ์ลุ่มแม่น้ำโขง สู่งานออกแบบภายในศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแม่น้ำโขง”
เสนอโดย นายปกรณ์ สิงห์ดี เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการออกแบบภายใน

.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปานใจ ธารทัศนวงศ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ เดือน พ.ศ.

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์พยุร โมลีกรัตน์

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ร.ต.อ. ดร. อนุชา แฝงเกษร)

...../...../.....

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. วีระ อินพันทัง)

...../...../.....

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์เอกชาติ จันอุไรรัตน์)

...../...../.....

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เทิดศักดิ์ เหล็กดี)

...../...../.....

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์พยุร โมลีกรัตน์)

...../...../.....

50154306 : สาขาวิชาการออกแบบภายใน

คำสำคัญ : เอกลักษณ์แม่น้ำโขง / ออกแบบภายใน / ศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ปกรณ สึงดี : โครงการศึกษาเอกลักษณ์แม่น้ำโขง ศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแม่น้ำโขง. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : ผศ. พยุม โมสิกรัตน์. 185
หน้า.

การศึกษาเอกลักษณ์แม่น้ำโขงในวิทยานิพนธ์นี้ มุ่งเน้นศึกษา ความเชื่อที่เหมือน หรือ คล้ายกันของชุมชนลุ่มน้ำโขง โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาในส่วนของความเชื่อและ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสายน้ำ ที่มีความคล้ายคลึง กัน ทั้ง 6 ประเทศ ซึ่งประกอบไปด้วยประเทศจีน (ยูนนาน) พม่า ลาว ไทย กัมพูชา เวียดนาม ส่งผลถึงเทศกาล ประเพณี วัฒนธรรม ที่เชื่อมโยงต่อกัน มีวัตถุประสงค์เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้ มาประยุกต์และพัฒนาสู่การออกแบบ ศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแม่น้ำโขงต่อไป

กระบวนการศึกษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้ศึกษาจากข้อมูลเอกสารด้านต่างๆ รวมถึงได้ สร้างเครื่องมือการวิจัยด้วยแบบสอบถาม เพื่อหาความต้องการของศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรม (ที่ปัจจุบันนั้นยังไม่เกิดขึ้นจริง) ทำให้ได้ข้อมูลที่คลาดเคลื่อนน้อยที่สุด เพื่อให้การ ออกแบบ เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักท่องเที่ยวโดยตรง

ผลของการศึกษา จากความเชื่อและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสายน้ำในรูปแบบตัวแทน ตัวกลาง ของมนุษย์สู่ธรรมชาติ เกิดการ เชื่อมโยง ส่งต่อ ส่งผ่าน ซึ่งเป็นคำสำคัญที่นำมาใช้เป็น แนวคิดหลักของงานออกแบบ

การออกแบบศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จึงนำการเชื่อมโยง ส่งต่อ ส่งผ่าน มาแปรรูปสู่โครงการ ตั้งแต่โครงสร้างและส่วนประกอบทั้งภายในและภายนอก ด้วยลักษณะของ เส้นโค้งหลายรูปแบบที่ถ่ายทอดออกมาเป็นการเคลื่อนไหว คำสื่กลาง สัจจะวัสดุ ที่นำมาใช้สื่อถึง การเชื่อมโยงและส่งผ่าน รวมถึงการผสมผสานแนวคิดของลักษณะนาถ ซึ่งเป็นตัวแทนของสายน้ำ ที่เป็นคำสำคัญรอง เข้าไว้ด้วยกัน เพื่อให้เกิดบรรยากาศของพื้นที่ที่แสดงออกถึงความเชื่อที่เชื่อมโยง ส่งต่อกันทั้งโครงการ

ภาควิชาออกแบบตกแต่งภายใน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2554

ลายมือชื่อนักศึกษา

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

50154306 : MAJOR : INTERIOR DESIGN

KEY WORDS : INTERIOR DESIGN

PAKHON SUONGTEE : THE STUDY OF GREATER MEKHONG SUB-REGION
IDENTITY THROUGH INTERIOR DESIGN FOR GREATER MEKHONG CULTURAL TOURISM
PROMOTION CENTER. THESIS ADVISOR : ASST.PROF. PHAYUN MOSIKARAT. 185 pp.

The study of greater Mekhong sub - region identity focuses on the differences and similarities of the folklores, beliefs, and activities of the Mekhong sub-regions. The researcher set the research framework on the belief in river worship in 6 countries, including China (Yunnan), Myanmar, Laos, Cambodia, Thailand and Vietnam, which influences the festivals, traditions and cultures relatively. The objective is to apply the outcome of this research into developing a cultural tourist center in Mekhong regions in the future.

The data collection of this thesis is documentary. The need for a prospect cultural tourist center has been gathered by a survey. The error in the study is minimized to make the design of the center reach the tourist, which is a target group, directly.

The outcome of the study, the belief, and the activity that related with river and human being shape to be the core concept of this thesis's design.

The linkage of belief in river and human being was developed to the design of tourist center project both structure and interior design. The designed tourist center consisted of various curve styles, muddy colors, and material truth which reflected on Naga or the representative of river. Moreover, they altogether represented the coherence of atmosphere and tourist center area.

Department of Interior design Graduate School, Silpakorn University Academic Year 2011

Student's signature

Thesis Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ ด้วยอนุเคราะห์ ความช่วยเหลือ และกำลังใจจากบุคคลต่างๆ ดังรายนามต่อไปนี้

ขอขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์พยุร โมสิกรัตน์ และรองศาสตราจารย์ ดร.วิระ อินพันทัง ที่ได้สละเวลา ให้คำแนะนำ คำปรึกษา ในการทำวิทยานิพนธ์นี้จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ร.ต.อ ดร.อนุชา แฝงเกษร, รองศาสตราจารย์ เอกชาติ จันอุไรรัตน์, รองศาสตราจารย์ปัญญา ติเจริญโชติ, อาจารย์เทิดศักดิ์ เหล็กดี, อาจารย์ไพบูรณ์ จิรประเสริฐกุล, อาจารย์เอกพงษ์ ตรีตรง และคณาจารย์ทุกท่านที่ให้การอบรม สั่งสอน และให้คำแนะนำในทุกๆ เรื่อง

ขอขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ที่ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนการทำวิทยานิพนธ์มาโดยตลอด

ขอขอบคุณพี่สินินาถ พี่ปิยชาติ ที่คอยให้คำแนะนำ และช่วยเหลือในทุกๆ อย่าง

ขอขอบคุณปริญญานี ที่ช่วยงานข้อมูลเอกสาร, แบบสอบถาม และเป็นกำลังใจให้มาตลอด

ขอขอบคุณ พี่ๆ เพื่อนๆ ป.โท ทุกคนที่เป็นห่วงเป็นใย คอยปลุกดัน ให้ประสบความสำเร็จ

ขอขอบคุณ ผู้ให้ข้อมูล ที่สละเวลาส่วนตัวมาทำแบบสอบถาม และสัมภาษณ์ จนสามารถทำให้ได้ข้อมูลจนครบและ ลุล่วงไปด้วยดี

สุดท้าย ขอขอบคุณผู้บริหาร หัวหน้างาน เพื่อนๆ พี่ๆ ร่วมงาน และบริษัทเซรามิกอุตสาหกรรมไทย ที่เปิดโอกาสให้ข้าพเจ้าได้ศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ จนสำเร็จลุล่วง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
สมมติฐานของการศึกษา.....	3
ขอบเขตของการศึกษา.....	3
ขั้นตอนของการศึกษา	3
ข้อตกลงเบื้องต้น	4
วิธีการศึกษา	4
แหล่งข้อมูล.....	5
อุปกรณ์ที่ใช้ในการค้นคว้า.....	5
การเสนอผลงาน	5
คำสำคัญ.....	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการค้นคว้า	7
ความสำคัญของสายน้ำโจงและความหลากหลาย	7
ความเชื่อและกิจกรรมที่เกี่ยวกับสายน้ำ	11
สรุปแนวคิดที่ได้จากการศึกษาตัวแปรต้น	32
ความสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวในภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโจง	32
ศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	44
3 วิธีดำเนินการวิจัย	71
กระบวนการศึกษาวิจัย	71
เกณฑ์การเลือกขอบเขตการศึกษา	72

บทที่	หน้า
การออกแบบการศึกษา.....	73
ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย	74
แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา.....	75
เกณฑ์การเลือกพื้นที่ที่ทำการศึกษา	75
เกณฑ์การเลือกโครงการใกล้เคียง	76
การวิจัยด้วยการใช้เครื่องมือสร้างแบบสอบถาม	77
4 การวิเคราะห์ข้อมูลและผลของการวิเคราะห์เพื่อการออกแบบ	83
การวิเคราะห์เอกลักษณ์แม่น้ำโขง ความเชื่อและกิจกรรม ที่เกี่ยวข้องกับสายน้ำ.....	83
การวิเคราะห์ดีความหา KEY WORD	87
การวิเคราะห์ศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.....	92
5 การแปรรูปสู่กระบวนการออกแบบ.....	119
KEY WORD.....	119
SUB KEY WORD.....	122
แนวทางการออกแบบ แปรรูป รูปทรงอาคาร	125
แนวคิดการออกแบบภายใน	131
ผลสัมฤทธิ์งานออกแบบ Final design.....	136
6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	166
สรุปเอกลักษณ์แม่น้ำโขง	166
สรุปแนวความคิดในการออกแบบ	167
บทเสนอแนะ.....	169
บรรณานุกรม	171
ภาคผนวก	174
ประวัติผู้วิจัย	185

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	สรุปข้อมูลความเชื่อและกิจกรรมที่เกี่ยวกับสายน้ำ	32
2	จำนวนนักท่องเที่ยวและการเติบโตแสดงเป็นภาพรวมของประเทศ กลุ่มแม่น้ำโขง	38
3	จำนวนนักท่องเที่ยวและอัตราการเติบโตในประเทศไทย และ กลุ่มประเทศแม่น้ำโขง.....	39
4	จำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเยือนประเทศไทยเป็นทางผ่านที่จะไป กลุ่มประเทศกลุ่มแม่น้ำโขง จำแนกตามภูมิภาค	40
5	ประเภทของการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวที่มาเยือนประเทศไทย จำแนกตามภูมิภาค ในปีพ.ศ. 2550.....	41
6	ประเภทของการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวที่มาเยือนประเทศไทย จำแนกตามภูมิภาค ในปีพ.ศ. 2550.....	42
7	ลักษณะและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในภูมิภาค กลุ่มแม่น้ำโขงพ.ศ. 2550	43
8	สรุปข้อมูลการศึกษาโครงการใกล้เคียง.....	61
9	การหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละสถานะ โดยวิธีการเทียบสัดส่วน ของเปอร์เซ็นต์ของนักท่องเที่ยว	79
10	นักท่องเที่ยวขาเข้าในแต่ละประเทศ.....	104

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	บริเวณภายนอกศูนย์การออกแบบโครงการศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยว.....	48
2	แปลนองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเกาหลี.....	48
3	ป้ายสื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวบริเวณภายนอก	49
4	ตู้ display บริเวณภายนอก	49
5	เคาน์เตอร์ต้อนรับ	50
6	ส่วนพักคอยและจัดโชว์	50
7	ส่วนพักคอย	51
8	โซนดูภาพยนตร์.....	51
9	ตู้โชว์และตู้จัดเก็บเอกสาร,หนังสือ	51
10	โซนให้ข้อมูล อินเทอร์เน็ต และตู้จัดเก็บภาพยนตร์	52
11	โซนกิจกรรม	52
12	แปลนองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวญี่ปุ่น	54
13	โซนต้อนรับ	55
14	โซนด้านขวาประตูซ้ายคือห้องประชุม ประตูขวาคือห้องเก็บของ	55
15	โซนด้านซ้ายที่ประกอบไปด้วยเอกสารข้อมูลการท่องเที่ยว	56
16	โซนให้ข้อมูลโดยเจ้าหน้าที่.....	56
17	แปลนองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวและการศึกษาต่อประเทศสิงคโปร์	58
18	บริเวณด้านหน้า.....	59
19	เคาน์เตอร์ต้อนรับและให้ข้อมูล.....	59
20	โซนข้อมูลและเอกสาร	60
21	โซนพักคอย.....	60
22	บรรยากาศภายนอกของโครงการ	63
23	บรรยากาศภายในของโครงการ	63
24	บรรยากาศภายนอก มุมมองด้านบนของโครงการ	64
25	บรรยากาศภายนอกของโครงการ	65
26	บรรยากาศภายในของโครงการ	65
27	บรรยากาศภายในของโครงการ	66

ภาพที่		หน้า
28	บรรยากาศภายในของโครงการ	66
29	บรรยากาศภายในของโครงการ	66
30	บรรยากาศภายในของโครงการ	68
31	แนวคิดและโครงสร้าง	69
32	บริเวณภายนอก	69
33	บริเวณภายในและภาพรวม	70
34	บริเวณภายนอก	70
35	กระบวนการศึกษาวิจัย	71
36	Mind Map กระบวนการเลือก	72
37	การออกแบบวิธีการศึกษาหาข้อมูล	74
38	การวิธีการศึกษาหาข้อมูลโครงการใกล้เคียง	76
39	สูตรหาไร้ยามานะ	78
40	ความเชื่อสู่เอกลักษณ์แม่น้ำโขง	83
41	ความเชื่อและการเชื่อมโยง	84
42	ความเชื่อ Mind Map	86
43	การวิเคราะห์ Key word.....	88
44	การวิเคราะห์ Key word.....	89
45	การวิเคราะห์ แบบจุดต่อจุด.....	90
46	การวิเคราะห์ แบบมีทิศทาง.....	90
47	การวิเคราะห์ แบบจากศูนย์กลาง.....	91
48	การวิเคราะห์ แบบไม่กำหนดทิศทาง.....	91
49	การวิเคราะห์ แบบคุณสมบัติ.....	92
50	ผลการวิเคราะห์ข้อที่ 1.1	93
51	ผลการวิเคราะห์ข้อที่ 1.1	93
52	ผลการวิเคราะห์ข้อที่ 1.2 ,1.3 และ 1.4	94
53	ผลการวิเคราะห์ข้อที่ 1.5 ,1.6 และ 1.7	95
54	ผลการวิเคราะห์ข้อที่ 2.1 ,2.2	96
55	ผลการวิเคราะห์ข้อที่ 2.2 ,2.3 และ 2.4	97
56	ผลการวิเคราะห์ข้อที่ 3.2 ,3.3	99

ภาพที่		หน้า
57	ผลการวิเคราะห์ข้อที่ 3.4	100
58	ผลการวิเคราะห์ข้อที่ 4.1,4.2	101
59	ผลการวิเคราะห์ข้อที่ 5.1,5.2	102
60	แผนที่ภูมิประเทศลุ่มแม่น้ำโขง	103
61	ข้อมูลแผนที่การเดินทาง GMS	106
62	ข้อมูลแผนที่การเดินทาง GMS.....	107
63	ข้อมูลแผนที่การเดินทาง GMS	108
64	ข้อมูลแผนสะพานมิตรภาพหมายเลข 4.....	109
65	พื้นที่ตั้งโครงการ	110
66	ถนนทางเข้าโครงการ	111
67	พื้นที่ด้านหน้าของโครงการ	111
68	พื้นที่ด้านหลังของโครงการ	111
69	พื้นที่ของโครงการกับสภาพแวดล้อม	112
70	รูปแบบการบริหารงาน.....	113
71	พฤติกรรมการใช้งานของกลุ่มนักท่องเที่ยว	115
72	พฤติกรรมการใช้งานของกลุ่มผู้ประกอบการ	115
73	พฤติกรรมการใช้งานของ หัวหน้าศูนย์.....	115
74	พฤติกรรมการใช้งานของ เจ้าหน้าที่การตลาด.....	115
75	พฤติกรรมการใช้งานของ เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำ	116
76	พฤติกรรมการใช้งานของ เจ้าหน้าที่โสต.....	116
77	พฤติกรรมการใช้งานของ เจ้าหน้าที่ดูแลข้อมูลและ website.....	116
78	พฤติกรรมการใช้งานของ แม่บ้าน	116
79	พฤติกรรมกับพื้นที่การใช้งาน	117
80	BUBBLE DIAGRAM	118
81	แนวคิด Keyword	119
82	แนวคิดสู่แปลน	120
83	แนวคิด sub key word.....	122
84	แนวคิด BUBBLE DIAGRAM	123
85	แนวคิด ต้นน้ำ ปลายน้ำ.....	123

ภาพที่		หน้า
86	แนวคิด ต้นน้ำ ปลายน้ำ.....	124
87	แนวคิด ต้นแบบของอาคาร	125
88	แบบสเก็ตแรก	126
89	แนวคิดสเก็ตที่ 2.....	127
90	แนวคิดสเก็ตที่ 2.....	128
91	แบบสเก็ตที่ 2	128
92	แบบ Draft ที่ 1	130
93	แบบ Draft ที่ 2	131
94	แบบ Draft ที่ 2 ส่วนภายในให้บริการและแนะนำ	132
95	แบบ Draft ที่ 2 ส่วนภายในให้ทางเข้า	133
96	แบบ Draft ที่2 ส่วนนิทรรศการต้นน้ำ	134
97	แบบ Draft ที่2 ส่วนนิทรรศการปลายน้ำ	135
98	แบบ Draft ที่2 ส่วนที่พักคอย โซนหนังสือ เบเกอร์รี่	136
99	Master plan.....	137
100	Plan ชั้นที่ 1	138
101	Plan ชั้นที่ 2	139
102	รูปแบบอาคาร	140
103	รูปแบบโมเดลอาคาร	143
104	รูปแบบโมเดลอาคาร	144
105	แสดงภายนอกอาคาร ด้านหน้า	145
106	แสดงภายนอกอาคาร ด้านหลัง.....	145
107	แสดงภายนอกอาคาร ด้านข้าง.....	145
108	แสดงภายนอกอาคาร ด้านข้าง.....	146
109	แปลนฝ้า ชั้น 1.....	147
110	แปลนฝ้า ชั้น 2.....	147
111	แปลนไฟ ชั้น1.....	148
112	แปลนไฟ ชั้น 2.....	148
113	แปลนพื้นชั้น 1	150
114	แปลนพื้นชั้น 2	151

ภาพที่		หน้า
115	แสดงรูปด้านภายใน	152
116	แสดงรูปด้านภายใน	152
117	แสดงรูปด้านภายใน	153
118	แสดงรูปด้านภายใน	153
119	โซนแนะนำและให้บริการต่างๆ.....	154
120	Detail หุ้มเสา.....	155
121	Detail หุ้มเสา.....	155
122	ทางเข้าส่วนจัดแสดง	156
123	ส่วนจัดแสดง ต้นน้ำ	157
124	ส่วนจัดแสดง ต้นน้ำ.....	157
125	Detail ผนังและส่วนจัดแสดง	158
126	Detail ผนังและส่วนจัดแสดง	159
127	Detail ผนังและส่วนจัดแสดง	159
128	Detail การจัดแสดง	160
129	ส่วนจัดแสดง ต้นน้ำ บริเวณทางลาด.....	160
130	ส่วนจัดแสดงปลายน้ำ	161
131	ส่วนจัดแสดงปลายน้ำ	162
132	ส่วนจัดแสดงปลายน้ำ	162
133	ส่วนพักคอย เบเกอร์รี่ และโซนหนังสือ	163
134	วัสดุและโทนสี	164
135	สัญลักษณ์โครงการ	165

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำที่มีต้นกำเนิด มาจากภูเขากู่เจิง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาหิมาลัย บนที่ราบสูงทิเบต เขตจังหวัดหยูชู่ มณฑลชิงไห่ ประเทศจีน โดยมีแม่น้ำจางและแม่น้ำอาอุไหลมารวมกัน คนจีนทั่วไปเรียก "แม่น้ำหลานชาง" ซึ่งมีความหมายว่า แม่น้ำที่ไหลเชี่ยวกราก แต่คนชนชาติลื้อในแคว้นสิบสองพันนาหรือสิบสองปันนา เรียกแม่น้ำสายนี้ว่าแม่น้ำ "ล้านช้าง"

แม่น้ำโขง (2552) ไหลผ่าน 6 ประเทศ คือ จีน พม่า ลาว ไทย เวียดนาม กัมพูชา และไหลออกสู่ทะเลจีนใต้ที่เวียดนาม มีความยาวทั้งสิ้น 4,909 กิโลเมตร ยาวเป็นอันดับ 10 ของโลก มีจำนวนพันธุ์ปลาที่สำรวจพบ 1,245 ชนิด มีพื้นที่ชุ่มน้ำ 795,000 ตารางกิโลเมตร แม่น้ำโขงตอนบนจะได้รับน้ำจากการละลายของภูเขาคิมะเป็นส่วนใหญ่ เช่น จากเทือกเขาคิมะเหมยลี่ ในแขวงกริลา ส่วนตอนล่างได้รับน้ำจากเทือกเขาต่างๆ ที่ไหลลงสู่แม่น้ำสาขาของแม่น้ำโขงรวมทั้งจากฝนในฤดูมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ระหว่างเดือนพฤษภาคม - ตุลาคม ทำให้เกิดน้ำท่วมทุกปีที่บริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงในเวียดนาม ปลายของแม่น้ำโขงที่ประเทศเวียดนามนี้ ได้แยกออกเป็น 9 สายก่อนไหลลงสู่ทะเลจีนใต้ คนเวียดนามเรียกว่า “9 มังกร” สามเหลี่ยมดินดอนปากแม่น้ำนี้จึงเป็นที่สะสมตะกอนดินซึ่งมีคุณค่า เป็นปุ๋ยธรรมชาติชั้นดี และเป็นแหล่งปลูกข้าวคุณภาพดีแห่งหนึ่งของโลก สำหรับผู้คนที่อาศัยอยู่ตามริมฝั่งแม่น้ำของแม่น้ำสายนี้เปรียบเหมือนเส้นเลือดหลักที่หล่อเลี้ยงชีวิตของพวกเขา ประชาชนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากกว่า 60 ล้านคน มีชีวิตผูกพันอยู่กับแม่น้ำสายนี้ซึ่งเป็นทั้ง แหล่งอาหาร แหล่งน้ำที่ใช้ทำการเกษตร การเดินทาง การขนส่ง ตลอดจนใช้อุปโภคบริโภคและ สันทนาการ

แม่น้ำโขง คือ ความหลากหลายและแตกต่างสุดจะพรรณนา ตลอดทั้งความยาวของสายแม่น้ำ รวมทั้งอาณาบริเวณสองฟากฝั่ง เต็มไปด้วยพหุลักษณะของชาติพันธุ์ ภาษา และวัฒนธรรม ในอดีตยังเป็นแหล่งกำเนิดอารยธรรมโบราณ ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ เช่น เมืองหลวงพระบาง นครวัดนครธม แหล่งอารยธรรมบ้านเชียง แหล่งโบราณคดีเชียงแสนหลวง ฯลฯ

จากที่กล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าแม่น้ำโขงมหานทีแห่งนี้ เป็นสายใยชีวิตของผู้คนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ก่อเกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรมด้วยความแตกต่างกันของชาติพันธุ์ที่มีความน่าสนใจ และด้วยความสำคัญเหล่านี้จึงเป็นแรงจูงใจให้เกิดการจัดตั้งกลุ่มเครือข่ายลุ่มแม่น้ำโขงขึ้นภายใต้ชื่อ โครงการ GMS ซึ่งเป็นความร่วมมือของ 6 ประเทศ คือ ไทย พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนามและจีน (ยูนนาน) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 โดยมีธนาคารพัฒนาเอเชีย (ADB: Asian Development Bank) เป็นผู้ให้การสนับสนุนหลัก กลุ่มประเทศ GMS มีพื้นที่รวมกันประมาณ 2,300,000 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณพื้นที่ของยุโรปตะวันตก มีประชากรรวมกันประมาณ 250,000,000 คน และอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ อีกทั้งยังเป็นจุดศูนย์กลางในการเชื่อมโยงติดต่อระหว่างภูมิภาคเอเชียใต้ เอเชียตะวันออก และ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

โครงการ GMS มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เกิดการขยายตัวทางการค้า การลงทุน อุตสาหกรรมการเกษตร และบริการ สนับสนุนการจ้างงานและยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ให้ดีขึ้นส่งเสริมและพัฒนาความร่วมมือทางเทคโนโลยีและการศึกษาระหว่างกัน ตลอดจนการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ส่งเสริมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมและเพิ่มขีดความสามารถรวมทั้งโอกาสทางเศรษฐกิจในเวทีการค้าโลก โดยสาขาความร่วมมือของ GMS มี 9 สาขา ได้แก่ คมนาคมขนส่ง โทรคมนาคม พลังงาน การค้า การลงทุน เกษตร สิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยว และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งในสาขาการท่องเที่ยวของกลุ่มนั้น มีประเด็นน่าสนใจที่กำลังดำเนินแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยประเทศไทยจับมือกับประเทศจีนตั้งเครือข่ายลุ่มน้ำ โขง เปิด แผนปฏิบัติ 5 ขั้นตอน นำนักท่องเที่ยวสู่ 6 ประเทศ ดังข้อมูลในข่าวสดรายวันวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2551 ปีที่ 18 ฉบับที่ 6379 กล่าวไว้ว่า

นายสมเกียรติ ชื่นธีระวงศ์ นายกสมาคมสมาพันธ์การท่องเที่ยวภาคเหนือ 17 จังหวัด และนายกสมาคมท่องเที่ยวเชียงรายเปิดเผยว่า เมื่อเร็วๆ นี้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและสมาคม รวมทั้งนักธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวไปยังเมืองเชียงรุ่ง ลิบสองปันนา และเมืองคุนหมิง มณฑลยูนนานประเทศจีนเพื่อหารือเรื่องความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว โดยมีเป้าหมายดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั่วโลกโดยเฉพาะทางตะวันตกที่ต้องการเข้าไปสัมผัสประเทศในกลุ่มอนุภูมิภาค ลุ่มแม่น้ำโขง หรือ จีเอ็มเอส (Greater Mekong Subregion = GMS) อย่างใกล้ชิด ในเบื้องต้นเสนอให้จีนร่วมกันดำเนินการตามแผนบันได 5 ขั้น ซึ่งสมาคมได้ดำเนินการอยู่ใน 17 จังหวัดภาคเหนือ เพื่อเกิดเครือข่ายร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรมคือ ขั้นที่ 1 รวมกลุ่มผู้ประกอบการท้องถิ่น และหน่วยงานเกี่ยวข้อง ขั้นที่ 2 จัดกลุ่มธุรกิจทำลิสเตอร์ เช่น โรงแรม ร้านอาหาร ขั้นที่ 3 จัดทำสินค้า พัฒนา สถานที่ท่องเที่ยว เช่น โปรแกรมทัวร์ สถานที่ท่องเที่ยว ฯลฯ ขั้นที่ 4 ทดสอบสินค้า

และขั้นที่ 5 นำออกจำหน่ายตามตลาดท่องเที่ยวต่างๆ จะทำให้เอกชนเห็นเจ้าภาพที่เป็นศูนย์กลางจะอำนวยความสะดวกด้านธุรกิจชัดเจน

ความสำคัญที่กล่าวมา จึงเกิดความสนใจที่จะศึกษาเอกลักษณ์ของแม่น้ำโขง เพื่อนำมาพัฒนา ต่อยอดสู่การส่งเสริมการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นต่อไป

ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. ศึกษาเอกลักษณ์ของกลุ่มแม่น้ำโขงทางความเชื่อ
2. ศึกษาศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
3. วิเคราะห์และนำผลจากการศึกษา พัฒนาสู่กระบวนการออกแบบต่อไป

สมมุติฐานของการศึกษา

ข้าพเจ้าเชื่อมั่นว่าการศึกษาความเชื่อกลุ่มแม่น้ำโขงนั้น สามารถสรุปความสำคัญและคลี่คลาย แนวคิด ตู้องค์ความรู้ที่จะพัฒนาต่อ เพื่อออกแบบศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแม่น้ำโขงได้อย่างเหมาะสม

ขอบเขตของการศึกษา

ขอบเขตที่ศึกษาแบ่งออกได้ ดังนี้

1. พื้นที่การศึกษา คือ พื้นที่ติดริมแม่น้ำโขง ตั้งแต่จีน พม่า ลาว ไทย กัมพูชา เวียดนาม
2. ประเภทของการศึกษาความเชื่อ ในที่นี้ คือ ความเชื่อของชุมชนกลุ่มแม่น้ำโขงที่เกี่ยวกับความเชื่อและกิจกรรมที่เกี่ยวกับสายน้ำ เพื่อความอุดมสมบูรณ์ รวมถึงแสดงออกทางประเพณี เทศกาล หรือ ตัวแทนที่เป็นสัญลักษณ์ของความเชื่อที่เหมือนกันใน 6 ประเทศ และเชื่อมโยงต่อกัน เพื่อหาเอกลักษณ์ที่ตรงกันและมีอิทธิพลมากที่สุด

ขั้นตอนของการศึกษา

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศ และต่างประเทศ โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารประกอบนิทรรศการถาวร, หนังสือหรือตำราวิชาการ, งานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา, บทความย่อยจากนิตยสาร, เอกสารสัมมนาวิชาการ, และเอกสารอื่นๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้อง
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ในความเชื่อที่เกี่ยวข้อง
3. สำรวจพื้นที่ที่จะทำโครงการเพื่อทำการออกแบบ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. ขั้นตอนการพัฒนาแนวความคิด
6. ขั้นตอนการออกแบบ
7. ขั้นตอนการสรุปผลการศึกษา
8. ขั้นตอนการจัดทำเอกสาร
9. ขั้นตอนการเสนอแนะ

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การศึกษาเอกลักษณ์ลุ่มแม่น้ำโขง ที่เกี่ยวกับความเชื่อและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสายน้ำ นั้น เดิมทีจะมุ่งหาเอกลักษณ์ของความเชื่อในแบบต่างๆ จากประเทศทั้ง 6 แต่ด้วยการค้นคว้าหาข้อมูลดังกล่าวติดขัด ด้วยข้อมูลและหลักฐานด้านงานวิจัยไม่มากนัก หรือด้วยที่การศึกษาข้อมูลเหล่านั้นไม่ตรงประเด็นนัก การศึกษาจึงจะอิงจุดที่เกี่ยวข้องกับจุดปลายของความเชื่อ ในลักษณะของความเชื่อที่เกี่ยวกับการสายน้ำ เพื่อความอุดมสมบูรณ์ ไม่ว่าจะเป็นประเพณี หรือเทศกาลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งต้องมีความเหมือนกันหรือเชื่อมโยงกันตั้งแต่สองประเทศขึ้นไป นำมาคัดเลือกข้อมูลที่มีความตรงกันและเป็นไปได้ที่สุด

2. ศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่กำลังศึกษานั้นจะเป็นการทำศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แนวใหม่ซึ่งเป็นการจัดนิทรรศการที่เป็นแบบทางการ (ปัจจุบันนั้นจะเห็นได้ว่า ศูนย์หรือพิพิธภัณฑ์ที่ให้ความรู้ดังกล่าว นักท่องเที่ยวไม่สามารถจะมีพฤติกรรมการใช้งานและเชื่อมโยงต่อสิ่งเหล่านั้นได้อย่างเต็มที่) เพื่อให้เกิดการใช้งานได้จริง การศึกษาศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนี้ จึงจะศึกษาด้วยวิธีการสำรวจความต้องการและนำโครงการที่มีความใกล้เคียงในลักษณะการใช้งานต่างๆ ที่เหมือนกัน มาคัดเลือกเพื่อเป็นแนวทางในการทำงานต่อไป

วิธีการศึกษา

1. การศึกษาข้อมูลเอกสารจากตำรา บทความทางวิชาการ เอกสารงานวิจัย สื่อสารสนเทศต่างๆ
2. ทางกายภาพของพื้นที่ ที่คาดว่าจะเป็นที่ตั้งโครงการ โดยการสำรวจ ภาพถ่าย สัมภาษณ์
3. การคัดเลือก เรียบเรียงข้อมูล จัดหมวดหมู่และแบ่งออกเป็นระบบตามความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่ทำการศึกษา เพื่อความชัดเจนในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อสามารถนำประเด็นที่เป็นสาระหลักที่สำคัญ มาพัฒนาสู่แนวความคิดในการออกแบบ

5. เสนอผลงานการออกแบบงานออกแบบภายใน

แหล่งข้อมูล

1. ห้องสมุด
2. INTERNET
3. จากสถานที่จริง
4. จากบุคคล

อุปกรณ์ที่ใช้ในการค้นคว้า

1. คอมพิวเตอร์
2. กล้องถ่ายรูป
3. อุปกรณ์เครื่องเขียนต่างๆ

การเสนอผลงาน

1. Powerpoint
2. Plan
3. Elevation Detail
4. Perspective
5. Model
6. รูปเล่ม

คำสำคัญ

1. เอกลักษณ์ คือ ลักษณะที่เหมือนกันหรือมีส่วนร่วม (ราชบัณฑิตยสถาน 2546 : 1361)

คือ ลักษณะเฉพาะตัว ลักษณะที่เหมือนกันหรือมีส่วนร่วม หรือ ลักษณะที่แสดงความเป็นอย่างเดียวกันของคนในสังคมหนึ่งๆ ซึ่งแตกต่างจากลักษณะร่วมของคนในสังคมอื่น คำว่า เอกลักษณ์ บัญญัติให้ตรงกับคำภาษาอังกฤษ ว่า identity (2552)

2. กลุ่มแม่น้ำโขง คือ บริเวณพื้นที่ซึ่งครอบคลุม ลำน้ำธรรมชาติใดๆ ที่เป็นแหล่งรวม น้ำไหลลงสู่แม่น้ำโขง ซึ่งน่าจะอนุมานได้ว่าเริ่มจากเทือกเขาหิมาลัยไปจนจรดทะเลจีนใต้ ครอบคลุมแดนดินถิ่นฐานของคนหลายเชื้อชาติ (2552)

คือ ผู้คน แผ่นดิน และ พื้นน้ำอันกว้างใหญ่ของกลุ่มประเทศที่อยู่ใน กลุ่ม แม่น้ำสำคัญทั้งสองสายนี้ นี่เป็นดินแดนที่อุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ และก็ได้เป็นของ คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ชาติใดชาติหนึ่งโดยเฉพาะไม่ ความอุดมสมบูรณ์ไม่ว่าโดยธรรมชาติหรือ วัฒนธรรม ตลอดจนเส้นทางคมนาคมทั้งทางบกทางน้ำเป็นของมนุษยชาติร่วมกัน (2552)

คือ พื้นที่ติดริมโขงมี 6 ประเทศ คือ จีน พม่า ลาว ไทย กัมพูชา เวียดนาม

3. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

คือ การท่องเที่ยวเพื่อชมสิ่ง que แสดงความเป็นวัฒนธรรม เช่น ปราสาท พระราชวัง วัด โบราณสถาน โบราณวัตถุ ประเพณี วิธีการดำเนินชีวิต ศิลปะทุกแขนง และสิ่งต่างๆ ที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองที่มีการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม การดำเนินชีวิตของบุคคลในแต่ละยุคสมัย ผู้ท่องเที่ยวจะได้รับทราบประวัติความเป็นมา ความเชื่อ มุมมองความคิดความศรัทธา ความนิยมของบุคคลในอดีต ที่ถ่ายทอดมาถึงคนรุ่นปัจจุบันผ่าน สิ่งเหล่านี้ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ 2552)

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการค้นคว้า

1. ความสำคัญของสายน้ำโขงและความหลากหลายชาติพันธุ์

แม่น้ำโขงกำเนิดจากเทือกเขาสูงทางด้านทิศตะวันตกของภูเขาคินหลิง ในเขตมณฑลชิงไห่ ของจีน แล้วไหลผ่านทิเบตเข้าสู่มณฑลยูนนาน แม่น้ำโขงไหลลงทางทิศใต้ขนานกับแม่น้ำสาละวิน (น้ำ คง) จนถึงตอนกลางของยูนนานแล้วจึงแยกห่างจากกัน โดยแม่น้ำสาละวินไหลเข้าสู่ เขตแดนประเทศพม่า (เมียนมาร์) ส่วนแม่น้ำโขง (จีนเรียก “ลานซางเจียง”) ไหลวกไปทางทิศตะวันออก แบ่งเขตแดนพม่า - ลาว มีความยาวประมาณ 220 กิโลเมตร แล้วหักเข้าสู่ชายแดนไทยที่ “สามเหลี่ยมทองคำ” จังหวัดเชียงราย อันเป็นบริเวณที่ชายแดนไทย - ลาว - พม่า บรรจบกัน แม่น้ำโขง ไหลผ่านเข้าไปในเขตแดนลาวจนถึงหลวงพระบางแล้วหักลงใต้เข้าประชิดชายแดนไทย อีกครั้งหนึ่งที่จังหวัดเลย เป็นเส้นแบ่งเขตแดนไทย - ลาว (ยาวถึง 825 กิโลเมตร) แล้วจึงไหลเข้าสู่ดินแดนกัมพูชา (ยาวประมาณ 585 กิโลเมตร) ต่อจากนั้นจึงเข้าสู่เขตประเทศเวียดนาม (ยาวประมาณ 210 กิโลเมตร) แล้วไหลลงทะเลจีน ตอนใกล้ปากน้ำ แม่น้ำโขงจะแยกออกเป็นแม่น้ำสายย่อยๆ อีก 9 สาย คนจึงมักเรียกบริเวณปากน้ำนี้ว่า “แก้มมังกร”

ตอนบนของแม่น้ำโขงมีขนาดค่อนข้างแคบ น้ำไหลผ่านเทือกเขาสูงชัน ไม่ค่อยมีที่ราบขนาดใหญ่ จึงมีชุมชนชาวเขาขนาดเล็กกระจัดกระจายกันอยู่ กลุ่มชาติพันธุ์ในบริเวณตอนบนของแม่น้ำส่วนใหญ่เป็นพวกที่พูดภาษาตระกูลทิเบต - พม่า (Tibetan - Burman) เช่น ไป๋ หยี่ นาซี ฮานี ลีซู ลาหู่ จิโน ฯลฯ บางแห่งก็มีพวกม้งและเข่าอาศัยอยู่ประปรายเรื่อยมาจนถึงเขตแดนลาวและไทย ส่วนชาวจีนมักอาศัยอยู่ในชุมชนเมืองบนที่ราบ กองทัพจีนเข้ามาตั้งค่ายทหารในแถบลุ่มน้ำโขงในยูนนานตั้งแต่ สมัยราชวงศ์หมิง (1368 - 1644 A.D.) ต่อจากนั้นคนจีนก็อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในยูนนานมากขึ้นเรื่อยๆ จนจำนวนประชากรจีนมีมากกว่าพวกทิเบต - พม่า ที่เคยเป็นประชากรหลักในบริเวณนี้มาก่อน

กลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลทิเบต - พม่า หลายพวกตั้งถิ่นฐานกันอย่างกว้างขวางในจีนหลายมณฑล เช่น เสฉวน ยูนนาน กุ้ยโจว และกวางสี กลุ่มคนเหล่านั้นเคลื่อนย้ายเข้ามาอาศัยในบริเวณนี้ตั้งแต่ต้นคริสตศตวรรษที่สิบเจ็ด ชาวยุโรปมีจำนวนประชากรมากที่สุดในยูนนาน ผู้นำชาวฮียบริเวณทะเลสาบเดียนฉื่อในมณฑลยูนนานได้รับแต่งตั้งให้เป็นกษัตริย์ของอาณาจักรเดียน (King of Dian)

โดยจักรพรรดิฉินในสมัยราชวงศ์ฉัน (206 B.C. - 220 A.D.) บริเวณที่ตั้งอาณาจักรเตียนได้ขุดพบ กลองมโหระทึกและเครื่องมือเครื่องใช้สำริดเป็นจำนวนมาก ต่อมาผู้นำชาวไป่ได้รับการสนับสนุน จากจักรพรรดิฉินสมัยราชวงศ์ถัง (618 - 907 A.D.) ให้เป็นกษัตริย์ปกครองอาณาจักรน่านเจ้าใน ตอนเหนือของทะเลสาบเอ๋อไห่ ได้รับตราตั้งให้เป็นกษัตริย์ของยูนนาน (King of Yunnan) อาณาจักรน่านเจ้ามีอาณาเขตกว้างขวางตั้งแต่ชายฝั่งทางทิศตะวันออกของแม่น้ำโขงไปจนถึงลุ่มน้ำ แดงทาง ตอนเหนือของเวียดนาม เคยยกกองทัพไปโจมตีอาณาจักรศรีเกษตรหรือพิว (Pyu) ในพม่า เมื่อ ค.ศ. 757 และ 763 และรุกรานเวียดนามเมื่อ ค.ศ. 861 และ 866 อาณาจักรน่านเจ้าเสื่อมลงจาก การก่อกบฏของพวกชาวนา และทาสในปี ค.ศ. 902 ต่อมาได้รวบรวมกำลังได้อีก จัดตั้งเป็น อาณาจักรต้าลี่ ในปี ค.ศ. 937 กองทัพมองโกลยกทัพมาโจมตีต้าลี่แตกแล้วผนวกต้าลี่เข้าเป็นส่วน หนึ่งของมหาอาณาจักรจีนเมื่อปี ค.ศ. 1253

พบหลักฐานว่ามีคนไท (คนไท หมายถึง กลุ่มคนที่พูดภาษาตระกูลไท เข้ามาตั้งถิ่นฐาน ในเขตน่านเจ้าบริเวณลุ่มน้ำโขงและเทือกเขาอ้ายลาวตั้งแต่สมัยราชวงศ์ถังหรือก่อนหน้านั้น เอกสาร “หมานซู” ของฟานจ้าวเขียนขึ้นในสมัยราชวงศ์ถัง กล่าวถึงพวกหมานหรือคนป่าเถื่อน (ในทัศนะ ของจีน) ว่าพื้นที่แถบเมืองหย่งชั่งและไคหนาน ในยูนนาน มีพวกพินทอง พินเงิน พินดำ สักหน้าและ ลักเท้าตั้งถิ่นฐานอยู่ ประเพณีการเคี้ยวหมาก ย้อมพินดำ ตกแต่งพินด้วยทองคำหรือเงิน และสักตาม ร่างกาย เป็นประเพณีเก่าแก่ของคนไทที่แพร่หลาย ปัจจุบันยังพบคนไทหลายกลุ่มที่ยังรักษา ประเพณีเหล่านี้อยู่ เช่น คนไทในลุ่มน้ำสาละวิน ลุ่มน้ำแดง และลุ่มน้ำโขง พวกคนไทที่ตั้งถิ่นฐาน ในเขตหย่งชั่งและไคหนาน (ซึ่งระบุไว้ในเอกสารหมานซู) ก็ยังคงมีชุมชนคนไทเหลืออยู่เป็นจำนวน ไม่น้อย แม้ว่าคนไทจำนวนมากได้อพยพออกจากบริเวณนี้ เนื่องจากหนีภัยสงครามจากการสู้รบกับ กลุ่มหิยและซุย บริเวณดังกล่าวได้แก่เมืองจิงตง เจิ่นหยวน จิงกู ผูเออร์ ซือเหมา ฯลฯ บางกลุ่มก็ได้ แต่งงานผสมผสานกับจีนและหิยแล้ว ทำให้สูญเสียภาษาไทที่เคยใช้ในชีวิตประจำวันไปด้วย

เมื่อปี ค.ศ. 1988 ได้ค้นพบสุสานเจ้าเมืองคนไทที่เมืองจิงตง (ไทเรียก “เชียงทุ่ง”) โดย บังเอิญ ภายในสุสานพบหน้ากากทองคำ เขียนหมากทองคำฝังอัญมณี เหริยทองคำ เครื่องประดับ และเครื่องใช้สอยทำด้วยทองคำและเงินเป็นจำนวนมาก ทั้งยังพบจานีกลักบนแผ่นหินว่าเป็น สุสานของเจ้าเมืองเชียงทุ่งรุ่นที่ 9 ชื่อ “ท้าวจิน” ซึ่งมีชีวิตอยู่ในรัชกาลของจักรพรรดิเจี๋ยจิ้ง สมัย ราชวงศ์ หมิง (1522 - 1567 A.D.) บรรพบุรุษของท้าวจินได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าเมืองเชียงทุ่ง ตั้งแต่สมัยราชวงศ์หยวน และสืบทอดอำนาจปกครองมาจนถึงสมัยราชวงศ์ชิง จึงล่มสลายไป เพราะพ่ายแพ้การสู้รบกับชาวหิยและซุย (มุสลิม) การค้นพบครั้งนี้แสดงถึงการตั้งถิ่นฐานของคนไท และฐานะอันมั่งคั่งของเจ้าเมืองชาวไทในบริเวณแม่น้ำโขงตอนกลางและอาณาบริเวณใกล้เคียง สืบ ย้อนไปกว่า หนึ่งพันปี นับว่าเป็นหลักฐานทางโบราณคดีที่สำคัญเกี่ยวกับคนไทในจีน

ดินแดนทางด้านการปกครองของแม่น้ำโขงไปจนถึงลุ่มน้ำสาละวินและสาขานั้นก็เป็นถิ่นฐาน อีกแห่งหนึ่งของคนไทมาแต่โบราณ ไทหลวง (หรือไทเหนือ) ตั้งถิ่นฐานอยู่หนาแน่นริมฝั่งแม่น้ำ มาว (จีนเรียก “รุยลี่”) ที่แบ่งเขตแดนจีนและพม่าในปัจจุบัน ทั้งสองฝั่งของแม่น้ำมีบ้านเมืองของคนไทตั้งอยู่อย่างหนาแน่นและเคยอยู่ภายใต้ระบบการปกครองเดียวกัน โดยมีศูนย์กลางที่เมืองมาว หลวง เรียกชื่อว่า “อาณาจักรมาวหลวงโกสัมพี” (จีนเรียก “ลุซวน”) บริเวณนี้มีที่ราบอุดมสมบูรณ์ขนาดใหญ่ ทำนา ปลูกข้าวได้ผลดี ทำให้มีผู้คนเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่หนาแน่น ส่งผลให้อาณาจักรมาวหลวงมีกำลังไพร่พลจำนวนมาก จึงยกกองทัพไปโจมตีบ้านเมืองใกล้เคียงในเขตพม่าตอนเหนือและหัวเมืองคนไทด้านตะวันตกของแม่น้ำโขงในยุคนานซึ่งทำให้จีนไม่พอใจจึง ยกกองทัพมาปราบปรามอาณาจักรมาวหลวงหลายครั้ง จนในที่สุดผู้นำของมาวหลวงพ่ายแพ้และต้องยอมรับอำนาจการปกครองของจีนในสมัยราชวงศ์หมิงตอนต้น ดินแดนบางส่วนของอาณาจักรมาวหลวงคือบริเวณเดือหง (หรือไต้คง) ของจีนในปัจจุบัน อีกส่วนหนึ่งอยู่ในเขตแดนพม่าแถบเมืองน้ำดำ รัฐฉานตอนบน ซึ่งเป็นพวกที่อยู่บนดอยมักเป็นกลุ่มที่พูดภาษาตระกูลทิเบต - พม่า เช่น กะฉิ่น ลาหู่ ลีซอ อาข่า กะเหรี่ยง ฯลฯ กลุ่มที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก เช่น วัว ปะด่อง ขมุ ฯลฯ ก็อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน พวกกลุ่มคนที่มีความแตกต่างทางภาษาและวัฒนธรรมต่างดำเนินชีวิตตามประเพณีของตนท่ามกลางสภาพแวดล้อมในลุ่มน้ำ หุบเขา และเทือกเขา ที่ บรรพบุรุษ ของพวกเขาเข้ามาตั้งรกรากสืบต่อกันมาช้านาน พวกเขายังต้องสนองความต้องการของกลุ่มคนผู้มีอำนาจเหนือกว่าจากภายนอกที่เข้ามาแทรกแซงกิจกรรมทางการเมืองและเศรษฐกิจในสังคมของพวกเขาอยู่เสมอ

อาณาจักรสิบสองปันนาของไตที่ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขงทางตอนใต้ของยุคนานก่อนที่จะไหลไปสู่เขตประเทศลาวและพม่า บ้านเมืองแถบนี้เคยรวมกันเป็นรัฐ มีกษัตริย์ปกครองมาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 12 มีเมืองหลวงที่เชียงรุ่ง (จีนเรียก “จิ่งหง”) ภายหลังการปฏิวัติของพรรคคอมมิวนิสต์ที่ยึดอำนาจการปกครองของจีนได้ในปี ค.ศ. 1949 กษัตริย์องค์สุดท้ายของอาณาจักรสิบสองปันนาชื่อเจ้าหม่อมคำลือจึงถูกถอดให้เป็นสามัญชน

เมื่อพ้นเขตแดนประเทศจีน แม่น้ำโขงก็ไหลผ่านเขตประเทศลาวและพม่า สองฟากฝั่งของ แม่น้ำโขงเป็นที่อาศัยของคนไท ด้านตะวันตกเป็นรัฐฉานของไทใหญ่ มีเชียงตุงเป็นเมืองสำคัญ ตั้งอยู่ใกล้ชายแดนลาว และไทย บ้านเมืองในรัฐฉานเคยมีเจ้าฟ้าซึ่งเป็นคนไทปกครองสืบต่อกันมาช้านาน ระบบเจ้าฟ้าเพิ่งถูกพม่ายกเลิกไปเมื่อปี ค.ศ. 1947 ส่วนดินแดนทางด้านตะวันออกของแม่น้ำ โขงบริเวณนี้เป็นที่ตั้งของอาณาจักรล้านช้าง มีหลวงพระบางเป็นเมืองหลวง ล้านช้างเคยมีกษัตริย์ปกครองมาตั้งแต่กลางคริสต์ศตวรรษที่ 14 เพิ่งถูกยกเลิกระบบพระมหากษัตริย์ของลาวเมื่อปี ค.ศ. 1975 หลังจากลาวเปลี่ยนระบบการปกครองมาเป็นระบบสังคมนิยมดินแดนตอนเหนือของ

ประเทศ ไทยที่ติดกับแม่น้ำโขงเคยเป็นที่ตั้งของอาณาจักรล้านนา ซึ่งเคยมีกษัตริย์ปกครองมาตั้งแต่ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 13 ต่อมาถูกผนวกเข้ากับดินแดนสยาม (หรือไทย) ที่มีศูนย์กลางการปกครองที่กรุงเทพฯ (สืบต่อจากกรุงศรีอยุธยา) จะเห็นได้ว่าตั้งแต่ตอนกลางของกลุ่มแม่น้ำโขงเป็นดินแดนที่คนไทกลุ่มต่างๆ ครอบครองอยู่เกือบทั้งหมดเป็นระยะทางกว่า 2,000 กิโลเมตร หรือกว่าหนึ่งในสาม ของความยาวของสายน้ำนี้

แม้ว่าปัจจุบันชาวเขมรส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในลุ่มน้ำโขงตอนล่าง แต่กลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่ในตระกูลภาษาออสโตรเอเชียติกก็เคยตั้งถิ่นฐานกระจายกันอยู่ในแถบลุ่มน้ำโขงตอนกลางและแม่น้ำแยงซีเกียงมาตั้งแต่สมัยโบราณ พวกมอญและเขมรเคลื่อนย้ายลงมาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่แผ่นดินเอเชีย อาคเนย์ตามลุ่มน้ำโขงและสาละวินตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ พวกมอญอาศัยอยู่หนาแน่นแถบ ลุ่มน้ำเจ้าพระยาและสาละวินตอนล่าง ส่วนพวกเขมรอาศัยอยู่หนาแน่นแถบลุ่มน้ำโขงตอนล่างจนถึง ปากแม่น้ำโขง กลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ในกลุ่มออสโตรเอเชียติกอาศัยเป็นกลุ่มย่อยๆ ตั้งแต่เขตแดนจีน พม่า ลาว ไทย เขมร และเวียดนาม นับว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความเก่าแก่หลากหลายและกระจายกันเป็นอาณาบริเวณที่กว้างขวางมากที่สุดในเอเชียอาคเนย์ (พวกเวียดนามก็จัดว่าเป็นกลุ่มหนึ่งในบรรดาผู้พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก)

นอกจากกลุ่มตระกูลภาษาออสโตรเอเชียติกที่อาศัยอยู่ในแถบลุ่มน้ำโขงตอนล่างแล้ว บริเวณนี้ก็ยังมียกขามและกลุ่มที่พูดภาษาตระกูลออสโตรนีเซียนอาศัยอยู่ใกล้เคียงกัน เช่น ยะไร เจอเด รา ไกล่ ชูรุ ฯลฯ ยกขามเคยมีถิ่นฐานอยู่ในเวียดนามตอนกลางติดชายฝั่งทะเล เป็นที่ตั้งอาณาจักรจำปา (จีนเรียก “ลินยี่”) ตั้งแต่ต้นคริสตกาล พวกยกขามเคยสู้รบกับจีนเขมร และเวียดนามหลายครั้ง ในที่สุดก็ถูกกองทัพเวียดนามโจมตีจนอาณาจักรจำปาล่มสลายเมื่อคริสต์ศตวรรษที่ 15 พวกยกขามจึงหนีภัยอพยพเข้าไปอยู่ในเขมร เวียดนามใต้ และหมู่เกาะใกล้เคียง (บางกลุ่มก็อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในอยุธยา) ภาษาตระกูลออสโตรนีเซียนใช้กันแพร่หลายในหมู่เกาะต่างๆ แถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และโพลินีเซีย (บางทีเรียกกลุ่มตระกูลภาษานี้ว่า มาเลโยโพลินีเซียน) นักวิชาการเชื่อกันว่าพวกกลุ่มชนที่ใช้ภาษาออสโตรนีเซียนเคยอาศัยอยู่บนพื้นแผ่นดินใหญ่ในจีนตอนใต้มาก่อน ต่อมาอพยพลงไปที่อาศัยอยู่ตามหมู่เกาะต่างๆ เมื่อหลายพันปีก่อน

แม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำนานาชาติที่ไหลผ่านหลายประเทศ มีผู้คนหลากหลายตระกูลภาษา และ วัฒนธรรมอาศัยอยู่สองฟากฝั่ง จึงถือว่าเป็นลุ่มน้ำที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์มากที่สุดสายหนึ่งของโลก

2. ความเชื่อและกิจกรรมที่เกี่ยวกับสายน้ำ

จากการศึกษา และทบทวนวรรณกรรมในเอกลักษณ์ของแม่น้ำโขง ด้วยเรื่องราวที่มีมากมาย และกระจายเป็นกลุ่มกว้าง จึงได้ทำการคัดเลือกความถี่ในการซ้ำที่เหมือนกัน ในเขตประเทศที่ติดกับแม่น้ำโขง เพื่อที่จะได้ทำการเจาะประเด็นให้ลึกเข้าไป สิ่งที่ได้นั้น มีความเกี่ยวข้อง ต่อเนื่องและ คล้ายกัน นั่นคือความเชื่อและกิจกรรมที่เกี่ยวกับสายน้ำ ในที่นี้รวมถึงการ เทศกาล พิธีการที่ส่งผลต่อผู้คนและสายน้ำ แต่ด้วยหลักฐานทางเอกสารที่ศึกษามา ไม่พบงานวิจัยที่ กล่าวถึงโดยตรง แต่ผลลัพธ์ท้ายที่สุดเพื่อให้มีความอุดมสมบูรณ์ ให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล และความปลอดภัยทางน้ำ จึงกำหนดขอบเขตที่จะศึกษาความเชื่อและกิจกรรมที่เกี่ยวกับสายน้ำ ใน ลักษณะแต่ละประเทศ และแบ่งกลุ่มของความเชื่อไปตามรากของวัฒนธรรมดั้งเดิมที่มีมาก่อน และมีอิทธิพลต่อความเชื่อต่อมา ดังนี้

2.1 กลุ่มความเชื่อของวัฒนธรรมจีน

2.2 กลุ่มความเชื่อของวัฒนธรรมอินเดีย

2.1 กลุ่มความเชื่อของวัฒนธรรมจีน

ด้วยความเชื่อของวัฒนธรรมจีนที่มีมานับพันปี ถูกแผ่และขยายเป็นวงกว้างนั้น ส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมความเชื่อโดยรอบ ก่อเกิดความเชื่อที่ผสมผสานกันในพื้นที่ของผู้คน ดั้งเดิมและส่งต่อยุคสู่ยุค ความเชื่อที่เกี่ยวกับการบูชาแม่น้ำก็เช่นกัน มนุษย์ต้องการความอุดม สมบูรณ์ ต้องการที่พึ่งพา เพื่อการอยู่รอด ความเชื่อนั้นจึงมีอิทธิพลต่อมนุษย์เป็นอย่างมาก กลุ่ม ความเชื่อของวัฒนธรรมจีน มีดังนี้

2.1.1 ความเชื่อเกี่ยวกับมังกร

ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องของมังกรในคนจีนโบราณ เป็นความเชื่อเก่าแก่ตั้งแต่ มนุษย์เริ่มที่จะรู้จักกับสัตว์เลื้อยคลานขนาดใหญ่ และให้ความเคารพยำเกรงคุณเทพเจ้า ซึ่งความเชื่อ เหล่านี้มีอยู่ทั่วทุกแห่งหน ทุกชนชาติทั่วทั้ง โลกที่มีประวัติศาสตร์อันเก่าแก่ เช่น ประวัติศาสตร์ของ ยุคอียิปต์ ประวัติศาสตร์ของยุคกรีก ประวัติศาสตร์ของยุคโรมัน ประวัติศาสตร์ของยุคอินเดีย และ ประวัติศาสตร์ของยุคจีนซึ่งความเชื่อนี้สืบทอดกันมาตั้งแต่ความเชื่อเรื่องงูขนาดใหญ่ ที่สืบเนื่อง ยาวนานคู่กับมนุษย์โลกโดยเฉพาะชาวจีนแผ่นดินใหญ่

คนจีนโบราณนับถือมังกรเป็นเทพเจ้า เชื่อกันว่ามังกรนั้นชอบบนกนางแอ่น อย่าง ดังนั้นก่อนเดินทางข้ามน้ำข้ามทะเล จึงต้องมีการพลีของถวายให้แก่มังกรเพื่อเป็นการเอาใจและ ขอให้เดินทางโดยปลอดภัย ตามความเชื่อของนักเดินเรือในสมัยโบราณ ซึ่งว่ากันว่ามังกรนั้น หวาดกลัวใบสนไหม 5 สี ขี้ผึ้ง เหล็ก และตะขบ สำหรับไหม 5 สี นี่เป็นความเชื่อมาอย่างช้านาน ตั้งแต่สมัยโบราณ ในการออกเดินเรือในทะเล คนจีนจะใช้ไหม 5 สี ผูกที่หัวเรือเพื่อเป็นการป้องกัน

อันตราจากมังกร ซึ่งต่อมาก็กลายเป็นความเชื่อเกี่ยวกับ แม่นาง แทน แม่นางของนักเดินเรือ ชาวจีนคือมนุษย์เทพเจ้าองค์เล็ก ประจำท้องถื่นในแต่ละแห่งที่มีความเชื่อเกี่ยวกับการแต่งกายของ แม่นาง การผูกไหม 5 สีที่หัวเรือนี้ เป็นการเคารพ แม่นาง หรือ เจ้าแม่ทับทิม (เทพดาหมาโจว) คือเทพธิดาในลัทธิเต๋า ที่นักเดินเรือทั้งหลายให้ความเคารพนับถือเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะกับนายพลเรือเจิ้งเห่อ หรือเต๋อฮั่ว ผู้เป็นใหญ่แห่งราชวงศ์หมิง ในยุคมัยขององค์จักรพรรดิหย่งเล่อมังกรจีนเป็นสัตว์เทพเจ้าที่อยู่บนสวรรค์ตามความเชื่อของชาวจีน เปรียบเหมือนสัญลักษณ์ของชนชาติจีน ชาวจีนทั่วโลกต่างหึงห่อนงในการที่พวกตนนั้น สืบสายเลือดมาจากมังกร (Lung Tik Chuan Ren) ชาวจีนเชื่อกันว่ามังกรนั้นเป็นเทพเจ้าในตำนานที่จะนำมาซึ่งอายุยืนยาว ความเจริญรุ่งเรือง โชคลาภวาสนา และจากสัญลักษณ์ของจักรพรรดิและอำนาจอันยิ่งใหญ่ของฮ่องเต้ ตำนานมังกรของจีนได้ซึมซาบเข้าไปในวิถีชีวิตของชาวจีนโบราณ และกลายมาเป็นวัฒนธรรมของชาวจีนตราบจนถึงทุกวันนี้ มังกรจีนได้กลายมาเป็นสัญลักษณ์ของความยิ่งใหญ่ ความดีงาม และอำนาจบารมี

มังกรจีนหรือ หลง แสดงถึงพลังอำนาจและคุณงามความดี ความมองจากล้ำหาญ ความเป็นวีรบุรุษและความอดสาหะพยายาม ความมีคุณธรรมอันสูงส่งและยิ่งใหญ่ดุจตั้งเทพเจ้า มังกรจีนนั้นไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรคขวากหนามใดๆ จนกว่าจะทำในสิ่งที่ต้องการได้สำเร็จ มีความขยันขันแข็ง เด็ดขาด เฉลียวฉลาด มองโลกในแง่ดี และมีความทะเยอทะยาน ซึ่งแตกต่างจากพลังด้านมืดของมังกรตะวันตก มังกรตะวันตกนั้นส่วนใหญ่ขี้หงุดหงิด มีปีก บินและพ่นไฟได้ แต่มังกรตะวันออกจะมีลักษณะสวยงาม เป็นมิตร และมีความเฉลียวฉลาด มังกรจีนถือเป็นเทพเจ้าแห่งทิศบูรพา แทนที่จะถูกเกลียดชังเช่นมังกรตะวันตก มังกรตะวันออกกลับได้รับความรักและเคารพสักการะ หลายเมืองในประเทศจีนจะมีเจดีย์ซึ่งชาวจีนจะมาเผาเครื่องหอมเพื่ออ้อนวอนต่อมังกรศาลเจ้ามังกรคำซึ่งตั้งอยู่ใกล้กรุงปักกิ่งถูกสงวนไว้เฉพาะมเหสีของจักรพรรดิเท่านั้น

ชาวจีนจะมีการบวงสรวงมังกรเป็นพิเศษที่นี้ทุกวันที่ 1 และ 15 ของทุกเดือน ศาลเจ้าและแท่นบูชามังกรยังคงปรากฏให้เห็นตามชายฝั่งทะเลและริมฝั่งแม่น้ำในหลายๆ ส่วนของจีนและดินแดน ตะวันออกไกล เพราะมังกรจีนส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในน้ำ โบสถ์กลางน้ำ ตำนานของชาวจีน ตำนานหนึ่งบันทึกไว้ว่า มังกรจีนเพศผู้และเพศเมียเคยแต่งงานกับมนุษย์และลูกหลานของมังกรจีนก็กลายมาเป็นผู้ปกครองที่ยิ่งใหญ่ที่สุด จักรพรรดิฉู่ปุ่นที่ชื่อ ฮีโรฮิโตะ สืบสาวต้นตระกูลของตนเองย้อนหลังไปจนถึง 128 รุ่น ซึ่งก็คือ เจ้าหญิง Fruitful Jewel ลูกสาวของราชามังกรแห่งท้องทะเลลึก จักรพรรดิของหลายประเทศในเอเชียอ้างว่าตนเองกึ่งมีบรรพบุรุษเป็นมังกร ซึ่งก็ทำให้มีความคิดที่ว่าทุกสิ่งที่ใช้จะต้องประดับด้วยมังกรเช่น บัลลังก์มังกร เสื้อคลุมมังกร เติงมังกร เรือ

มังกร การที่ชาวจีนถือว่าจักรพรรดิเป็นมังกรเป็นเรื่องที่สำคัญมาก ชาวจีนมีความเชื่อว่าจักรพรรดินั้นสามารถทำให้ตนเองกลายเป็นมังกรได้

ทุกสิ่งที่เกี่ยวข้องกับมังกรจีนล้วนให้ความสุขความเจริญ ในทุก 12 ปี จะมีปีมังกรซึ่งยังให้เกิดความโชคดี โชคลาภวาสนา ไหฺรตะวันออกในปัจจุบันอ้างว่าเด็กที่เกิดระหว่างปีมังกรจะมีสุขภาพดีและอายุยืนยาว เคยมีมังกรที่ชาวจีนลาคมาเป็นที่ปรึกษาให้กษัตริย์ สามร้อยปีที่ผ่านมา กษัตริย์กัมพูชาใช้เวลาตอนกลางคืนอยู่ในหอคอยทอง ที่ซึ่งเขาจะได้ขอความเห็นกับผู้ปกครองที่แท้จริงของแผ่นดินแห่งเก้ามังกร (Land of Nine - Headed Dragon) มังกรจีนนั้นเชื่อในความคิดของตนมาก ถึงแม้ว่าจะสุขุม รอบรู้ แต่มังกรจีนจะรู้สึกว่าคุณถูกถ้าหากผู้ปกครองไม่ทำตามคำแนะนำ หรือประชาชนไม่คิดว่ามังกรจีนสำคัญ มังกรจะหยุดสร้างฝนและทำให้แผ่นดินแห้งแล้ง หรือน้ำท่วม มังกรที่ตัวเล็กกว่าจะเกลียดทำให้เกิดความเสียหายต่างๆ นานาอย่างเช่นหลังคารั่วหรือข้าวเหนียว ชาวจีนจะจุดประทัดและถือมังกรกระดาษขนาดใหญ่ในขบวนแห่ที่จัดขึ้นเป็นพิเศษ และจัดการแข่งขันเรือมังกรในลำน้ำเพื่อทำให้มังกรของพวกเขาพอใจ

มังกรกลายมาเป็นส่วนสำคัญของชีวิตของผู้คนชาวจีน ในรูปของเทพเจ้าจากสรรพวรค์ อย่างที่ชาวโลกได้รู้จักกันเป็นอย่างดีคือ Sheng Chi มังกรจีนคือผู้ที่ขอมสละชีวิตและพลังของตนออกมาในรูปของฤดูกาลของชาวจีนแผ่นดินใหญ่ มังกรจีนเป็นผู้นำน้ำมาจากฝน ความอบอุ่นจาก ดวงอาทิตย์ สายลมจากทะเลและผืนดินจากโลก มังกรเป็นตัวแทนของพลังที่ยิ่งใหญ่แห่งธรรมชาติ พลังอำนาจสูงสุดของโลก บางครั้งเราอาจพบมังกรจีนในรูปสัญลักษณ์ของเทพเจ้าแห่งการปกป้องและคุ้มครอง พวกมันถูกยกย่องให้เป็นสิ่งมีชีวิตที่ยิ่งใหญ่ที่สุดเหนือกว่าสิ่งมีชีวิตทั้งหมด พวกมันสามารถอาศัยอยู่ในทะเล บินขึ้นไปถึงสวรรค์ และขุดตัวบนพื้นดินในรูปของภูเขา ในหมู่ของสิ่งมีชีวิตในเทพนิยายทั้งหลาย มังกรสามารถปิดป่วนวิญญาณที่ชั่วร้าย ปกป้องผู้บริสุทธิ์และทำให้ผู้ที่ถือเครื่องหมายของพวกมันรอดพ้นจากพยันตรายต่างๆ นานาได้ มังกรจีนถือได้ว่าเป็นสัญลักษณ์แทนความโชคดีสูงสุด

2.1.2 ประเพณีและเทศกาลที่เกี่ยวข้อง

2.1.2.1 แข่งเรือมังกร

การแข่งขันเรือมังกรของชาวจีนจะจัดแข่งในวันที่ 5 เดือน 5 ทางจันทรคติ (ราวๆเดือนมิถุนายน) เรือที่ใช้เป็นเรือยาวลำตัวแคบ ความยาวมีตั้งแต่ 40 - 120 ฟุต ตามแต่การสร้างแต่ละท้องถิ่น ใช้ฝีพายตั้งแต่ 40 - 80 คน หัวและท้ายเรือสลักเป็นรูปมังกร ข้างลำเรือทาสีและวาดเป็นรูปเกล็ดมังกร บางทีก็ทำเป็นเรือหัวมังกรเฉยๆ ตำนานได้กล่าวไว้ว่า จูหยวน (จูหยวน หรือคุดหวาน) กวีเอกผู้เป็นที่รักใคร่ของประชาชนได้กระโดดน้ำตาย เพราะผิดหวังร้ายแรงที่ไม่อาจแก้ไขความหายนะของแคว้นจู้ให้ยิ่งใหญ่เหมือนเดิมได้ ระยะเวลาที่จูหยวนโดดน้ำตายหลาย

ตำรากล่าวเอาไว้ไม่ตรงกัน คือ ประมาณ 330 - 220 ปีก่อนคริสต์ศักราช อีกทั้งสถานที่ที่เขาโค่นน้ำตายก็ต่างกันด้วย หลังจากที่เขาบ้านทราบข่าวว่าจูหยวนโค่นน้ำตายก็เศร้าโศกกันเป็นอันมาก ชาวบ้านจึงออกพายเรือเพื่อค้นหาซากศพของเขา โดยชาวบ้านจะทำเรือเป็นรูปหัวมังกรเพราะเชื่อว่ามังกรเป็นเจ้าแห่ง สัตว์น้ำ ทั้งปวง และมังกรจะขับไล่สัตว์น้ำไม่ให้มากัดกินซากศพของจูหยวน ต่อมาเมื่อถึงวันเทศกาลชาวบ้านนำเอาอาหารมาโยนลงไปในแม่น้ำเพื่อให้จูหยวน แต่เนื่องจากมีสัตว์น้ำอยู่มากและสัตว์เหล่านั้นก็มาแย่งกินอาหารไปหมด ชาวบ้านจึงได้นำใบไผ่มาห่ออาหารเป็นรูปกรวยเพื่อที่ปลาเหล่านั้นจะได้กินอาหารไม่ได้ ชาวบ้านเรียกอาหารนี้ว่า “ขนมจ้าง” (ในบางตำราเรียกว่า “ข้าวซุง” เป็นข้าวเหนียวห่อด้วยใบไผ่) ซึ่งถ้าดูจากลักษณะและรูปร่างแล้ว ขนมจ้างหรือข้าวซุงก็คือ “บ๊ะจ่าง” ที่เรารู้จักกันในทุกวันนี้เอง

เทศกาลการแข่งเรือมังกรเกิดขึ้นเพื่อการบูชามังกรซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่ยิ่งใหญ่ มีนักวิชาการหลายท่านเชื่อว่าเทศกาลวันที่ 5 เดือน 5 นี้มีมาก่อนที่จูหยวนจะเกิดเสียอีก แต่ในภายหลังได้มีการรวมเอาการแข่งเรือมังกรเข้าไปอยู่ในเทศกาลด้วย ในงานเทศกาลแข่งเรือมังกรชาวบ้านจะเอาอาหารใส่กระบอกไม้ไผ่หรือห่อด้วยใบไผ่ใหญ่ๆ แล้วโยนลงน้ำเพื่อเซ่นไหว้มังกรแล้วจึงมีการจัด แข่งเรือมังกรเพื่อให้เจ้าแห่งสัตว์น้ำได้รับความ สนุกสนานเพลิดเพลิน ในงานเทศกาลจะมีการเล่นที่สนุกสนานหลายอย่าง เช่น การปล่อยเป็ดไปตามน้ำแล้ว เด็กผู้ชายก็ไล่จับเป็ดกันอย่างสนุกสนาน เมื่อถึงเวลากลางคืน เรือที่ใช้แข่งจะถูกนำไปจอดไว้กลางน้ำ มีการประดับไฟ หลากสี มีการจุดพลุและประทัดซึ่งเมื่อหมดแสงพลุและประทัดแล้ว เทศกาล แข่ง เรือ มังกรในปีนั้นเป็นอันสิ้นสุดลง

2.1.2.2 เทศกาลตวันอู่

เทศกาลตวันอู่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเทศกาลตวันหยาง หรือเทศกาลฤดูร้อน เป็นเทศกาลสำคัญหนึ่งในสามของเทศกาลใหญ่ตามประเพณีนิยมของจีน (เทศกาลตรุษจีน เทศกาลตวันอู่ และเทศกาลจงชิว) เทศกาลตวันอู่ตรงกับวันที่ ๕ เดือน ๕ จันทรคติ เป็นเทศกาลที่เก่าแก่เทศกาลหนึ่ง จากการค้นคว้าพิสูจน์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ของท่านเหวินอี้ตั่ว นักวิชาการที่มีชื่อเสียงสมัยปัจจุบันได้ข้อสรุปว่า เทศกาลตวันอู่มีมาก่อนหน้าสมัยฉีหยวน ทั้งมีประเพณีปฏิบัติหลายอย่างเกี่ยวข้องกับมังกร “เป็นเทศกาลที่ประชาชนในเขตแคว้นอู่ยวี่ในสมัยโบราณทำพิธีบูชามังกรซึ่งเป็นสัญลักษณ์ชนชาติของพวกเขา พูด่งๆ ก็คือเป็นวันฉลองมังกรนั่นเอง” ในหลายปีมานี้ ที่กว่างตง (กว่างตุ้ง) ฝูเจี้ยน (ฮกเกี้ยน) ไถวัน (ไต้หวัน) เจ้อเจียง เจียงซู อานฮุย หูหนาน หูเป่ย์ เป็นต้น ได้ขุดค้นพบวัฒนธรรมสืบทอดบนเครื่องปั้นดินเผาและเครื่องมือหินที่ลวดลายแบบเรขาคณิตติดอยู่ ซึ่งเป็นลักษณะพิเศษของปลายยุคเครื่องมือหินใหม่ถึงก่อนสมัยราชวงศ์ฉินและราชวงศ์ฮั่นอยู่ไม่ขาดระยะ ชนชาติที่มีวัฒนธรรมสืบทอดดังกล่าวนี้เมื่อพิจารณาจาก

ตำนานกับภูมิศาสตร์แล้ว อาจจะเป็นชนชาติไปอยู่ที่บูฆามังกรก็ได้ พวกเขามีประเพณีนิยม “ตัดผมสั้นและสักตัวลายเป็นระเบียบสวยงามคล้ายรูปมังกร” โดยถือว่าตนเองสืบเชื้อสายมาจากมังกร

เทศกาลตวนอู่ เป็นวันเฉลิมฉลองของพวกเขา หรือก็คือวันฉลองมังกร เมื่อวัฒนธรรมบูฆารูปสัตว์และสิ่งในธรรมชาติอื่นๆ เลื่อมกลายไปแล้ว ได้เปลี่ยนจากการสักรูปมังกรตามตัวมาเป็นแข่งเรือมังกรในวันเทศกาลตวนอู่ พุดไปแล้วเรือมังกรคือการขยายขอบเขตของการสักลายตามตัวมาสู่เครื่องมือเครื่องใช้นั่นเอง เล่ากันมาว่า ที่ทำขนมจิ้ง (บะจ่าง) ในเทศกาลตวนอู่ นั้นความหมายเดิมก็เพื่อเซ่นไหว้บูฆามังกร เพราะถือกันว่าน้ำฝนที่ตกในวันนั้นเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่พญามังกรพ่นลงมายังโลกมนุษย์ สามารถรักษาโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ ได้สมัยโบราณมีบางท้องถิ่นผู้คนจะพากันไปหลอคน้องทองแดงลายมังกรพันที่กลางแม่น้ำในวันเทศกาลตวนอู่ เพราะเข้าใจว่าจะขอฝนและสิ่งอื่นๆ ได้ จากสิ่งเหล่านี้สามารถมองเห็นถึงความเปลี่ยนแปลงในความเชื่อถือที่มีมาแต่แรก

ในสังคมก่อนประวัติศาสตร์ผู้คนบูฆารูปสัตว์เพราะไม่เข้าใจธรรมชาติและไม่สามารถควบคุมได้ จึงตกอยู่ใต้การคุกคามของอิทธิพลธรรมชาติอย่างสิ้นเชิง เลยยกย่องมังกรขึ้นมาบูชา ถือว่าเป็นสิ่งที่มีพลังเหนือธรรมชาติ ต่อมาเมื่อสังคมมนุษย์ชาติพัฒนาก้าวหน้า คนสามารถยึดกุมวิธีการที่มีผลในการควบคุมธรรมชาติและดัดแปลงธรรมชาติได้เรื่อยมา จึงมีความมั่นใจในอันที่จะพิชิตธรรมชาติยิ่งขึ้น ขณะเดียวกันก็ค่อยๆ หลุดพ้นจากวัฒนธรรมที่บูฆารูปสัตว์ เทศกาลตวนอู่หรือวันฉลองมังกรที่มีมาแต่โบราณ จึงเลื่อมสูญความหมายเดิม แล้วเข้าเกาะเกี่ยวสัมพันธ์กับฉีหยวนกวีผู้ยิ่งใหญ่สมัยจ้านกั๋ว

2.2 กลุ่มความเชื่อของวัฒนธรรมอินเดีย

ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ส่วนใหญ่จะได้รับอิทธิพลอารยธรรมอินเดีย โดยได้ผสมผสานอารยธรรมดั้งเดิมที่มีอยู่แล้ว สามารถศึกษาถึงความสัมพันธ์กันของอารยธรรมได้ดังนี้

1. การแลกเปลี่ยนมีมาตั้งแต่ช่วงวัฒนธรรมหินใหม่หรือช่วงสังคมเกษตรหลักฐานที่พบคือ พบขวานหินขัดรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าและขวานหินแบบมีบ่าอายุในช่วง 4,000 - 2,000 ปีแพร่กระจายไปดินแดนหนึ่งในอินโดจีนกับชนเผ่าในอินโดนีเซียและพม่า

2. คำจารึกหาวงศ์ที่เขียนขึ้นในพ.ศ.ว.ที่ 11 - 12 กล่าวถึงการสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่ 3 ในช่วงพ.ศ.ว.ที่ 3 พระเจ้าอโศกมหาราชได้ส่งสมณทูตมาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในดินแดน “สุวรรณภูมิ”

3. ชาดก มลिनทปัญหา มหานิเทศ และมหาภาพัรรมยณะ มักจะกล่าวถึงพ่อค้าที่ชอบเล่นเรือมาค้าขายในแถบตะวันออกเฉียงใต้ที่เรียกว่า “สุวรรณภูมิ” หรือ “สุวรรณประทีป”

ด้วยทั้งหมดที่กล่าวไป อิทธิพลอินเดียจึงเป็นรากของวัฒนธรรมที่สำคัญของผู้คนสองฝั่งแม่น้ำโขง ความเชื่อของการบูชาแม่น้ำ ก็ถูกผสมผสานแนวคิดเข้าไว้ด้วยกัน ที่เด่นชัด จึงมีดังนี้

2.2.1 ความเชื่อเกี่ยวกับนาค

ผู้คนในภูมิภาคอุษาคเนย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณสองฝั่งแม่น้ำโขง ตั้งแต่ตอนใต้ มณฑลยูนนานของจีนลงมา จนถึงปากแม่น้ำโขง ยกย่องนับถืองูมาแต่ดึกดำบรรพ์ มีหลักฐานของหม้อลายเขียนสีบางใบพบที่บ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี เขียนลวดลายเป็นรูปงูพันอยู่ ลักษณะเช่นนี้เหมือนกับภาชนะดินเผายุคก่อนประวัติศาสตร์ที่บ้านเก่าจังหวัดกาญจนบุรี แสดงว่ามนุษย์สมัยนั้นมีคติหรือลัทธิบูชางู คือ ยกย่องนับถืองูเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์กันทั่วไปแล้ว เช่นเดียวกับกลุ่มชนส่วนอื่นๆ ในโลก ต่อมาเมื่อมีการติดต่อกับชาวต่างชาติต่างภาษา เช่น อินเดีย ฯลฯ ผู้คนในภูมิภาคนี้ก็รับเอาคำว่านาคจากภาษาของชาวชมพูทวีปมาเรียกงูให้ฟังขลังขึ้น เพราะยกย่องนับถือว่าเป็นภาษาศักดิ์สิทธิ์ นาคในอุษาคเนย์มีที่อยู่ใต้ดิน เรียกว่าบาดาล หรือนาคพิภพ หลังจากมีการติดต่อและรับแบบแผนอินเดียแล้ว ก็มีนาคชุดใหม่อยู่บนฟ้าตามคติอินเดีย เพราะเชื่อกันว่านาคเป็นผู้บันดาลให้ เกิดธรรมชาติ เกิดความมั่งคั่งและมั่นคง ในขณะเดียวกันก็อาจบันดาลให้เกิดภัยพิบัติถึงขั้นบ้านเมืองล่มจมได้ นอกจากนั้นยังยกย่องนับถือนาคเป็นบรรพบุรุษด้วย พญานาคจึงเป็นสัญลักษณ์ของเจ้าแห่งดินและน้ำ

สุจิตต์ วงษ์เทศ เขียนหนังสือเรื่อง “นาค ในประวัติศาสตร์อุษาคเนย์” (2543) เป็นการศึกษาความเชื่อเรื่องนาคหรืองูของผู้คนในภูมิภาคอุษาคเนย์ และว่าด้วยนิทานปรัมปราที่ผูกขึ้นเป็นเรื่องราว และได้นำกรอบแนวความคิดการผสมผสานวัฒนธรรมทางมนุษยวิทยามาอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของลัทธิบูชา - นาค เพราะได้กล่าวถึง “การผสมผสานความเชื่อระหว่างพุทธ - พราหมณ์ - ผี” ของคนในอุษาคเนย์ “นาคเป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มชนดั้งเดิม” “ความสัมพันธ์ระหว่างนาคกับมนุษย์” “นาคเป็นสัญลักษณ์ของเจ้าแห่งดินและน้ำ” “นาคเป็นลัทธิทางศาสนาของระบบความเชื่อดั้งเดิม” ฉะนั้นเนื้อหาของหนังสือจึงได้ขยายความหมายของพญานาคให้กระชับและแนบแน่นขึ้นมา แม้ว่า

...ในโลกของความเป็นจริง นาคอาจเป็นเรื่องเหลวไหลไร้สาระ แต่ในโลกแห่งความเชื่อ นาคเป็นเรื่องศักดิ์สิทธิ์ ขลัง และมีอำนาจน่าเกรงขามยิ่งย่อนหลังกลับไปหาอดีตดึกดำบรรพ์ นาคยังมีความสำคัญต่อชุมชนบ้านเมือง และไพร่ฟ้าประชากรในภูมิภาคอุษาคเนย์อย่างยิ่ง ดังพบร่องรอยของนิทานปรัมปรา เรื่องนาค มี

อยู่ในกลุ่มชนหลายเผ่าพันธุ์ทั่วทั้งภูมิภาคอุษาคเนย์ โดยเฉพาะบนผืนแผ่นดินใหญ่ เช่น มอญ เขมร ลาว ญวน และไทย นี่แหละ...นาค... (สุจิตต์ วงศ์เทศ 2546 : 7)

ในความเชื่อของคนอีสานพญานาคยังผูกติดอยู่กับ “บั้งไฟ” ที่มนุษย์จุดไปขอฝน ทำให้บั้งไฟกลายเป็นงูหรือนาคที่บันดาลน้ำฝนมาให้มนุษย์ บั้งไฟเกี่ยวพันกับชีวิตของชาวอีสานในฐานะที่เป็นเครื่องมือขอฝนที่จัดขึ้นอย่างเอิกเกริกที่สุด ในช่วงความรู้สึก (Sensory Pole) บุญบั้งไฟสามารถตีความหมายได้ว่าเป็นพิธีกรรมแห่งความอุดมสมบูรณ์ (Fertility Rite) และเป็น “ไบอานุญาต” ที่เปิดโอกาสให้สมาชิกของสังคมได้คลายความตึงเครียดที่เกิดจากกฎระเบียบของสังคม โดยการแสดงออกในลักษณะที่สวนทางกับบรรทัดฐาน ในช่วงอุดมคติ (Ideological Pole) บุญบั้งไฟได้สะท้อนให้เห็นถึงบรรทัดฐานที่แบ่งแยกหน้าที่ของเพศชาย - หญิงอย่างชัดเจน ด้วยการอ้างถึงโลกทัศน์และความเชื่อที่ประกอบด้วยพุทธศาสนา ลัทธิพราหมณ์ และความเชื่อเรื่องผี (Animism) ขณะเดียวกัน บุญบั้งไฟยังแสดงให้เห็นถึงลักษณะทางโครงสร้างและการจัดระเบียบทางสังคมอีสานได้อีกด้วย (สุริยา สมุทคุปต์ 2536 : 25 - 26)

นอกจากนั้นนาคยังสิงสถิตอยู่นาคพิภพหรือเมืองบาดาลซึ่งอยู่ใต้ดินอันเป็นแหล่งกำเนิดน้ำ และ คุ้มครองแม่น้ำลำคลอง เช่น คุ้มครองแม่น้ำโขงอันเป็น สายน้ำที่เกื้อกูลชีวิตมนุษย์ด้วย นาคย่อมเกี่ยวพันกับแม่น้ำ มหาสมุทรทั้งหลาย ตามคติฮินดูและสืบเนื่องมาถึงพุทธศาสนา อรุณเทพ คือ “เทพแห่งฝน” และสาครเทพเจ้าแห่งห้วงน้ำ คือ “จอมนาคา” ผู้ยิ่งใหญ่ พญาอนันตนาคราชก็เปรียบประดุจห้วงน้ำแห่งจักรวาล กล่าวคือการไหลเวียนของสายพลังงานต่างๆ ในจักรวาล เป็นห้วงน้ำที่ ไม่มีประมาณและไม่สิ้นสุด จุจนามที่ว่า “อนันต” นั่นเอง เมฆ หมอก ห้วงน้ำต่างๆ เช่น บึง ทะเล และมหาสมุทร รวมทั้งรู้งินน้ำเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกัน และมีพญานาคเป็นสัญลักษณ์หรือตัวแทน นาค สายรุ้ง มีลักษณะโค้งทาบจากขอบฟ้าหนึ่งลงสู่อีกขอบฟ้าหนึ่ง ก็เปรียบได้กับน้ำที่ระเหยตัวขึ้น สู่ ฟากฟ้าแล้วกลับลงมาเป็นฝนลงสู่พื้นโลก นาคหรือพญานาคจึงแทนความหมายการเวียนว่ายตาย เกิด หรือที่เราเรียกกันว่า “วัฏสงสาร” มีรูปลักษณะเป็นงูกลิ้งหางตัวเอง และเป็นความหมายอีกนัยหนึ่งเช่นกัน (บุรพา ผดุงไทย 2544 : 15)

“พญานาค” จึงเป็นตัวแทนของพิธีกรรมเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ที่สำคัญ และถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ของชาวอุษาคเนย์ร่วมกัน ที่สะท้อนความเชื่อดั้งเดิมของคนในภูมิภาคนี้ ก่อนการรับศาสนาจากภายนอกได้เป็นอย่างดี ดังปรากฏในวรรณกรรมอีสานหลายเรื่อง “ผาแดง - นางไอ่คำ” “ตำนานหนองหาน” “พญาคันคาก” ฯลฯ อันเป็นปรากฏการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อสังคมอีสานที่มีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ และตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อ ค่านิยม และโลกทัศน์อันสัมพันธ์กับวิถีชีวิตโดยรวมของชาวอีสานอีกด้วย (สุริยา สมุทคุปต์ 2533 : 7)

ในนิทานเรื่องขุนบรมราชาธิราช ยังเล่าว่าบริเวณสองฝั่งโขงมีนาค 15 ตระกูล คุ่มครองอยู่ ทำให้บ้านเมืองสองฝั่งโขงมั่งคั่งธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ จากความเชื่อนี้ประชาชนจึงมี ประเพณีจัดพิธีบวงสรวงนาคเหล่านี้ และการแข่งเรือเพื่อบูชาพญานาค 15 ตระกูล ในช่วงบุญเดือน 12 ดังนั้นประเพณีการแข่งเรือจึงมีความหมายที่เกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์มาก่อน นอกจากนี้นิทาน ปรัมปรา ทั้งในประเทศไทย ลาว เขมร มอญ พม่า ก็กล่าวถึงการบูชาพญานาคเป็นพิธีเกี่ยวกับความ อุดมสมบูรณ์ ตำนานอุรังคธาตุสนับสนุนความเชื่อนี้ว่าพญานาคคือผู้ขุดควักแม่น้ำโขงและลำน้ำ สาขาต่างๆ ในภาคอีสาน เช่น น้ำชี น้ำมูล น้ำอุ หนองหานหลวง หนองหานน้อย หรือแม้แต่ในงานบุญ พระเวสก็มี ความเชื่อเรื่องพระอุคุตเช่นกัน ชาวบ้านจะอัญเชิญพระอุคุตจากหนองน้ำเพื่อไปแห่ ในงานบุญ พระเวส ในช่วงเดือน 6 ฉะนั้นพญานาคคือ “เจ้าแห่งดินและน้ำ” ระบบความเชื่อ พิธีกรรม ที่มาจากนาคจึงเป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์ เพื่อให้เกิดชีวิตและความอุดม สมบูรณ์

2.2.2 ประเพณีและเทศกาลที่เกี่ยวข้อง

ระบบความเชื่อต่างๆ ทำให้เกิดพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ความเชื่อในนิทานปรัมปรา เรื่องนาคในอุษาคเนย์ก็ทำให้เกิดพิธีกรรมเกี่ยวกับนาคมากมายหลายอย่าง เช่น แข่งเรือ ทำขวัญ บวชนาค พิธีศพ เป็นต้น และอาจมีพิธีกรรมอย่างอื่นอีก แต่เลิกไปจนไม่เหลือร่องรอยแล้ว

2.2.2.1 แข่งเรือบูชา นาค

ในไทยและลาวนั้น มีความเชื่อว่า เมื่อมีนาค 15 ตระกูลพิทักษ์รักษา บ้านเมืองและธรรมชาติสองฝั่งโขง ประชาชนสองฝั่งโขงก็ต้องกระทำบวงสรวงพวงนาคเหล่านั้น เพื่อขมานาคในแม่น้ำและขอความคุ้มครองจากนาค ให้ พืชพันธุ์ธัญญาหารไม่เสียหายในฤดูกาล ผลิตนั้นๆ จึงเกิด ประเพณีสำคัญเพื่อบูชา นาคคือ แข่งเรือ บุญเดือนสิบสอง นอกจากทอดกฐินแล้ว ชาวบ้านสองฝั่งโขงที่อยู่ริมแม่น้ำยังมีประเพณี “ช่วงเฮือ” (คือแข่งเรือ) เพื่อบูชาพระยานาค 15 ตระกูล แล้วระลึกถึงพระยาฟ้ารุ่งที่นำพระไตรปิฎกขึ้นมาแต่เมืองอินทปัตถนคร (ขมร) มีคำขับว่า

...ฮึดหนึ่งนั้น

เดือนสิบสองมาแล้ว	ลมวอยหนาวสั่น
เดือนนี้หนาวสะบัด	บ่คือแท้แต่หลัง
ในเดือนนี้เฟ้นว่าให้ลงทอด	พายเฮือ
ช่วงกันบูชาฝูงนาโค	นาคยาวไถนพื้น
ชื่อว่าอุซุพะนาโค	เนาไถนพื้นแผ่น
สิบห้าสกุลบอกไว้	บูชาให้ส่งสะการ
จงให้ทำทุกบ้าน	บูชาท่านนาโค

แล้วลงโมทา	คอมขึ้นชมกันเล่น
กลางเว็นกลางคืน	ให้ระงมกันจับเสพ
จึงสุขอยู่สร้าง	สบายเนื้ออยู่เย็น...

(จารุบุตร เรื่องสุวรรณ 2520 : 156)

ที่ไหนมีน้ำ ที่นั่นก็มีประเพณีแข่งเรือทั้งนั้น บริเวณลุ่มแม่น้ำ
เจ้าพระยาภาคกลางยังมีมาก

จากร่องรอยประเพณีสองฝั่งโขงแสดงว่าประเพณีแข่งเรือไม่ได้เกิดขึ้นมาลอยๆ เพื่อความสนุกสนานและพนันขันต่อ ยิ่งถ้าสำรวจจากภูมิเขยิบมาจะเห็นว่าเป็นประเพณีเสี่ยงทาย เพื่อเตรียมรับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้น เช่น น้ำมากไป เป็นต้น

พิธีเสี่ยงทายก็คือการวิงวอนร้องขอจากนาคด้วยความอ่อนน้อม
นั่นเอง แนนอน แม่น้ำลำ คลอง ทุกแห่งมีนาคคุ้มครองอยู่ ไม่เว้นแม้กระทั่งแม่น้ำในภาคกลาง และ
ภาคใต้ รวมถึงภาคอื่นๆ ด้วย แต่ภาคอื่นๆ ลืมเรื่องนี้ไปแล้ว ไม่เหมือนสองฝั่งโขงที่ยังสืบเนื่องความ
ทรงจำเรื่องนาคไว้ได้ ในยุคนานและสิบสองปันนา ก็มีการแข่งเรือ เช่นเดียวกันโดยหัวข้อที่
น่าสนใจและประเด็นหยิบนำมาศึกษา คือ “พิธีกรรมบวงสรวงบูชาบั้งไฟพญานาค” อันเป็นแนวทาง
การศึกษาถึงความเชื่อเรื่องบั้งไฟพญานาคเพื่อจุดเป็นพุทธบูชา ในฝ่ายลาวนั้นเขามีพิธี “ฮิดสิบสอง”
หรือ “พิธี 12 เดือน” ในคืนวันเพ็ญเดือนสิบสองนั้นซึ่งถือเป็นวันลอยกระทงของพี่น้องร่วมแผ่นดิน
สุวรรณภูมิ ทางฝั่งลาวจะทำพิธีบูชาพญานาคไปด้วย เรียกว่า “เดือนสิบสองสว่างเฮือบูชาสุกนาค 15
ตระกูล” บ้างก็ว่า 7 ตระกูลสำหรับพญานาค 7 ตระกูลที่ว่านั้นชาวเวียงจันทน์ หลวงพระบาง เชียง
แสนเชียงรุ่งจะนับถือกันมาก กล่าวคือ

1. พุทโธธปาปนาค (กุฎโฐปาปนาค)
2. หัตถิคุญชรนาค (หัตถินาค)
3. สขรนาค (สุขรนาค)
4. ไชยเชษฐนาค (เสฎฐไชยนาค)
5. ปักขนาค (ปัพพารนาค)
6. มุลนาค
7. สุวรรณนาค

พญานาคทั้งหมดนี้ มีกล่าวอยู่ในอุรังคนิทาน เรื่อง “นุริจันฮ้วยล้วย”
ซึ่งจะได้กล่าวถึงต่อไป ส่วนที่เหลือให้ครบ 15 ตน มีดังนี้

8. สุคันธาค
9. กายโหละนาค

10. เอกจักขุนาค
11. อินทจักกนาค
12. สิทธิโกคนาค
13. สิริวัฒนนาค
14. สหสพลนาค
15. คันธัพพนาค

อันพญานาคทั้ง 15 คนมี “พญาสุวรรณนาค” เป็นใหญ่ “พญาพุทโธปปนาค” อาวุโสเป็นรอง เป็นผู้มีคำสั่งให้นาคทั้งหลายว่าช่วยบุรีจันอ้วยด้วย ด้วยเหตุนี้ นาคทั้งหลายที่กล่าวมาจึงเป็นที่นับถือของผู้คนชาวบ้านชาวเมืองยิ่งนักสืบต่อกันมาจนถึงทุกวันนี้ ซึ่งเราจะเห็นได้ว่านาคทั้งหลายที่กล่าวมานั้น ล้วนเป็นนาคที่ช่วยสร้างบ้านแปงเมืองในครั้งอดีตทั้งสิ้น และนอกจากนี้ พญานาคที่กล่าวไว้ในอุรังคนิทานก็ล้วนเป็นนาคคอยดูแลรักษาอาณาเขตเมืองหนองหาน รวมทั้งฝั่งประเทศลาวอีกด้วย และสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้ชาวบ้านทั้งสองฝั่งโขงโดยเฉพาะชาวลาวนั้นนับถือ ก็คงเป็นเพราะนาคเหล่านี้ล้วนอยู่ในศีลในธรรม ตั้งมั่นอยู่ในพระบวรพุทธศาสนา คอยช่วยเหลืออุปถัมภ์คนดี สำหรับกระงะงที่ลอยกันเพื่อบูชาพญานาคนี้ ไม่ใช่กระงะงใบเล็กๆ แบบที่ลอยกันในงานลอยกระงะงทั่วไป แต่เป็นกระงะงใบใหญ่มีขนาดเพียงนอนเห็นจะได้ ภายในกระงะงบรรจุด้วยข้าวของเครื่องใช้สารพัดคล้ายเครื่องถ้วยสังฆทานในบ้านเรานั่นเอง ซึ่งประกอบไปด้วย ที่นอนหมอนมุ้ง เครื่องอุปโภคบริโภคครัวเรือน บาตรพระ รวมทั้งทรัพย์สินเงินทอง โดยเขาจะมีพระสวดมนต์คล้ายพิธีถวายสังฆทาน และเมื่อเสร็จพิธีสวดชาวบ้านก็จะช่วยกันยกกระงะงขนาดเพียงนอนที่ว้านี้ไปวางผูกกระงะงติดกับแพเพื่อไปลอยในแม่น้ำโขง โดยชาวลาวเชื่อกันว่าพญานาคจะรับข้าวของ เหล่านี้ไป สำหรับตำนานพญานาคกับชนพื้นเมืองทางฝั่งลาวนั้นนับได้ว่ามีความผูกพันในเรื่องของพญานาคมากกว่าทางฝั่งไทย อย่างพิธีบวงสรวงก็เป็นพิธีทางจิตวิญญาณอย่างแท้จริงที่เต็มไปด้วยความสงบสำรวมของผู้คนที่มาร่วมงาน (บุรพา ผดุงไทย 2544 : 80)

2.2.2.2 สงกรานต์

สงกรานต์เป็นคำภาษาสันสกฤต แปลว่า ผ่าน หรือเคลื่อนย้ายเข้าไป ซึ่งในที่นี้หมายถึงพระอาทิตย์ผ่านหรือเคลื่อนย้ายเข้าไปในจักรราศีใดราศีหนึ่งก็เรียกว่าสงกรานต์เดือน เพราะย้ายไปราศีละเดือน แต่ในวันและเวลาที่พระอาทิตย์ยกขึ้นสู่ราศีเมษ คือในเดือนเมษายน เขาเรียกเป็นพิเศษว่า มหาสงกรานต์ เพราะถือว่าเป็นวันและเวลาที่ดั้งเดิมเป็นปีใหม่ โดยเหตุที่ประชาชนสนใจแต่วันขึ้นปีใหม่ เมื่อพูดว่าสงกรานต์ก็นึกถึงวันมหาสงกรานต์ ส่วนสงกรานต์ของเดือนอื่นไม่เข้าใจและสนใจ คำว่า สงกรานต์ จึงหมายถึง มหาสงกรานต์เป็นเฉพาะไป

วันมหาสงกรานต์ คือ ในวันที่ 13 เมษายน เป็นเรื่องไม่ใช่ของเรา มาแต่เดิมแต่เป็นเรื่องของอินเดียฝ่ายเหนือ แผ่นดินซึ่งอยู่เหนือเขตร้อนขึ้นไป เช่นประเทศอินเดียตอนเหนือ ประเทศจีนและประเทศต่างๆ ในทวีปยุโรป เป็นต้น มีฤดูกาลไม่ตรงกับเราทีเดียว แต่ที่โบราณถือเอาวันสงกรานต์หรือสันติวิษุวัตเป็นปีใหม่ เพราะประชาชนที่อยู่เหนือเขตร้อนของโลก ถือว่าเป็นระยะเวลาหรือฤดูกาลดีที่สุดของเขา เพราะเมื่อเข้าฤดูนี้ เขารู้สึกยินดีปรีดาเหมือนมีชีวิตได้เกิดใหม่ เหตุด้วยฤดูหนาวของเขาได้ผ่านพ้นไปแล้ว แผ่นดินที่อยู่ในเขตที่มีอากาศหนาวกว่าของเรา เมื่อถึงฤดูหนาวก็หนาวจริงๆ ต้นไม้ต้นหญ้าก็หยุดงอกและใบก็ร่วงไปหมด สัตว์บางชนิดหาอาหารได้ยาก ก็ต้องหยุดพักหากิน มีหิมะตกปกคลุม ทำให้อากาศมีครึ้มไม่เห็นดวงเดือนดวงตะวัน หนาวเฉียบและเจียบเจียบ

เมื่อผ่านฤดูหนาวแล้ว อากาศคลายความหนาวและแจ่มใสขึ้นโดยลำดับ ต้นไม้ก็ผลิดอกออกช่อ ด้วยเหตุนี้จึงถือเอาต้นฤดูวสันต์เป็นวันขึ้นปีใหม่ แสดงความยินดีปรีดาเล่นนักรักขัตฤกษ์สงกรานต์กัน

ฤดูวสันต์ทางเมืองเราไม่มี เรามีก็แต่ฤดูร้อน ฤดูฝนและฤดูหนาว 3 ฤดูเท่านั้น ฤดูฝนเราเรียกเป็นคำบาลีว่าฤดูวัสสานเสียงใกล้เคียงวสันต์ จึงมีผู้ใช้ฤดูวสันต์ให้หมายความว่าฤดูวัสสานก็มี เพราะเข้าใจผิดว่าเหมือนกัน ฤดูของเราเมื่อพ้นฤดูหนาวแล้วก็ถึงฤดูร้อนทีเดียว การเล่นนักรักขัตฤกษ์สงกรานต์ในฤดูวสันต์ของอินเดีย พอดีมาเหมาะเข้ากับความเป็นอย่างของเราในส่วนรวม ซึ่งมีอาชีพส่วนใหญ่ทางกสิกรรม ระยะตอนนี้ประชาชนของเรากำลังว่างจากทำไร่ไถนา (ยกเว้นภาคปักษ์ใต้) จึงถือเอาวันสงกรานต์เป็นวันทำบุญใหญ่แล้วเล่นสนุกกัน เรียกว่าเล่นนักรักขัตฤกษ์กรานต์ สืบเป็นปรัมปราประเพณีมาเหมือนกันหมดทั้งประเทศไทย ประเทศพม่า ประเทศเขมร และประเทศลาว หลวงพระบาง เพราะได้มาจากประเทศอินเดียทีเดียวกันจึงอาจกล่าวได้ว่า ชนชาติในประเทศเหล่านี้ มีประเพณีเกี่ยวกับสงกรานต์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จะต่างกันบ้างก็แต่ที่เป็นส่วนปลีกย่อยเท่านั้น อันเป็นลักษณะพิเศษเฉพาะชาติและเฉพาะท้องถิ่นตามเงื่อนไขแห่งสิ่งแวดล้อม

นาคให้น้ำในวันสงกรานต์

เรื่องสงกรานต์มีนาคให้น้ำก็ตัว มักเป็นที่สนใจของชาวบ้าน เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่เป็น ชาวกสิกร จึงสนใจเรื่องน้ำเกี่ยวกับทำนาของเขา นาคนั้นมีตั้งแต่ตัวเดียว จนถึง 7 ตัวเป็นอย่างมาก ถ้าสงกรานต์ปีไหนนาคให้น้ำตัวเดียว ก็เข้าใจว่าปีนั้นฝนจะอุดมสมบูรณ์ เพราะทำงานแค่ตัวเดียว ถ้าทำจริง ก็ดีกว่าทำด้วยกันหลายตัวที่ทำไม่เต็มที่ เช่น ปีไหนนาคให้น้ำมากตัว ฝนจะน้อย เพราะต่างตัวมีเสรีที่จะไม่ทำตามหน้าที่ก็ได้ ไม่มีอะไรบังคับ เหตุด้วยพญานาคที่ให้น้ำนั้นอยู่ในทะเล เล่นน้ำแล้วก็ลอยขึ้นไปในอากาศ และลมหอบมาเป็นฝน เป็นเรื่องเล่นน้ำ

ของพญานาค ไม่ใช่ทำงานตามหน้าที่ จะเล่นน้ำ ให้น้ำอย่างไร ก็แล้วแต่พญานาค ซึ่งมนุษย์ก็สามารถเอาได้ อนึ่ง ถ้าจะถามว่าปีใดนาคให้น้ำตัวเดียว แต่ฝนกลับแล้งจะว่าอย่างไร ที่ทำนายไว้จะไม่ผิดหรือแก้วาไม่ผิด เพราะนาคให้น้ำตัวเดียว บางทีก็เหนื่อยไม่เล่นน้ำต่อไป น้ำจึงน้อย เป็นอันทำนายไม่ผิด ทั้งขึ้นทั้งล่อง ขึ้นชื่อว่าน้ำในทะเลจะเป็นทะเลสีทันดรหรือทะเลอะไรก็ตาม ปรกติก็ต้องเป็นน้ำเค็ม ทำไมน้ำฝนจึงไม่เค็ม ข้อนี้ไปได้ความจากคติข้างจีนว่า ฝนนั้นเกิดจากมังกรสำแดงฤทธิ์พ่นน้ำไปจากทะเล และน้ำทะเลเมื่อถูกฤทธิ์ของมังกรดูดเอาไปและพ่นออกมา ได้เปลี่ยนสภาพของน้ำจากความเค็มมาเป็นความจืด นาคให้น้ำของเราก็จะเป็นทำนองเดียวกันกับมังกร ซึ่งถ้าจะว่าไปนาคและมังกรก็เป็นพวกเดียวกัน คือเป็นงูมีเคราจะต่างกันก็แต่ฝ่ายหนึ่งมีดินและอีกฝ่ายหนึ่งไม่มีเท่านั้น

วันสงกรานต์ มีส่วนเกี่ยวข้องกับพญานาค ดังนี้ สยามในสมัยที่วันขึ้นปีใหม่ในเดือนอ้าย จากศิลาจารึกอักษรขอมที่ปราสาทวัดพนมวัน จังหวัดนครราชสีมา จารึกเมื่อมหาศักราช 1004 (พ.ศ. 1625) มีคำว่า “สงกรานต์” ปรากฏอยู่จะขอคัดมาบางตอนดังที่อาจารย์ทองสืบ สุระมารคแปลไว้ ดังนี้

...ปฐมมี กรตุตติก กฤตติกาฤช สงกรานต์ สุกรวาร

วันเพ็ญเดือน 12 พระจันทร์เสวยฤกษ์กฤตติกา วันศุกร์...

ฯลฯ

...รจโก ถลวง มวยเนต สงกรานต์ ต ปรวา ทิวสน

ข้าวสารหนึ่งถลวง เวลาขึ้นปีใหม่และในเวลาเปลี่ยนปีก...

นาค มีส่วนเกี่ยวข้องกับวันสงกรานต์มาเป็นเวลานานโดยเฉพาะในเรื่องการให้น้ำ การประกอบอาชีพของเกษตรกรและชาวนาเป็นอย่างมาก โดยจะเห็นจากเรื่องนาคให้น้ำ ต่อไปนี้

“นาคให้น้ำ” เป็นเรื่องที่ชาวนาในสมัยโบราณสนใจกันมาก เพราะน้ำมีความสำคัญต่อการ ทำ นา ตามแบบโบราณจะกำหนดเกี่ยวกับปริมาณของน้ำฝนว่ามากหรือน้อยจะขึ้นอยู่กับปีใดนาคให้น้ำ กี่ตัว และปีนั้นน้ำจะมากจะน้อยเพียงใด ดีหรือไม่ใช้อย่างไร แต่ปัจจุบันนี้โหราศักราชอีก อย่างหนึ่ง ซึ่งไม่ตรงกันเพื่อให้เป็นแบบอย่างโบราณจึงนำมาเปรียบเทียบกับประกาศสงกรานต์ในปัจจุบัน ดังนี้

นาคให้น้ำแบบโบราณ

ปีชวด นาคราชให้น้ำ 3 ตัว ฝนแรกน้อย กลางปีงาม ปลายปีมาก

ปีฉลู นาคราชให้น้ำ 5 ตัว ฝนต้น กลาง ปลาย เสมอกัน

ปีขาล นาคราชให้น้ำ 3 ตัว ฝนแรกงาม กลางปีงาม ปลายปีงาม

ปีเถาะ นาคราชให้น้ำ 2 ตัว ฝนแรกงาม กลางปีงาม ปลายปีงาม

ปีมะโรง นาคราชให้น้ำ 3 ตัว ฝนแรกงาม กลางปีงาม ปลายปีน้อย

ปีมะเส็ง นาคราชให้น้ำ 3 ตัว ฝนแรกงาม กลางปีงาม ปลายปีงาม

ปีมะเมีย นาคราชให้น้ำ 5 ตัว ฝนแรกงาม กลางปีงาม ปลายปีงาม

ปีมะแม นาคราชให้น้ำ 3 ตัว ฝนต้น กลาง ปลาย เสมอกัน

ปีวอก นาคราชให้น้ำ 2 ตัว ฝนแรกน้อย กลางปีงาม ปลายปีมาก

ปีระกา นาคราชให้น้ำ 4 ตัว ฝนแรกน้อย กลางปีงาม ปลายปีมาก

ปีจอ นาคราชให้น้ำ 7 ตัว ฝนแรกน้อย กลางปีน้อย ปลายปีมาก

ปีกุน นาคราชให้น้ำ 5 ตัว ฝนแรกงาม กลางปีน้อย ปลายปีมาก

การที่ชาวนา ต้องการรู้ชื่อ นางสงกรานต์ รู้วันเนา วันเถลิงศก และ นาคให้น้ำ ก็เพื่อจะได้ ทราบ ถึงคำทำนายว่าในปีนั้น น้ำจะน้อยจะมาก ข้าวปลาอาหารจะดีหรือไม่ดี อย่างไร เป็นความเชื่อที่ยึดถือ มาแต่โบราณ แต่ในปัจจุบันดินฟ้าอากาศฤดูกาลเปลี่ยนไป คำทำนาย หรือพยากรณ์อาจจะคลาดเคลื่อน หรือไม่ถูกต้องได้

2.2.3 ความเชื่อเกี่ยวกับผี

ความเชื่อที่เกี่ยวกับผี นั้น เป็นความเชื่อที่มีมาแต่เดิม แต่ภายหลังรับเอา วัฒนธรรมของอินเดียมา ทำให้เกิดการผสมผสานกันด้านความเชื่อ วัฒนธรรม จึงขนานเรื่องราว ของผีมาอยู่ในรากของวัฒนธรรมอินเดีย เพื่อให้เกิดการต่อเนื่องและเป็นเรื่องราวเดียวกัน

“ปวงผี” (หรือเทพดาอารักษ์ที่เรียกกันอีกอย่างหนึ่งว่าเทพารักษ์ เช่น ผีดง ผี ถ้ำ ผีป่า ผีน้ำ ฯลฯ หรือ เจ้าดง เจ้าถ้ำ เจ้าป่า เจ้าน้ำ ฯลฯ) ผู้มีฤทธิ์และอำนาจอันปราศจากขอบเขต เหนือน่านน้ำ และที่ได้รับการยกย่อง แล้วให้เทพีหรือ “แม่” คือ “แม่น้ำ” (ภายหลังรับแบบแผนทาง ภาษาและเทวกำเนิดจากอินเดียแล้วจึงเลื่อนขั้นขึ้นเป็น “แม่พระคงคา”) ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับผี มี ดังนี้

2.2.3.1 ลอยโคมประทีป

พิธีกรรมลอยชุดลอยโคมลงน้ำก็เกิดมีขึ้นมา เพื่อแสดงความสุภาพ อ่อนน้อมต่ออำนาจ เหนือ ธรรมชาติ และด้วยความสำนึกในพระเดชพระคุณที่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้ช่วย คลับดาลความอุดมสมบูรณ์ให้กับข้าวในนาลุ่มนาดอนที่กำลังตั้งท้องสาวและแตกรวงอ่อน

พิธีกรรมอย่างนี้มีกำเนิดขึ้นมากล้ายคลึงกันทั่วทุกหนทุกแห่งที่มี สภาพแวดล้อมใกล้เคียงกัน เช่น บนผืนแผ่นดินใหญ่ของภูมิภาคอุษาคเนย์ และดินแดนใกล้เคียงมา

แต่คึกคักบรรพ์ ต่อภายหลังเมื่อรับแบบแผนพุทธและแบบแผนพราหมณ์จากอินเดียแล้วจึงพยายามเชื่อมโยงเพื่ออ้างอิงถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์อันเนื่องในศาสนานั้นๆ เช่นถวายเป็นเครื่องสักการบูชาพระมหาเกศราจุพามณีในชั้นดาวดึงส์ และอุทิศสักการบูชาพระพุทธรูปที่นันทวันที่เป็นต้น ซึ่งล้วนเป็นกิจกรรมใหม่ที่ผนวกเข้ามาภายหลังให้ขลังมากขึ้นตามศรัทธาและความนิยม จนในที่สุดเมื่อนานไปแล้วก็ลืมความหมายแท้จริง ซึ่งมีมาแต่คึกคักบรรพ์ (พระราชพิธีสิบสองเดือน 2454)

ความหมายแท้จริงที่เกี่ยวกับน้ำและความอุดมสมบูรณ์ซึ่งเป็นที่รับรู้และเข้าใจร่วมกันมาแต่ ดั้งเดิม นั้น ยังมีร่องรอยอยู่บ้างดังที่ลาธุแบร์มีบันทึกเกี่ยวกับความหมายของประเพณีลชุลอยโคมลงน้ำทั้งในพระนครศรีอยุธยา และในละโว้ (ลพบุรี) ว่า

...ประชาชนพลเมืองจะแสดงความขอบคุณแม่คงคาด้วยการตามประทีปโคมไฟขนาดใหญ่ (ในแม่น้ำ) อยู่หลายคืน...เราจะได้เห็นทั้งลำแม่น้ำเต็มไปด้วยดวงประทีปลอยน้ำ...ไปตามกระแสธาร มีขนาดใหญ่ย่อมต่างกันตามศรัทธาปสาทะของแต่ละคน...โดยนัยเดียวกัน เพื่อแสดงความขอบคุณต่อแม่พระธรณี ที่อนุเคราะห์ให้เก็บเกี่ยวพืชพันธุ์ธัญญาหาร ได้อย่างอุดมสมบูรณ์ ในวันต้นๆ ของปีใหม่ชาวสยามก็จะตามประทีปโคมไฟขึ้นอย่างมโหฬารอีกครั้งหนึ่ง... (สันต์ ท. โกมลบุตร, ผู้แปล 2510 : 45)

โคมไฟนั้นเป็นเครื่องตามไฟชนิดหนึ่ง มีที่บังลม ภายในมีเชื้อเพลิงและไส้เพื่อจุดไฟให้เกิดแสงสว่าง คือ โคมทองประทีปแก้ว เรืองใน / ออกไฟคือโคมคำ กู้ได้ และมีสายโคมติดรอก เช่น สายโคมราวระย้า เชียงราย / ถือกันหัน หันลม รอกร้อง ทั้งยังมีเสาโคมแขวน คือ เสาโคมสรวสรวดขึ้น แขนถวายเป็น / ไฟที่แขวนขวัญจง ไปม้วย เพื่อชักโคมขึ้นไปส่องสว่างอยู่กลางฟ้าว่า โคมทองรังรองเลอ แข่ง (ฉันทิชย์ กระแสสินธุ์ 2512) และมีอยู่ในบันทึกของลาธุแบร์อีกว่าในบรรดาโคมที่เมืองละโว้ (ลพบุรี) นั้น “มีโคมประทีปใหญ่และย่อมตกแต่งเป็นรูปแปลกๆ กัน ปิดกระดาดหรือหุ้มผ้าแก้วโปร่งระบายสีต่างๆ แขนไว้อย่างเป็นระเบียบตามกิ่งไม้หรือตามเสาโคม” (สันต์ ท. โกมลบุตร, ผู้แปล 2510 : 46)

การลชุลอยโคมพระประทีปลงน้ำ จะมีบทบาทอยู่ในพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับน้ำอยู่ตลอดเวลา นับตั้งแต่เดือนสิบเอ็ดน้ำนองเป็นต้นไป จนถึงเดือนสิบสองน้ำทรงกระทั้งเดือนอ้าย เดือน ยี่ น้ำก็ (จะ) ไร่ไหลลง เริ่มต้นวันกลางเดือน 11 ออกพรรษา พระมหากษัตริย์กรุงศรีอยุธยาจะเสด็จลงประทับเรือพระที่นั่งไปตามลำแม่น้ำเพื่อทรงลชุลอยพระประทีป ทั้งที่เนื่องในพระราชพิธีแข่ง เรือเสี่ยงทายและ เนื่องในการเสด็จพระราชดำเนินพระราชทานทอดพระกฐินในพระอารามต่างๆ รวมไปถึงพิธีกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับความอุดมสมบูรณ์ของอาณาจักรซึ่งจะ

กระทำต่อเนื่องไปจนขึ้นเดือน 1 คือ เดือนอ้าย อันถือเป็น “ขึ้นปีใหม่” ของสังคมไทย (ชาวสยาม) มาแต่ดึกดำบรรพ์ก่อนรับแบบแผนอินเดีย

การลอยโคมตามประเพณีแสดงความสุภาพอ่อนน้อมต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพื่อขอความอุดมสมบูรณ์ให้แก่อาณาจักร เป็นพิธีกรรมที่มีความสำคัญและมีความหมายต่อความมั่นคงและความมั่งคั่งของบ้านเมืองสมัยโบราณ ดังนั้นเมื่อถึงเทศกาล “เดือนสิบเอ็ดนํ้านอง เดือนสิบสองนํ้าทรง เดือน อ้ายเดือนยี่นํ้าก็ (จะ) ไร้ไหลลง” จึงต้องมีการชักโคมแขวนโคมตามประเพณีกันทั่วไปทั้งบนบกและในน้ำ ดังมีบันทึกของลาลูแบร์ บรรยายให้เห็นความสำคัญของพิธีกรรมนี้ ว่า

...ครั้งแรกที่เราไปถึงเมืองละโว้นั้นเป็นเวลากลางคืน พอดีกับคราวตามประเพณีนั้น และเราได้เห็นกำแพงเมืองตามประเพณีโคมไฟ สว่างไสวรายเรียงอยู่เป็นระยะๆ แต่ภายในพระบรมมหาราชวังนั้น ยังคงมียิ่งขึ้นไปอีก ในกำแพงแก้วที่ล้อมพระราชฐานนั้นมีซุ้มช่องกุฎี 3 แถวโดยรอบ แต่ละช่องมีประทีปดวงหนึ่งตามไฟไว้ บัญชรและทวารทั้งนั้นก็ประดับดวงประทีปด้วยเหมือนกัน มีโคมประทีปใหญ่และย่อมตกแต่งเป็นรูปแปลกๆ กัน ปิดกระดาดหรือหุ้มผ้าแก้วโปร่ง ระบายสีต่างๆ แขนงไว้อย่างเป็นระเบียบ ตามกิ่งไม้หรือตามเสาโคม... (สันต์ ท. โกมลบุตร, ผู้แปล 2510 : 51)

พิธีกรรมดังกล่าวมานี้ นอกจากจะมีความสำคัญทั้งในราชสำนักและในชุมชนหมู่บ้านต่างๆ มาตลอดสมัยกรุงศรีอยุธยาแล้ว (และมีความสำคัญมาช้านานก่อนจะมีกรุงศรีอยุธยา) ยังมีการปฏิบัติต่อเนื่องสืบประเพณีผ่านสมัยกรุงธนบุรีมาจนถึงสมัยกรุงเทพฯ ดังพระราชนิพนธ์พระราชพิธีสิบสองเดือน ระบุว่าพิธีลอยพระประทีปกลางเดือน 11 ออกพรรษา เหมือนกับลอยพระประทีปในเดือน 12 และเรื่องนพมาศ (ในรัชกาลที่ 3) บอกร่องรอยไว้ว่า

...พอถึงการพระราชพิธีจองเปรียงในวันเพ็ญเดือน 12 เป็นนักขัตฤกษ์ชักโคมลอยโคม บรรดาประชาชนชายหญิงต่างตกแต่งโคมชักโคมแขวนโคมลอยทุกตระกูลทั่วทั้งพระนครแล้วก็ชวนกันเล่นมหรสพสิ้นสามราตรี...

2.2.3.2 ลอยกระทง

ลอยกระทง เป็นพิธีกรรมร่วมกันของมนุษย์อุษาคเนย์มีมาตั้งแต่ยุคดึกดำบรรพ์ เพื่อขอขมาธรรมชาติ อันมีดินและน้ำที่หล่อเลี้ยง ตลอดจนพืชและสัตว์ที่เกื้อกูลให้พืช

พันธุ์ธัญญาหารอุดม สมบูรณ์ มนุษย์จึงมีชีวิตเจริญเติบโตขึ้นได้ ไม่มีหลักฐานยืนยันแน่นอนว่าลอยกระทงเริ่มมีเมื่อไร แต่พิธีกรรมเกี่ยวกับ “ผี” ซึ่งมีอำนาจเหนือธรรมชาติ มีอยู่กับมนุษย์อุษาคเนย์จากอินเดีย ผีสำคัญยุคแรกๆ คือ ผีน้ำและผิดิน ที่ต่อมาเรียกชื่อด้วยคำยกย่องว่า แม่พระคงคา กับแม่พระธรณี มีคำพื้นเมือง นำหน้าว่า “แม่” หมายถึงผู้เป็นใหญ่

มนุษย์อุษาคเนย์รู้ว่าที่มีชีวิตอยู่ได้เพราะน้ำและดินเป็นสำคัญ โดยมีน้ำสำคัญที่สุดเพราะ เป็นบ่อเกิดของสิ่งมีชีวิต เมื่อคนเรามีชีวิตอยู่รอดได้ปีหนึ่ง จึงทำพิธีขอมาที่ใต้ล่งล้ากำเก็น โดย รู้เท่าไม่ถึงการณ์ เช่น เหยียบย่ำ จีรดเหยี่ยวรด และอาจทำสิ่งอื่นที่ไม่เหมาะสมอีก แล้วทำพิธีบูชา พระคุณไปพร้อมกัน โดยใช้วัสดุลอยน้ำได้ ใส่เครื่องเช่นให้ลอยไปกับน้ำ เช่น ต้นกล้วย กระบอก ไม้ ไม้ ฯลฯ ด้วยการลอยกระทงมีอยู่ในทุกประเทศในลุ่มน้ำโขง จึงขอแบ่งเป็นประเทศ ดังนี้

1) ประเพณีการลอยกระทงของจีน

ประวัติความเป็นมาของการลอยกระทงของจีนนั้น มีสาเหตุมาจาก ในตอนเหนือของประเทศ พอถึงฤดูน้ำหลากน้ำจะท่วมเสมอ คือ แม่น้ำฮวงโหหรือแม่น้ำเหลือง บางปีถึงกับมีคนจมน้ำ ตายหลายแสนคน และหาศพไม่พบก็มาก ราษฎรจึงจัดกระทงใส่อาหารลอยน้ำไป เพื่อเซ่นไหว้ผีน้ำเหล่านั้นเป็นงานประจำปี การลอยกระทงของจีนนั้น ถือเป็นประเพณีทำบุญกุศลประจำปี ให้แก่บรรดาวิญญาณทั้งหลายทั้งปวงที่ไม่มีญาติ (พระยาอนุมานราชธน 2506 : 269)

จุดประสงค์ เพื่อเซ่นวิญญาณคนที่จมน้ำตาย เป็นการเซ่นไหว้ผีน้ำเหล่านั้น ถือเป็นประเพณี สืบมาจนทุกวันนี้ ไม่เป็นการเล่นสนุกอย่างไร ถือเป็นกาให้ทานคนจนด้วย

ระยะเวลา กำหนดทำกันในวันขึ้น 8 ค่ำเดือน 9 ตามปฏิทินจันทรคติจีน ลักษณะพิธี กระทงที่ใช้ลอยจะทำด้วยกระดาษเป็นรูปดอกบัว ในภาษาจีน เรียกว่า ปลอ่ยโคม่น้ำ (ปั้งจู้เตง) พอตกกลางคืนมีเด็กแห่โคมไปถึงฝั่งน้ำแล้วก็จุดเทียนแล้วปล่อยกระทงให้ลอยไป เหตุที่ต้องจุดเทียนและ ลอยกันในเวลากลางคืนเพราะชาวจีนมีความเชื่อกันว่า หนทางไปเมืองผีนั้นมืดจึงต้องจุดเทียนให้มีแสงสว่างนำทาง เพื่อให้วิญญาณกลับไปได้สะดวก และที่ลอยในเวลากลางคืนก็ต้องการให้เกิดความขลัง

ที่เกาะไหหลำมีการลอยกระทงเช่นกัน แต่เขาจะใช้ใบบัวเย็บเป็นกระทงเพราะใบตองหายาก และกระทำกันในกลางเดือน 7 ของจีน เมื่อมีการเซ่นศพมักมีการลอยกระทงด้วย เป็นการเซ่นวิญญาณและให้ทานคนยากจนไปในตัว กล่าวคือ เมื่อปล่อยกระทงให้ลอยไปแล้ว ผู้ที่อยู่ปลายน้ำซึ่ง เป็นคนยากจนก็จะเก็บอาหารและของไปใช้ เดิมของหลวงคงทำเป็น

กระตังใหญ่ บรรจุน้ำปลาอาหารและสิ่งของด้วย ถวายพระเพื่ออุทิศกุศลให้ผู้ตาย ภายหลังคงเป็นกระตังเปล่าๆ แต่แต่งให้งดงามเพื่อประกวดกันเท่านั้น เมื่อทำพิธีงัดเด็กทั้งกระจาดก็มีการลอยกระตังเสมอ (พระยาอนุมานราชธน 2506 : 270)

จากคำอธิบายพิธีงัดเด็ก ในอุตตรนิภาย ได้กล่าวถึงพิธีลอยกระตังไว้ว่าในพิธีนี้กระตังทำด้วยใบตองหรือกระดาษก็ได้ แล้วปักธูป เทียน ดอกไม้ เสร็จแล้วปล่อยกระตังให้ลอยไปในแม่น้ำหรือ ลำคลองพระสวคมนตรีอัญเชิญพญานาค เทวดาต่างๆ ในบาดาลพิภพให้มาสดับฟังพระพุทธรูปกับบอกกล่าวแก่ปวงญาติ ปิตาจารย์ต่างๆ ในแม่น้ำและทะเลให้ตั้งสติฟังสวดพระอภิธรรมในพิธีงัดเด็กนี้

พิธีนี้มีอรรถกถาว่า พญานาคเป็นเจ้าแห่ง บาดาลพิภพตลอดทั้งทะเล แม่น้ำ บึง คลอง หนอง น้ำ ทั่วโลก และพญานาคได้อัญเชิญส่วนหนึ่งของพระบรมสารีริกธาตุ (และพระเขี้ยวแก้วองค์หนึ่ง) ไปประดิษฐานไว้ ณ นาคพิภพ และฝูงเทวดาทั่วสากลไปน้อมนมัสการพระบรมสารีริกธาตุตามฤดูกาลเสมอ อีกทั้งทั้งกล่าวว่า ณ ริมฝั่งแม่น้ำนัมมตีในชมพูทวีป ประเทศอินเดีย มี รอยพระพุทธรูปซึ่งสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงประทับไว้แต่ครั้งกระโน้นยังปรากฏอยู่ทุกวันนี้

พิธีลอยกระตังนี้ เป็นพิธีที่ดวงวิญญาณผู้มรณะได้แก่กุศหลาน แก่ปวงญาติปิตาจารย์ในแม่น้ำและ ทะเลส่วนหนึ่งกับยังให้วิญญาณผู้มรณะได้ส่งเครื่องสักการะบูชาลอยกระตังตามน้ำไปน้อมกราบ นมัสการพระบรมสารีริกธาตุ ณ บาดาลพิภพกับพระพุทธรูป ณ แม่น้ำนัมมตี (เข้าใจว่าเป็นแม่น้ำนัมมทา) แห่งชมพูทวีปด้วย ทั้งนี้เป็นการเพิ่มบุญกุศลแก่วิญญาณผู้มรณะอีกด้วยส่วนหนึ่ง จึงได้ถือเป็นประเพณีสืบมาจนทุกวันนี้

2) ประเพณีการลอยกระตังของพม่า

ต้นเหตุเรื่องการลอยกระตังของพม่านั้น มีตำนานหลายเรื่อง ถ้าเป็นเรื่องของชาวบ้านก็กล่าวไว้ว่า ครั้งหนึ่งพระเจ้าธรรมมาโสกราชจะทรงสร้างพระเจดีย์ แต่ถูกพระยามารคุกคามจะทำลายพระเจดีย์เหล่านั้น พระเจ้าธรรมมาโสกราชจึงทรงขอร้องพระอุปโคตรพระยานาคให้ช่วยจับพระยามาร พระอุปโคตรจึงได้จัดการปราบพระยามารเป็นผลสำเร็จ แต่นั้นมาราษฎรจึงทำพิธีลอยกระตัง อีกเรื่องหนึ่งมาจากเรื่องพระพุทธรูปที่พระพุทธรูปเจ้าทรงเหยียบไว้ที่หาดทรายริมฝั่งแม่น้ำนัมมทานทีตามคำขอของพระยานาค

จุดประสงค์ เพื่อขอบคุณพระยานาค และเพื่อบูชาพระอุปคุต ที่อยู่กลางสะดือทะเลซึ่งตรงกับคติของภาคพายัพของไทย ระยะเวลาหลังจากออกพรรษาแล้ว ลักษณะพิธี เมื่อออกพรรษาแล้ว ประชาชนชาวพม่าตามหมู่บ้านต่างๆ จะจัดทำแพด้วยไม้ไผ่หรือหวายกลัดขยขนาดเล็กๆ แล้ววางจานดินขนาดเล็กเช่นเดียวกับผางประทีปของภาคพายัพ มีน้ำมัน

และใส่หลายใบลงในแพ แล้วจุดไฟปล่อยให้ลอยน้ำไปในเวลากลางคืน เรียกว่า การลอยแพน้ำ หรือแพไฟ ไม่มีการใส่อาหารหรือสิ่งของแม้แต่เงินปลีกลงไปในแพ

การจุดไฟเป็นการจุดบูชาพระอรหันต์อุปคุต ซึ่งจำศีลอยู่ในปราสาทโลหะกันแม่น้ำ พระอุปคุตนี้ เดิมเมื่อชาติก่อนด้วยความสนุกลักเอาผ้าถุงของคนอาบน้ำไป เมื่อมาเกิดใหม่เพราะบาปที่ทำไว้ นี่จึงต้องใช้กรรมไปอยู่ใต้น้ำ จนกว่าพระศรีอารย์ จะมาตรัสจึงจะเข้านิพพานได้ รูปพระอุปคุตนั้นมักสร้างเป็นท่านั่งอยู่ในโลหะปราสาท หรือนั่งอยู่บนตอไม้กำลังฉันทอาหารจากบาตร บางทีก็สร้างเป็นรูปหงอนหน้าคู่ฟ้า เพราะต้องการหาที่ซึ่งไม่อาภุคด้วยซากศพหาไม่ได้ในโลกนี้ (พระยาอนุมานราชชน 2514 : 329 - 332)

จากตำนาน ซึ่งเอาเรื่องพระอุปคุตไปเป็นพระยานาคให้สมกับที่อยู่กลางสะดือทะเล ตั้งแต่นั้นมาราชฎูจึงทำพิธีลอยกระทงเพื่อขอบคุณพระยานาคสืบมาทุกปี

3) ประเพณีการลอยกระทงของกัมพูชา

พิธีลอยกระทงของเขมรนั้นเป็นประเพณีดั้งเดิมมีมาแต่ครั้งโบราณกาลแล้ว นิยมทำเป็นประจำทุกปี มีทั้งของราชฎูและของพระมหากษัตริย์

จุดประสงค์ ถือเป็นเรื่องการทำบุญส่งส่วนบุญไปให้เปรต จะทำบุญส่งไปให้เปรตหรือให้เป็นทานคนยากจนก็ถือเป็นการทำบุญเหมือนกัน ไม่ใช่เพื่อความสนุกเพียงอย่างเดียว (พระยาอนุมานราชชน 2514 : 329) แม้การจุดไฟตามไฟเพื่อบูชาพระพุทธรูปเจ้านั้น มีอะไรคล้ายๆ มาทางไทยก็ตาม อีกประการหนึ่ง คือ เพื่อระลึกถึงบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ประเพณีนี้ได้ทำกันโดยการสืบทอดวงศ์ตระกูลด้วย

ระยะเวลา นิยมลอยกระทงในวันขึ้น 14 ค่ำ 15 ค่ำ และวันแรม 1 ค่ำ เดือน 12 เหมือนกับของไทยเราเป็นประจำทุกๆ ปี

ลักษณะพิธี สำหรับพวกราชฎูจะทำกระทงขนาดเล็กมีอาหารบรรจุไปด้วย แต่ไม่มีเสื้อผ้าและของอย่างอื่น เฉพาะในคืนเดือนเพ็ญนั้นมีพิธีการไหว้พระจันทร์รวมเข้าไปด้วย นอกจากนี้เขมรยังมีพิธีอีกอย่างหนึ่งเรียกกันว่า การรับประทานออกอำบก คำว่า “ออกอำบก” นี้เป็นภาษาเขมร หมายถึงการรับประทานข้าวเม่านั่นเอง วิธีออกอำบกนี้ ทำโดยการกอบข้าวเม่าด้วยมือขวาแล้วเงยศีรษะขึ้นกรอกข้าวเม่าเข้าไปในปาก ลักษณะที่ทำเช่นนี้เรียกว่า ออกอำบก ส่วนประเพณีหรือคตินี้เรื่องเดิมที่จะมีการรับประทานข้าวเม่ากันนี้ ยังสืบไม่ได้ความว่ามีมากันอย่างไร ทราบแต่ว่าข้าวเม่านี้อีกกันว่าเป็นของขวัญอันวิเศษของชาวชนบท เมื่อไปเยี่ยมกันและกัน เขามักจะมีข้าวเม่าติดมือไปฝากกันเสมอ

4) ประเพณีการลอยกระทงของลาว

การลอยกระทงของลาวในประเทศลาวมี 2 วันด้วยกัน คือ การลอยกระทงใหญ่และการลอยกระทงเล็ก เรียกการลอยกระทงว่า พิธีไหลเอื้อไฟ และพิธีไหลน้ำเต้า ตามลำดับ ส่วนลาวใน ประเทศไทยนั้นมีพิธีการลอยกระทงค่อนข้างจะสนุกและไม่ค่อยหมดเปลือง ทางจังหวัดอุบลราชธานี หนองคาย มีการลอยกระทงเช่นเดียวกันกับประเทศลาว แต่มีข้อปลีกย่อยบางอย่างผิดกันบ้างเล็กน้อย

จุดประสงค์ เป็นการบูชาพระพุทธเจ้า ซึ่งเสด็จลงมาจากดาวดึงส์สวรรค์ ในพิธีไหลเอื้อไฟ อีกประการหนึ่งถือกันว่าเป็นการลอยบังสุกุล หมายถึงลอยให้ญาติพี่น้องที่ตายไปแล้ว ประเพณีการลอยกระทงของลาวในประเทศลาวถือเป็นเรื่องการทำบุญไม่ใช่เพื่อความสนุกอย่างเดียว ส่วนลาวในประเทศไทยนั้นมีจุดประสงค์เพื่อจะบูชาพระพุทธเจ้าแต่อย่างเดียว

ระยะเวลา การลอยกระทงของลาวเริ่มลอยตั้งแต่วันขึ้น 15 ค่ำถึงวันแรม 1 ค่ำเดือน 11 คือเริ่มลอยกระทงในวันออกพรรษานั้นเอง การลอยกระทงของลาวจึงมี 2 วัน ในการลอยกระทงวันแรกของลาวคือวันเพ็ญหรือวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 11 นั้นเรียกพิธีไหลเอื้อไฟ ส่วนการลอยกระทงในวันแรม 1 ค่ำ นั้นเรียกว่าพิธีไหลน้ำเต้า (สมบัติ พลายน้อย 2512 : 69 - 71)

ลักษณะพิธี ในวันแรกพิธีไหลเอื้อไฟหรือการลอยเรือไฟนั้นกระทงจะเป็นรูปเรือหรือรูปสัตว์ต่างๆ แต่ทำอย่างใหญ่โตมากสามารถบรรจุเครื่องทำบุญต่างๆ ลงไปได้ กระทงหรือเอื้อไฟบางลำเจ้าของจะใส่สบงจีวร ตลอดจนอาหาร บางลำจุดตะเกียงเจ้าพายุใส่ลงไปด้วย คนที่ศรัทธามากๆ ก็ใส่สายสร้อยทองคำลงในกระทงแล้วปล่อยกระทงให้ลอยไป การลอยกระทงในวันนี้ถือเป็นการบูชาพระพุทธเจ้า

ในวันที่สองเป็นพิธีไหลน้ำเต้า ที่เรียกอย่างนี้เพราะยืมชื่อมาจากการจับปลาของชาวประมง ที่ใช้วอน เขาจะใช้ลูกน้ำเต้าแห้งทำเป็นหุ่นลอยน้ำคล้ายลูกโป่ง การลอยกระทงในวันแรม 1 ค่ำนี้ เป็น การลอยกระทงเล็กไม่ใหญ่โตเหมือนในวันขึ้น 15 ค่ำ ของในกระทงมีแต่หมาก พลู บุหรี่ และขนม นิดหน่อย กระทงถูกปล่อยลอยไปมีลักษณะเหมือนน้ำเต้าที่ลอยวอนของชาวประมง จึงเรียก การ ลอยกระทงนี้ว่าไหลน้ำเต้า การลอยกระทงในวันนี้ถือว่าเป็นการลอยบังสุกุล

ในประเทศลาวนั้น กระทงใช้ต้นกล้วยเป็นต้นๆ ไม่ประดับประดาอะไรมากนัก ต่อเป็นแพปักได้ไต้เท่านั้น ของที่ใส่ในกระทงก็ไม่มากเหมือนอย่างในประเทศไทย การจุดไฟบูชาไม่ใช่จุดเฉพาะในกระทงหยวกเท่านั้น แต่ตามหน้าบ้านจะทำราวด้วยต้นกล้วยปักได้ให้สว่างไปหมด การลอยกระทงที่จุดได้ให้สว่างนั้นเป็นการสมโภชแสดงความยินดีที่พระพุทธองค์เสด็จกลับลงมายังโลกมนุษย์

ในหนังสือลัทธิธรรมเนียมลาวได้กล่าวถึงการทำบุญจุดประทีปไว้ว่า “ถึงเดือน 11 ขึ้น 15 ค่ำ เป็น วันออกพรรษา ราษฎรชาวบ้านตลอดจนพระสงฆ์สามเณรพากันตามประทีปโคมไฟ เรียกว่า ทำบุญจุดประทีป การทำบุญจุดประทีปนี้เป็นการชวนชวามกทั้งฝ่ายพระและคฤหัสถ์ แต่โคมแก้วต่างๆ ไม่มีจะใช้ ต้องเอาลูกตุ้มกามาควักเอาเมล็ดในออกหมด ขุดผิวข้างนอกและเชื้อข้างในออกให้บางโปร่งดี แล้วเอาน้ำมะพร้าวหรือน้ำมันมะเขือ คือน้ำมันลูกช่าปูละกลงไปในกะลาลูกตุ้มกา มีไส้ลอยอยู่ในนั้น มีหัวเหมือนกระเช้า บางทีเอาลูกฟักเหลืองทั้งลูกมาเจาะควักเอาเชื้อในออกให้หมด ขุดให้บางเหลือแต่ผิวข้างนอกใช้ต่างโคม เอาไฟจุดขึ้นไปแขวนไว้บนกิ่งมะม่วงหรือกิ่งไม้ต่างๆ ที่มีอยู่ในวัดแลดูแดงครีดยไปทั่ววัด เหมือนโคมญี่ปุ่นที่ใช้จุดกันนี้ เมื่อพิจารณาโคมเหล่านี้ก็นับว่าเป็นความฉลาดได้อย่างหนึ่ง การที่จุดประทีปนี้เขาทำเป็นร้านสูงร้านหนึ่ง ร้านนั้นทำด้วยต้นกล้วยมีหัวและท้ายคล้ายเรือสำเภา แล้วเอาต้นกล้วยมาปลุกกล 6 ต้น ท้ายคู่หนึ่ง กลางคู่หนึ่ง หัวคู่หนึ่ง สูงประมาณเพียงศีรษะและรอบร้านนั้นเอาไม้จริงลำเล็กๆ คล้าย ไม้ค้ำพลูมาปักกลเป็นรั้วตาข่าย ทำให้เป็นทางวนเวียนไปหลายรอบกว่าจะเข้าถึงร้านต้นกล้วยนั้น ร้านนั้นเรียกว่าคิริวงกุ ดูก็สมชื่อจริงๆ เพราะว่าเป็นทางอันคดเคี้ยวเลี้ยวลดหลายชั้นหลายเชิงนักหนา บางทีถ้าเป็นคนแก่หรือเด็กไม่ได้จำต้นทางที่เข้าไป ก็มักทำให้หลงทางกลับออกมาไม่ถูกถึงกับเดินวนไปมาจนตึกคืนก็เป็นที่ การทำรั้วที่เรียกว่าคิริวงกุนี้เป็นความคิดที่ฉลาดเหมือนผู้คิดทำค่ายสำหรับพักพวกพลทหาร เมื่อจะทำยุทธสงครามก็ว่าได้ รูปเขาคิริวงกุนี้บางปีก็ทำบางปีก็ไม่ได้ทำ เพราะเป็นของค่อนข้างจะทำยากด้วยต้องลงมือทำรั้วหลายวันจึงจะสำเร็จได้ ถึงเดือน 11 ขึ้น 14 ค่ำ เดือน 11 ขึ้น 15 ค่ำ จนแรมค่ำหนึ่ง เวลากลางคืนราษฎรชายหญิงต่างคนถือรูปเทียนไปจุดถวายพระที่หน้าร้านประทีปนั้น ส่วนผู้หญิงก็แจกหมากพลูบุหรืแก่พระแล้วฟังเทศน์บอกอานิสงส์ ในการจุดประทีปโคมไฟบูชาพระกัณฑ์1 เมื่อจบลงแล้วก็พากันกลับบ้านเรือน ดังนี้ทั้งสามวันจึงสิ้นสุดการจุดประทีป” (หลวงผดุงแคว้นประจันต์ 2461 : 276 - 284)

5) ประเพณีการลอยกระทงของภาคอีสาน

การลอยกระทงของภาคอีสานหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ไหลเรือไฟ เป็นประเพณีดั้งเดิมประเพณีหนึ่งของชาวอีสาน ไม่สามารถสืบหาหลักฐานได้แน่นอนว่าเริ่มต้นขึ้นเมื่อใด แต่ชาวอีสานได้ถือปฏิบัติกันสืบมาจนทุกวันนี้ เพราะถือว่าเป็นโอกาสที่จะแสดงความเลื่อมใสศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาและสนุกสนานรื่นเริง เป็นเทศกาลเกี่ยวกับงานบุญในปีหนึ่งๆ

จุดประสงค์ เพื่อบูชาขอพรพระพุทธบาทที่แม่น้ำมมทานที บูชาพระแม่คงคา เป็นการลอยเคราะห์และเช่นสรวงพระยานาค ซึ่งเชื่อว่าเป็นเจ้าแห่งบาดาล เป็นต้น

ระยะเวลา นิยมลอยกันในวันออกพรรษา ซึ่งตรงกับวันเพ็ญเดือน 11 เพราะในภาคอีสานจะมีน้ำมากในเดือน 11 บางทีก็เลื่อนไปเป็นวันแรม 1 ค่ำเดือน 11

ลักษณะพิธี การลอยกระทงภาคอีสานหรือพิธีไหลเรือไฟ ซึ่งตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 11 นั้น ในตอนเช้าจะทำบุญตามเทศกาลออกพรรษา กลางคืนจึงจะไหลเรือไฟ และบางแห่งก็มีการลอยกระทงแบบภาคกลางด้วย

มีข้อสังเกตว่าการทำไหลเรือไฟ จะมีเฉพาะบางแห่งเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งแห่งใดมีแม่น้ำ ประเพณีนี้จะยังอยู่ เพราะต้องอาศัยน้ำเป็นสำคัญเช่นเดียวกับการลอยกระทง ถ้าหมู่บ้านไหน ไม่มีหนองน้ำ คลอง แม่น้ำ หรือลำน้ำอยู่ใกล้เคียงไปจะไม่นิยมลอยเรือไฟกัน แต่อาจไปรวมกันทำ บุญที่วัด ซึ่งทางวัดจัดทำที่สักการบูชารูปเทียนเป็นรูปเรือปักไม้ในบริเวณวัด แต่โดยมากมักเป็นที่หน้าโบสถ์ เรือไฟบนบกนี้ชาวบ้านมักใส่แต่ดอกไม้ รูปเทียน มีการเวียนเทียนเนื่องในวันออกพรรษา แล้วจึงนำดอกไม้รูปเทียนใส่ในเรือ ปักรูปเทียนแล้วจุดบั้งไฟ บางตำบลในกระทงนอกจากมีอาหารและสิ่งของบรรจุไปด้วย ยังมีรวงข้าวอ่อนผูกไปด้วย แล้วเอาไปวางไว้เฉยๆ ยังที่ใดที่หนึ่งเรื่องลอยกระทงนี้คงจะไม่ได้ทำกันแพร่หลายนอกจากผู้ที่อยู่ริมแม่น้ำเท่านั้น

ในปัจจุบันภาคอีสานมีประเพณีลอยกระทงแบบภาคกลาง บางครั้งจัดให้มีในกลางเดือน 12 อย่างภาคกลาง แต่บางครั้งจัดในวันเดียวกับไหลเรือไฟ เพราะฉะนั้นไหลเรือไฟและลอยกระทงในภาคอีสาน จึงกลายเป็นคนละเรื่อง คนละความหมายไป และดัดแปลงผิดไปจากเดิม เช่นที่จังหวัดอุบลราชธานี ทางเทศบาลเมืองอุบลราชธานีได้จัดให้มีไหลเรือไฟที่ทำน้ำาวัดสุปัฏนารามวรวิหาร เพื่อ จะรักษาประเพณีดั้งเดิมเอาไว้แต่ก็ได้ดัดแปลงไป กล่าวคือไม่ได้ปล่อยเรือไฟให้ลอยไปเลย แต่เป็นการกำหนดเขตว่าปล่อยจากเขตไหนถึงเขตไหน เพื่อประกวดเรือไฟกันเท่านั้น และวิธีการทำเรือไฟบางครั้งก็ใช้เรือจริงๆ ทำเป็นฐาน แล้วประดิษฐ์เรือไฟโดยมัดเป็นโครงในเรือ เมื่อจุดไฟมองเห็นไกลๆ ก็เป็นรูปเรือ หลังจากปล่อยเรือไฟเสร็จแล้วจึงมาลอยกระทงกันในสระน้ำของวัด เป็นไปได้ว่าไหลเรือไฟอาจจะถูกลอยกระทงภาคกลางกลืนไป นอกจากนี้ การเตรียมการไหลเรือไฟและการลงทุนมากกว่าลอยกระทงภาคกลางด้วย แต่อย่างไรก็ตามประเพณีไหลเรือไฟยังไม่สูญหายไปเสียทีเดียว อย่างน้อยที่จังหวัดอุบลราชธานียังคงจัดให้มีประเพณีไหลเรือไฟนี้อยู่ นับว่ามีส่วนช่วยรักษาประเพณีไว้ไว้ให้เด็กรุ่นหลังได้เรียนรู้ต่อไป และในชนบทที่ห่างไกลในภาคอีสานก็ยังคงมีประเพณีนี้อยู่ยังไม่ถึงกับสูญไปเสีย (เบญจมาศ เกตุแก้ว 2521 : 52 - 55)

ตารางที่ 1 สรุปข้อมูลความเชื่อและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสายน้ำ

ความเชื่อและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับแม่น้ำ	จีน(ยูนนาน)	พม่า	ลาว	ไทย	กัมพูชา	เวียดนาม
ความเชื่อนาคและมังกร	—	—	—	—	—	—
เทศกาลแข่งเรือ	—	—	—	—	—	—
ลอยโคมประทีป		—	—	—	—	
ลอยกระทงขอบคุณสายน้ำ	—	—	—	—	—	—
ไหลเรือไฟ			—	—	—	
สงกรานต์	— **	—	—	—	—	—

หมายเหตุ ** เฉพาะสิบสองปันนา

3. สรุปแนวคิดที่ได้จากการศึกษาตัวแปรต้น

จากการศึกษาเอกลักษณ์แม่น้ำโขง ในเรื่องความเชื่อและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสายน้ำ จะเห็นได้ว่า ไม่ว่าจะเป็นคนไทย ลาว กลุ่มชนชาติไท ชาวจ้วง ชาวเขมร ก็มีความเชื่อที่คล้ายกัน อาจเพราะ พื้นที่ที่ต่อเนื่องกันมี การติดต่อค้าขาย การอพยพของผู้คน หรือจากการที่ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันกับแม่น้ำโขง การพึ่งพาธรรมชาติ แม่น้ำ เพื่อการทำเกษตรกรรม ทำประมง และดำรงชีวิต ส่งผลต่อความเชื่อโดยตรง ด้วยเหตุที่มนุษย์ต้องการที่พึ่งทางจิตใจ ทำให้เกิดตัวแทนของสิ่งที่เหนือธรรมชาติ เพื่อที่จะตอบสนองต่อสิ่งที่ขอ จึงเกิดพิธีกรรม ประเพณี และวัฒนธรรมขึ้น และดำรงต่อมา

ในการศึกษาความเชื่อและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสายน้ำ ประเพณี เทศกาลหรือวัฒนธรรมนั้น จะเห็นได้ว่าตัวแทนที่สำคัญที่เป็นสัญลักษณ์ของน้ำของความอุดมสมบูรณ์นั้น จะมีอยู่ 3 ตัวแทน คือ นาค(มังกร) ผี คางคกหรือกบ และด้วยตำนานต่างๆ มักจะผูกเรื่องราวด้วยกัน การที่จะเลือกเอกลักษณ์ของแม่น้ำโขง ก็คงจะหนีไม่พ้นเรื่องนาค ด้วยความที่นาคนั้นเป็นเอกลักษณ์ที่เด่น ประกอบกับหลักฐานและเรื่องราวตำนานนั้น ส่งผ่านกันทั้งหกประเทศ ต่อเติมกันเป็นวงจรของวัฒนธรรมและความเชื่ออย่างลงตัว แต่ในที่นี้จะเจาะประเด็นของ นาคที่เกี่ยวข้องตัวแทนของสายน้ำกับความอุดมสมบูรณ์เท่านั้น เพื่อที่จะนำมาวิเคราะห์ แปรรูปลู่งานแบบที่มีลักษณะเฉพาะต่อไป

4. ความสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวในภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง

แม้ว่าสงครามอินโดจีนได้ยุติลงแล้วเมื่อปีพ.ศ. 2518 แต่ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในภูมิภาคยังไม่ค่อยราบรื่นนัก จนกระทั่งพ.ศ. 2535 เมื่อพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรีของไทยในขณะนั้นได้เสนอให้ไทยดำเนิน “นโยบายเปลี่ยนสนามรบให้เป็นสนามการค้า” กับ

ประเทศในกลุ่มอินโดจีน จึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในด้านต่างๆ เริ่มดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรมและการท่องเที่ยว โดยเริ่มต้นจากการพัฒนาเส้นทางคมนาคมร่วมกันระหว่างไทยกับกลุ่มประเทศอินโดจีน การผลักดันให้เกิดการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งแรก ระหว่างหนองคายและเวียงจันทน์ ในขณะเดียวกันประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ สปป.ลาว กัมพูชา เวียดนาม และสหภาพพม่า เริ่มเปิดประเทศและปรับประเทศเข้าสู่ระบบตลาดมากขึ้น ทำให้เกิดโอกาสในการขยายความร่วมมือระหว่างกลุ่มประเทศในภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงทางการค้า การลงทุนระหว่างประเทศ รวมถึงอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวด้วย

การท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจ และนำรายได้เข้าประเทศเป็นจำนวนมาก ดังนั้นประเทศที่กำลังพัฒนาและประเทศสังคมนิยมที่เริ่มเปิดประเทศจึงเริ่มเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยว เมื่อประเทศไทยได้มีแผนการรณรงค์ส่งเสริมการท่องเที่ยวและประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก อาทิ Visit Thailand Year 1987 และ Amazing Thailand Year 1998 - 1999 ประเทศเพื่อนบ้านจึงเริ่มรณรงค์ส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยเช่นกัน อาทิ สหภาพพม่า รณรงค์ด้วยแคมเปญ Visit Myanmar Year 1996 สปป.ลาว รณรงค์ด้วยแคมเปญ Visit Laos Years 1999 - 2000 กัมพูชา รณรงค์ด้วยแคมเปญ Visit Cambodia Years 2003 - 2004 ทำให้การท่องเที่ยวในภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงเริ่มเป็นที่รู้จักในสายตาของนักท่องเที่ยวจากทั่วโลก

ตลอดจนในปี 2010 นี้โครงการพัฒนาความเชื่อมโยงด้านการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มประเทศ GMS จึงพัฒนาต่อจนเป็นส่วนหนึ่งในการสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลของประเทศไทยในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง ประกอบด้วย ประเทศกัมพูชา สปป.ลาว สหภาพพม่า ไทย เวียดนาม และจีน (ยูนนาน - จีนตอนใต้) โดยมีการร่วมลงนามในกรอบความร่วมมือด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และการท่องเที่ยว ในหลายๆกรอบความร่วมมือ ไม่ว่าจะเป็น GMS (Greater Mekong Sub - region), ASEAN, BIMSTEC (Bay of Bengal Initiative for Mutual - Sectoral Technical and Economic Cooperation), ACMECS (Ayeyawady - Chao Phraya - Mekong Economic Cooperation Strategy) ซึ่งจะมีวัตถุประสงค์ในภาพรวม เพื่อร่วมกันพัฒนาภูมิภาคไปสู่การเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยว เป็นหนึ่งในนโยบายสำคัญของกรอบความร่วมมือต่างๆ เนื่องจากในช่วงเวลาที่ผ่านมามีอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงมีการเติบโตอย่างรวดเร็ว ในแต่ละปี มีนักท่องเที่ยวจากทั่วโลกเดินทางมาเยือนอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงเป็นจำนวนมาก และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยสังเกตจากข้อมูลขององค์การการท่องเที่ยวโลก (WTO), PATA (Pacific Asia Travel Association), และรายงานจากหน้าเว็บไซต์ด้านการท่องเที่ยว

ของประเทศต่างๆในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงว่า ในปี พ.ศ. 2545 มีนักท่องเที่ยวต่างชาติ เดินทางมาเยือนในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ประมาณ 16.0 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2549 มีนักท่องเที่ยวต่างชาติ เดินทางมาเยือนในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงประมาณ 22.4 ล้านคน ในปีพ.ศ. 2553 ประมาณการว่า จะมีนักท่องเที่ยวต่างชาติ เดินทางมาเยือนในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ในราวๆ ประมาณ 30 ล้านคน โดยแนวโน้มในปีพ.ศ. 2558 คาดว่าจะมีนักท่องเที่ยวต่างชาติ เดินทางมาเยือนในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ประมาณ 52.02 ล้านคน และผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวในภูมิภาค โดยเฉพาะในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงจะตกอยู่กับประเทศไทยเป็นส่วนใหญ่ และสิ่งที่ดึงดูดใจที่มีศักยภาพสูงสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ ให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ คือ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ สถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และที่สำคัญคือการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในลักษณะ Heritage Site อาหารการกิน และอสังหาริมทรัพย์ของผู้น

จากความสำคัญที่กล่าวไป ปัจจัยที่สำคัญต่อความสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวในภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ได้แก่ สาธารณูปโภคพื้นฐานหรือเส้นทางคมนาคมที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ แหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ สิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อการท่องเที่ยว ความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินระหว่างท่องเที่ยว และค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

4.1 เส้นทางคมนาคมทางน้ำ

แม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำสายหลักของคมนาคมในภูมิภาคฯ ในด้านการค้าและการท่องเที่ยว จากข้อตกลงการเดินทางเรือพาณิชย์ในแม่น้ำโขงได้กำหนดให้มีการเปิดท่าเรือ 14 แห่ง ใน 4 ประเทศลุ่มแม่น้ำโขงเฉพาะที่อยู่ใน สปป.ลาว มีจำนวน 6 แห่ง คือ ท่าเรือบ้านชาย เขียวกก เมืองมอม บ้านคอน ห้วยชาย และหลวงพระบาง อยู่ในประเทศไทย 2 แห่งคือ ท่าเรือเชียงแสนและท่าเรือเชียงของ อย่างไรก็ตาม การเดินทางโดยทางเรือก็ยังไม่เป็นที่แพร่หลายมากนัก เนื่องจากปัญหาในเรื่องเกาะแก่ง โขดหิน และระดับน้ำต่ำในหน้าแล้ง

ปัจจุบันเรือสินค้าจากจีน (ตอนใต้) นิยมขนส่งสินค้าทางแม่น้ำโขงมากขึ้น เนื่องจากประหยัด ค่าขนส่งและใช้เวลาน้อยกว่า นอกจากนี้ยังมีบริษัททัวร์ให้บริการนักท่องเที่ยวที่ต้องการเดินทางท่องเที่ยวจากจีน (ตอนใต้) มายังประเทศไทย และในเส้นทางจากประเทศไทยลงขึ้นไปยังจีน (ตอนใต้) ด้วย

นักท่องเที่ยวจากประเทศไทยสามารถเดินทางไปยังสปป.ลาว โดยผ่าน อ.เชียงของ จ.เชียงราย โดยนั่งเรือข้ามแม่น้ำโขงไปยังเมืองห้วยชาย แขวงบ่อแก้ว แล้วล่องเรือไปยังเมืองหลวงพระบาง อัตราค่าโดยสารเรือช้า (Slow Boat) 600 - 700 บาท/คน ใช้เวลาเดินทาง 2 วัน (พักค้างคืนที่ปากแบ่ง) โดยเรือจะออกประมาณ 10.30 น. และอัตราค่าโดยสารเรือเร็ว (Speed Boat) 1,050 - 1,200 บาท/คน ใช้เวลาเดินทางประมาณ 6 ชั่วโมง เรือจะออกประมาณ 8.30 - 9.00 น. นอกจากนี้ยัง

สามารถเดินทางโดยทางเรือจากจังหวัดตราดของไทยมายังเกาะกง (เมืองสีหนุวิลล์) ของกัมพูชาได้อีกด้วย

4.2 เส้นทางคมนาคมระหว่างประเทศทางบก

ในด้านการพัฒนาเส้นทางคมนาคมทางบก ได้มีการพัฒนาด้านเชื่อมโยงในภูมิภาคหลายสาย โดยการสนับสนุนของธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (ADB) ดังนี้

R1 : Bangkok - Phnom Penh - Ho Chi Minh City Vung Tau Road Improvement Project

R2 : Thailand - Lao PDR - Viet Nam East - West Corridor (Northern, Central, Southern)

R3 : Chiang Rai - Kunming Road Improvement Project via Myanmar and Lao PDR

R4 : Kunming - Lashio Road System Improvement Project

R5 : Kunming - Hanoi - Haiphong Road Improvement Project

R6 : Southern Kao PDR - Sihanoukville Road Project

R7 : Lashio - Loilem - Kengtung Road Improvement Project

R8 : Southern Yunnan Province - Northern Thailand - Northern Lao PDR - Northern Viet Nam Road Improvement Project

R9 : Northeastern Thailand - southern Lao PDR - Northeastern Cambodia - Central Viet Nam Corridor Project

R10: Southern Coastal Corridor Project

เมื่อเส้นทางคมนาคมทางบกเป็นไปด้วยความสะดวกจะช่วยทำให้การค้าและการท่องเที่ยวตามบริเวณชายแดนและข้ามพรมแดนเป็นไปอย่างคล่องแคล่วตัวมากยิ่งขึ้น

4.3 แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมรดกโลก

จุดเด่นของการท่องเที่ยวในภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงคือ ความแตกต่างของแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละประเทศ ซึ่งมีหลากหลายประเภท ทั้งในด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม (Heritage Site) และธรรมชาติ (Natural Site) ในประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่พัฒนาแล้วมากที่สุด โดยเฉพาะชายหาดและท้องทะเลที่สวยงามและขึ้นชื่อ ส่วนเวียดนาม กัมพูชา จีน สหภาพพม่า สปป.ลาว มีแหล่งท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ เมื่อนำสถานที่ที่น่าท่องเที่ยวมาประกอบกับประเพณีดั้งเดิม วัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย การบริการด้านการท่องเที่ยวและอาหารรสชาติอร่อย จึงมีส่วนช่วยให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยือนกลุ่มแม่น้ำโขงมากขึ้น

ปัจจุบันการท่องเที่ยวตาม Heritage Site เพื่อชมสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมกำลังเป็นที่นิยมในหมู่นักท่องเที่ยวมาก ประเทศในภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงเองก็มีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ดึงดูดใจ และบางแห่งยังได้รับการยกย่องจากองค์การยูเนสโก (UNESCO) ให้เป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม ซึ่งหากนักท่องเที่ยวต้องการเดินทางท่องเที่ยวตามรอยวัฒนธรรมก็สามารถทำได้ ดังนี้

ประเทศไทย	: เมืองโบราณกรุงศรีอยุธยา, สุโขทัย
สปป.ลาว	: เมืองหลวงพระบาง, วัดพู (แขวงจำปาสัก)
กัมพูชา	: นครวัด (เสียมเรียบ)
สหภาพพม่า	: เจดีย์ชเวดากอง, อุทยานประวัติศาสตร์ (พุกาม)
จีน (ยูนนาน)	: เมืองต้าลี่ ลี่เจียง
เวียดนาม	: เมืองเว้ ฮอยอัน

4.4 ภาพรวมการท่องเที่ยวของประเทศในภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง

การท่องเที่ยวทั่วโลกมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว จากข้อมูลขององค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization : WTO) ในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 การท่องเที่ยวโลกมีการขยายตัวในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 4 ถึง 5 ต่อปี จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวทั่วโลก มีจำนวนเพิ่มขึ้นจาก 425 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2533 เป็น 698 ล้านคนในปี พ.ศ. 2543 และมีรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจากประมาณ 240 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี พ.ศ. 2533 เป็น 476 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี พ.ศ. 2543 อย่างไรก็ตาม อุบัติการณ์การก่อการร้ายทั่วโลกต้องเผชิญกับอุปสรรคที่สำคัญ คือ การก่อการร้าย (เหตุการณ์จี้เครื่องบินชนตึกเวิลด์เทรด เมื่อวันที่ 11 กันยายน ปี พ.ศ. 2544 และการวางระเบิดที่เกาะบาหลิ ประเทศอินโดนีเซีย) และการแพร่ระบาดของโรคซาร์สในปี พ.ศ. 2546)

การเปลี่ยนแปลงของจำนวนนักท่องเที่ยวของโลกมีผลอย่างมากต่อการท่องเที่ยวในภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง (ได้แก่ ไทย สปป.ลาว กัมพูชา สหภาพพม่า เวียดนาม และยูนนาน) ในปี พ.ศ. 2543 มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเที่ยวในภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงประมาณ 13 ล้านคน ซึ่งในจำนวนนี้ กว่าร้อยละ 80 เป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังไทยและเวียดนาม (ASEAN National Tourism Organization, 1999) การก่อการร้ายและการระบาดของโรคซาร์สมีผลอย่างมากต่อการท่องเที่ยวในภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง โดยในปี พ.ศ. 2544 นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวในภูมิภาคนี้ เพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 3 เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2543 และนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายัง สปป.ลาว ลดลงประมาณร้อยละ 8.6 อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวในภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงในปัจจุบันได้เริ่มกลับเข้าสู่ภาวะปกติ ดังนั้น การศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการในภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำ

โขงจึง มีความจำเป็นอย่างมาก ซึ่งผลจากการศึกษาจะเป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว รวมถึงการบริหารจัดการและการตลาด เพื่อตอบสนอง ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวและทำให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวในภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง รวมทั้ง เพิ่ม ความสามารถในการดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั่วโลกมาเที่ยวในภูมิภาคนี้

4.5 สถานภาพการท่องเที่ยว

ในข้อมูลที่ได้จัดทำมานั้นสถานภาพการท่องเที่ยว กับพื้นที่โครงการนั้น จะขอ คัดเลือกตามขอบเขตของงานที่เกี่ยวข้องกันกับประเทศไทย สปป.ลาว และกลุ่มประเทศลุ่มแม่น้ำ โขง (โดยอิงข้อมูลจากไทยและลาว ซึ่งเป็นจุดทางผ่านไปประเทศต่างๆ) โดยนำเสนอรายละเอียด เกี่ยวกับจำนวนนักท่องเที่ยวและการขยายตัว ถิ่นฐานของนักท่องเที่ยว และรายได้จากการท่องเที่ยว ดังต่อไปนี้

4.5.1 จำนวนนักท่องเที่ยวและการขยายตัว

จากข้อมูลของการท่องเที่ยวลุ่มน้ำโขงของนักเที่ยวที่เข้ามาเดินทางใน ประเทศลุ่มน้ำโขง มีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปีจากการเก็บข้อมูลจากปี 2000 - 2009 ซึ่งแสดงให้เห็นถึง กระแสความนิยมในสถานที่ต่อนักเที่ยวที่มีมากขึ้น

ตารางที่ 2 จำนวนนักท่องเที่ยวและการเติบโตแสดงเป็นภาพรวมของประเทศกลุ่มแม่น้ำโขง

GMS International Tourism Arrivals Statistics 2000-2009											
Updated as of March 29, 2010											
COUNTRY	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Remarks
Cambodia	466,365	604,919	786,524	701,014	1,055,202	1,421,615	1,700,041	2,015,128	2,125,465	2,161,577	
Lao PDR	737,208	673,823	735,662	636,361	894,806	1,109,833	1,215,106	1,623,943	1,736,788	2,008,363	
Myanmar	260,616	295,354	301,024	269,205	313,066	313,737	263,514	248,076	193,319	243,278	
Thailand	9,578,826	10,132,509	10,872,976	10,082,109	11,737,413	11,516,936	13,838,488	14,464,228	14,323,221	14,149,841	
Viet Nam	2,140,100	2,330,050	2,627,988	2,428,735	2,927,873	3,467,758	3,583,486	4,229,349	4,253,740	3,772,359	
Yunnan Province, PRC	1,001,141	1,131,303	1,303,550	1,000,101	1,101,000	1,502,817	1,810,017	2,219,030	2,502,170	2,844,902	
Guangxi Zhuang AR, PRC	1,229,100	1,267,200	1,363,400	650,200	1,175,800	1,461,600	1,707,729	1,245,056	1,200,138	2,098,000	
Total	15,413,356	16,435,158	17,991,124	15,767,725	19,205,160	20,794,296	24,118,381	26,044,810	26,334,841	24,433,418	

Source:

Ministry of Tourism, Cambodia
 Guangxi Tourism Administration, PRC
 Yunnan Provincial Tourism Administration, PRC
 Lao National Tourism Administration, Lao PDR
 Ministry of Hotels and Tourism, Myanmar
 Ministry of Tourism and Sports, Thailand
 Vietnam National Administration of Tourism, Vietnam
 Pacific Asia Travel Association, PATA

Compiled by Mekong Tourism Coordinating Office

จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยือนประเทศไทย ไปกลุ่มประเทศลุ่มแม่น้ำโขง มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 โดยประเทศไทยมีจำนวนนักท่องเที่ยวมากกว่า 10 ล้านคนต่อปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 โดยในปี พ.ศ. 2546 มีจำนวนนักท่องเที่ยว (ประมาณ 640,000 และ 800,000 คน ตามลำดับ) แต่จำนวนนักท่องเที่ยวก็ยังไม่ถึง 1 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2550

ตารางที่ 3 จำนวนนักท่องเที่ยวและอัตราการเติบโตในประเทศไทย และกลุ่มประเทศแม่น้ำโขง

ปี พ.ศ.	จำนวน นักท่องเที่ยว (คน)	อัตราการ เติบโต (ร้อยละ)	จำนวน นักท่องเที่ยว (คน)	อัตราการ เติบโต (ร้อยละ)	จำนวน นักท่องเที่ยว (คน)	อัตราการ เติบโต (ร้อยละ)
2540	7,221,345	0.41	463,200	14.94	218,843	- 15.99
2541	7,764,930	7.53	500,200	7.99	286,524	30.93
2542	8,580,332	10.50	614,278	22.81	367,743	28.35
2543	8,508,623	- 0.84	737,208	20.01	466,365	26.82
2544	10,061,950	18.26	673,828	- 8.60	604,919	29.71
2545	10,799,067	7.33	735,662	9.18	786,524	30.02
2546	10,004,453	- 7.36	636,361	- 13.50	701,014	- 10.87
2547	11,580,332	10.50	704,278	9.81	717,743	28.35
2548	11,788,623	7.84	737,208	7.01	736,365	26.82
2549	11,600,950	- 0.26	773,828	8.60	784,919	29.71
2550	12,399,067	10.33	790,662	9.18	806,524	32.02

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 22 เมษายน 2553. เข้าถึงได้จาก <http://thai.tourismthailand.org/about-tat-page/about-tat/statistic/>

เมื่อคิดจากประเทศไทยเป็นทางผ่านที่จะไปกลุ่มประเทศลุ่มแม่น้ำโขง จำนวนนักท่องเที่ยวจากเอเชียและยุโรปเป็นหลัก (ร้อยละ 60.75 และ 23.20 ตามลำดับ) ซึ่งสองกลุ่มนี้รวมกันมีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 80 ของนักท่องเที่ยวที่มาเยือนประเทศไทยทั้งหมด

ตารางที่ 4 จำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเยือนประเทศไทยเป็นทางผ่านที่จะไปกลุ่มประเทศลุ่มแม่น้ำโขง จำแนกตามภูมิภาค

ภูมิภาค	จำนวนนักท่องเที่ยว (คน)					สัดส่วนเฉลี่ย (ร้อยละ)
	พ.ศ. 2546	พ.ศ. 2547	พ.ศ. 2548	พ.ศ. 2549	พ.ศ. 2550	
เอเชีย	5,195,972	5,752,871	6,064,117	6,564,664	6,166,460	66.75
ยุโรป	1,990,449	2,168,996	2,304,640	2,650,992	2,256,160	23.20
อเมริกา	514,595	584,967	604,041	730,402	576,589	6.14
โอเชียเนีย	350,555	381,464	427,673	427,109	343,914	3.95
ตะวันออกกลาง	175,106	200,523	237,268	245,822	203,878	2.16
แอฟริกา	73,233	80,389	90,963	98,290	67,117	0.84
รวม	8,580,332	9,508,623	10,061,950	10,799,067	10,004,453	100.00

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 22 เมษายน 2553. เข้าถึงได้จาก <http://thai.tourismthailand.org/about-tat-page/about-tat/statistic/>

4.5.2 พฤติกรรมการท่องเที่ยว

การวิเคราะห์พฤติกรรมการท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนแรก ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว ส่วนที่สอง พฤติกรรมการเดินทาง และจำนวนวันพักเฉลี่ย มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

4.5.2.1 ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในกลุ่มประเทศลุ่มแม่น้ำโขงจะมีค่าใช้จ่ายต่อคนต่อวันมากที่สุด คือ ประมาณ 89.74 ดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี พ.ศ. 2550 ในขณะที่นักท่องเที่ยวในประเทศไทยใช้จ่ายคนละ 86.22 ดอลลาร์สหรัฐฯ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2553)

เมื่อจำแนกค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวในประเทศไทยตามถิ่นที่อยู่ของนักท่องเที่ยวแล้ว (พบว่านักท่องเที่ยวจากเอเชียได้ใช้จ่ายต่อคนต่อวันมากที่สุด (4,187 บาท ต่อคนต่อวัน) แต่พักอยู่ในประเทศไทยไม่นานนัก (6.88 วัน) แต่นักท่องเที่ยวยุโรปจะพักอยู่ในประเทศไทยนานที่สุด (12.62 วัน) ทำให้ใช้จ่ายต่อวันไม่มากนัก (3,189 บาทต่อคนต่อวัน) เมื่อพิจารณาการ

ใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อการเดินทาง 1 เที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีการใช้จ่ายเฉลี่ยมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ นักท่องเที่ยวจากอเมริกา ตะวันออกกลางและยุโรป โดยมีการใช้จ่าย 43,497 บาท 41,374 บาท และ 41,154 บาท ตามลำดับ

4.5.2.2 พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวของชาติต่างๆ สะท้อนออกมาจากประเภทของค่าใช้จ่าย ซึ่งผลการวิเคราะห์พบว่า มีพฤติกรรมที่น่าสนใจต่างๆ ดังแสดง ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5 ประเภทของการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวที่มาเยือนประเทศไทยจำแนกตามภูมิภาคในปี พ.ศ. 2550

หน่วย : บาทต่อคนต่อวัน

ประเภทค่าใช้จ่าย	นักท่องเที่ยว ทั้งหมด	เอเชีย ตะวันออก	อาเซียน	ตะวันออก กลาง	แอฟริกา
ซื้อสินค้าและของที่ระลึก	973.26 (27.04)	1,167.49 (29.62)	1,295.20 (33.61)	1,319.91 (33.50)	1,452.35 (36.51)
การบันเทิง	455.80 (12.66)	552.47 (14.02)	589.69 (15.30)	450.04 (11.42)	260.11 (6.54)
บริการนำเที่ยว	143.36 (3.98)	142.16 (3.61)	139.30 (3.62)	112.60 (2.86)	86.95 (2.19)
ภายในประเทศ ที่พัก	968.84 (26.91)	986.05 (25.02)	811.95 (21.07)	937.34 (23.79)	1,098.69 (27.62)
อาหารและเครื่องดื่ม	651.88 (18.11)	681.83 (17.30)	689.04 (17.88)	660.53 (16.76)	675.86 (16.99)
พาหนะในการ เดินทางภายในประเทศ	299.06 (8.31)	282.82 (7.18)	207.32 (5.38)	365.18 (9.27)	320.77 (8.06)
อื่นๆ	107.54 (2.99)	128.47 (3.26)	120.79 (3.13)	95.00 (2.41)	83.19 (2.09)
รวมค่าใช้จ่ายทั้งหมด	3,599.74 (100.00)	3,941.29 (100.00)	3,853.29 (100.00)	3,940.60 (100.00)	3,977.92 (100.00)

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 22 เมษายน 2553. เข้าถึงได้จาก <http://thai.tourismthailand.org/about-tat-page/about-tat/statistic/>

ตารางที่ 6 ประเภทของการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวที่มาเยือนประเทศไทยจำแนกตามภูมิภาคในปี
พ.ศ. 2550

หน่วย : บาทต่อคนต่อวัน

ประเภทค่าใช้จ่าย	ยุโรป	อเมริกา	เอเชียใต้	โอเชียเนีย
ซื้อสินค้าและของที่ระลึก	733.78 (23.01)	914.36 (24.89)	1,610.19 (38.46)	834.31 (23.86)
การบันเทิง	410.19 (12.86)	351.10 (9.56)	315.66 (7.54)	463.42 (13.25)
บริการนำเที่ยวภายในประเทศ	132.40 (4.15)	182.34 (4.96)	146.15 (3.49)	177.15 (5.07)
ที่พัก	909.89 (28.53)	1,080.67 (29.41)	1,043.82 (24.93)	1,007.86 (28.83)
อาหารและเครื่องดื่ม	632.83 (19.84)	665.64 (18.12)	586.52 (14.01)	599.07 (17.13)
พาหนะในการเดินทางภายในประเทศ	291.30 (9.13)	349.55 (9.51)	334.74 (7.99)	302.48 (8.65)
อื่นๆ	78.85 (2.47)	130.54 (3.55)	150.12 (3.59)	112.13 (3.21)
รวมค่าใช้จ่ายทั้งหมด	3,189.24 (100.00)	3,674.20 (100.00)	4,187.20 (100.00)	3,496.42 (100.00)

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บ คือ สัดส่วนของค่าใช้จ่ายแต่ละรายการต่อค่าใช้จ่ายทั้งหมด

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, โครงการสำรวจค่าใช้จ่ายนักท่องเที่ยวปี พ.ศ. 2550 (กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2550) (อัดสำเนา)

จากตารางที่ 3 - 6 พบว่าในบรรดานักท่องเที่ยวจากภูมิภาคต่างๆ ที่เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย แต่ละภูมิภาคก็มีพฤติกรรมที่แตกต่างกัน คือ นักท่องเที่ยวจากยุโรป จะใช้จ่ายต่อวัน ในด้านต่างๆ ค่อนข้างน้อยกว่านักท่องเที่ยวจากชาติอื่นๆ แต่กลับพักอยู่ในประเทศไทยนานที่สุด (12.62 วัน) นักท่องเที่ยวจากทวีปอเมริกาจะให้ความสำคัญกับการใช้จ่ายด้านที่พัก การเลือกสรร พาหนะในการเดินทางภายในประเทศและการบริการนำเที่ยวภายในประเทศที่มี

คุณภาพดี นักท่องเที่ยวจากอาเซียนและเอเชียตะวันออกจะมีพฤติกรรมที่ใกล้เคียงกันคือ การมาท่องเที่ยวเพื่อความบันเทิง การรับประทานอาหารและการซื้อสินค้าและของที่ระลึก ส่วนนักท่องเที่ยวจากตะวันออกกลางและจากแอฟริกา จะเน้นการซื้อสินค้าและของที่ระลึกเป็นหลัก แต่ในบรรดานักท่องเที่ยวทั้งหมด นักท่องเที่ยวจากเอเชียใต้เป็นกลุ่มที่ใช้จ่ายเงินมากที่สุดต่อคนต่อวัน (4,187 บาท) โดยเป็นกลุ่มที่ซื้อสินค้าและของที่ระลึกเป็นเงินมากที่สุดด้วย (1,610 บาทต่อคนต่อวัน)

เมื่อพิจารณาค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวตามจุดประสงค์การเดินทางมาเยือนประเทศไทย ในตารางที่ 3 - 13 พบว่า กลุ่มที่ใช้จ่ายต่อคนต่อวันมากเป็น 5 อันดับแรก คือนักท่องเที่ยวที่มาเพื่อเรื่องส่วนตัว ทั้งกลุ่มนักท่องเที่ยวจากโอเชียเนีย (7,109 บาท) เอเชียตะวันออก (6,254 บาท) อาเซียน (6,081 บาท) ส่วนอีกสองกลุ่มที่ใช้จ่ายค่อนข้างมากเช่นกันคือนักท่องเที่ยวจากเอเชียใต้ที่มาปฏิบัติราชการ (6,502 บาท) และนักท่องเที่ยวจากตะวันออกกลางที่มาประกอบธุรกิจ (5,771 บาท) อย่างไรก็ตาม ตัวเลขนี้เป็นตัวเลขค่าใช้จ่ายต่อคนต่อวันทำให้ยังไม่ทราบแน่ชัดว่าผู้ที่เดินทางมาตามจุดประสงค์ใดที่ใช้จ่ายต่อครั้งมากที่สุด

4.5.2.3 พฤติกรรมการเดินทางและจำนวนวันพักผ่อน

ตารางที่ 7 ลักษณะและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง พ.ศ. 2550

ลักษณะของนักท่องเที่ยว	ไทย	สปป.ลาว	เวียดนาม
ลักษณะของการเดินทางเข้ามาในประเทศ	100.00	100.00	100.00
เครื่องบิน	80.89	14.07	30.04
ทางบกและทางน้ำ	19.02	85.93	70.96
จุดประสงค์ของการเดินทาง	100.00	100.00	100.00
พักผ่อน	87.88	78.22	75.64
ธุรกิจ	8.53	8.91	6.04
ประชุม หรือสัมมนา	1.31	4.95	2.91
อื่นๆ	2.27	7.92	15.42
จำนวนครั้งที่มาเยือน	100.00	100.00	100.00
เดินทางมาครั้งแรก	44.67	33.00	86.83
เคยเดินทางมาแล้ว	55.33	67.00	13.18
จำนวนวันพักผ่อน (วัน)	8.19	6.00	5.50 ^a (8.64) ^b

หมายเหตุ จากตารางเป็นข้อมูลที่เกิดจากการกำหนดขอบเขตของการเดินทางของนักท่องเที่ยวที่อิงตามสนามบินขนาดใหญ่ที่สามารถบินตรงที่สามารถรับนักท่องเที่ยวได้โดยตรงและนำลาวให้เป็นอีกหนึ่งฐานข้อมูล เนื่องจากเป็นประเทศที่เป็นจุดผ่านแดนทั้งหมดของกลุ่มประเทศกลุ่มแม่น้ำโขง เพื่อนำมาเปรียบเทียบ

สรุปจากการสำรวจของการท่องเที่ยว พบว่าในปี 2550 นักท่องเที่ยวในตลาดหลักมีความสนใจในแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ สนใจแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยเฉพาะในตลาดนักท่องเที่ยวจากญี่ปุ่นซึ่งมีส่วนของผู้ให้ความสนใจในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติสูงที่สุด เมื่อเทียบกับตลาดอื่น (แต่กลับให้ความสนใจในเรื่องวัฒนธรรมค่อนข้างน้อย) ส่วนนักท่องเที่ยวจากอิตาลีเป็นกลุ่มที่ให้ความสนใจกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากที่สุด ในขณะที่นักท่องเที่ยวไทยให้ความสนใจกับการท่องเที่ยวทั้งในด้านธรรมชาติและวัฒนธรรมในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน

นอกจากนั้นแล้ว แหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่นขึ้นมาอีกแหล่งหนึ่ง คือ การท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวใหม่ๆ ที่เพิ่งได้รับการบุกเบิก ซึ่งนักท่องเที่ยวจากสหราชอาณาจักรเป็นกลุ่มที่ให้ความสนใจมากที่สุด

5. ศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

5.1 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ การศึกษาหาความรู้ในพื้นที่หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม มีการบอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ผ่านทางประวัติศาสตร์ อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม องค์ความรู้ และการให้คุณค่าของสังคม โดยสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าหรือสภาพแวดล้อมอย่างธรรมชาติ ที่สามารถแสดงออกให้เห็นถึงความสวยงามและประโยชน์ที่ได้รับจากธรรมชาติ สามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม หรือขนบธรรมเนียมประเพณี

ซึ่งที่จริง คำอธิบายดังกล่าวก็ครอบคลุมดีแล้ว หากต้องการคำอธิบายเพิ่มเติมมากกว่านี้ คงต้องมาเริ่มกันที่ความหมายของคำว่า วัฒนธรรม พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายของวัฒนธรรมไว้ว่า สิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามแก่หมู่คณะ วิถีชีวิตของหมู่คณะ ในพระราชบัญญัติวัฒนธรรม พ.ศ. 2485 หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมของประชาชน

เมื่อดูความหมายของคำว่าวัฒนธรรมตามพจนานุกรมแล้ว การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จึงน่าจะหมายถึง การท่องเที่ยวที่มุ่งศึกษา เรียนรู้ เพื่อให้เข้าใจถึง ความเจริญงอกงามในด้านต่างๆของคน สังคม วิถีชีวิตของท้องถิ่นต่างๆ โดยสามารถศึกษาได้จากประวัติศาสตร์ ตำนาน ปราชญ์ท้องถิ่น สถาปัตยกรรม วิถีชีวิต การงานอาชีพ ศิลปะ ประเพณี นาฏศิลป์ ทั้งในอดีต และปัจจุบัน ทั้งนี้ได้มุ่งในการที่จะต้องสร้างสิ่งใหม่ขึ้นมาหรือว่าต้องดำรงสภาพเดิมแต่ครั้งอดีตมา หากแต่ศึกษาความเป็นมา (อดีต) เพื่อสร้างความเข้าใจ เพื่อที่จะรับรู้ความเป็นจริงในปัจจุบันได้โดยความเข้าใจ ซึ่งการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น สามารถทำได้หลายรูปแบบและหลายแนวคิด

การศึกษาศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแม่น้ำโขงที่จะดำเนินการทำนั้น ปัจจุบันจากที่สัมภาษณ์และศึกษาข้อมูลจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) หรือการท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำโขงนั้นยังไม่มีปรากฏข้อมูลที่ให้มีเพียงเว็บไซต์เท่านั้น โดยจากที่สอบถามทางททท. ได้คำตอบว่า การท่องเที่ยวทำหน้าที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว ส่วนเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมก็จะเป็นกระทรวงวัฒนธรรมดูแล การทำการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะเป็นกลุ่มงานที่ทำร่วมกันแต่ไม่ได้ลงลึก และ ปัจจุบันก็มีการทำไปบ้างแล้ว ตามสถานที่ท่องเที่ยวที่ไม่ได้เป็นสถานที่ถาวร ทำให้การศึกษาข้อมูล ต้องขอศึกษาจากโครงการที่ใกล้เคียง จากหลายโครงการ ทั้งในเชิงการออกแบบ และการใช้งาน ดังต่อไปนี้

5.1.1 ศึกษาโครงการที่ใกล้เคียงทางด้านกิจกรรม

5.1.1.1 องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวประเทศเกาหลี

5.1.1.2 องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวญี่ปุ่น

5.1.1.3 องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวสิงคโปร์

5.1.2 ศึกษาโครงการในลักษณะการออกแบบ

5.1.1 ศึกษาโครงการที่ใกล้เคียงทางด้านกิจกรรม

5.1.1.1 องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวประเทศเกาหลี

ตั้งอยู่ที่ ศูนย์การค้า เอสพลานาด ชั้น G ห้องเลขที่ G02A 99 ถ. รัชดาภิเษกดินแดง กรุงเทพมหานคร 10400 โทร.0 - 23542080 - 1 แฟกซ์. 0 - 23542083

การก่อตั้งองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเกาหลี

จากกระแสเกาหลีเข้ามาในประเทศไทยเมื่อ 20 ปีที่แล้ว ปัจจุบันก็ยังได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่อง แต่อาจจะเปลี่ยนรูปแบบไป อย่างช่วงแรกเกาหลีก็เข้ามาในอุตสาหกรรมรถยนต์ ตอนนี้เป็นไอที เป็นเครื่องใช้ไฟฟ้า แต่ที่สร้างกระแสได้มากคือละคร และ เพลง เราเรียกว่าเป็นวัฒนธรรมแนวบันเทิง จากกลุ่มเป้าหมายที่ในอดีตยังไม่มีกำลังซื้อ ทุกวันนี้ก็

เติบโตขึ้นมาเป็นวัยรุ่น เป็นกลุ่มคนทำงาน ทำให้เกิด Korea Wave ขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งทำให้ อสท. เกาหลีตัดสินใจสร้าง Korea Plaza เพื่อรองรับกับกระแสดังกล่าว

สำหรับภาพรวมด้านการท่องเที่ยวระหว่างไทย และเกาหลีในปีนี้นั้น อสท. เกาหลีคาดการณ์ว่า จะมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้น 8% จากปี 2549 ที่ผ่านมาโดยปรับลดลง จากช่วงต้นปีที่คาดการณ์ว่า จะขยายตัวเพิ่มขึ้น 10% ซึ่งเกิดจากปัจจัยด้านการเมืองและเศรษฐกิจ แต่จะเป็นช่วงระยะเวลาสั้นๆ เท่านั้น และเชื่อว่าในปี 2551 จำนวนนักท่องเที่ยวทั้งสองประเทศที่จะเดินทางไปมาหาสู่กันจะเพิ่มขึ้น เนื่องจากอุปสรรคของการท่องเที่ยวโดยเฉพาะในเรื่องเที่ยวบินได้รับการแก้ไข จะเห็นได้ว่า ปัจจุบันมีสายการบินหลายแห่งเพิ่มเที่ยวบินไปยังประเทศเกาหลีมากขึ้น

Korea Plaza จึงเป็นศูนย์ข้อมูล ศิลปะ วัฒนธรรมบันเทิงและการท่องเที่ยวครบวงจรของรัฐบาลเกาหลี ประกอบด้วย ข้อมูลด้านบันเทิง และมูโอมิที่สามารถค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับเกาหลีผ่านอินเทอร์เน็ตฟรี รวมทั้งมูมคุนก็อดารา ซึ่งสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมอยู่ในภาพยนตร์ หรือภาพทิวทัศน์ได้

วัตถุประสงค์ คือ ส่งเสริมการท่องเที่ยวและเผยแพร่วัฒนธรรมเกาหลี

กลุ่มเป้าหมาย คนที่สนใจวัฒนธรรมของเกาหลี และ นักท่องเที่ยวที่กำลังหาข้อมูล

กิจกรรมการให้บริการ

1) ติดต่อประสานงาน ให้กับนักท่องเที่ยว เป็นตัวกลางระหว่างประเทศ ติดต่อการสถานทูต โรงแรม ห้างร้านและบริษัทต่างๆ รวมทั้งข่าวสาร สามารถติดต่อประสานงานในรูปแบบของการไปดูงานเป็นกลุ่มๆได้

2) ให้ข้อมูลการท่องเที่ยว แก่นักท่องเที่ยวและผู้สนใจ รวมถึงผู้ประกอบการโดยจัดอบรมเนื้อหาต่างๆในสถานທີ່ที่หมุนเวียนกันไปตามความเหมาะสม

3) ส่งเสริมวัฒนธรรม โดยมีการทำกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้วัฒนธรรมของเกาหลีที่น่าสนใจดังนี้

- 3.1) สอนภาษา
- 3.2) สอนเทศกาลวันโค
- 3.3) สอนการเต้น k - pop
- 3.4) สอนการทำอาหารเกาหลี
- 3.5) บริการเช่าหนังเกาหลี

3.6) ถ่ายรูปชุดเกาหลี

โดยทั้งหมดนี้ทางศูนย์เปิดให้บริการฟรี แต่ผู้มารับบริการจะต้องสมัครสมาชิกก่อน เพื่อเป็นการเก็บข้อมูลและสะดวกในการติดต่อ

การบริหารงาน

- 1) หัวหน้าศูนย์ เป็นชาวเกาหลี จำนวน 1 คน
- 2) การตลาด เป็นคนไทย มีจำนวน 2 คน
- 3) บัญชี เป็นคนไทย จำนวน 1 คน
- 4) เจ้าหน้าที่ให้ข้อมูล เป็นชาวเกาหลีจำนวน 1 คน และคนไทยจำนวน 1 คน

5) ผู้เชี่ยวชาญพิเศษ เป็นพนักงานชั่วคราวที่รับเป็นช่วงเวลาเพื่อทำหน้าที่สอนกิจกรรมต่างๆ

การออกแบบภายในศูนย์

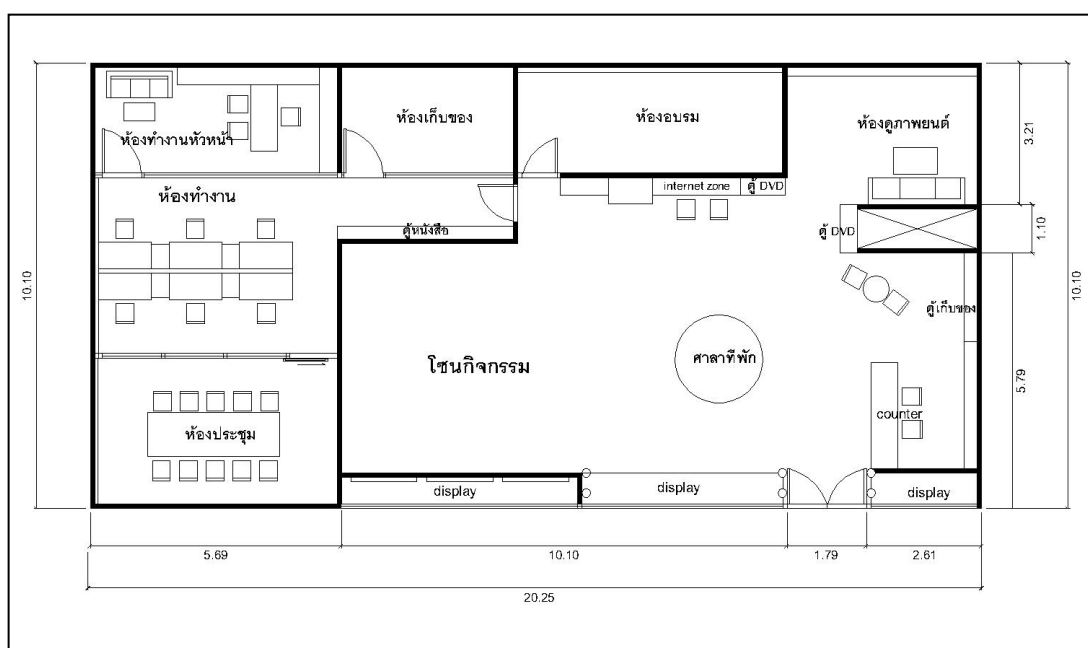
เป็นห้อง 2 ห้องติดกัน ซึ่งตั้งอยู่ในห้าง จึงที่ขนาดไม่ใหญ่มาก การออกแบบภายในเน้นกลิ่นอายของเกาหลี ร่วมกับการออกแบบที่เรียบง่ายแสดงมาเป็นโมเดิร์นภายนอกนั้นมี window display จัดแสดงของต่างๆ ที่แสดงถึงวัฒนธรรม โดยนำเข้ามาจากประเทศเกาหลี รวมทั้งป้ายและจอจัดแสดงโปรโมชันประจำเดือน เมื่อเข้ามาจะพบกับเคาน์เตอร์ให้คำแนะนำ ซึ่งถือว่าเข้าถึงได้ง่าย การใช้งานของเคาน์เตอร์จะมีพนักงานประจำสองคน คอยดูแลและให้คำแนะนำ ด้านหลังเป็นส่วนตู้โชว์ จัดเก็บเอกสาร และ หนังสือ ที่เกี่ยวกับเกาหลี ภายในถูกแบ่งโซนออกไป ดังนี้

- 1) โซนพื้นที่ทำกิจกรรม ซึ่งจะเป็นพื้นที่กว้าง มีเฟอร์นิเจอร์ลอยตัวสามารถปรับเปลี่ยนพื้นที่ได้ตามกิจกรรม พนักโดยรอบติดกระจกเงา เพื่อเพิ่มมิติและใช้ประโยชน์เวลาเรียนเดิน
- 2) โซนพักคอย ถูกจัดให้เป็นเหมือนศาลาที่มีสถาปัตยกรรมแบบเกาหลี สามารถใช้พื้นที่เป็นที่ชงชา ดื่มน้ำแช่กัมมาเยียน หรือผู้ปกครองที่รอเด็กๆ
- 3) โซนดูภาพยนตร์ เป็นโซนที่อยู่ด้านในสุด ออกแบบให้ใช้งานสำหรับกลุ่ม และครอบครัวประมาณ 5 คน สามารถหยิบหนังเกาหลีต่างๆที่ศูนย์มีมาเปิดรับชมได้ โดยมีจอ,เครื่องฉายภาพ,เครื่องเล่น ให้บริการ
- 4) โซนบริการเช่าภาพยนตร์ ถูกจัดเป็นมุมเล็กๆ มีตู้สำหรับจัดเก็บและโชว์ได้
- 5) โซน office เป็นส่วนของที่ทำงานของพนักงาน

6) โซนให้ข้อมูลอินเทอร์เน็ต ทำเป็นมุมเล็กๆ มีลักษณะเป็น
 เกลนเตอร์สำหรับหาข้อมูลไปด้วยคน

ภาพที่ 1 บริเวณภายนอกศูนย์การออกแบบโครงการศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยว

ภาพที่ 2 แพลนองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเกาหลี

ภาพที่ 3 ป้ายสื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวบริเวณภายนอก

ภาพที่ 4 ตู้ display บริเวณภายใน

ภาพที่ 5 เกาน์เตอร์ต้อนรับ

ภาพที่ 6 ส่วนพักคอยและจัดโชว์

ภาพที่ 7 ส่วนพักคอย

ภาพที่ 8 ส่วนดูภาพยนตร์

ภาพที่ 9 ตู้โชว์และตู้จัดเก็บเอกสาร, หนังสือ

ภาพที่ 10 โซนให้ข้อมูล อินเทอร์เน็ต และผู้จัดเก็บภาพยนตร์

ภาพที่ 11 โซนกิจกรรม

5.1.1.2 องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวญี่ปุ่น

ตั้งอยู่ที่ ชั้น 19 อาคารรามาลแลนด์ 952 ถ. พระรามสี่ กรุงเทพฯ

วัตถุประสงค์ ส่งเสริมการท่องเที่ยวประเทศไทยญี่ปุ่น

กลุ่มเป้าหมาย กลุ่มนักท่องเที่ยว และบริษัทผู้ประกอบการ

กิจกรรมการให้บริการ

1) ให้ข้อมูลการท่องเที่ยวและแนะนำเส้นทางการท่องเที่ยวใหม่ๆ แก่นักท่องเที่ยว ผู้สนใจในรูปแบบให้ข้อมูลแนะนำโดยเจ้าหน้าที่ เอกสารแผ่นพับ เว็บไซต์ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ไปสเตอร์การท่องเที่ยว ของที่ระลึก (ที่นี้เน้นให้ความสำคัญกับข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตมากกว่าเนื่องจากพื้นที่น้อย) รวมถึงผู้ประกอบการโดยจัดอบรม จัดบูธ ในสถานที่ที่หมุนเวียนกันไปตามความเหมาะสม

2) ติดต่อประสานงานให้กับนักท่องเที่ยว เป็นตัวกลางระหว่างประเทศ ติดต่อการสถานทูต โรงแรม ห้างร้านและบริษัทต่างๆ รวมทั้งข่าวสาร สามารถติดต่อประสานงานในรูปแบบของการไปดูงานเป็นกลุ่มๆ ได้

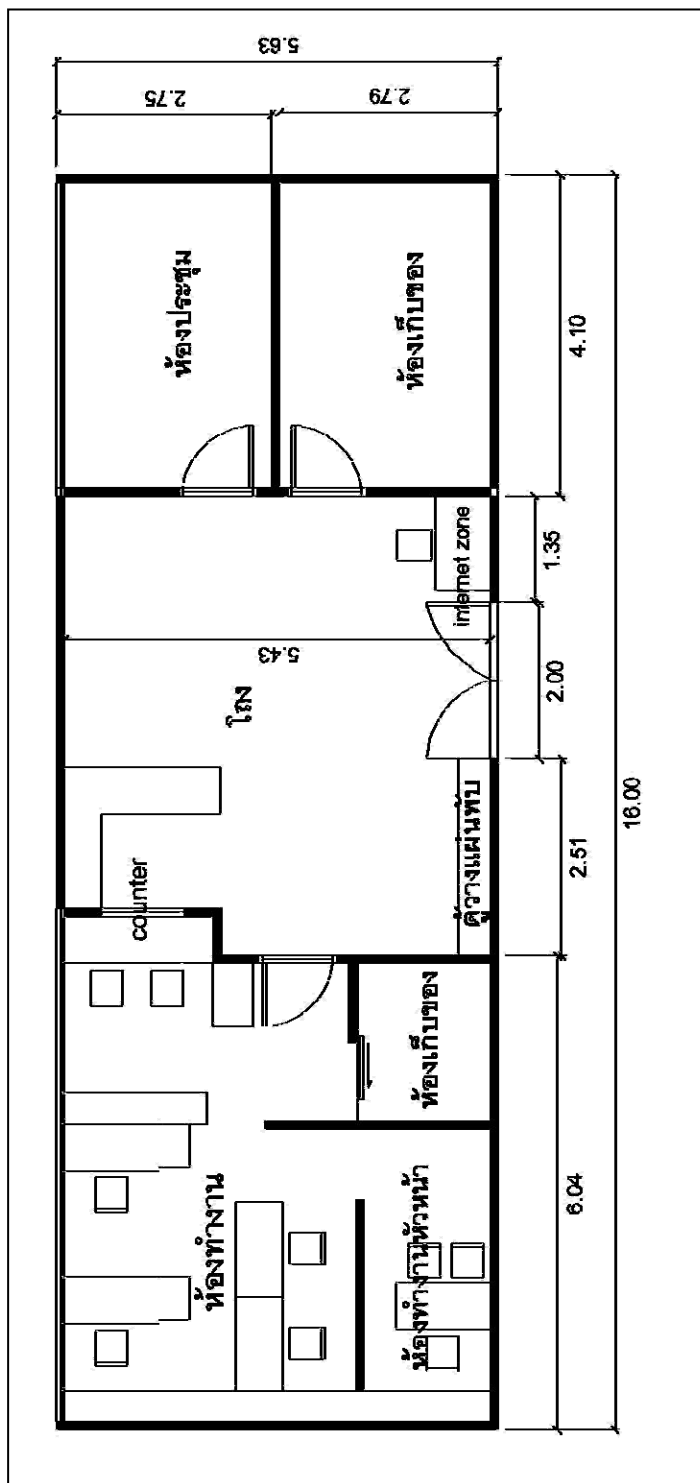
การบริหารงาน

- 1) หัวหน้าศูนย์ เป็นชาวญี่ปุ่น จำนวน 1 คน
- 2) การตลาด เป็นชาวญี่ปุ่น จำนวน 1 คน
- 3) บัญชี เป็นชาวญี่ปุ่น จำนวน 1 คน คนไทย จำนวน 1 คน
- 4) เจ้าหน้าที่ให้ข้อมูล คนไทย จำนวน 2 คน

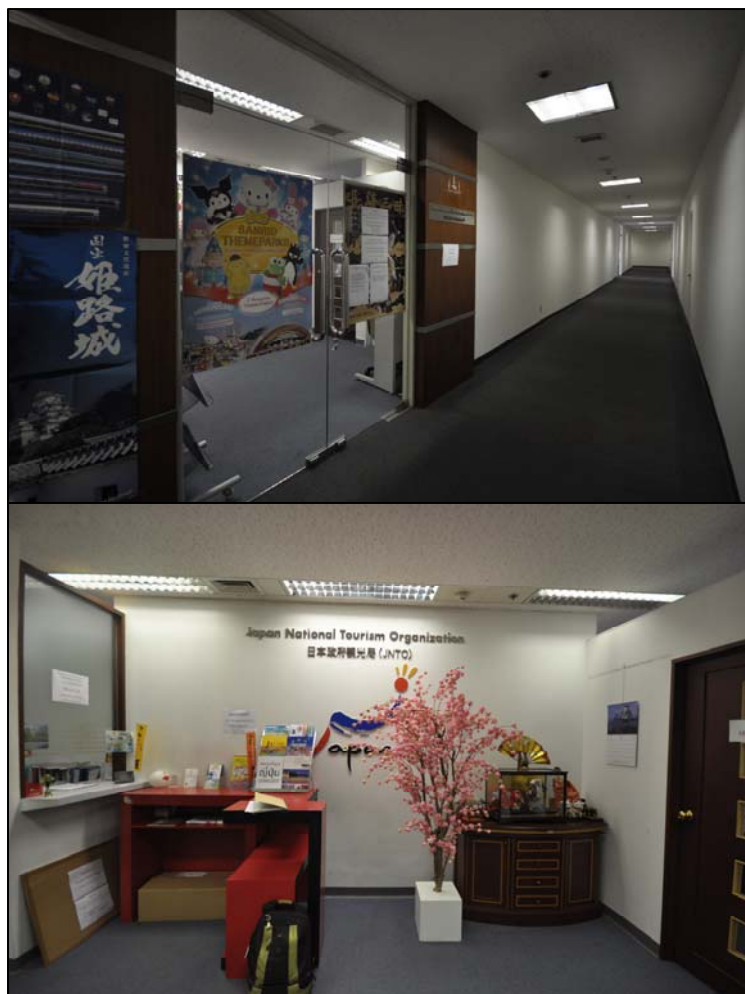
การออกแบบภายในศูนย์

พื้นที่ภายในเป็นห้องสำนักงานที่มีขนาดเล็ก โดยจะแบ่งโซนการใช้งานเป็นฝั่งชายและขวาโดยฝั่งซ้ายจะเป็นส่วนของสำนักงานที่ทำงาน ฝั่งขวาจะเป็นห้องประชุมและที่เก็บของ ส่วนกลุ่มนั้นให้เป็นที่รับนักท่องเที่ยวเพื่อใช้หาข้อมูลและต้อนรับ การออกแบบตกแต่งภายใน โดยรวมเรียบๆ ในโทนขาว เน้นใช้งาน ไม่ได้ออกแบบให้เป็นสไตล์ใด ดูเสมือนเป็นสำนักงานที่ใช้งานเป็นหลักและเสริมด้วยการเปิดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาบ้าง ภายหลังจากการสอบถามพบว่าที่นี้เน้นให้ความรู้และคำแนะนำผ่านอินเทอร์เน็ตเป็นหลัก เวลาของการให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยวจะเป็นช่วงสั้นๆของวันคือ 9.00 น. ถึง 12.00 น. นอกเหนือจากนั้นจะให้ใช้งานผ่านอินเทอร์เน็ตหรือเข้ามาหยิบเอกสารได้เท่านั้น จึงทำให้ที่นี้ไม่แน่นสวยงามมากนัก

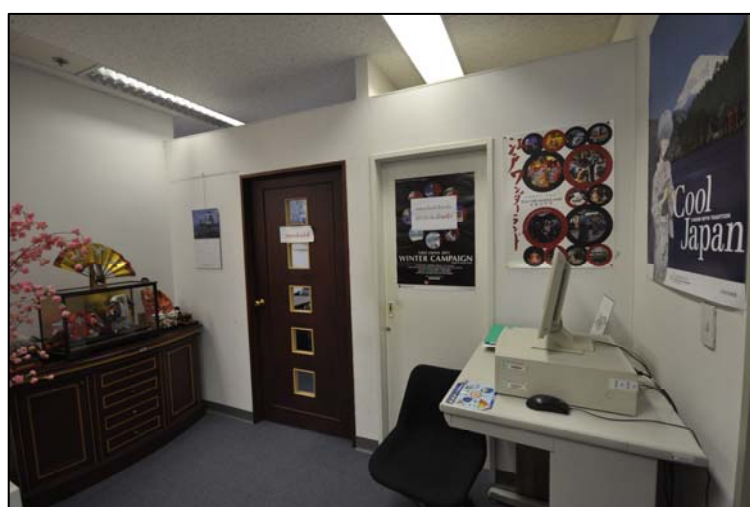
ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้น ในศูนย์นี้ไม่ได้จัดแสดงในพื้นที่ที่ตั้งของศูนย์ เหมือนของเกาหลี แต่ให้งบประมาณกับรายการทีวีและสารคดี จัดทำเพื่อเผยแพร่มากกว่า ซึ่งเป็นวิธีที่เข้าถึงได้คืออีกวิธีหนึ่ง

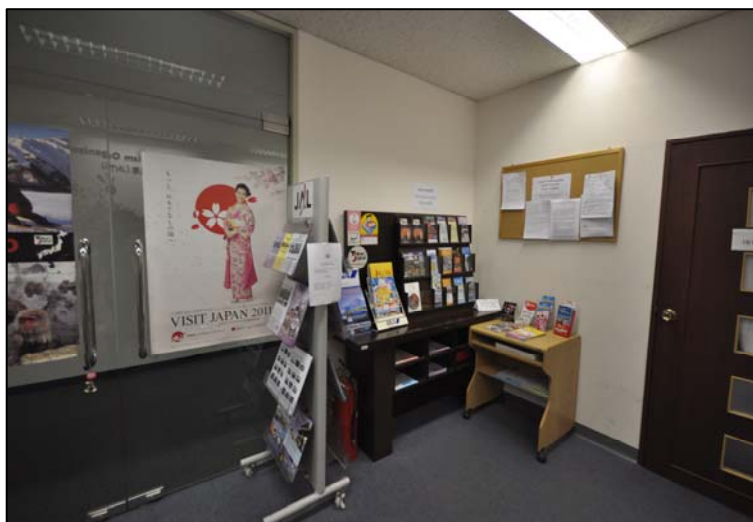
ภาพที่ 12 แปลนองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยว

ภาพที่ 13 โซนต้อนรับ

ภาพที่ 14 โซนด้านขวาประตูซ้ายคือห้องประชุม ประตูขวาคือห้องเก็บของ

ภาพที่ 15 โชนด้านซ้ายที่ประกอบไปด้วยเอกสารข้อมูลการท่องเที่ยว

ภาพที่ 16 โชนให้ข้อมูลโดยเจ้าหน้าที่

5.1.1.3 องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวและการศึกษาต่อประเทศสิงคโปร์

ที่ตั้ง 21 ตึก United Center 323 ถนนสีลม กรุงเทพมหานคร

วัตถุประสงค์ ส่งเสริมการท่องเที่ยวในเชิงความหลากหลายของวัฒนธรรมและเศรษฐกิจประเทศสิงคโปร์ และส่งเสริมการศึกษาต่อในประเทศสิงคโปร์

กลุ่มเป้าหมาย กลุ่มนักท่องเที่ยวบริษัทผู้ประกอบการ (ผู้ประกอบการจะไม่ค่อยเน้น) และนักศึกษาที่ต้องการศึกษาต่อ

กิจกรรมการให้บริการ

- 1) ให้ข้อมูลการท่องเที่ยว แก่นักท่องเที่ยว, ผู้สนใจ ในรูปแบบให้ข้อมูลแนะนำโดยเจ้าหน้าที่ เอกสาร แผ่นพับ เว็บไซต์ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตโปสเตอร์การท่องเที่ยว เล่นเกมส์ รวมถึง ผู้ประกอบการโดยจัดอบรม จัดบูธ ในสถานที่ที่หมุนเวียนกันไปตามฤดูกาล
- 2) ติดต่อประสานงาน ให้กับนักท่องเที่ยว และนักธุรกิจ (โดยมากจะเป็นนักธุรกิจ เนื่องจากนักท่องเที่ยวสามารถหาข้อมูลได้เยอะและเป็นประเทศที่อยู่ใกล้จึงสามารถไปเองได้เลย) เป็นตัวกลางระหว่างประเทศ ติดต่อการสถานทูตโรงแรมห้างร้านและบริษัทต่างๆ รวมทั้งข่าวสาร, สามารถติดต่อประสานงานในรูปแบบของการไปดูงานเป็นกลุ่มๆได้
- 3) ให้ข้อมูลการศึกษาต่อในสิงคโปร์ เป็นตัวกลางช่วยติดต่อกับทางมหาวิทยาลัยต่างๆ รวมถึงทุนการศึกษา ให้กับนักศึกษาที่ต้องการไปเรียนต่อ

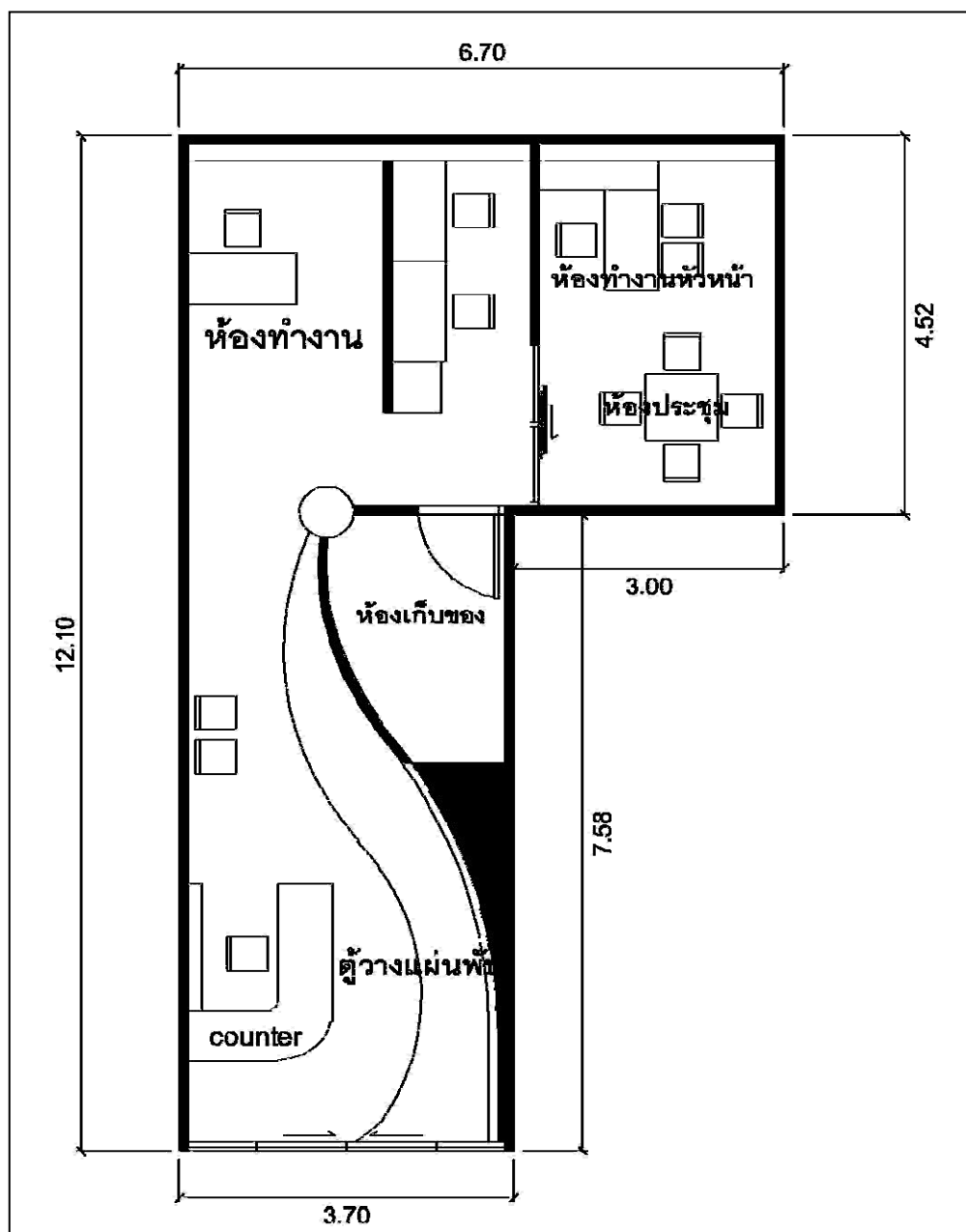
การบริหารงาน

- 1) หัวหน้าศูนย์ เป็นชาวสิงคโปร์ จำนวน 1 คน
- 2) การตลาด เป็นคนไทย จำนวน 1 คน
- 3) บัญชี เป็นคนไทย จำนวน 1 คน
- 4) เจ้าหน้าที่ให้ข้อมูล คนไทย จำนวน 1 คน

การออกแบบภายในศูนย์

พื้นที่ของโครงการจะแบ่งออกเป็นโซนหน้าและโซนหลัง โดยด้านหน้าจะเป็นส่วนให้บริการ จึงออกแบบให้เข้าถึงง่าย มีเคาน์เตอร์ต้อนรับ และพื้นที่พักผ่อนและจุดวางเอกสารข้อมูล โซนด้านหลัง ออกแบบให้มีความเป็นส่วนตัว จำกัดเฉพาะคนที่ป็นเจ้าหน้าที่ โดยจะมีส่วน office ทำงาน, ห้องเก็บของ, ห้องประชุม การออกแบบภายในใช้เส้นโค้งเป็นฟอร์มหลักเพื่อสื่อถึงทะเล คลื่น ที่เป็นพื้นที่ที่มีทะเลเป็นสำคัญ และช่วยลดความแข็งของพื้นที่ลง การใช้สีภายในเป็นสีโทนขาวและมีสีเน้นคือสีเขียวทะเล เพื่อตอบรับแนวคิดที่กล่าวไป ทำให้ดูกลมกลืนการใช้ไฟซ่อนในมุมต่างๆ ช่วยให้ห้องดูกว้างขึ้น

ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้น ในศูนย์นี้ไม่ได้จัดแสดงในพื้นที่ที่ตั้งของศูนย์ เช่นเดียวกับของญี่ปุ่น มีเพียงแต่การทำหนังสือการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแจกเท่านั้น

ภาพที่ 17 แปลนองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวและการศึกษาต่อประเทศสิงคโปร์

ภาพที่ 18 บริเวณด้านหน้า

ภาพที่ 19 เคาน์เตอร์ต้อนรับและให้ข้อมูล

ภาพที่ 20 โซนข้อมูลและเอกสาร

ภาพที่ 21 ส่วนพักผ่อน

สรุปแนวคิดที่ได้จากศึกษาโครงการที่ใกล้เคียงทางด้านกิจกรรม
 เพื่อให้เห็นข้อมูลของการศึกษาจึงขอทำการเปรียบเทียบการให้บริการและ
 ข้อมูลด้านอื่นๆมีทั้งจุดดีและจุดเสียกันคนละด้าน โดยนำข้อมูลที่ศึกษาขอแสดงเป็นตาราง
 เปรียบเทียบเพื่อให้เห็นความชัดเจนยิ่งขึ้น

ตารางที่ 8 สรุปข้อมูลการศึกษาโครงการใกล้เคียง

สรุปข้อมูล	องค์กรส่งเสริมการท่องเที่ยวประเทศเกาหลี	องค์กรส่งเสริมการท่องเที่ยวญี่ปุ่น	องค์กรส่งเสริมการท่องเที่ยวสิงคโปร์
การกำหนดที่ตั้ง	ใกล้รถไฟฟ้าและเป็นพื้นที่รวมของกลุ่มคนวัยรุ่น	ใกล้รถไฟฟ้า	ใกล้รถไฟฟ้า อยู่ใจกลางเมือง
ความถี่ของผู้ใช้บริการ	10 คน/1 ชม.	6 คน/1 ชม.	2 คน/1 ชม.
ขนาดพื้นที่(ตร.ม)	200 ตารางเมตร	90 ตารางเมตร	60 ตารางเมตร
กลุ่มเป้าหมาย	นักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างประเทศ กลุ่มผู้สนใจวัฒนธรรม กลุ่มวัยรุ่น	นักท่องเที่ยวชาวไทย	นักท่องเที่ยวชาวไทย นักศึกษาที่ต้องการศึกษาต่อ นักธุรกิจ
กิจกรรม	1.ให้ข้อมูลการท่องเที่ยวในรูปแบบใบปลิว,หนังสือ,เจ้าหน้าที่ให้ข้อมูลโดยตรง, ค้นหาข้อมูลทาง INTERNET 2.ให้บริการยื่นคืนหนังสือ,DVD หนังสือเกาหลี 3. มีจุดรับชมภาพยนตร์เกาหลี 4.ให้ความรู้ทางวัฒนธรรม มีการจัดอบรมต่างๆเช่น ทำอาหาร,สอนเต้น,พูดวัน โด,สอนภาษา 5.ให้ข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเส้นทางใหม่ๆ 6.ให้บริการสำหรับการติดต่อทางธุรกิจ, การไปดูงานเป็นหมู่คณะ 7.มีจุดถ่ายรูปชุดเกาหลี 8.จัดอบรมให้แก่มัคคุเทศน์,ผู้ประกอบการต่างๆ 9. จัดบอร์ดให้ความรู้การท่องเที่ยวและวัฒนธรรม	1.ให้ข้อมูลการท่องเที่ยวในรูปแบบใบปลิว,หนังสือ,เจ้าหน้าที่ให้ข้อมูลโดยตรง(ให้เวลาพูดคุยจำกัด) 2.ทำ EVENT ออกไปตามเทศกาลต่างๆ 3.ให้บริการสำหรับการติดต่อทางธุรกิจ, การไปดูงาน 4.แจกของที่ระลึก ตามฤดูกาลท่องเที่ยว 5.จัดอบรมให้แก่มัคคุเทศน์,ผู้ประกอบการต่างๆนอกสถานที่	1.ให้ข้อมูลการท่องเที่ยวในรูปแบบใบปลิว,หนังสือ,เจ้าหน้าที่ให้ข้อมูลโดยตรง 2.ให้บริการข้อมูลทางการศึกษาและเรียนต่อ 3. ให้บริการข้อมูลการติดต่อธุรกิจ, การไปดูงาน
จำนวนเจ้าหน้าที่(คน)	5	6	4
การบริหารงาน	หัวหน้า(เกาหลี) จำนวน 1 คน การตลาด (ไทย) จำนวน 2 คน พนักงานให้ความรู้(ไทย,เกาหลี) 2 คน บัญชี (ไทย) จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญพิเศษ ชั่วคราวแบบหมุนเวียน	หัวหน้าศูนย์ (ญี่ปุ่น) จำนวน 1 คน การตลาด (ญี่ปุ่น) จำนวน 1 คน บัญชี (ไทย,ญี่ปุ่น) 2 คน เจ้าหน้าที่ให้ข้อมูล (ไทย) จำนวน 2 คน	หัวหน้าศูนย์ (สิงคโปร์) 1 คน การตลาด (ไทย) 1 คน บัญชี (ไทย) 1 คน เจ้าหน้าที่ให้ข้อมูล (ไทย) 1 คน
การตกแต่งภายใน	สไตล์โมเดิร์นเกาหลี	เรียบง่าย ไม่ค่อยสนใจการออกแบบนัก	แนวทะเลและเส้นโค้ง

จะเห็นได้ว่าจากข้อมูลทั้ง 3 แห่ง เน้นการให้ข้อมูลผ่านทางเจ้าหน้าที่และการแจกแผ่นพับเป็นหลัก ซึ่งในปัจจุบันมีเทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ตมาตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ด้วยแล้ว การให้ข้อมูลของศูนย์ต่างๆ จึงเน้นไปลงในเว็บไซต์ เป็นหลัก ดังนั้นผู้ที่สนใจที่จะ

ท่องเที่ยวจึงสามารถหาข้อมูลได้ก่อน แล้วถ้าอยากได้ข้อมูลเพิ่มเติมก็จะเดินทางไปที่ศูนย์ เพื่อขอข้อมูลเชิงลึกต่อไป ในส่วนของข้อมูลการให้ความรู้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น มีตัวอย่างของการท่องเที่ยวเกาหลีที่นำวัฒนธรรมมาใช้เป็นจุดขายผสมผสานกับสถานที่ท่องเที่ยว โดยใช้สื่อต่าง ๆ มานำเสนอเพื่อให้เกิดจุดสนใจมากขึ้น และด้วยความที่เกาหลีนำเสนอในรูปแบบผสมผสานกับวัฒนธรรม นั่นเองจึงเป็นแนวคิดของการทำศูนย์ที่น่าสนใจ สามารถดึงดูดให้คนมาใช้บริการได้มากกว่าที่จะอยู่บนหน้าจอคอมพิวเตอร์เท่านั้น ดังนั้นการออกแบบโครงการศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวนอกเหนือจากเป็นจุดให้ข้อมูล จึงควรมีกิจกรรมเสริม เพื่อสร้างมูลค่าและเกิดการปฏิสัมพันธ์ได้มากกว่าที่ควรจะเป็นอีกด้วย และการจะหาคำตอบเหล่านั้นผู้จัดทำ จึงมีกระบวนการทำแบบสอบถามนักท่องเที่ยวเพื่อหาความต้องการที่แท้จริงแล้วมาวิเคราะห์ต่อไป

5.1.2 โครงการที่มีความใกล้เคียงกัน

การคัดเลือกการศึกษาโครงการใกล้เคียงนั้น จะคัดเลือกจาก ลักษณะการใช้งาน การแปรรูป ที่น่าสนใจ เพื่อที่จะนำวิธีคิด กระบวนการออกแบบ ตลอดจนการแปรรูป มาเป็นแนวทางการออกแบบของงานวิจัยชิ้นนี้ได้ โดยมีดังนี้

5.1.2.1 โครงการ Ephemeral Roof Exchange

โครงการ Ephemeral Roof Exchange คือ ศูนย์กลางขนส่งที่ล้ำสมัย ออกแบบโดยกลุ่มสถาปนิกชาวออสเตรเลีย Steven Ma Tze Chung, Wendy Fok Wei Yue, Dominik Strzelec ซึ่งคว้ารางวัลอันดับสอง ประเภท open group ในงานประกวดแบบระดับนานาชาติ Hong Kong - Zhuhai - Macao Bridge โดยไฮดรังงานนี้ตั้งอยู่ ณ เขตแดนของ 3 เมืองใหญ่อย่างมาเก๊า ฮองกง และจูไห่ ซึ่งโครงการนี้จะเป็นตัวเชื่อมโยงกิจกรรมและอำนวยความสะดวกให้กับทั้ง 3 เมือง

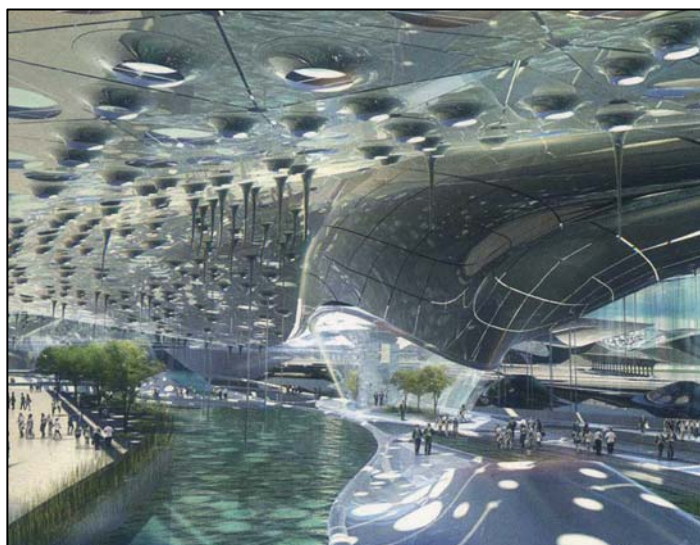
สถาปนิกมีแนวคิดที่จะผสมผสานแนวคิดร่วมกับเทคโนโลยี เศรษฐกิจและวัฒนธรรม โดยรวมไว้บนพื้นที่สาธารณะอันเป็นเขตผ่อนปรนระหว่างฮองกง มาเก๊า และจูไห่ ซึ่งเป็นโครงการที่เชื่อมโยงสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้คน และเป็นส่วนขยายของทั้ง 3 เมือง เพื่อการพัฒนาด้านอื่นๆ

นอกจากนี้พวกเขายังคำนึงถึงการออกแบบเพื่อสิ่งแวดล้อม ด้วยการนำระบบกักเก็บพลังงานต่างๆ เข้ามาใช้ภายในโครงการ ซึ่งสอดคล้องต้องกันไปกับบริบทแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นพลังงานแสงอาทิตย์ ที่จะเปลี่ยนเป็นพลังงานไฟฟ้า และการใช้ระบบไฟฟ้าพลังน้ำในการจับ ความชื้นในอากาศ รวมถึง การใช้ความเย็นจากน้ำฝนสำหรับปรับอากาศภายในสถานี อีกทั้งยังมี ระบบไฟฟ้าที่เกิดจากการกักเก็บพลังงานจากแผงโซลาร์เซลล์ที่ติดตั้งอยู่บนพื้นผิวแอสฟัลต์

ภายในโครงการ ซึ่งเมื่อเครื่องจักรทำงาน แรงสั่นสะเทือนเหล่านั้นจะส่งผ่านเพื่อผลิตเป็นพลังงาน
อีกทางหนึ่ง

ภาพที่ 22 บรรยากาศภายนอกของโครงการ

ภาพที่ 23 บรรยากาศภายในของโครงการ

ภาพที่ 24 บรรยากาศภายนอก มุมมองด้านบนของโครงการ

5.1.2.2 โครงการ Serrenia

เซอรีเนีย รีสอร์ท เป็นโครงการที่เปรียบเสมือนสะพานเชื่อมโยงระหว่างอดีตกับอนาคต โครงการตั้งอยู่ในประเทศอียิปต์ ทอดตัวอยู่แถบทะเลแดง

โครงการออกแบบจากแนวคิดที่นำรูปแบบของน้ำและความเชื่อในวัฒนธรรมของชาติอียิปต์ โดย เซอรีเนีย ถูกจินตนาการขึ้นจากรากฐานด้านวัฒนธรรมอันล้ำค่าไปพร้อมกับการสร้างงาน สถาปัตยกรรม ที่ไม่ใช่เพียงสะท้อนภาพลักษณ์อันเกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ตามวัฏจักรสงสารเท่านั้น แต่มันเป็นการสร้างจากแรงบันดาลใจจากรากเหง้าของผืนดินศักดิ์

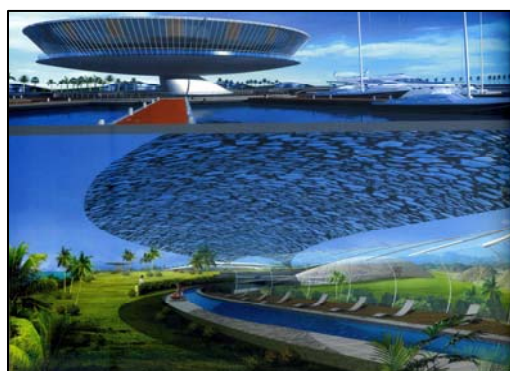
ลิตธิ ด้วยกระแสลมที่พัดผ่านเม็ดทรายนับล้าน เม็ดที่ฟุ้งกระจายส่งผลให้เกิดรูปฟอร์มสถาปัตยกรรมรอบๆทะเลทรายที่กว้างใหญ่

อาคารรูปฟอร์มพระจันทร์เสี้ยวโอบอุ้มลานธรรมชาติอันเขียวชอุ่ม และมีความเป็นส่วนตัวสูง มันคือการหลบลี้จากเวียงทรายที่แห้งแล้ง ส่งผลให้เกิดความต่อเนื่องของอาคารทั้งหลังเชื่อมโยงสู่เซอรีเนียทั้งโครงการ สถาปัตยกรรมผสมผสานกับภูมิทัศน์จากมันสมองของฟอสเตอร์ แอนด์ พาร์ทเนอร์ ส่งผลให้ความเป็นส่วนตัวถูกย่ำค่าน้ำหนักมากขึ้น จึงไม่น่าแปลกที่ตัวโครงการจะเป็นมากกว่าสถานที่พักผ่อน มันคือดินแดนที่ตัดขาดจากความวุ่นวายของปัจจุบัน

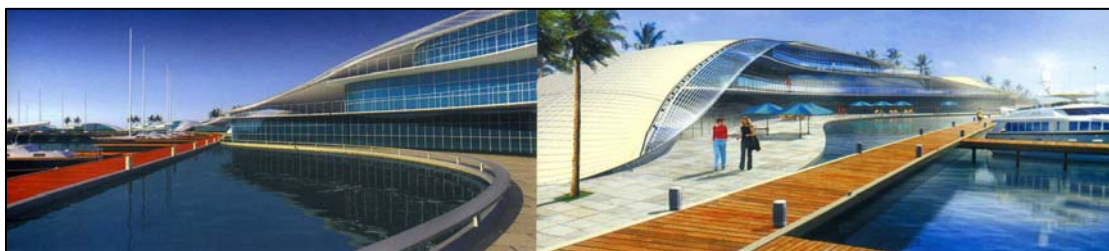
ภายในพื้นที่ 3 ล้านตารางเมตรของเซอรีเนีย ประกอบไปด้วยสาธารณูปโภคครบครันและรองรับความต้องการทุกรูปแบบ ตั้งแต่สปอร์ตคลับไปจนถึงคาสีโน ด้วยงบประมาณ 3 พันล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ ที่จะใช้บุกเบิกและพัฒนาพื้นที่แถบทะเลแดงในอียิปต์ คอนเซ็ปต์ที่ฟอสเตอร์นำมาสร้างภาพ คือ ปะการังแห่งท้องทะเลแดง บรรยากาศโดยรวมจะเสมือนอยู่ในท้องทะเลใหญ่ เมื่อมีแสงอาทิตย์กระทบกับผนังของอาคาร จะมีแสงระยิบระยับคล้ายผิวน้ำ ซึ่งเมื่ออยู่ภายใต้ชายคาของอาคาร จะเหมือนอยู่ภายใต้ท้องมหาสมุทรท้องชมแนวปะการัง

ภาพที่ 25 บรรยากาศภายนอกของโครงการ

ภาพที่ 26 บรรยากาศภายในของโครงการ

ภาพที่ 27 บรรยายภาพภายในของโครงการ

ภาพที่ 28 บรรยายภาพภายในของโครงการ

ภาพที่ 29 บรรยายภาพภายในของโครงการ

5.1.2.3 โครงการประกวดแบบสัญลักษณ์ต้นแม่น้ำเจ้าพระยา (Pasaan)

โครงการประกวดแบบสัญลักษณ์ต้นแม่น้ำเจ้าพระยานี้ เป็นโครงการที่จะตั้งอยู่บริเวณพื้นที่จุดเริ่มต้นของแม่น้ำเจ้าพระยา ในเขต ต.ปากน้ำโพ อ.เมือง จ.นครสวรรค์ พื้นที่นี้เกิดจากแม่น้ำปิง และแม่น้ำน่านไหลผ่านมาบรรจบกัน ด้วยพื้นที่ตั้งที่เป็นเอกอุหนึ่งเดียวของประเทศไทย ทางเทศบาลนครสวรรค์จึงได้ร่วมมือกับ สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ ชมรมรักษ์เจ้าพระยา และประชากรชาวนครสวรรค์ ร่วมกันจัดโครงการประกวดแบบสัญลักษณ์ต้นน้ำ เจ้าพระยาขึ้น

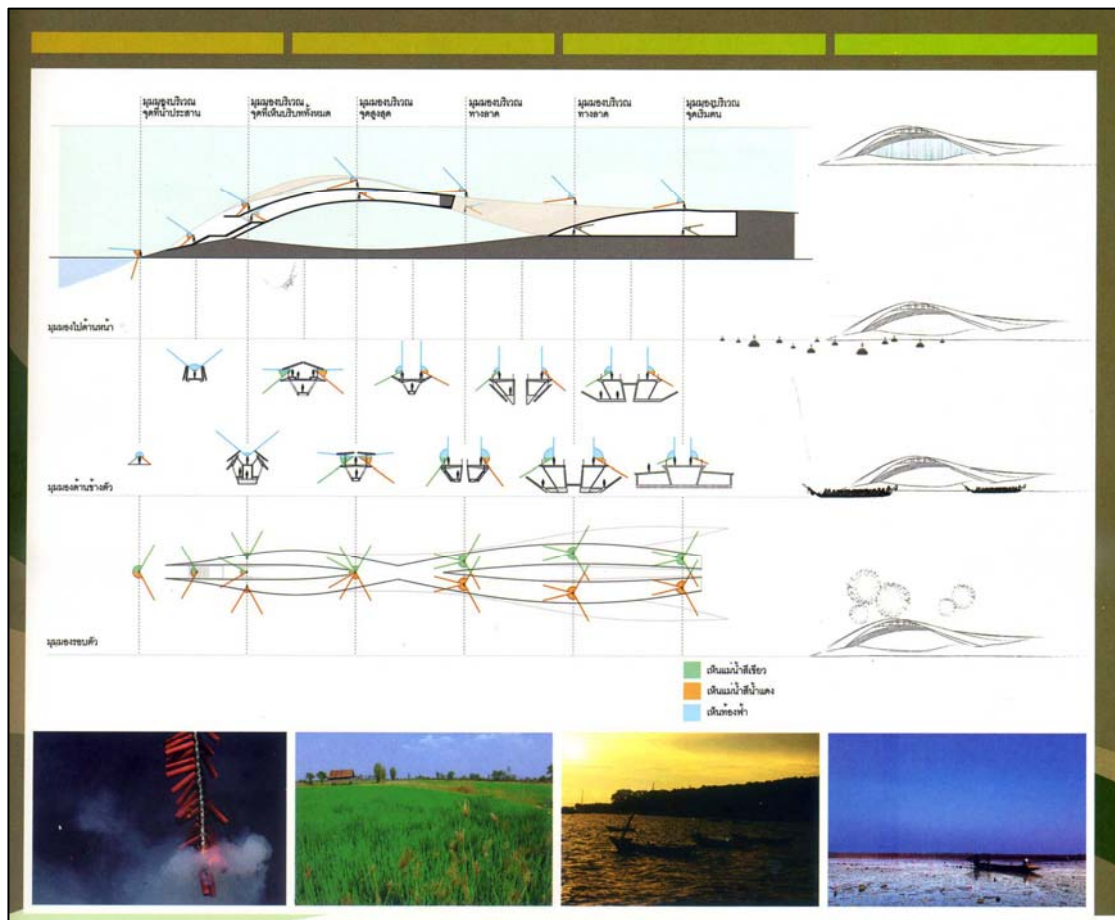
พาสาน (Pasaan) คือชิ้นงานที่ชนะเลิศ เป็นผลงานของกลุ่มสถาปนิกจาก Fars studio โดยมีแนวคิด “เริ่มคิดจากมุมมองเป็นอันดับแรกกว่าบริเวณแม่น้ำสองสีมารวมกันจะมองยังไง จะนำเสนอด้วยวิธีไหน และด้วยความที่มันเป็นสัญลักษณ์ มันต้องสื่ออะไรหลายๆอย่าง ทั้งวิถีชีวิต วัฒนธรรม ศิลปะ แล้วก็นั่นๆ ก็เลยเอาโจทย์เหล่านี้มาตั้งไว้ และหลังจากที่เราวิเคราะห์ออกมาแล้ว ก็ได้เป็นฟอร์มสุดท้าย” ด้วยความต้องการเบื้องต้นที่มุ่งหมายจะให้สถาปัตยกรรมที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ที่เป็น landmark ซึ่งโครงการนี้ก็ได้ตอบสนองจุดมุ่งหมายข้อนี้ได้เป็นอย่างดี ด้วยรูปร่างของตัวสถาปัตยกรรมที่โดดเด่น จดจำได้ง่าย และมีความหมายเชิงสัญลักษณ์ เป็นการคลี่คลายรูปฟอร์มจากการรวมตัวกันของแม่น้ำ 4 สายเป็น 2 สาย เป็นแม่น้ำเจ้าพระยาในที่สุด ผู้ออกแบบได้ มุ่งเน้นให้เกิดการรับรู้เอกลักษณ์ของแม่น้ำสองสีเป็นสำคัญ ซึ่งถือเป็นไฮไลท์ของโครงการนี้ ซึ่ง ณ ตำแหน่งนี้จะเห็นความแตกต่างของสายน้ำทั้งสองได้อย่างชัดเจนคือ แม่น้ำปิงจะมีสีเขียวคล้ำใส ส่วนแม่น้ำน่านจะมีสีแดงขุ่น การเข้าถึงโครงการนี้จะใช้ทางเรือเป็นหลัก โดยเมื่อมาถึงแล้ว ผู้ที่มา เยี่ยมชมจะถูกกำหนดให้เข้าไปชมในส่วนที่เป็นพิพิธภัณฑ์ก่อนเป็นอันดับแรก เพื่อให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตพื้นที่ถิ่นที่ผูกพันกับแม่น้ำ เจ้าพระยา จากนั้นจะถูกนำไปสู่ทางเดินที่แยกเป็นสองทางขนานกันไปกับแม่น้ำ ล้อมเลียวน รูป ฟอร์มมาจากแม่น้ำสองสาย ซึ่งบนทางเดินนี้เองผู้ชมจะได้สัมผัสบรรยากาศ และสัมผัสกับมุมมองต่อแม่น้ำทั้งสองสายที่เปลี่ยนไปเรื่อยๆ มีการใช้แผ่นพื้นกับผนังเป็นตัวบังคับมุมมอง และ สร้างจังหวะการเดิน โดยเริ่มจากการเห็นแม่น้ำปากไคปากหนึ่งก่อน จากนั้นพอเดินมาถึงจุดยอดของโค้งจะเป็นบริเวณที่มองเห็นน้ำทั้งสองสีบรรจบกัน ช่วยเพิ่มมุมมองการสัมผัสที่การมองในระดับพื้นราบไม่สามารถเห็นได้ และเมื่อเดินไปที่จุดปลายสุด จะเป็นจุดที่ให้คนได้ลงไปสัมผัสกับสายน้ำที่รวมกัน เป็นบริเวณที่ทุกคนจะได้สัมผัสกับน้ำจริงๆ

โครงการนี้มีการแตะพื้นที่ดั้งเดิมน้อยมาก โดยนอกจากตัวอาคารแล้ว พื้นที่โดยรอบจะเป็นพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมกลางแจ้ง ที่หมุนเวียนตามปฏิทินกิจกรรมประจำปีของจังหวัด ตัวสถาปัตยกรรมนั้นมีคุณลักษณะสำคัญคือ การเป็นสถาปัตยกรรมสะท้อนน้ำ

สะพานที่สามสามารถ ปรับตัวตามระดับน้ำที่แตกต่างกันได้ โดยยังคงความครบถ้วนสมบูรณ์ของประโยชน์ใช้สอยหลัก เอาไว้ได้ และผู้ออกแบบยังได้นำข้อจำกัดทางภูมิศาสตร์เช่นนี้ มาใช้เพื่อสร้างเอกลักษณ์ให้กับโครงการ เช่น เมื่อถึงฤดูน้ำหลากพื้นที่ลานโล่งภายนอกอาคารจะถูกน้ำท่วม มีเพียงส่วนโค้งของตัว อาคารเท่านั้นที่โผล่พ้นน้ำ ผู้ที่มาเยี่ยมชมสามารถพายเรือลอดโค้งนี้ได้ ซึ่งนับเป็นการเล่นกับ ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นรอบตัวได้อย่างน่าสนใจ

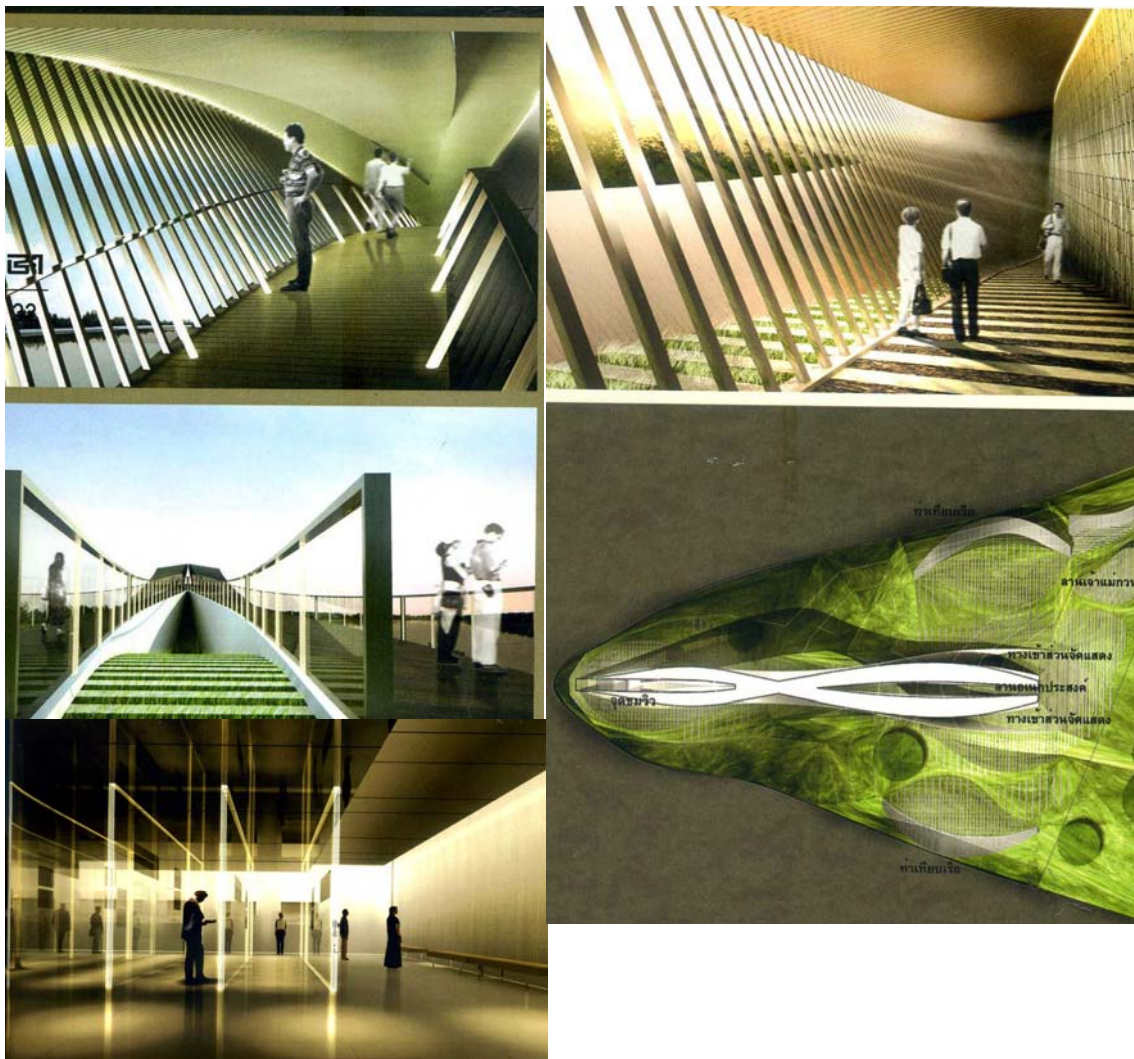
ภาพที่ 30 บรรยากาศภายในของโครงการ

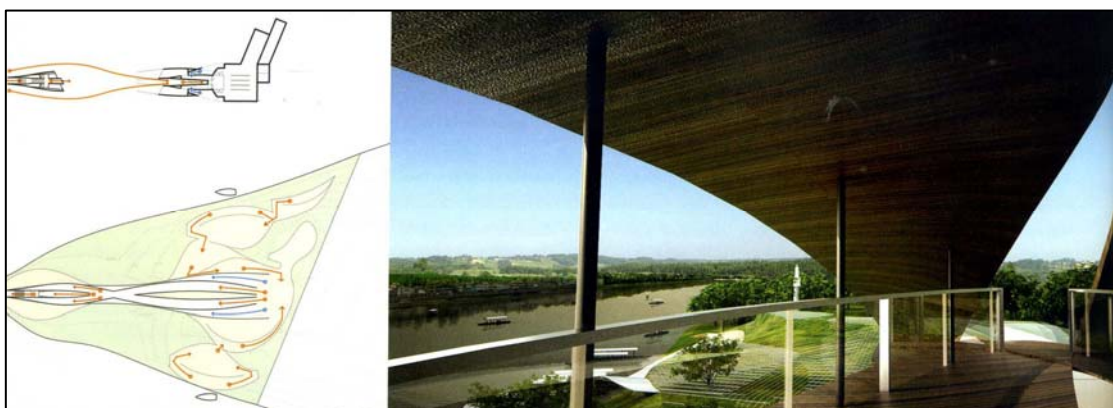
ภาพที่ 31 แนวคิดและโครงสร้าง

ภาพที่ 32 บริเวณภายนอก

ภาพที่ 33 บริเวณภายในและภาพรวม

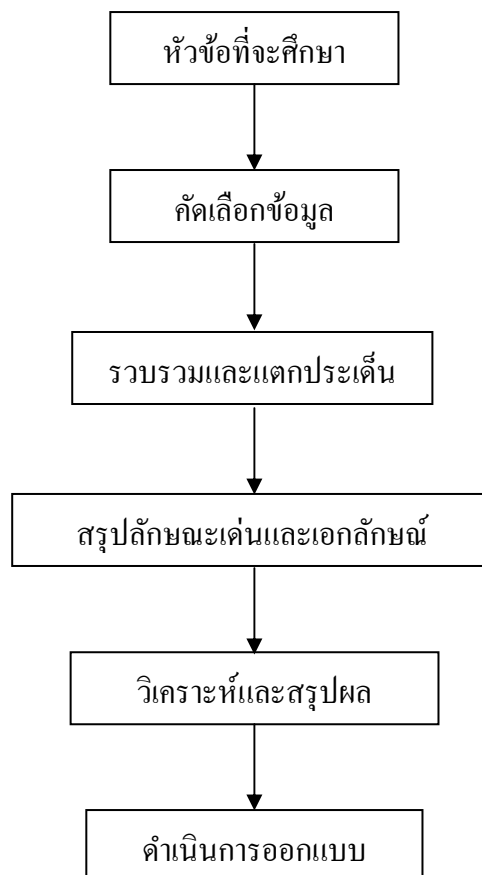
ภาพที่ 34 บริเวณภายนอก

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

กระบวนการศึกษาวิจัย

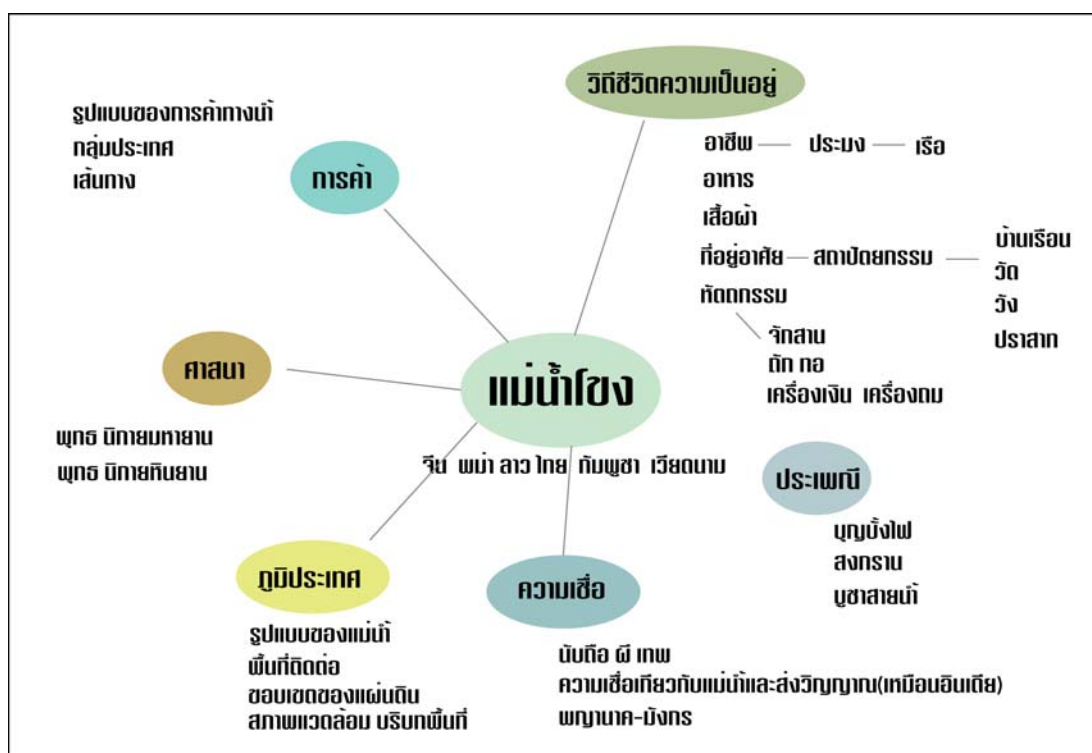
การศึกษาวิจัย เอกลักษณ์แม่น้ำโขง ผู้การออกแบบศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ วัฒนธรรมนั้น ได้ดำเนินการตามขั้นตอน จากการทบทวนวรรณกรรม โดยการคัดเลือกข้อมูลต่างๆ ตามหมวดหมู่ แบ่งไปตามความสัมพันธ์ของเนื้อหา แล้วจึงสรุปเอกลักษณ์ เพื่อทำไปออกแบบต่อไป เพื่อให้ง่ายในการเข้าใจจึงขอแสดงกระบวนการศึกษาวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 35 กระบวนการศึกษาวิจัย

เกณฑ์การเลือกขอบเขตการศึกษา

จากการศึกษาข้อมูลเอกลักษณ์ลุ่มแม่น้ำโขงนั้น ด้วยความหลากหลายของชาติพันธุ์ทำให้มี ประเด็นให้เลือกศึกษาได้มากมายแต่ด้วยเรื่องที่มีความกว้างและต้องการลงลึกถึงรายละเอียดเพื่อที่จะสามารถนำมาวิเคราะห์ต่อข้อสรุปการออกแบบได้ จึงขอกำหนดขอบเขตของงาน โดยได้ให้ความสำคัญของความหมายที่เป็นเอกลักษณ์ เอกลักษณ์ในที่นี้หมายถึงลักษณะที่เหมือนกันหรือมีร่วมกัน (ราชบัณฑิตยสถาน 2546 : 1391) จึงนำมาเขียนเป็น My Map ดังต่อไปนี้

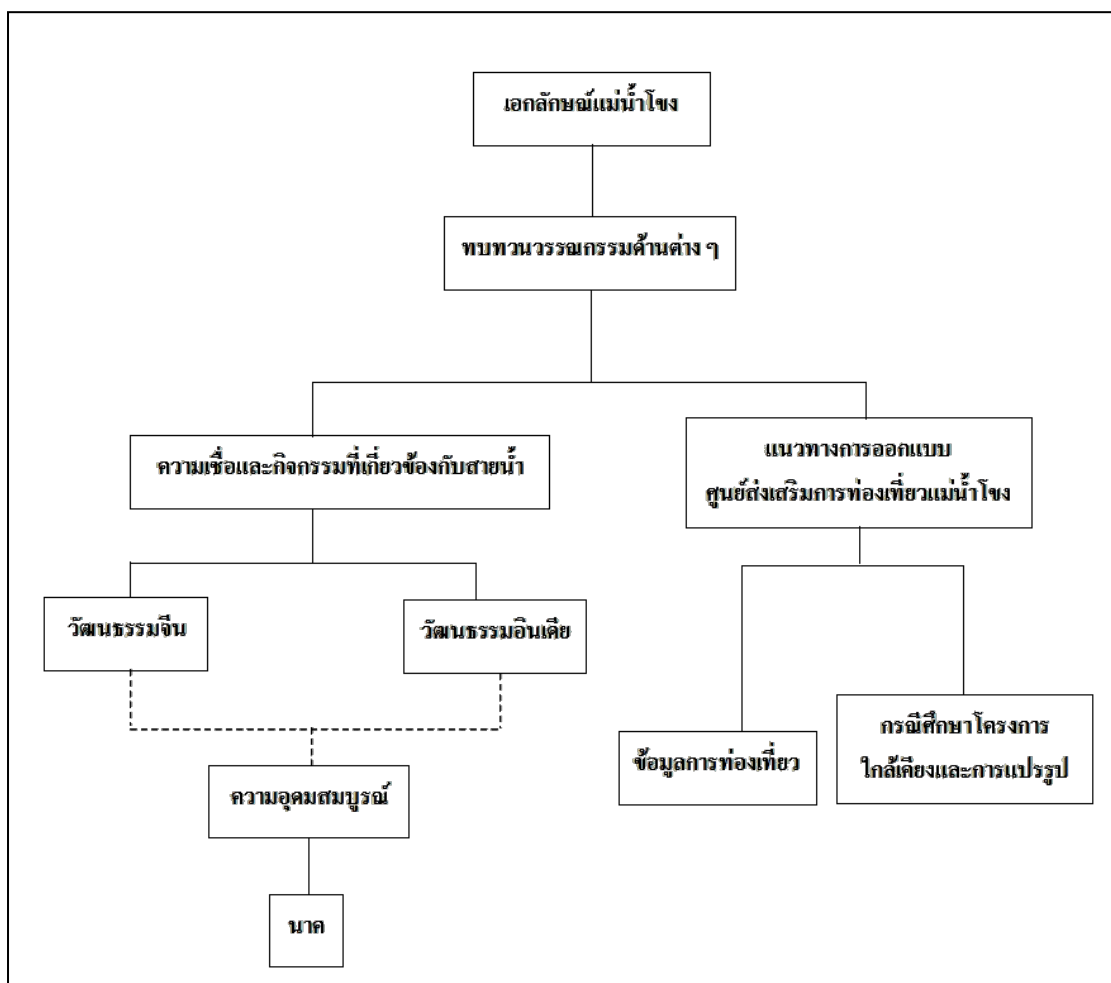
ภาพที่ 36 Mind Map กระบวนการเลือก

จากภาพแสดงให้เห็นถึงรูปแบบของประเด็นต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นภูมิประเทศ ศาสนา การค้า วิถีชีวิตความเป็นอยู่ อาหารการกิน หรือ วัฒนธรรมข้าว สถาปัตยกรรม ศิลปกรรมที่มีความคล้ายคลึงกัน แต่ประเด็นสำคัญที่น่าสนใจ ที่เกี่ยวเนื่องและส่งผลถึงกันคือ ความเชื่อกับประเพณีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อของสายน้ำ ที่มีผลต่อกิจกรรมที่เหมือนกันของพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง เพื่อแสดงออกต่อ ธรรมชาติเพื่อความอุดมสมบูรณ์ ความเชื่อในบูชาแม่น้ำจึงมีความสำคัญต่อคนลุ่มแม่น้ำโขง (สุริยา คำหวาน ม.ป.ป. : 219) และอีกนัยสำคัญหนึ่งนั้น ด้วยปัจจุบันแม่น้ำโขงถูกกักจากประเทศจีนที่อาศัย ความ ได้เปรียบในฐานะประเทศต้นน้ำ ดำเนินการก่อสร้างเขื่อนต่างๆ มากมาย ทั้งนี้ มีเสียงทักท้วงจากประเทศทางแม่น้ำโขงตอนล่างว่า การสร้างเขื่อนบนลำน้ำโขง

ตอนบนของจีน ดำเนินการไปโดย มิได้คำนึงถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และนิเวศที่จะเกิดขึ้นกับประเทศที่อยู่ปลายน้ำ แม้ว่าประเทศในแม่น้ำโขงตอนล่างสี่ประเทศ คือ ไทย ลาว กัมพูชา และเวียดนาม ได้มีการรวมตัวกันในรูปแบบของคณะกรรมการแม่น้ำโขง แต่ที่ผ่านมาหน่วยงานนี้ก็ไม่มียานอะไรที่จะไป ต่อรองอย่างตรงไปตรงมากับประเทศจีนได้ (คณะกรรมการต่างประเทศ 2547) เพื่อความสำคัญจึงเลือกประเด็นความเชื่อและกิจกรรมที่เกี่ยวกับสายน้ำ ในเรื่องความอุดมสมบูรณ์มาทำการศึกษาค้นคว้า เพื่อให้ตระหนักถึงภูมิปัญญาดั้งเดิมในการเห็นคุณค่าของน้ำ สร้างกระแสแห่งการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ หรือการทดแทนพระคุณของน้ำ หรือกตัญญูต่อน้ำของประชาชนทั้งสองฝั่งโขง

การออกแบบการศึกษา

ด้วยหัวข้อการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเอกลักษณ์แม่น้ำโขง และศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น จึงแบ่งการทบทวนวรรณกรรมออกเป็นหัวข้อใหญ่ๆสองหัวข้อ โดยที่หัวข้อแรกนั้นศึกษาทบทวนวรรณกรรมในส่วนของความเชื่อและกิจกรรมที่เกี่ยวกับสายน้ำ ทั้งประเพณีต่างๆที่สัมพันธ์กับน้ำ โดยแบ่งออกเป็นหมวดของความเชื่อที่มีรากจากวัฒนธรรมจีน อินเดีย และผลสรุปสู่อนาคต ในหัวข้อต่อมา ศึกษาข้อมูล ปัจจัยสำคัญ และสถิติ ที่มีผลต่อการท่องเที่ยว รวมถึงโครงการที่มีความใกล้เคียง (เนื่องด้วยโครงการนี้ในปัจจุบันยังไม่เกิดขึ้นจริง) ศึกษากิจกรรมต่างๆ ข้อดี ข้อเสีย เพื่อนำมาปรับปรุงใช้กับโครงการที่จัดทำ โดยสรุป ดังนี้

ภาพที่ 37 การออกแบบวิธีการศึกษาหาข้อมูล

ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

1. การทบทวนวรรณกรรมการเอกสารที่เกี่ยวข้อง
2. การศึกษากรณีตัวอย่างและ โครงการใกล้เคียง
3. การสร้างเครื่องมือวิจัย
4. การศึกษาเก็บข้อมูลภาคสนาม
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล
7. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล
8. การออกแบบเบื้องต้น
9. การพัฒนาแบบ

10. การออกแบบสำเร็จสมบูรณ์
11. การจัดทำเอกสารวิทยานิพนธ์

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

1. ข้อมูลทุติยภูมิ

ทำการศึกษา ทบทวนวรรณกรรม ข้อมูลทางเอกสาร ตำรา รายงานการวิจัย อินเทอร์เน็ต

2. ข้อมูลปฐมภูมิ

ทำการศึกษาข้อมูลภาคสนาม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยตรงด้วยการสำรวจ สัมภาษณ์ บุคคลที่เกี่ยวข้อง จากสถานที่และโครงการใกล้เคียง เพื่อให้ทราบข้อมูลเฉพาะที่ต้องการ และจัดทำเครื่องมือวิจัยแบบสอบถาม จากกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ได้ข้อมูลความต้องการที่แท้จริง

ในการเก็บข้อมูลพื้นที่ภาคสนามที่ศึกษา จะกระทำโดยการอาศัยอุปกรณ์ ดังนี้

- 2.1 เครื่องอัดเสียงสัมภาษณ์
- 2.2 กล้องถ่ายรูป
- 2.3 เทปวัดระยะ
- 2.4 แบบสอบถาม
- 2.5 เครื่องเขียนต่างๆ

เกณฑ์การเลือกพื้นที่ทำการศึกษา

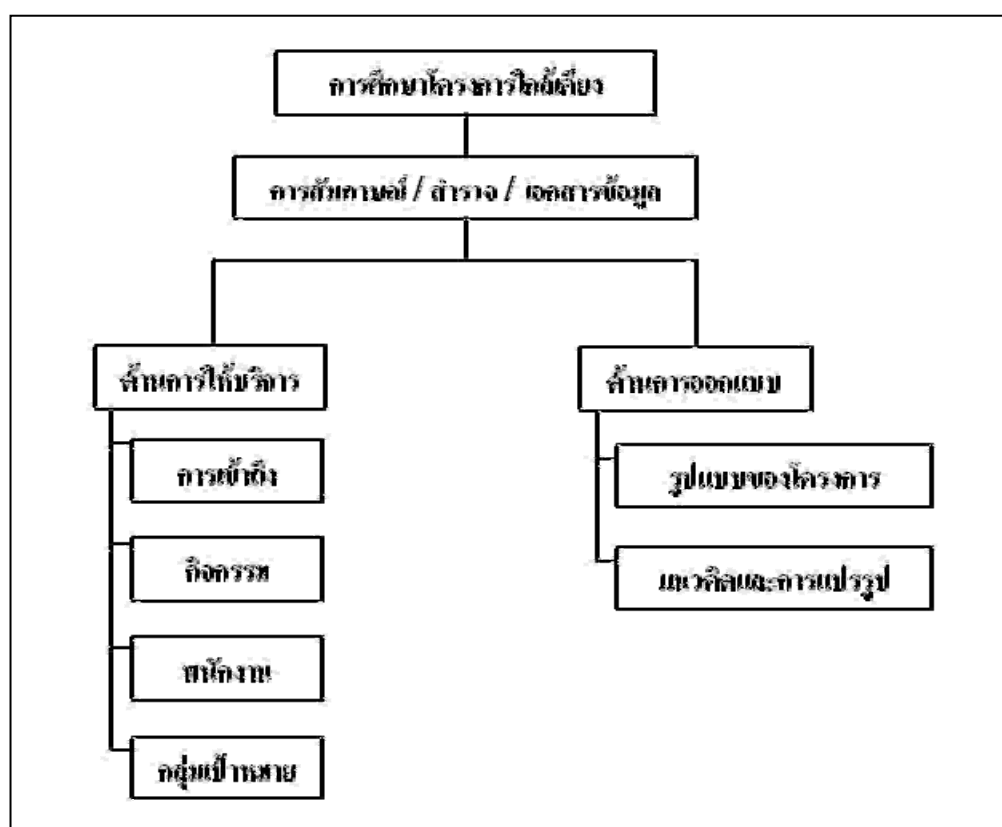
จากการศึกษาและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับความเชื่อการบูชาแม่น้ำ ในตำนานต่างๆ ตั้งแต่จีนจนสุดทางที่เวียดนามนั้น หากไม่นับความเชื่อในด้านความศรัทธา อิทธิฤทธิ์ พิจารณาโดยหลักการทางการเชื่อมโยงด้วยแล้ว จะเห็นถึงเอกลักษณ์ร่วมที่น่าสนใจคือความเชื่อของการใช้สัตว์ที่มีลักษณะเหมือนงูเป็นสื่อหรือตัวกลางเพื่อส่งผ่านไปสู่ธรรมชาติแล้วนำความอุดมสมบูรณ์กลับมา นั้น จากแนวคิดเบื้องต้นดังกล่าวนี้ อาจเปรียบเทียบได้กับการ เชื่อมโยงของความเชื่อ กับธรรมชาติ และประโยชน์ที่ได้มาคือความอุดมสมบูรณ์ กินคืออยู่ดีของผู้คน จึงสามารถสรุปแทนคำกล่าว “ส่งต่อ” หรือ “ตัวกลางที่ทำหน้าที่เชื่อมโยง” จากจุดหนึ่งไปอีกจุดหนึ่ง

ด้วยข้อสรุปนั้นจึงมาที่บริบทของพื้นที่ แม่น้ำโขงนั้น เป็นสายน้ำที่มีความสำคัญเชื่อมโยงถึง 6 ประเทศ แต่ละประเทศล้วนมีการติดต่อสัมพันธ์กัน และด้วยการจัดตั้งพื้นที่เศรษฐกิจจากการร่วมมือกันของ GMS ที่ว่าด้วยการส่งเสริมเศรษฐกิจการท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำโขง และการพัฒนา ต่อ ยอดสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จึงเกิดแนวคิดจัดทำโครงการที่เป็นลักษณะของการเชื่อมโยง

และส่งต่อ ในรูปแบบของศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำโขงขึ้น เพื่อเป็นตัวกลางระหว่างนักท่องเที่ยวกับสถานที่เที่ยวในประเทศต่างๆ ส่งต่อด้านความรู้ความเข้าใจในประวัติความเป็นมา วัฒนธรรมร่วม รวมถึงการบริการต่างๆ ที่ตอบสนองต่อนักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

เกณฑ์การเลือกโครงการใกล้เคียง

การศึกษาโครงการศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำโขงนั้น ในปัจจุบันยังไม่มี อยู่จริง ทำให้การค้นคว้าเพื่อจะหาข้อมูล จึงทำจากการเลือกโครงการใกล้เคียงใน 2 ลักษณะ คือ รูปแบบการให้บริการ ที่มีความคล้ายคลึงกัน โดยการคัดเลือกจะดูข้อดีและข้อเสีย ของกิจกรรมการให้บริการ รวมถึงการเข้าถึง ที่ตั้ง เหตุผลในการเลือกทำเล จำนวนเจ้าหน้าที่ พฤติกรรม พื้นที่การใช้งาน เพื่อนำข้อมูลดิบ มาสรุปเปรียบเทียบกับตาราง แล้วจึงนำไปใช้ในบทวิเคราะห์ต่อไป และ เลือกจากแนวคิดการออกแบบของโครงการที่ใกล้เคียงกันในด้านการใช้งาน การแปรรูป เพื่อนำตัวอย่างของแนวคิดการออกแบบมาเป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบต่อไป

ภาพที่ 38 วิธีการศึกษาหาข้อมูลโครงการใกล้เคียง

การวิจัยด้วยการใช้เครื่องมือสร้างแบบสอบถาม

เนื่องจากโครงการศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำโขงไม่มีอยู่จริง ทำให้การหาข้อมูลการใช้งาน กิจกรรม ผู้ใช้และผู้รับบริการไม่สามารถเก็บข้อมูลได้ และจากการศึกษาโครงการใกล้เคียงนั้น ยังคงมีข้อมูลที่ไม่เพียงพอที่จะดำเนินการต่อไปได้ การสร้างเครื่องมือเชิงสำรวจแบบข้อมูลเชิงปฐมภูมินั้นมีความสำคัญ จึงออกแบบแบบสอบถามเพื่อสอบถามกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย โดยวางวัตถุประสงค์ที่อยากจะได้จากแบบสอบถาม ดังนี้

1. ข้อมูลของนักท่องเที่ยว (ที่ทันสมัยกว่าข้อมูลทางสถิติที่มีในท ทบทวนวรรณกรรม)

2. ข้อมูลการท่องเที่ยวเบื้องต้น เพื่อเป็นข้อมูลเชิงพฤติกรรม
3. ข้อมูลที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวประเทศลุ่มแม่น้ำโขง
4. ข้อมูลของศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
5. ข้อมูลของที่ตั้งของศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยมีรายละเอียดการดำเนินการ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. วิธีการสร้างเครื่องมือ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักท่องเที่ยวที่มาจากประเทศลุ่มแม่น้ำโขง จากสถิตินักท่องเที่ยวรวมทั้ง 6 ประเทศ ประจำปี 2010 มีจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด 24,433,418 คน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2553)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักท่องเที่ยวคนไทยและต่างประเทศจำนวน 400 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มโดยใช้สูตรของ ยามาเน่ (Yamane) และการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนตามขั้นตอน ดังนี้

สูตรของยามาเน่

ทำได้ 2 วิธีคือ ใช้ตารางและใช้สูตร ซึ่งในที่นี้ ขอตกลงทำทั้งสองแบบ

1.1 กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จของทาโร ยามาเน

ตารางสำเร็จรูปของทาโร ยามาเน (ธีรวุฒิ เอกะกุล 2543) เป็นตารางที่ใช้หาขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพื่อประมาณค่าสัดส่วนของประชากร โดยคาดว่าสัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร เท่ากับ 0.5 และระดับความเชื่อมั่น 95% ดังตารางที่ 1 วิธีการอ่านตารางผู้วิจัยจะต้องทราบขนาดของประชากร และกำหนดระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ เช่น ต้องการหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากประชากรที่มีขนาดเท่ากับ 2,000 คน ความคลาดเคลื่อนที่ผู้วิจัยยอมรับได้เท่ากับ 5% ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการจะเท่ากับ 333 คน เป็นต้น

ขนาดประชากร	ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ระดับความคลาดเคลื่อน (e)					
	± 1%	± 2%	± 3%	± 4%	± 5%	± 10%
500	*	*	*	*	222	83
1,000	*	*	*	385	286	91
1,500	*	*	638	441	316	94
2,000	*	*	714	476	333	95
2,500	*	1,250	769	500	345	96
3,000	*	1,364	811	517	353	97
3,500	*	1,458	843	530	359	97
4,000	*	1,538	870	541	364	98
4,500	*	1,607	891	549	367	98
5,000	*	1,667	909	556	370	98
6,000	*	1,765	938	566	375	98
7,000	*	1,842	959	574	378	99
8,000	*	1,905	976	580	381	99
9,000	*	1,957	989	584	383	99
10,000	5,000	2,000	1,000	588	385	99
15,000	6,000	2,143	1,034	600	390	99
20,000	6,667	2,222	1,053	606	392	100
25,000	7,143	2,273	1,064	610	394	100
50,000	8,333	2,381	1,087	617	397	100
100,000	9,091	2,439	1,099	621	398	100
∞	10,000	2,500	1,111	625	400	100

* หมายถึง ขนาดตัวอย่างไม่เหมาะสมที่จะ assume ให้เป็นการกระจายแบบปกติ จึงไม่สามารถใช้สูตรคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้

ภาพที่ 39 สูตรทาโร ยามาเน

จากตารางจะเห็นได้ว่า เมื่อเทียบกับจำนวนของประชากรของนักท่องเที่ยว 24,433,418 คน นั้น และยอมรับระดับความคลาดเคลื่อนที่ 5 % จะอยู่ในกลุ่มของบรรทัดสุดท้ายที่เขียนว่าอินฟินิตี้ หรือนับไม่ได้ ก็คือ 400 คน นั่นเอง

1.2 กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร ยามาเน่ (Yamane) (ผ่องศรี วาณิชย์สุภวงศ์ 2545)

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N แทน ขนาดของประชากร

e แทน ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มที่ยอมรับได้

(Sampling Error) ในที่นี้กำหนดให้ไม่เกิน 0.05

การคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ยามาเน่ (Yamane) ได้ดังนี้

$$\begin{aligned} N &= 24,433,418 \\ &= \frac{24,433,418}{1 + 24,433,418(.05)^2} \\ &= 399.99 \end{aligned}$$

ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน $399.99 = 400$ คน เช่นกัน

ตารางที่ 9 การหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละสถานะ โดยวิธีการเทียบสัดส่วนของเปอร์เซ็นต์ของนักท่องเที่ยว

ที่	โซนทวีป	จำนวนประชากร	คิดเป็นเปอร์เซ็นต์
1	นักท่องเที่ยวโซนเอเชีย	6,166,460	66.75
2	นักท่องเที่ยวโซนอเมริกา	576,589	6.95
3	นักท่องเที่ยวโซนยุโรป	2,256,160	23.40
4	นักท่องเที่ยวโซนอื่นๆ	414,909	6.14
รวม		9,414,118	100

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยผู้วิจัยได้สร้างจากแนวคิดที่ได้ศึกษาจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจำนวน 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวจำนวน 7 ข้อ ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับ สัญชาติ เพศ สถานภาพการสมรส อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้โดยประมาณ เป็นแบบสอบถามที่ให้ตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลการท่องเที่ยว จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับ ความถี่ของการท่องเที่ยว ระยะเวลา วิธีการเดินทาง งบประมาณ เหตุผลที่เลือกไปท่องเที่ยว เป็นแบบสอบถามที่ให้ตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลการท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศลุ่มแม่น้ำโขง จำนวน 4 ข้อ ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับ ประเทศที่สนใจท่องเที่ยว สนใจ หรือไม่สนใจ เพราะเหตุใด แหล่งข้อมูลการท่องเที่ยว ความสำคัญของเหตุผลที่ต้องการท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศแม่น้ำโขง ซึ่งมีแบบสอบถามที่ให้ตรวจสอบรายการ (Checklist) และแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert Scale) 5 ระดับ คือ

- 5 หมายถึง ท่านมีระดับความสำคัญ มากที่สุด
- 4 หมายถึง ท่านมีระดับความสำคัญ มาก
- 3 หมายถึง ท่านมีระดับความสำคัญ ปานกลาง
- 2 หมายถึง ท่านมีระดับความสำคัญ น้อย
- 1 หมายถึง ท่านมีระดับความสำคัญคือ ไม่สำคัญ

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จำนวน 2 ข้อ ประกอบด้วย ข้อคำถามเกี่ยวกับ ความต้องการของศูนย์ กิจกรรมที่ควรมี เป็นแบบสอบถามที่ให้ตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 5 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลที่ตั้งศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จำนวน 2 ข้อ ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับ แสดงความคิดของสถานที่ตั้งว่าควรอยู่ประเทศใด และมีเหตุผลอะไร เป็นแบบสอบถามที่ให้ตรวจสอบรายการ (Checklist)

3. วิธีการสร้างเครื่องมือ

3.1 ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

3.1.1 ศึกษาค้นคว้า นิยาม แนวคิด ทฤษฎีจากเอกสาร หนังสือ งานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และจากคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

3.1.2 สร้างแบบสอบถาม เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1.3 เมื่อสร้างแบบสอบถามเสร็จแล้ว นำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณา และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

3.2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

3.2.1 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความครอบคลุมเนื้อหาตามนิยามศัพท์

3.2.2 ผู้วิจัยปรับปรุงแบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญให้ครอบคลุมเนื้อหา ก่อนนำไปทดลองใช้ (Try out) กับนักท่องเที่ยวชาวไทยจำนวน 30 ชุด ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

3.2.3 ผู้วิจัยปรับปรุงแบบสอบถามอีกครั้ง แล้วนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริงที่ใช้ในการวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

4.1 เมื่อได้รับอนุญาต ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปดำเนินการเก็บข้อมูล โดยการแจกแบบสอบถามแก่นักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างชาติ ด้วย 3 วิธีการ ดังนี้

4.1.1 แจกด้วยตนเอง

4.1.2 ฝากไว้ตามร้านค้าและโรงแรมบริเวณตรอกข้าวสาร

4.1.3 ใช้สื่ออินเทอร์เน็ต ผ่านโปรแกรมทำแบบสอบถามของ google ซึ่งสามารถกระจายแบบสอบถามไปได้ทั่วโลก

ทั้งนี้ใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลประมาณ 4 สัปดาห์

4.2 การรับแบบสอบถามกลับคืน ผู้วิจัยได้กำหนดหมายเลขบนหัวมุมบนด้านขวาของแบบสอบถามทุกชุด เพื่อสะดวกในการตรวจสอบเมื่อเวลาเก็บแบบสอบถามกลับคืนว่าแบบสอบถามส่งกลับมาครบจำนวนหรือไม่ โดยผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนพฤษภาคม 2554 ซึ่งแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้รับคืนมาเป็นจำนวนทั้งสิ้น 450 ชุด ผู้วิจัยได้คัดเลือกแบบสอบถามที่ตอบครบถ้วนสมบูรณ์ จำนวน 415 ชุด

4.3 เมื่อได้รับแบบสอบถามคืนด้วยตนเองแล้ว จึงนำมาทำการตรวจสอบความสมบูรณ์และให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ กรณีผู้ตอบแบบสอบถามไม่ส่งแบบสอบถามคืน หรือผู้ตอบแบบสอบถามตอบคำถามไม่ครบทุกข้อ ผู้วิจัยจะตัดแบบสอบถามทิ้งไป แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยการนำแบบสอบถามที่ได้คืนมาทั้งหมดมาประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เกี่ยวกับ ระดับความพึงพอใจ ซึ่งเพียงพอที่จะสามารถตอบกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้แล้ว หลังจากได้ผลของข้อมูลจะถูกระบุในบทต่อไป

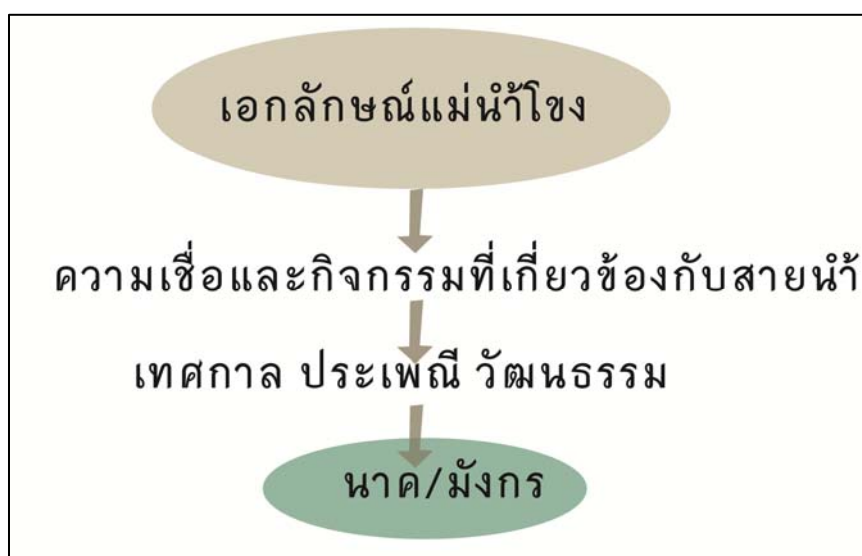
บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูลและผลของการวิเคราะห์เพื่อการออกแบบ

หลังจากการศึกษาข้อมูลในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นทางปฐมภูมิ หรือทุดิยภูมิ ส่วนสำคัญที่จำเป็น ก่อนจะเข้าสู่การออกแบบ คือ การวิเคราะห์สรุปใจความสำคัญ การวิเคราะห์ข้อมูลนั้นจะแบ่งตามหัวข้อของตัวแปรหลักๆ ดังนี้

1. การวิเคราะห์เอกลักษณ์แม่น้ำโขง ความเชื่อและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสายน้ำ

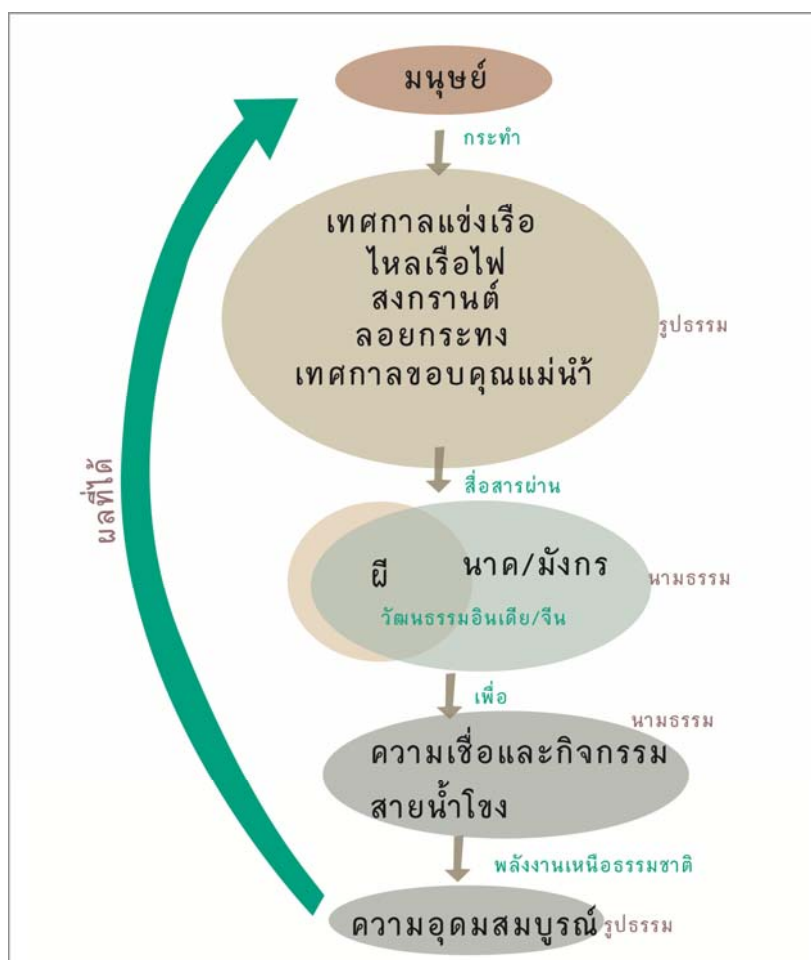
ในบทที่ 2 ข้อมูลการเอกลักษณ์แม่น้ำโขง การศึกษาความเชื่อและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสายน้ำได้ศึกษาจากปลายสู่ต้น นั่นคือ จากประเพณี เทศกาล สู่ความเชื่อ จะเห็นได้ว่า มีตัวกลางที่เป็นนาและมังกรไปร่วมอยู่เสมอ จึงสามารถสรุปได้ว่านาและมังกรนั้นเป็นเอกลักษณ์ความเชื่อของการบูชาแม่น้ำที่สำคัญ ของประเทศลุ่มน้ำโขง

ภาพที่ 40 ความเชื่อสู่เอกลักษณ์แม่น้ำโขง

ตั้งแต่สมัยโบราณ มนุษย์อยู่ร่วมกับธรรมชาติ ใช้ชีวิตแบบพึ่งพาอาศัย บางครั้งคราวเกิดภัยธรรมชาติ มนุษย์จึงขาดที่พึ่งทางจิตใจ ในพลังที่ตนไม่รู้จัก ใช้ความคิดฝันหรือจินตนาการ

(Imagination) ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ เกิดการบูชา เพื่อธรรมชาติจะได้ให้ความเอื้ออำนวยแก่การดำรงชีพ เช่น ในยามที่ฝนแล้ง จะมีการทำพิธีบวงสรวงเพื่อขอฝนจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์และเทพเจ้า ซึ่งความเชื่อของมนุษย์จะเชื่อมโยงไปถึงสิ่งลึกลับ เช่น เทพเจ้า เทวดา ภูติ ผี ปีศาจ เป็นต้น ซึ่งในที่นี้ก็เช่นกัน ความเชื่อของคนลุ่มน้ำโขง ที่ต้องพึ่งพาธรรมชาติ พึ่งพาแม่น้ำที่เป็นแหล่งเลี้ยงชีพหลัก ต้องการความอุดมสมบูรณ์จากธรรมชาติ จึงเกิดความเชื่อและกิจกรรมที่เกี่ยวกับสายน้ำโดยมีความเชื่อของ ตัวแทนของสายน้ำนั่นคือ นาคและมังกร เป็นเอกลักษณ์ของตัวแทนแห่งน้ำที่เชื่อมโยงกันกับ ชุมชน ของคนลุ่มน้ำโขงทั้งหกประเทศ ที่เหมือนกัน พลังของความเชื่อนั้น ส่งผลต่อการกระทำ ไม่ว่าจะเป็นประเพณี วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ เพื่อที่จะส่งผ่านความศรัทธา สู่ตัวแทน เพื่อให้ส่งผลกลับมาสู่มนุษย์

ภาพที่ 41 ความเชื่อและการเชื่อมโยง

จากแผนภูมिनอกจากแสดงการเชื่อมโยงของความเชื่อแล้ว ยังแสดงให้เห็นถึงพลังงานที่เกิดเป็นรูปแบบแสดงตามลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมที่มีการปรับเปลี่ยน หมุนเวียน เสมือนเป็นวงจรที่มีตัวรับและส่งไปไม่รู้จบ

เมื่อได้ตัวแทนของเอกลักษณ์ความเชื่อและกิจกรรมที่เกี่ยวกับสายน้ำนั่นคือนาคหรือมังกร แล้วนั้น เราจึงจำเป็นต้องมารู้จักตัวตนของนาคถึงการแทนค่าด้วยสัญลักษณ์ และคุณลักษณะมีดังนี้

1.1 ความหมายทางสัญลักษณ์ของพญานาค

จากการศึกษาทางสัญลักษณ์ของพญานาคได้ปรากฏในความหมายอื่นๆ ต่อการถอดรหัสออกมามากมาย ส่วนใหญ่ความหมายของพญานาคแฝงอยู่ในรูปความเชื่อเป็นคติชนชาวบ้าน หากแบ่งตามกฎเกณฑ์แนวคิดของ สุจิตต์ วงษ์เทศ ซึ่งเป็นลักษณะความหมายของนาคเป็น 3 กลุ่มด้วยกัน คือ

1.1.1 นาคเป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มชนดั้งเดิม

1.1.2 นาคเป็นสัญลักษณ์ของเจ้าแห่งน้ำ

1.1.3 นาคเป็นลัทธิทางศาสนา

1.1.1 นาคเป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มชนดั้งเดิม

จากหนังสือตำนานอุรังคธาตุ สะท้อนให้เห็นว่านาคเป็นกลุ่มชนดั้งเดิม มีถิ่นฐานอยู่ในเขตหนองแสทางตอนใต้ของมณฑลยูนนาน ต่อมาได้เคลื่อนย้ายเป็นกลุ่มๆ เล่าๆ ลงมาตามลำแม่น้ำโขง ด้วยสาเหตุต่าง ๆ กัน การเคลื่อนย้ายของกลุ่มชนที่มาจากหนองแสนี้ คงเข้าไปตั้งหลักแหล่งอยู่ตามลุ่มน้ำต่าง ๆ ที่อยู่สองฝั่งแม่น้ำโขงจนถึงแก่งลี่เป็นที่สุด ต่จากนั้นลงไปจนออกอ่าว ไทยคงจะเป็นแหล่งที่อยู่ของชนกลุ่มอื่น หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่า เป็นเรื่องของคนที่เคลื่อนย้ายเข้ามาอยู่ในลุ่มแม่น้ำโขงทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ตั้งแต่เขตจังหวัดหนองคายลงไปจนถึงจังหวัดอุบลราชธานี นอกจากนั้นยังหมายถึง คนพื้นเมืองทั่วไปทั่วทั้งภูมิภาคด้วย ดังที่หนังสืออุรังคธาตุตอนต้นเรื่องบอกว่า “เมืองสุวรรณภูมินี้เป็นที่อยู่แห่งนาคทั้งหลาย...” ฉะนั้นคนไทยและชาวภาคตะวันออกเฉียงเหนือจึงรู้จัก “นาค” กันดีจากภาพลักษณ์ที่สร้างมาจากจินตนาการของคนโบราณที่จดจารึกผูกขึ้นเป็นนิยาย หรือนิทานปรัมปรา ที่เล่ากันมานานเมื่อในครั้งอดีตกาล

1.1.2 พญานาคเป็นสัญลักษณ์ของเจ้าแห่งน้ำ

มีหม้อลายเขียนสีบางใบพบที่บ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี เขียนลวดลายเป็นรูปงูพันอยู่ ลักษณะเช่นนี้เหมือนกันกับภาชนะดินเผายุคก่อนประวัติศาสตร์ที่บ้านเก่า จังหวัดกาญจนบุรี แสดงว่ามนุษย์สมัยนั้นยกย่องนับถืองูเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นเจ้าแห่งดินและน้ำ เพราะงู

อยู่กับดินและน้ำ เป็นสิ่งสำคัญที่ก่อให้เกิดพืชพันธุ์ธัญญาหารและกุ้ง หอย ปู ปลาที่เป็นอาหารของมนุษย์ ต่อมาเรียกภูเขานาคตามภาษาสันสกฤต การนับถือภูเขาคงเป็นความเชื่อดั้งเดิมของผู้คนในภูมิภาคนี้มาแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ (3,000 ปี) ซึ่งแสดงว่ามนุษย์ยุคโลหะ คงปรับเปลี่ยนจากภูเขานาคเป็นการนับถือภูเขานาคหรือพญานาค ดังที่เราเห็นในปัจจุบันว่าพญานาคเป็น “เจ้าแห่งน้ำ” (จิตรกร เอ็มพันธ์ 2545 : 100 - 101)

1.1.3 พญานาคเป็นลัทธิทางศาสนา

ลักษณะนี้หมายความว่า ระบบความเชื่อดั้งเดิมของกลุ่มชนที่อยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำโขง ตั้งแต่ทางใต้ของมณฑลยูนนานหรือหนองคายต่อเนื่องลงมาเป็นลัทธิพญานาค นาคเป็นสิ่งนอกเหนือธรรมชาติที่สำคัญ อาจบันดาลให้เกิดธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ หนอง บึง ภูเขา ฯลฯ และแหล่งที่อยู่ อาศัย ครั้นเมื่ออารยธรรมอินเดีย โดยเฉพาะศาสนาพุทธและพราหมณ์แพร่หลายเข้ามา ลัทธิพญานาคก็ได้ประสมกลมกลืนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของลัทธิศาสนาที่เข้ามาใหม่

เมื่อนำมาวิเคราะห์เพื่อให้เห็นภาพจะดำเนินการหาคำสำคัญ (key word) ที่จะใช้ออกแบบ โดยวิธีการทำ ดังรูป

ภาพที่ 42 ความเชื่อ Mind map

จากภาพจะเห็นถึงนาค ในลักษณะต่างๆ ในหลากหลายมุม หลากหลายการตีความ แต่ด้วยขอบเขตของงานวิจัยด้านเอกลักษณ์ของความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการบูชาแม่น้ำ จึงเลือกจำกัด ความเป็นที่ตัวแทนของสายน้ำหรือสัญลักษณ์ของสายน้ำต่อความอุดมสมบูรณ์เท่านั้น

1.2 นาค สัญลักษณ์แห่งน้ำ และความอุดมสมบูรณ์

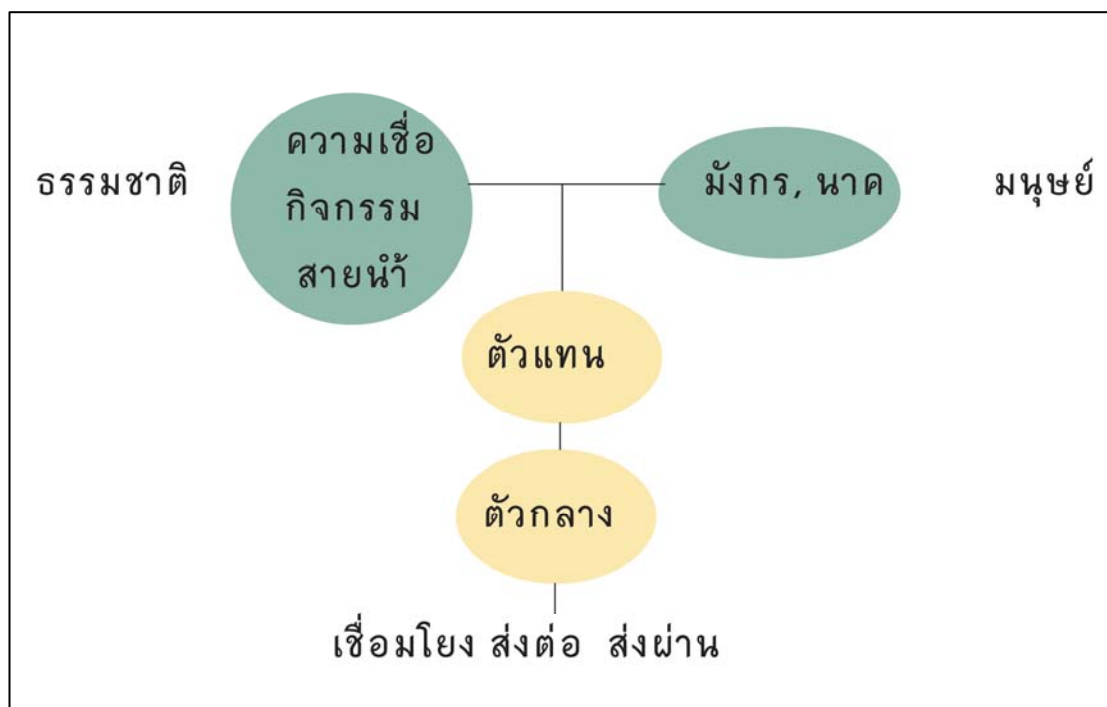
นาค เป็นเอกลักษณ์ ความเชื่อ และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสายน้ำ ที่มีความสำคัญต่อคนกลุ่มน้ำโขง เป็นตัวแทนระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ในความเชื่อนาคให้กำเนิดน้ำ และคุ้มครองแม่น้ำโขง อันเป็นสายน้ำที่เกื้อกูลชีวิตมนุษย์ด้วย นาคเกี่ยวข้องกับแม่น้ำ มหาสมุทรทั้งหลาย ตามคติฮินดู และ สืบเนื่องมาถึงพุทธศาสนา อรอุณเทพ คือ “เทพแห่งฝน” และสาครเทพเจ้าแห่งห้วงน้ำ คือ “จอมนาค” ผู้ยิ่งใหญ่ พญานาคันตนาคราชก็เปรียบประดุจห้วงน้ำแห่งจักรวาล กล่าวคือการไหลเวียนของสายพลังงานต่างๆ ในจักรวาลเป็นห้วงน้ำที่ไม่มีประมาณและไม่สิ้นสุด จูณามที่ว่า “อนันต” นั่นเอง เมฆ หมอก ห้วงน้ำต่างๆ เช่น บึง ทะเล และมหาสมุทร รวมทั้งรู้ถึงน้ำเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกัน และมีพญานาคเป็นสัญลักษณ์หรือตัวแทนนาคสายรุ้ง มีลักษณะโค้งทาบจากขอบฟ้าหนึ่งลงสู่อีกขอบฟ้าหนึ่ง ก็เปรียบได้กับน้ำที่ระเหยตัวขึ้นสู่ฟากฟ้าแล้วกลับลงมาเป็นฝนลงสู่พื้นโลก นาคหรือพญานาคจึงแทน ความหมายการเวียนว่ายตายเกิด หรือที่เราเรียกกันว่า “วัฏสงสาร” มีรูปลักษณะเป็นงูกลืนหางตัวเอง และเป็นความหมายอีกนัยหนึ่งเช่นกัน (บุรพา ผดุงไทย 2544 : 15)

นาค เป็นตัวแทนของพิธีกรรมบูชาแม่น้ำเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ที่สำคัญ ไม่ว่าจะเป็นประเพณีหรือวัฒนธรรม ถูกประสานผูกเรื่องเข้าด้วยกัน และถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ของชาวอุษาคเนย์ร่วมกัน ที่สะท้อนความเชื่อดั้งเดิมของคนในภูมิภาคนี้ ดังปรากฏในวรรณกรรมอีสานหลายเรื่อง “ผาแดง - นางไอ่คำ” “ตำนานหนองหาน” “พญาคันคาก” ฯลฯ อันเป็นปรากฏการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อสังคมที่มีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ และตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อ ค่านิยม และโลกทัศน์อันสัมพันธ์กับวิถีชีวิตโดยรวมของชาวโขงอีกด้วย (สุริยา สมุทรคุปต์ 2533 : 7)

ดังนั้น นาคจึงเป็น “เจ้าแห่งน้ำ” ระบบความเชื่อ พิธีกรรมที่มาจากนาคจึงเป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์ เพื่อให้เกิดชีวิตและความอุดมสมบูรณ์

2. การวิเคราะห์หาคำ KEY WORD

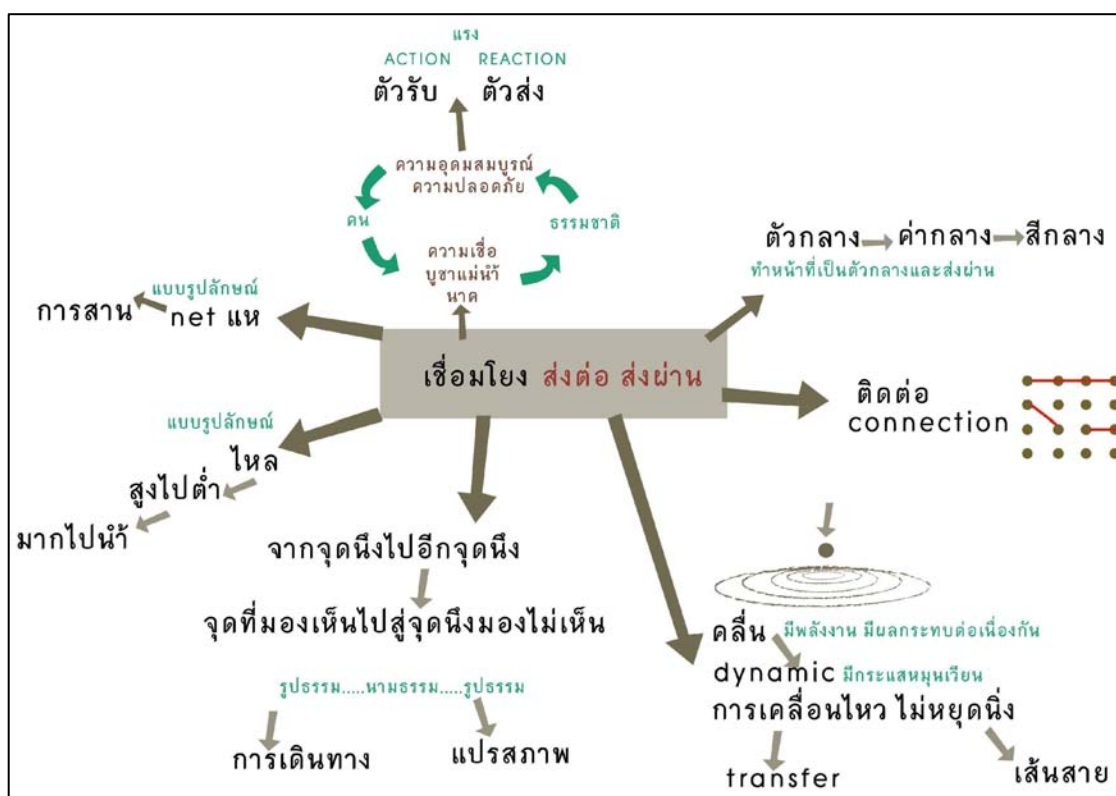
เมื่อได้เอกลักษณ์ความเชื่อและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสายน้ำ คือ นาคแล้วนั้น จะเห็นได้ว่าการศึกษาคำนี้จะ ศึกษาโดย เลือกที่จะนำเสนอระบบความเชื่อของผู้คนกลุ่มน้ำโขงที่มี ความเชื่อ และ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสายน้ำ โดยมีตัวแทนสมมุติ คือ นาค โดยที่นาคนั้นคือสัญลักษณ์แห่งน้ำ และความอุดมสมบูรณ์ จึงนำมาวิเคราะห์หาคำ ดังภาพ

ภาพที่ 43 การวิเคราะห์ Key word

จากภาพจะเห็นได้ว่า ความเชื่อและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสายน้ำนั้นจะมีกระบวนการเกิดขึ้น เพื่อสืบทอดความศรัทธาไปสู่ตัวแทน จากตัวแทนสู่ธรรมชาติ ทั้งนี้ความเชื่อและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสายน้ำนั้น จึงเกิดขึ้นก็เพื่อที่จะให้เป็นวิธีการหนึ่งที่จะสื่อถึงธรรมชาติ มนุษย์จึงแสดงออกมาทางกระทำด้วยประเพณี วัฒนธรรม ตำนานต่างๆ เพื่อแสดงความเคารพและตอบแทนบุญคุณที่ธรรมชาติได้ให้ความอุดมสมบูรณ์มา ทั้งหมดนี้จะเห็นถึง ตัวแทน ที่แสดงออกเป็น ตัวกลางนั้น ทำหน้าที่เพื่อเชื่อมโยง ส่งผ่านและนำพา ความศรัทธาของมนุษย์ ต่อมาสู่การบูชาสายน้ำ ส่งต่อสู่พลังของธรรมชาติ จึงได้ Keyword ของงานว่า “เชื่อมโยง ส่งต่อ ส่งผ่าน”

ในการกำหนด Keyword ของงาน “เชื่อมโยง ส่งต่อ และส่งผ่าน” นั้น การตีความเพื่อให้ได้รู้ปลักษณ์ต่างๆ ที่สามารถนำมาเป็นแนวคิดของการออกแบบได้ จำเป็นต้องคลี่คลายบริบทของ Keyword ให้ได้ จึงเกิด Mind map ดังนี้

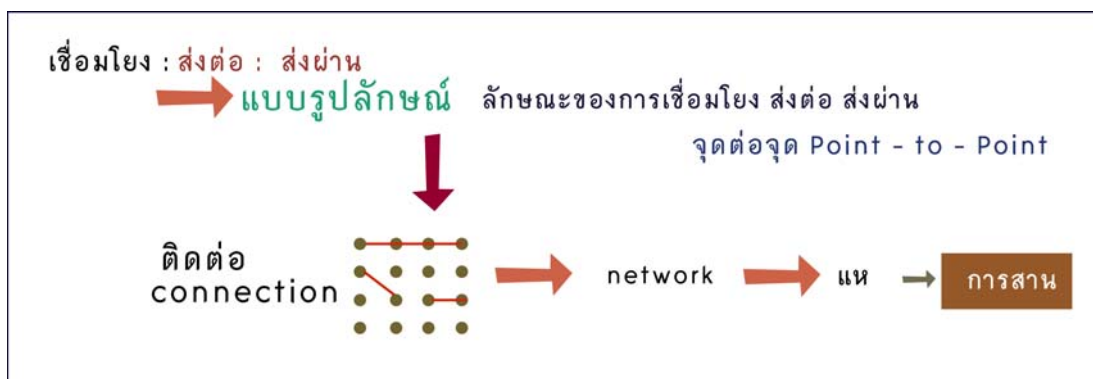

ภาพที่ 44 การวิเคราะห์ Key word

จาก Mind map ความหมายและลักษณะร่วมที่เกิดขึ้นของการเชื่อมโยงถูกแสดงออกมาจากที่เห็นมีบางอย่างคล้ายกัน บางอย่างมาจากที่เดียวกัน จึงจะขอแยกวิเคราะห์เป็นกลุ่มลักษณะดังนี้ เชื่อมโยง : ส่งต่อ : ส่งผ่าน ด้วยทฤษฎีการเคลื่อนที่

2.1 แบบจุดต่อจุด

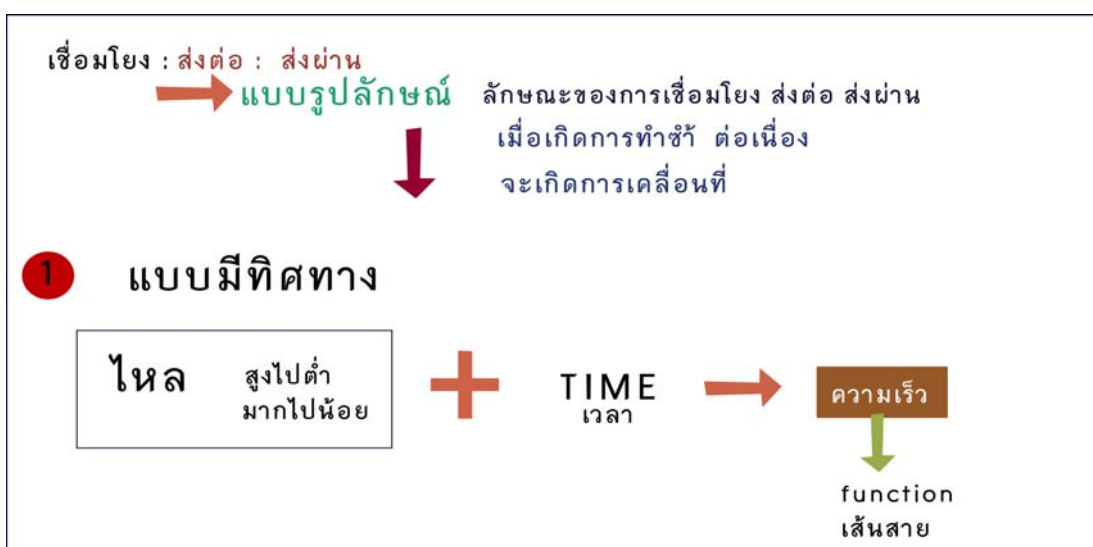
ความหมายของการเชื่อมโยง ส่งต่อ ส่งผ่าน แบบจุดต่อจุดนั้น ถูกตีความหมายจากแนวคิดของการเชื่อมโยงกับรูปลักษณะที่มีการเชื่อมต่อกัน จากคนไปอีกคน จากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่ง เสมือนความหมายของการติดต่อ สื่อสาร ที่มีลักษณะเป็นระบบแบบ network ที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงสื่อ ที่แผ่ไปเป็นวงกว้าง จากจุดๆหนึ่งไปอีกจุดหนึ่ง เมื่อทำซ้ำๆก็เกิดเป็นเส้น จากเส้นก็จะเกิดการถักทอ รูปแบบเสมือนแห การสาน

ภาพที่ 45 การวิเคราะห์ แบบจุดต่อจุด

2.2 แบบมีทิศทาง

ความหมายของการเชื่อมโยง ส่งต่อ ส่งผ่าน แบบมีทิศทางนั้น ถูกตีความหมายจากแนวคิดของการเชื่อมโยง ส่งต่อ ส่งผ่านกับระยะทาง เมื่อการเชื่อมโยง ส่งต่อ ถูกทำไปเรื่อยๆ เกิดการทำซ้ำอย่างต่อเนื่อง และมีระยะมาเกี่ยวข้อง จะเกิดการเคลื่อนที่ โดยอาจเคลื่อนที่จากสูงไปต่ำ ไกลไปใกล้มากขึ้นเรื่อยๆ แล้ว เมื่อมีเวลา มาเกี่ยวข้อง ก็จะเกิดความเร็ว โดยการออกแบบอาจนำมาแสดงออกสู่สายตาได้

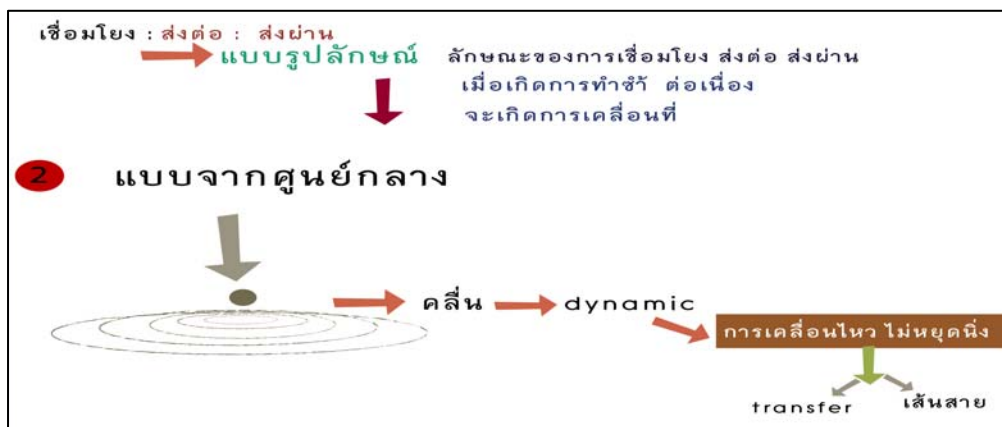

ภาพที่ 46 การวิเคราะห์ แบบมีทิศทาง

2.3 แบบจากศูนย์กลาง

ความหมายของการเชื่อมโยง ส่งต่อ ส่งผ่าน แบบมีทิศทางนั้น ถูกตีความหมายจากแนวคิดของการเชื่อมโยง ส่งต่อ ส่งผ่าน กับระยะทาง ในหลักการเดียวกันกับหัวข้อที่ผ่านมา ต่างกัน

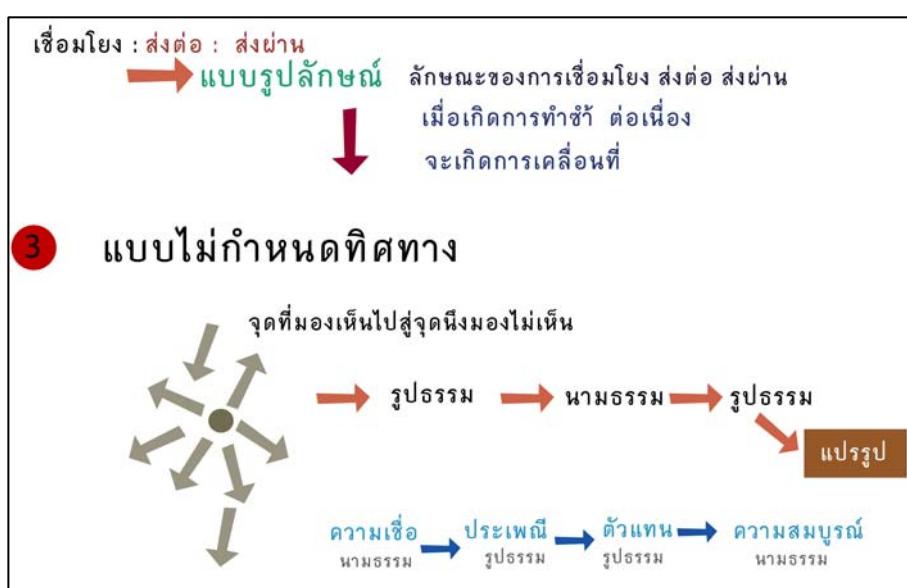
ที่แบบจากศูนย์กลางนั้น จะมีลักษณะคล้ายคลื่น ดังเช่น เมื่อเราโยนหินลงในน้ำที่นิ่ง จะเกิดคลื่นเป็นวงกลม กระจายออกจากศูนย์กลาง เป็นวงซ้ำๆ ซ้อนเข้าไป เกิดเป็นการเคลื่อนไหวที่ไม่หยุดนิ่ง เกิด Dynamic ที่พริ้วไหว

ภาพที่ 47 การวิเคราะห์ แบบ แบบจากศูนย์กลาง

2.4 แบบไม่มีทิศทาง

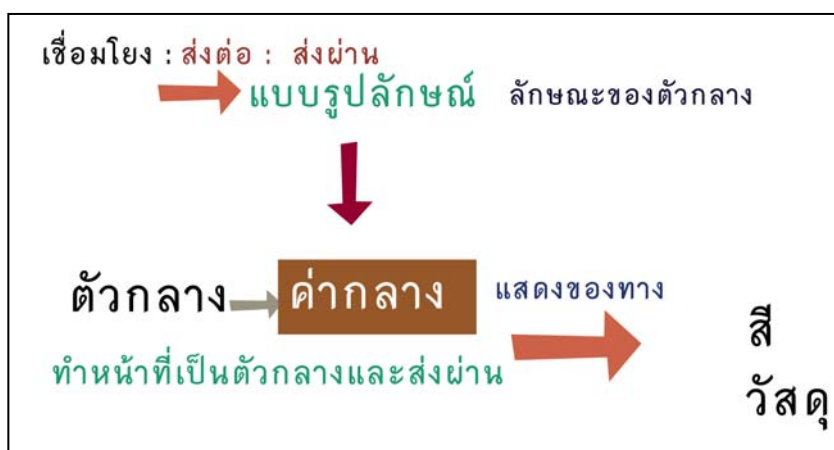
ความหมายของการเชื่อมโยง ส่งต่อ ส่งผ่าน แบบมีทิศทางนั้น ถูกตีความหมายจากแนวคิดของการเชื่อมโยง ส่งต่อ ส่งผ่าน กับระยะทาง ในหลักการเดียวกันกับหัวข้อที่ผ่านมา ต่างกันที่แบบไม่มีทิศทางนั้น จะเป็นแบบที่ไม่สามารถคาดเดาได้ จะเป็นจากจุดหนึ่งไปสู่จุดที่มองไม่เห็น อาจเปรียบเสมือนรูปธรรมที่จับต้องได้ ที่ส่งต่อสู่นามธรรมที่จับต้องไม่ได้ ดังเช่น การแปรรูป

ภาพที่ 48 การวิเคราะห์ แบบไม่กำหนดทิศทาง

2.5 เชื่อมโยง : ส่งต่อ : ส่งผ่าน ด้วยการวิเคราะห์คุณสมบัติ

ความหมายของการเชื่อมโยง ส่งต่อ ส่งผ่าน แบบจุดต่อจุดนั้น ถูกตีความหมายจากแนวคิดของการเชื่อมโยง ส่งต่อ ส่งผ่าน ในลักษณะของคุณสมบัติของตัวแทนที่มีความเป็นกลาง ทำหน้าที่เพียงเป็นตัวรับและส่งต่อ เชื่อมโยง โดยไม่บิดเบือนเป็นค่ากลาง พร้อมทั้งจะส่งผ่านตลอดเวลา โดยการใช้งานสามารถแสดงออกผ่านทางสี่ และวัสดุต่างๆ

ภาพที่ 49 การวิเคราะห์ แบบคุณสมบัติ

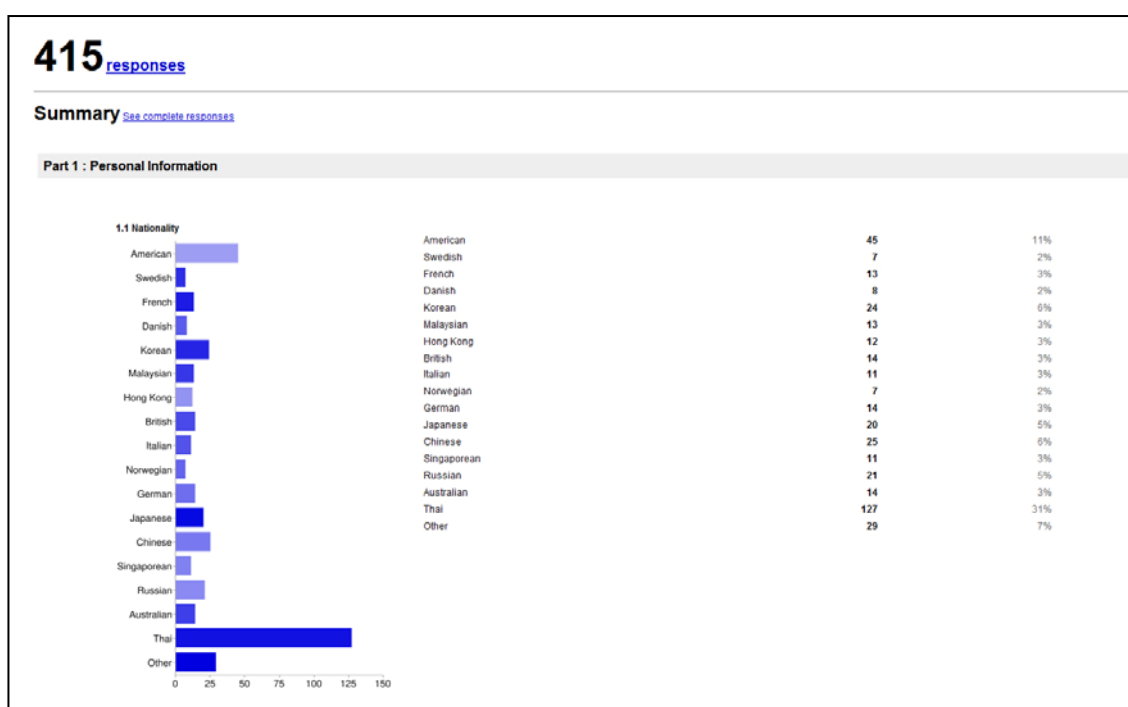
3. การวิเคราะห์ศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ในปัจจุบันศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ยังไม่เกิดขึ้นจริง ส่วนที่มีก็เป็นเพียงพิพิธภัณฑ์หรือศูนย์ให้ความรู้เท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยหรือศูนย์ GMS ของลุ่มน้ำโขงก็ยังไม่ได้จัดทำอย่างจริงจัง มีเป็นเพียงการให้ข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ตเท่านั้น การหาข้อมูลเหล่านี้จึงจำเป็นต้องหาจากโครงการใกล้เคียง ซึ่งที่กล่าวไปในบทที่ 2 นั้น ก็ยังขาดฐานข้อมูลทั้งเชิงกิจกรรมของโครงการ พฤติกรรม และที่ตั้งของศูนย์ สิ่งที่กำลังมานั้น จึงเป็นโจทย์ที่ต้องการคำตอบ ซึ่งผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องมีการทำแบบสอบถามขึ้นเพื่อให้ได้ข้อมูลดังกล่าว

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัย วิเคราะห์โดยการนำแบบสอบถามที่ได้คืนมาทั้งหมดมาประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เกี่ยวกับระดับความพึงพอใจ ซึ่งเพียงพอที่จะสามารถตอบกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้แล้ว ผลที่ได้มีดังนี้

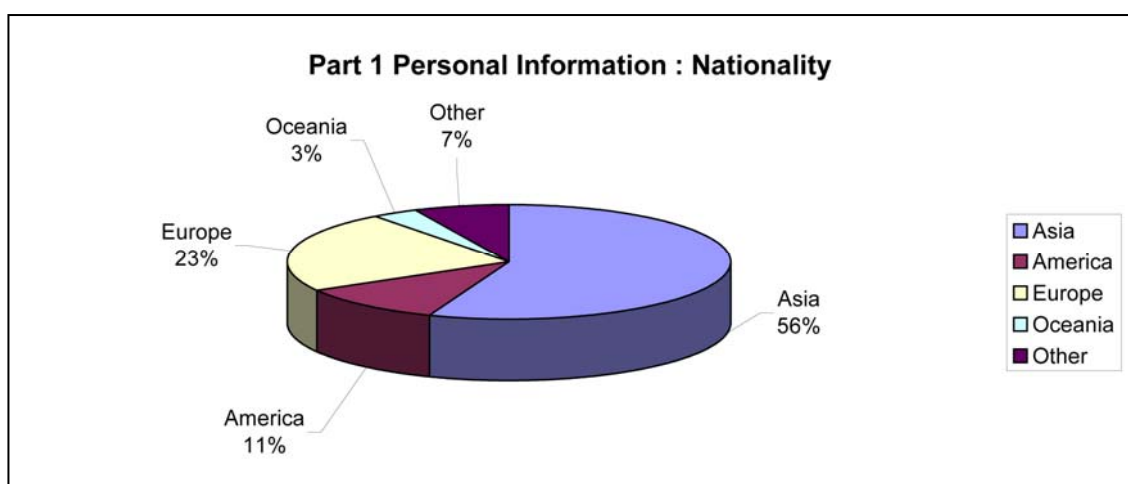
ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว จำนวน 7 ข้อ ประกอบด้วย
 ข้อคำถามเกี่ยวกับ สัญชาติ เพศ สถานภาพการสมรส อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้
 โดยประมาณ เป็นแบบสอบถามที่ให้ตรวจสอบรายการ (Checklist)

1. ผลของข้อที่ 1.1 คำถามข้อมูลสัญชาติของนักท่องเที่ยว

ภาพที่ 50 ผลการวิเคราะห์ข้อที่ 1.1

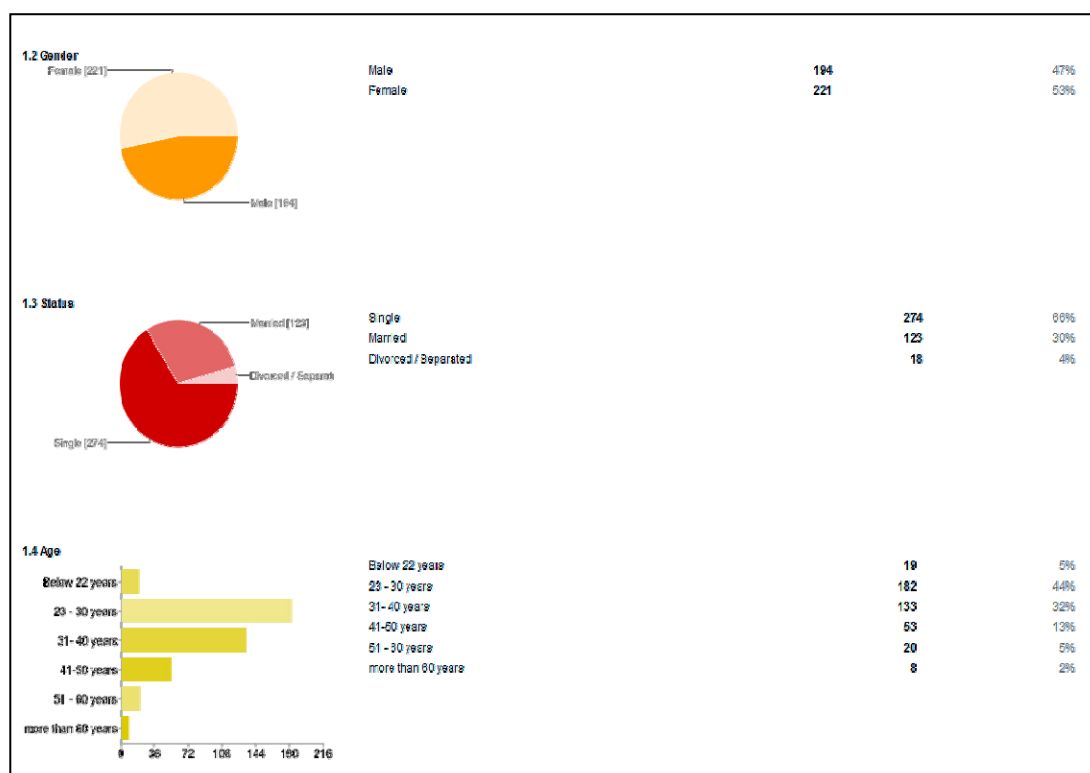
จากผลของแบบสอบถามนักท่องเที่ยวจำนวน 415 คน นำมาคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ โดยทำ
 เป็นแผนภูมิวงกลมจะได้ค่า ดังนี้

ภาพที่ 51 ผลการวิเคราะห์ข้อที่ 1.1

จากผลที่ได้ ทำให้ได้รู้ข้อมูลของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวที่มีมากที่สุด คือกลุ่มประเทศเอเชีย ซึ่งมี 56% รองลงมาคือ ยุโรป 23% อเมริกา 11% โอเชียเนีย 3% และอื่นๆ 7%

2. ผลของกลุ่มคำถามข้อที่ 1.2, 1.3, 1.4 คำถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานะบุคคล

ภาพที่ 52 ผลการวิเคราะห์ข้อที่ 1.2, 1.3 และ 1.4

จากผลของแบบสอบถามจะเห็นได้ว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้ามามีผู้ชาย 47% และผู้หญิง 53% ซึ่งจะสามารถสรุปได้ดังนี้

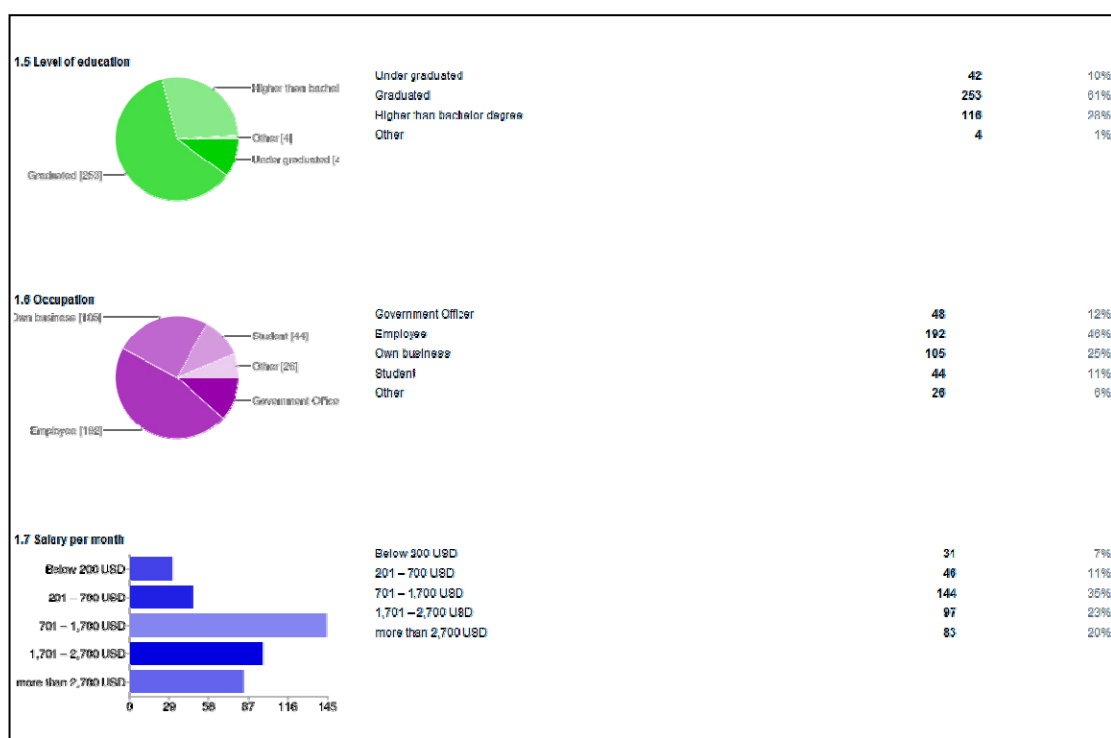
- เพศ ชาย และ หญิง มีปริมาณ ใกล้เคียงกัน
- สถานะ โสด มากที่สุด รองลงมา คือ แต่งงาน
- กลุ่มอายุ ต่ำกว่า 22 ปี คือ กลุ่มที่กำลังศึกษา โดยมากับครอบครัว ซึ่งเป็น

จำนวนน้อย

23 - 30 ปี คือ กลุ่มวัยรุ่นที่เพิ่งจบการศึกษา กำลังหาประสบการณ์
ก่อนทำงาน ไปจนถึงกลุ่มที่มีงานทำ เริ่มมีรายได้เอง สามารถท่องเที่ยวโดยดูแลตนเองได้ สามารถ
เที่ยวเองได้ สุขภาพแข็งแรง ซึ่งเป็นจำนวนนักท่องเที่ยวมากที่สุด

- 31 - 40 ปี คือ กลุ่มของคนวัยทำงานและสุขภาพแข็งแรงมีจำนวน
รองลงมา
- 41 - 50 ปี คือ กลุ่มคนวัยทำงานช่วงกลาง มีครอบครัว มักกันเป็น
ครอบครัว
- 51 - 60 ปี คือ กลุ่มคนที่ส่วนมากผ่านการท่องเที่ยวมาแล้ว จะ
ท่องเที่ยวในสถานที่ที่ตนเองชอบฝังใจ และวางแผนว่าต้องการกลับมาอีก
- 61 ปี ขึ้นไป เป็นการท่องเที่ยววัยเกษียณ ใช้เวลาเรื่อยๆ สบายๆ
ท่องเที่ยวในแต่ละสถานที่นานๆ

3. ผลของกลุ่มคำถามข้อที่ 1.5, 1.6, 1.7 คำถามข้อมูลเกี่ยวกับบุคคล

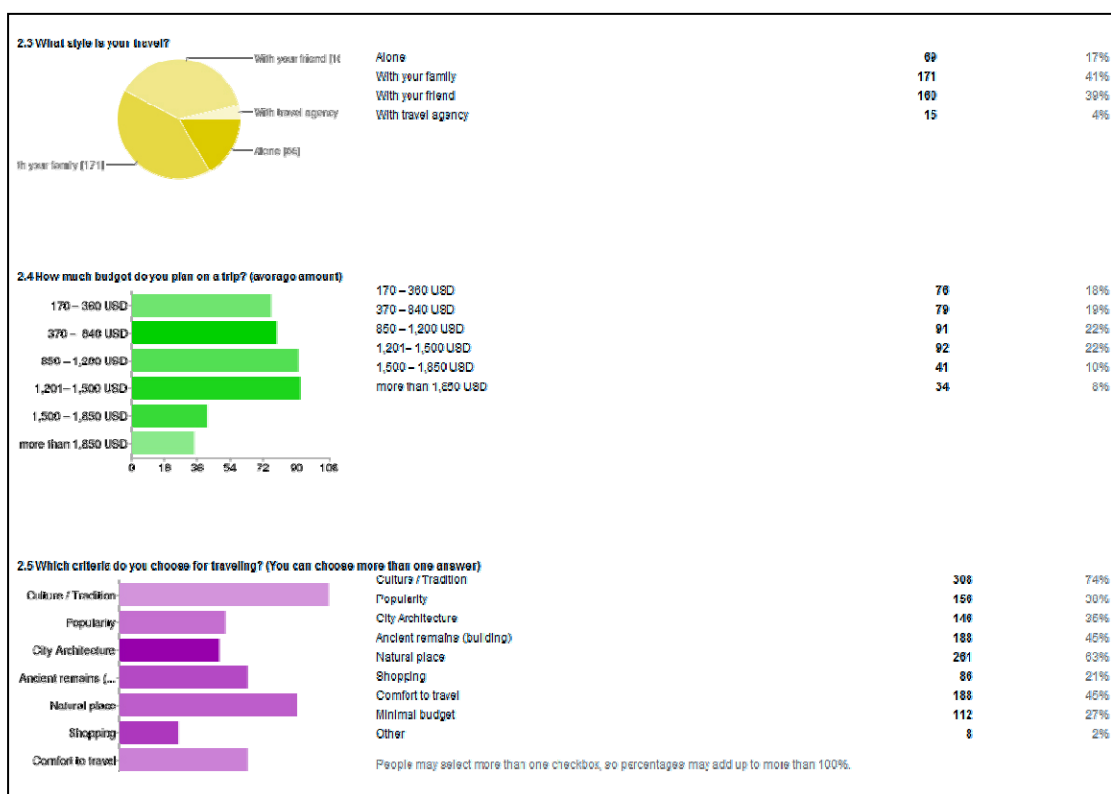

ภาพที่ 53 ผลการวิเคราะห์ข้อที่ 1.5, 1.6 และ 1.7

จากผลของแบบสอบถามจะเห็นได้ว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้ามามีฐานะอย่างไร ซึ่ง
จะสามารถสรุปเป็นข้อๆ ดังนี้

นักท่องเที่ยวยุโรปหรืออเมริกา จะเห็นได้ว่าให้จำนวนวันท่องเที่ยวมากกว่า 10 วัน เนื่องจากการทำงานของกลุ่มนี้มีวันลาพักร้อนแบบระยะยาวนานเป็นเดือน จึงสามารถท่องเที่ยวได้นานกว่า)

5. ผลของกลุ่มคำถามข้อที่ 2.3, 2.4, 2.5 คำถามข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการท่องเที่ยว

ภาพที่ 55 ผลการวิเคราะห์ข้อที่ 2.2, 2.3, และ 2.4

จากผลของแบบสอบถามจะเห็นได้ว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวจะเที่ยวกันเป็นกลุ่มเล็กๆ โดยถ้าคิดเป็นเปอร์เซ็นต์นั้น การท่องเที่ยวแบบครอบครัว และกลุ่มเพื่อนมีความใกล้เคียงกันมาก และที่แตกต่างกันไม่มาก คือ การท่องเที่ยวแบบคนเดียว ซึ่งมักจะเป็นชาวอเมริกา ยุโรป ญี่ปุ่น จากที่เห็นการท่องเที่ยวในปัจจุบันนักท่องเที่ยวนิยมมาเที่ยวกันเองมากขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากโลกแคบลง ข้อมูลสื่อสารได้ง่าย ติดต่อกันสะดวกมากขึ้น การเดินทางโดยทัวร์นั้นส่วนใหญ่เป็นกลุ่มทัวร์จีน หรือไม่ก็การท่องเที่ยวโดยการจัดของที่ทำงาน หน่วยงานต่างๆ

ในส่วนของผลสอบถามค่าใช้จ่ายในแต่ละการเดินทางต่อคน มากที่สุดจะอยู่ที่ช่วง 25,001 - 35,000 และ 35,001 - 45,000 ซึ่งมีจำนวนเท่ากัน อาจเพราะโซนการท่องเที่ยวบริเวณนี้ค่าครองชีพไม่สูงจึงทำให้ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวที่เตรียมมาจึงเพียงพอกับการท่องเที่ยว

ต่อมาคือผลของคำถามเหตุผลในการท่องเที่ยว เพื่อจะตรวจแนวคิดของการท่องเที่ยวพื้นฐานนั้น มากที่สุด คือ วัฒนธรรมและประเพณี ยังคงเป็นจุดดึงดูดความต้องการของนักท่องเที่ยว ตามมา คือ ธรรมชาติ สถาปัตยกรรม และความปลอดภัย ที่มีค่าเปอร์เซ็นต์เท่ากัน

สรุปผลของข้อมูลที่ได้ทำการวิเคราะห์เมื่อใช้ร่วมกับข้อมูลจากสัมภาษณ์และสำรวจโครงการใกล้เคียงจึงสรุปกลุ่มเป้าหมายและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ได้ดังนี้

3.1 กลุ่มเป้าหมายของโครงการ

กลุ่มเป้าหมายของทางโครงการแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

3.1.1 กลุ่มนักท่องเที่ยว แบ่งเป็น

3.1.1.1 กลุ่มนักท่องเที่ยวกลุ่ม GEN X คือ กลุ่มที่มีอายุระหว่าง 23 - 30 ปี เป็นวัยของรอยต่อระหว่างช่วงว่างหลังเรียนจบและช่วงที่กำลังทำงานใหม่ มีเวลาว่างมากขึ้น ถ้าในส่วนนักศึกษาเพิ่งจบ โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวต่างชาติแล้ว แนวคิดของการท่องเที่ยวในช่วงนี้คือการนำสิ่งใหม่ๆ ที่อยากพบเจอ เที่ยวในที่ที่อยากจะไป ตามความฝัน บุกตะลุย ก่อนจะกลับมาเริ่มต้นกับชีวิตการทำงาน ระยะเวลาของการเที่ยวจะไปเป็นเวลานานมากกว่า 10 วัน บางรายอาจเป็นเดือน นิยมท่องเที่ยวกันเป็นกลุ่มเล็กๆ ร่วมกับเพื่อน (ส่วนมาก) หรือครอบครัว แบบมาคนเดียว โดยเป็นกลุ่มคนที่มีความรู้ นิยมท่องเที่ยว ที่แปลกใหม่ มีงบประมาณปานกลาง

3.1.1.2 กลุ่มนักท่องเที่ยววัยทำงาน คือ กลุ่มอายุระหว่าง 31 - 40 ปี เป็นวัยของคนทำงานมาแล้วระยะหนึ่งแล้ว เป็นช่วงอายุที่เริ่มมีครอบครัว เริ่มการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่ง มักจะมากันเป็นครอบครัว สามารถใช้จ่ายใช้สอยได้อย่างสบายมากขึ้น ต้องการความสบาย ความปลอดภัย ระยะเวลาการท่องเที่ยวจะมีไปตามลักษณะของงาน มีวันหยุดยาวบ้าง หรือ วันพักร้อน ซึ่งเป็นระยะเวลาไม่มากนัก แต่ทั้งนี้จากการสอบถามและสังเกตนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวที่ภูมิกาศนี้นิยมมาคนเดียวส่วนใหญ่ จากนั้นบางรายอาจหาทัวร์ย่อยๆ อีกที ซึ่ง ไม่ได้มาแต่เริ่มเดินทาง

3.1.1.3 กลุ่มนักท่องเที่ยวรุ่นใหญ่ คือ กลุ่มอายุระหว่าง 41 ขึ้นไป เป็นการรวมช่วงวัยของวัยทำงานช่วงกลางถึงปลายที่มีความมั่นคง และช่วงท้ายๆ ของกลุ่มอายุ คือกลุ่มคนปลดเกษียณ ที่มีกำลังซื้อสูง สามารถมีเวลาอยู่ในที่ที่หนึ่งไปนานถึง ชีวิตการท่องเที่ยวจะปล่อยไปกับเวลาอยู่กับสถานที่ใดสถานที่หนึ่งที่ประทับใจ อาจด้วยความมีประสบการณ์การท่องเที่ยวมากมาย ไม่ต้องการความรีบเร่ง การใช้เทคโนโลยีอาจเข้าไปบ้าง ต้องการคำแนะนำ และการพูดคุย

3.1.2 กลุ่มของบริษัท กลุ่มนี้ไม่อยู่ในแบบสอบถาม แต่มีในการสัมภาษณ์ศูนย์ให้บริการการท่องเที่ยว ที่ให้ข้อมูลของผู้ประกอบการ หรือการประสานงานระหว่างบริษัทในรูปแบบการติดต่อระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว หรือบริการการท่องเที่ยว ในด้านข้อมูลต่างๆ คำแนะนำ และจัดกิจกรรมหรืออบรมตามฤดูกาล (ในการสำรวจและการสัมภาษณ์ ทางศูนย์ที่

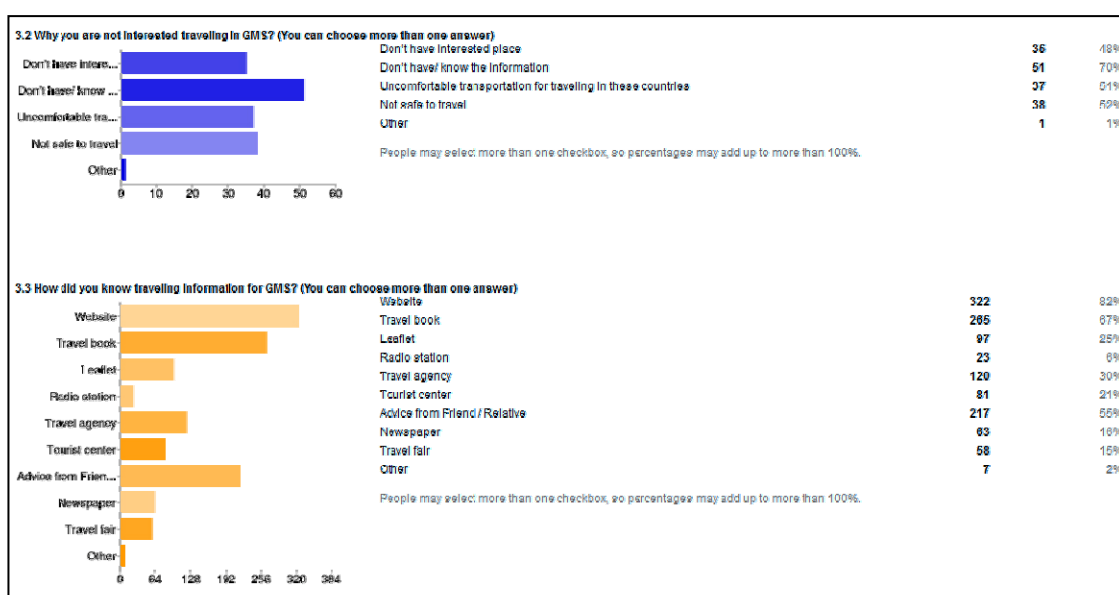
ทำการอบรมนั้นส่วนใหญ่จะไปนอกสถานที่โดยหมุนเวียนไป โดยไม่นิยมจัดทำในศูนย์เพราะการใช้งานของพื้นที่ไม่บ่อยและสามารถเข้าถึงพื้นที่ที่ใกล้ผู้ประกอบการได้มากกว่า อีกทั้งยังทำให้ไม่เบียดกับบรรยากาศในสถานที่อบรมอีกด้วย)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลการท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศลุ่มแม่น้ำโขง จำนวน 4 ข้อ ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับ ประเทศที่สนใจท่องเที่ยว สนใจหรือไม่สนใจ เพราะเหตุใด แหล่งข้อมูลการท่องเที่ยว ความสำคัญของเหตุผลที่ต้องการท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศลุ่มแม่น้ำโขง ซึ่ง เป็นแบบสอบถามที่ให้ตรวจสอบรายการ (Checklist) และให้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert Scale) 5 ระดับคือ

5	หมายถึง	ท่านมีระดับความสำคัญมากที่สุด
4	หมายถึง	ท่านมีระดับความสำคัญมาก
3	หมายถึง	ท่านมีระดับความสำคัญปานกลาง
2	หมายถึง	ท่านมีระดับความสำคัญน้อย
1	หมายถึง	ท่านมีระดับความสำคัญคือ ไม่สำคัญ

โดยกลุ่มคำถามนี้ ข้อ 3.1 จะไม่แสดงผล เนื่องจากเป็นคำถามที่เพื่อหาคำตอบของการแบ่งกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจประเทศลุ่มน้ำโขงจริงๆ เพื่อจะเข้าไปตอบคำถามที่เฉพาะเจาะจงในข้อต่อไป หรือถ้าไม่สนใจ จะมีคำถามในข้อ 3.2 ที่ถามเกี่ยวกับเหตุผลเพื่อที่จะได้รองรับช่วงว่างเหล่านั้น

6. ผลของกลุ่มคำถามข้อที่ 3.2, 3.3 คำถามข้อมูลการท่องเที่ยวประเทศลุ่มแม่น้ำโขง

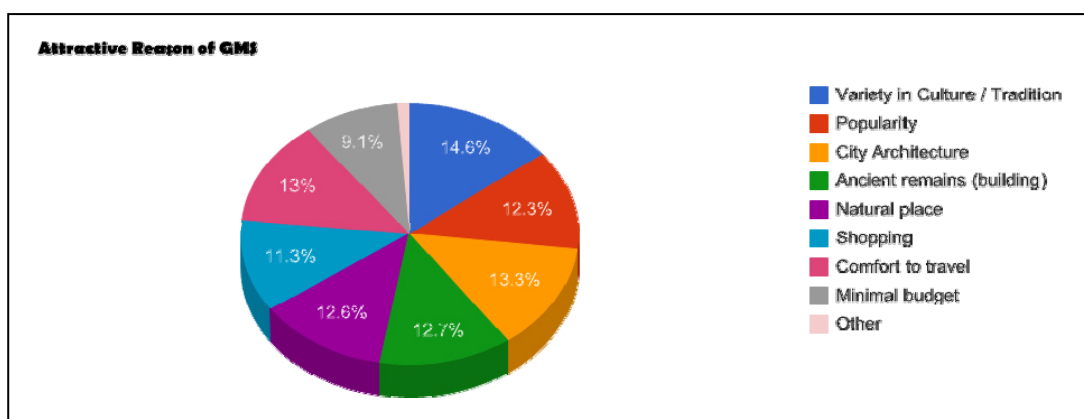

ภาพที่ 56 ผลการวิเคราะห์ข้อที่ 3.2, 3.3

จากผลของแบบสอบถามจะเห็นได้ว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวที่ไม่สนใจไปท่องเที่ยวประเทศลุ่มน้ำโขงมากที่สุด คือ ขาดข้อมูลแนะนำการท่องเที่ยว รองลงมาคือไม่ปลอดภัย และเดินทางไม่สะดวก ซึ่งจากงานของโครงการที่จัดทำสามารถตอบสนองกลุ่มนี้ได้

ส่วนคำถามของกลุ่มคนที่สนใจว่า ทราบข้อมูลจากแหล่งใด มากที่สุดคือ อินเทอร์เน็ต รองลงมา คือ หนังสือแนะนำการท่องเที่ยว ตามมาคือจากเพื่อน หรือคนรู้จัก จะเห็นได้ว่าเมื่อปัจจุบันโลกสามารถติดต่อกันได้รวดเร็วและง่ายมากขึ้น ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตจึงมีความสำคัญ เข้าถึงง่าย แต่การที่ทำโครงการนี้ขึ้นจะสามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวได้มากขึ้น (ข้อมูลในปัจจุบันมีเพียงในอินเทอร์เน็ตการเข้าถึงจึงวัดผลได้เพียงอินเทอร์เน็ตเท่านั้น)

7. ผลของกลุ่มคำถามข้อที่ 3.2, 3.3 คำถามข้อมูลเหตุผลที่มาท่องเที่ยวประเทศลุ่มน้ำโขง

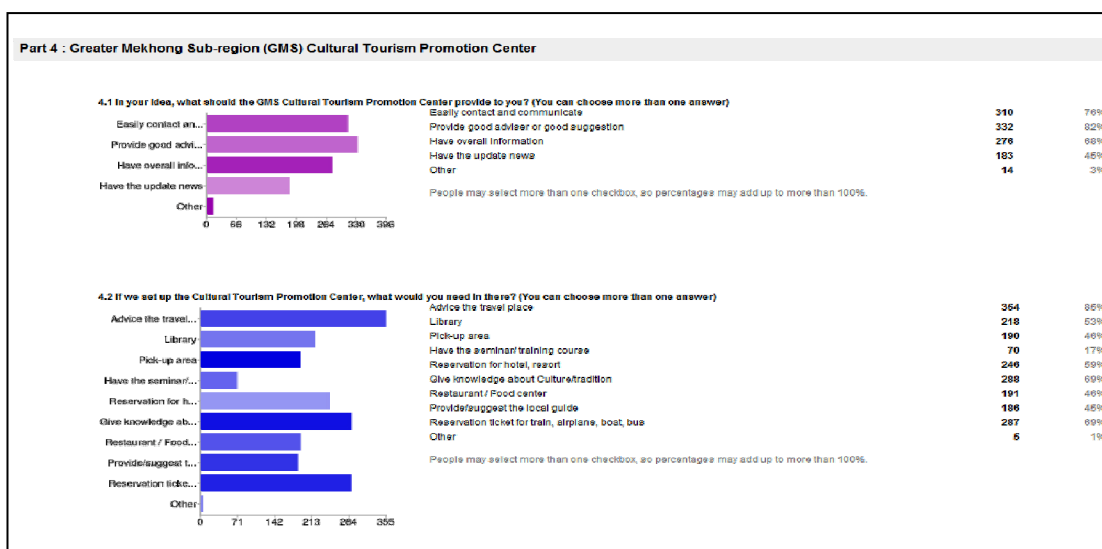

ภาพที่ 57 ผลการวิเคราะห์ข้อที่ 3.4

จากผลของแบบสอบถามจะเห็นได้ว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวให้ความสำคัญของต่อวัฒนธรรมมากที่สุด รองลงมา คือ บ้านเมืองและสถาปัตยกรรม ตามมาคือความปลอดภัย ซึ่งข้อมูลดังกล่าวจะตรงกันผลของข้อมูลเหตุผลของการท่องเที่ยวทั่วไปในข้อ 2.5 ที่ผ่านมา จึงตรงกับสมมติฐานของโครงการที่จัดทำขึ้นเพื่อตอบรับกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จำนวน 2 ข้อ ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับ ความต้องการของศูนย์ กิจกรรมที่ควรมี เป็นแบบสอบถามที่ให้ตรวจสอบรายการ (Checklist)

8. ผลของกลุ่มคำถามข้อที่ 4.1, 4.2 คำถามข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ภาพที่ 58 ผลการวิเคราะห์ข้อที่ 4.1, 4.2

จากผลของแบบสอบถามจะเห็นได้ว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวต้องการให้ศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวมีการบริการให้คำแนะนำมากที่สุด รองลงมาคือติดต่อสะดวก ตามมาด้วยข้อมูลครบ และความต้องการของนักท่องเที่ยวที่คาดหวังให้ทางศูนย์มีบริการ คือ คำแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวมากที่สุด รองลงมาคือ ให้ความรู้ด้านวัฒนธรรม ตามมาการจองตั๋วเครื่องบิน, จองโรงแรม, ห้องสมุด, ร้านอาหาร, จุฑรับส่ง, ผู้นำเที่ยว, จัดอบรม, อื่นๆ (ในที่นี้ขอเพิ่ม internet)

จากข้อมูล การเลือกทำกิจกรรมในศูนย์นั้นเพื่อให้ตอบสนองกลุ่มคนส่วนใหญ่ จึงจะเลือกข้อมูลที่มีเปอร์เซ็นต์มากกว่า 50% ขึ้นไป

สรุป ด้วยโครงการศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ไม่มีอยู่จริง จึงนำผลของข้อมูลที่ได้ทำการวิเคราะห์ เมื่อใช้ร่วมกับข้อมูลจากสัมภาษณ์และสำรวจโครงการใกล้เคียงจึงสรุปกิจกรรมของนักท่องเที่ยวได้ ดังนี้

3.2 กิจกรรมของโครงการ

3.2.1 ให้คำแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว

3.2.1.1 มีเจ้าหน้าที่ให้ความรู้ ด้วยบุคคล

3.2.1.2 ค้นหาด้วยตนเอง (ใช้สื่อ เช่น คอมพิวเตอร์, internet, การจัดแสดง)

3.2.1.3 แจกใบปลิว หนังสือต่างๆ

3.2.2 ความรู้ด้านวัฒนธรรม

3.2.2.1 จัดแสดงเป็นนิทรรศการขนาดเล็กโดยใช้สื่อมัลติมีเดีย จอแสดงภาพโปรเจกเตอร์

3.2.2.2 มีที่จัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม

3.2.3 การจองการเดินทาง ที่พัก

3.2.3.1 จัดให้มีส่วนบริการจองต่างๆโดยมีพนักงานให้บริการ

3.2.4 ห้องสมุด

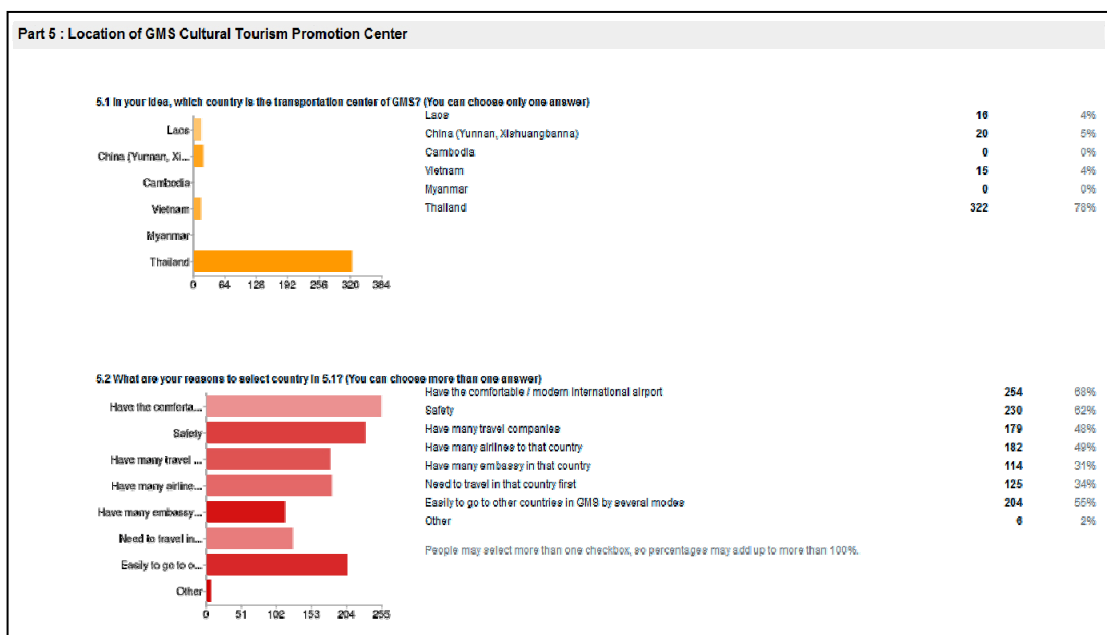
3.2.4.1 จัดโซนห้องสมุดเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ใช้หาความรู้ทั้งข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวและความรู้วัฒนธรรมโดยพื้นที่ อาจจะจัดเป็นพื้นที่เล็กผนวกเข้ากับโซนพักผ่อน

3.2.5 ส่วนสำนักงาน

3.2.5.1 ที่ทำงานของพนักงานในศูนย์

ตอนที่ 5 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลที่ตั้งศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จำนวน 2 ข้อ ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับ แสดงความคิดของสถานที่ตั้งว่าควรอยู่ประเทศใด และมีเหตุผลอะไร เป็นแบบสอบถามที่ให้ตรวจสอบรายการ (Checklist)

9. ผลของกลุ่มคำถามข้อที่ 5.1, 5.2 คำถามข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ภาพที่ 59 ผลการวิเคราะห์ข้อที่ 5.1, 5.2

จากผลของแบบสอบถามจะเห็นได้ว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวที่ต้องการให้โครงการอยู่ในประเทศไทยมากที่สุด คือ 78% รองลงมา คือ ยูนนาน 5% ตามมาด้วย เวียดนามและลาว คือ 4% และข้อมูลเหตุผลที่เลือก มากที่สุด คือ สนามบินสะดวกทันสมัย 68% รองลงมาคือ ความปลอดภัย 62% และสามารถเดินทางต่อไปในประเทศลุ่มน้ำโขงจะเห็นได้ว่าจากข้อมูลทั้งหมด ลงมาที่ประเทศไทย เนื่องจากสนามบินสุวรรณภูมิที่สามารถรองรับสายการบิน และเที่ยวบินได้มากกว่าประเทศในกลุ่มลุ่มน้ำโขง เป็นความได้เปรียบทางพื้นที่ จึงนำมาเป็นส่วนหนึ่งของการวิเคราะห์ที่ตั้งต่อไป

เมื่อถามผลการวิเคราะห์ของแบบสอบถามและข้อมูลจากการสังเกต สํารวจ และข้อมูลทางเอกสาร ที่รวบรวมมาสามารถสรุปที่ตั้งได้ ดังนี้

3.3 การวิเคราะห์การเลือกที่ตั้ง

ในผลของแบบสอบถามนั้น ที่ตั้งของโครงการอยู่ที่ประเทศไทยเนื่องจากความสะดวกของสนามบินและความปลอดภัย แต่การวิเคราะห์ที่ตั้งนั้น นอกเหนือจากข้อมูลความต้องการของนักท่องเที่ยวแล้ว ส่วนหนึ่งต้องมาจากบริบทของพื้นที่อีกด้วย

ประเทศลุ่มน้ำโขง เมื่อดูจากแผนที่ภูมิศาสตร์นั้นจะเห็นได้ว่า สองฝั่งโขงถูกแบ่งออกเป็น ดินแดนฝั่งซ้าย ไทย พม่า ดินแดนฝั่งขวา เริ่มตั้งแต่ยูนนาน ลีบอง ปันนา ลาว กัมพูชา จบที่เวียดนาม ดังรูป

ภาพที่ 60 แผนที่ภูมิประเทศลุ่มแม่น้ำโขง

จากภูมิประเทศดังกล่าวนี้ เมื่อสังเกตจะพบว่าลาวนั้นเป็นศูนย์กลางของภูมิภาค ด้วยเขตแดนที่ติดต่อกันกับทั้งหกประเทศ แต่ในการติดต่อการเดินทางนั้นส่วนใหญ่จะเป็นรถและเรือเป็นหลัก ทั้งยังไม่สะดวกและปลอดภัยมากนัก

การเดินทางด้วยเครื่องบินยังมีน้อยอาจเป็นเพราะยังไม่มีสถานบินที่รับนักท่องเที่ยวได้ไม่ทั่วถึง สนามบินหลักของลาวจะมีที่เมืองสำคัญใหญ่ๆ คือ เวียงจันทน์ หลวงพระบาง ซึ่งสนามบินยังคงไม่สามารถรับนักท่องเที่ยวที่บินตรงมาลงได้ การเดินทางมาในปัจจุบัน ถ้าเริ่มที่ไทยก็จะบินลงสนามบินสุวรรณภูมิที่กรุงเทพฯ เป็นหลัก อีกสายหนึ่ง ถ้าบินลงเวียดนาม ก็จะเริ่มจากฮานอยหรือโฮจิมินห์ซึ่งการเดินทางด้วยเครื่องบินเป็นจุดที่ไม่ควรมองข้ามเนื่องจากศูนย์กลางของการท่องเที่ยวควรสามารถเดินทางได้สะดวก สามารถรับนักท่องเที่ยวได้ และพร้อมที่จะกระจายออกจากข้อมูลเชิงสถิติของการตรวจคนเข้าเมืองประจำปี 2543 - 2552 จะเห็นได้ว่าประเทศไทยนั้นมีนักท่องเที่ยวเข้ามามากที่สุด รองลงมา คือ เวียดนาม จากข้อมูลจำนวนนักท่องเที่ยวมีผลเกี่ยวข้องกับขนาดของสนามบิน ทำให้สามารถตอบรับกับจำนวนได้ ดังตารางด้านล่าง

ตารางที่ 10 นักท่องเที่ยวขาเข้าในแต่ละประเทศ

GMS International Tourism Arrivals Statistics 2000-2009											
Updated as of March 29, 2010											
COUNTRY	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Remarks
Cambodia	466,365	604,919	786,524	701,014	1,055,202	1,421,615	1,700,041	2,015,128	2,125,465	2,161,577	
Lao PDR	737,208	673,823	735,662	636,361	894,806	1,109,833	1,215,106	1,623,943	1,736,788	2,008,363	
Myanmar	260,616	295,354	301,024	269,205	313,066	313,737	263,514	248,076	193,319	243,278	
Thailand	9,578,826	10,132,509	10,872,976	10,082,109	11,737,413	11,516,936	13,838,488	14,464,228	14,323,221	14,149,841	
Viet Nam	2,140,100	2,330,050	2,627,988	2,428,735	2,927,873	3,467,758	3,583,486	4,229,349	4,253,740	3,772,359	
Yunnan Province, PRC	1,001,141	1,131,303	1,303,550	1,000,101	1,101,000	1,502,817	1,810,017	2,219,030	2,502,170	2,844,902	
Guangxi Zhuang AR, PRC	1,229,100	1,267,200	1,363,400	650,200	1,175,800	1,461,600	1,707,729	1,245,056	1,200,138	2,098,000	
Total	15,413,356	16,435,158	17,991,124	15,767,725	19,205,160	20,794,296	24,118,381	26,044,810	26,334,841	24,433,418	
Compiled by Mekong Tourism Coordinating Office											
Source: Ministry of Tourism, Cambodia Guangxi Tourism Administration, PRC Yunnan Provincial Tourism Administration, PRC Lao National Tourism Administration, Lao PDR Ministry of Hotels and Tourism, Myanmar Ministry of Tourism and Sports, Thailand Vietnam National Administration of Tourism, Vietnam Pacific Asia Travel Association, PATA											

ประเทศลาวจึงอาจไม่เหมาะสมกับสถานที่ตั้งโครงการด้วยสถานะของการคมนาคมที่ยังไม่ดีเพียงพอ

ในด้านข้อมูล ของ GMS นั้น มีหลักฐานทางข้อมูลที่ศึกษา เกี่ยวกับการเสนอประเทศที่เป็นศูนย์กลางของการท่องเที่ยวแม่น้ำโขง ว่าด้วยเรื่องของโครงการของรัฐบาลกับการประชุมกรอบความร่วมมืออนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง (Greater Mekhong Sub - region : GMS) ในสปป.ลาว กัมพูชา เวียดนาม 1 สัปดาห์ระหว่าง 19 - 23 กรกฎาคม 2553 ดังนี้

นายชุมพล ศิลปอาชา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เปิดเผยว่า ภาครัฐนำเอกชนไทยกลุ่มสมาคมท่องเที่ยวและโรงแรม 65 ราย ร่วมทำโครงการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวตามกรอบความร่วมมืออนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Greater Mekhong Sub - region : GMS) ในสปป.ลาว กัมพูชา เวียดนาม 1 สัปดาห์ระหว่าง 19 - 23 กรกฎาคม 2553 มีกิจกรรมสัมมนาแลกเปลี่ยนข้อมูลเครือข่ายอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชื่อมโยงเพื่อแลกเปลี่ยนนำเข้าตลาดต่างประเทศ และการตั้งโต๊ะเจรจาขายแพ็คเกจทัวร์ระหว่างกัน เตรียมแผนรองรับอนาคตการเติบโตภูมิภาคแม่น้ำโขงยังมีพม่าและจีนตอนใต้

ตามคาดการณ์ขององค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization :WTO) และสมาคมท่องเที่ยวภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (Pacific Asia Travel Association : PATA) ยืนยันสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยมีไทยเป็นประตู (gateway) เชื่อมโยงกับประเทศกลุ่มน้ำโขง ปี 2553 จะมีถึง 30 ล้านคน และปี 2558 เพิ่มขึ้นเป็น 52.02 ล้านคน เนื่องจากเป็นเส้นทางท่องเที่ยวยอดนิยมของทั่วโลกในอันดับต้นๆ ซึ่งมีสถานที่หลากหลายครบวงจร และมีวิถีวัฒนธรรมมีคุณค่าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ

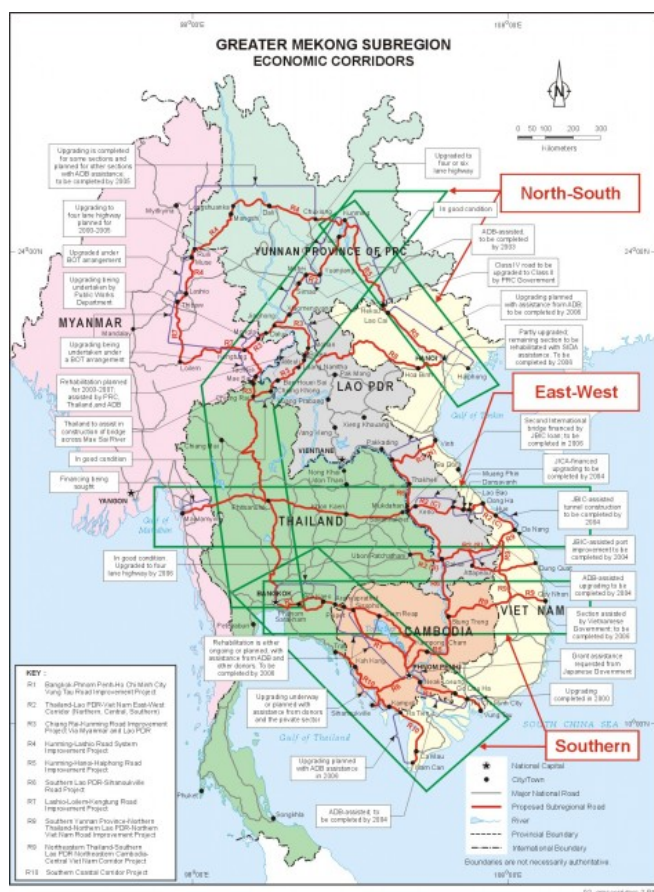
สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลไทยมอบหมายให้กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เดินหน้าขยายการเติบโตทางรายได้ และจำนวนนักท่องเที่ยวตลาดต่างประเทศขับเคลื่อนคู่ขนานรัฐและเอกชนภายใต้กรอบความร่วมมือใหญ่ 4 กลุ่ม ประกอบด้วยกลุ่มอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (GMS) อาเซียนและประชาคมเศรษฐกิจอ่าวเบงกอล (ASEAN, BIMSTEC : Bay of Bengal Initiative for Multi - Sectoral Technical and Economic Cooperation) กลุ่มประชาคมเศรษฐกิจ และกลยุทธ์ลุ่มน้ำอิรวดี - เจ้าพระยา (ACMECS : Ayeyawady - Chao Phraya - Mekhong Economic Cooperation Strategy) และกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC : ASEAN Economic Cooperation) มีมติให้ไทยเป็นศูนย์กลาง (tourism hub) ของประเทศทั้งหมด (โครงการประชุมกรอบความร่วมมืออนุภูมิภาคแม่น้ำโขง 2553)

ดังข้อมูลที่กำลังกล่าวไป ไม่ว่าจะเป็นผลของแบบสอบถาม หรือ ภูมิประเทศ และนโยบายของกลุ่มความร่วมมืออนุภูมิภาคแม่น้ำโขง GMS ที่สืบเนื่องกัน จึงเป็นข้อสรุปของที่ตั้งที่เหมาะสมในการตั้งโครงการอยู่ที่ประเทศไทย

3.3.1 การเลือกที่ตั้ง

เมื่อได้ประเทศที่ตั้งโครงการแล้วการเลือกที่ตั้งจึงเป็นสิ่งสำคัญ จากการศึกษาแผนผังโครงการใกล้เคียงไม่ว่าจะเป็น องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเกาหลี, ญี่ปุ่น และสิงคโปร์ จะเป็นได้ว่าที่ตั้งของโครงการเหล่านั้นจะอยู่ใกล้กลุ่มเป้าหมาย ซึ่งก็คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่ต้องการหรือสนใจข้อมูลของประเทศนั้นๆ

กลุ่มเป้าหมายของโครงการศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือนักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทยและต่างประเทศ โดยเน้นชาวต่างประเทศ พื้นที่ที่นักท่องเที่ยวจะอยู่ หรือสามารถเข้าถึงได้ง่าย และเป็นที่รู้จัก มีอยู่ไม่กี่แห่ง ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงเดิมอยู่แล้ว เช่น ถนนข้าวสาร, ลีพระยา, สีสม ฯลฯ แต่ด้วยบริบทของพื้นที่ที่เป็นศูนย์กลางของการท่องเที่ยวที่เข้าถึงสะดวก และเพื่อให้ตัวโครงการทำหน้าที่เป็นจุดน่าสนใจและน่าจดจำ เป็น Landmark เสมือนสถานที่ท่องเที่ยวหนึ่งจึงควรจะเป็นพื้นที่ที่ติดแม่น้ำโขง พื้นที่ที่เหมาะสมที่สุดจึงควรอยู่ใกล้กับเขตผ่านแดนใน แต่ละจุด โดยเลือกจากการคมนาคม GMS จึงขอทางเลือกของจุดผ่านแดนที่จะไปสู่ประเทศลุ่มแม่น้ำโขง ดังนี้

ภาพที่ 61 ข้อมูลแผนที่การเดินทาง GMS

- North - South Economic Corridor เชียงราย - ลาว - สิบสองปันนา - कुन्หมิง โดยผ่านทางเชิงของด้วยสะพานมิตรภาพหมายเลข 4 ซึ่งกำลังจะสร้างเสร็จในปี 2555
- East - West Economic Corridor มุกดาหาร - ลาว - เวียดนาม โดยผ่านสะพานมิตรภาพหมายเลข 2 และ หนองคาย - ลาว โดยผ่านสะพานมิตรภาพหมายเลข 1
- Southern Economic Corridor อัญประเทศ - กัมพูชา - เวียดนาม

จากสามแหล่งดังกล่าวจะเห็นว่า สามารถจะนำมาพิจารณาเป็นที่ตั้งโครงการได้ทั้งหมด การเลือกจะเลือกจากความเป็นไปได้ในอนาคตและอัตราค่าหัวน้ำ ที่จะเกิดขึ้นซึ่งในที่นี้คือ เชียงของ

3.3.2 ทำไมถึงเลือก เชียงของ เป็นที่ตั้ง

เส้นทางเชียงของ นี้เป็นเส้นทางหลักของ GMS Economic Corridors โดยจะเน้นการเชื่อมต่อจีนตอนใต้ (มณฑลยูนนาน) เข้ากับภูมิภาคแหลมทองผ่านถนนในแนวเหนือ - ใต้ จุดเริ่มต้นของถนนในแนวเหนือ - ใต้ คือ เมืองคุนหมิง ส่วนจุดปลายจะแยกเป็นสองสาย คือ ประเทศไทย และประเทศเวียดนาม

ภาพที่ 62 ข้อมูลแผนที่การเดินทาง GMS

เส้นทางในกลุ่มเหนือ - ใต้ แบ่งออกเป็น 3 สายย่อย ดังนี้

3.3.2.1 เส้นทางสายตะวันตก (Western Subcorridor) เริ่มจากคุนหมิง มายัง เชียงราย และ ลงมาถึงกรุงเทพ โดยมีส่วนที่ผ่านลาวและพม่าเล็กน้อย

3.3.2.2 เส้นทางสายกลาง (Central Subcorridor) เริ่มจากคุนหมิงแต่ไปสิ้นสุดที่ฮานอย เมืองหลวงของเวียดนาม โดยจะเชื่อมต่อกับทางหลวงสายเอเชีย A1 ที่วิ่งในทิศเหนือ - ใต้ของประเทศเวียดนามที่เมืองฮานอย

3.3.2.3 เส้นทางสายตะวันออก (Eastern Subcorridor) เริ่มจากเมืองหนานหนิง ในมณฑลกวางสี (Guangxi) ของประเทศจีนมายังเมืองฮานอย โดยเลือกได้ว่าจะเป็นเส้นทางเลียบชายทะเล หรือเส้นทางในทวีป

เส้นทางสายตะวันตก (Western Subcorridor: R3) เส้นทางที่สำคัญคือสายตะวันตก ซึ่งเชื่อมต่อประเทศจีนตอนใต้กับกรุงเทพฯ มีรหัสว่าเส้นทาง R3 แบ่งเป็นเส้นทางย่อยทางตะวันออก (R3E) ที่ผ่านประเทศลาว และเส้นทางย่อยทางตะวันตก (R3W) ที่ผ่านพม่า

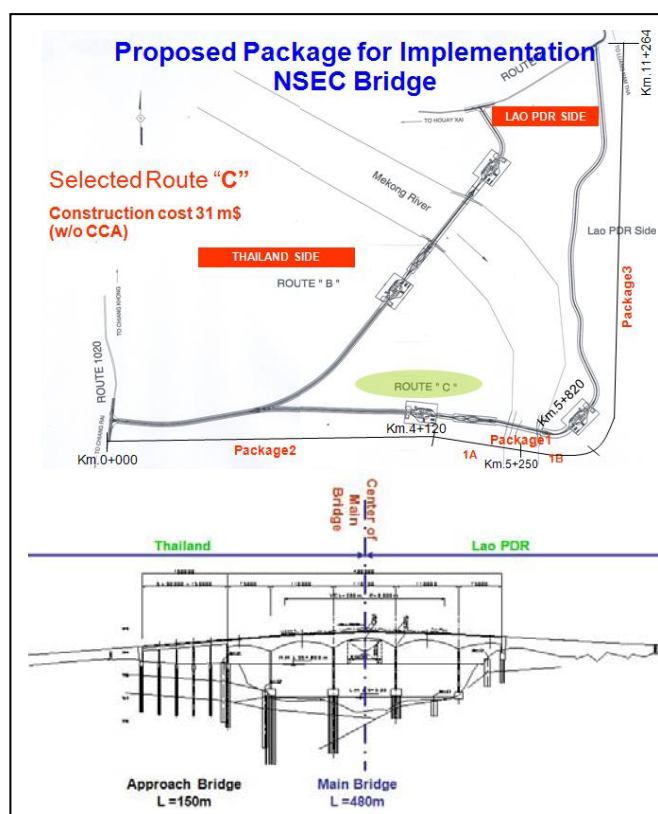

ภาพที่ 63 ข้อมูลแผนที่การเดินทาง GMS

และด้วยโครงการที่กำลังจะสร้างเสร็จ สะพานมิตรภาพ หมายเลข 4 กับบทสัมมนาเชิงรายชื่อ ระดมสมองทำยุทธศาสตร์การค้า - ท่องเที่ยวจังหวัด อาศัยสะพานข้ามแม่น้ำโขง แห่งที่ 4 ถนนอาร์ 3 เอ เปิดประตูสู่ลาว จีนตอนใต้ดึงดูดประชากรกว่า 500 ล้านคนทั่วไทย จัด

แพคเกจท่องเที่ยวเชิงนิเวศ - ประวัติศาสตร์ - ศิลปวัฒนธรรม ของนายสมชัย หทยะตันดี ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย กล่าวไว้ว่า “หากไม่เร่งก้าวตั้งแต่วันนี้ จะทำให้เราล้าหลังกว่าประเทศอื่นได้ โดยเฉพาะประเทศจีนที่มีการรุกคืบไปยังประเทศต่างๆ รวมถึงประเทศไทยด้วย นอกจากนี้ยังจะเป็นการผลักดันให้เชียงรายเป็นประตูสู่กลุ่มประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง หรือจีเอ็มเอส และประเทศจีน โดยเป็นศูนย์กลางของการค้าและการท่องเที่ยวทางตอนเหนือ ของ ประเทศไทย” จะเห็นได้ว่าทางจังหวัดมีนโยบายส่งเสริมให้เชียงรายนำเอาโอกาสของการมีสะพานมิตรภาพแห่งที่ 4 การค้าและการท่องเที่ยวจริงจัง

จากนโยบายที่กล่าวข้างต้น กลับมาสู่ข้อมูลของสะพานมิตรภาพหมายเลข 4 เชื่อม อ.เชียงของ จ.เชียงราย เข้ากับเมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) จุดเริ่มต้นถนน R3a ที่เป็นส่วนหนึ่งของถนน - มั่นคงภูมิ กำหนดการ โดยมีการ เปิดประมูลวันที่ 7 มกราคม 2553 กำหนดก่อสร้างเสร็จในปี 2555

ภาพที่ 64 ข้อมูลแผนสะพานมิตรภาพหมายเลข 4

จากข้อมูลที่แสดง เชียงของเป็นด่านผ่านที่มีแนวโน้มการเติบโตที่สูง มีศักยภาพที่จะเพิ่มมูลค่าอีกมาก ปัจจุบันจำนวนของนักท่องเที่ยวเพิ่มสูงขึ้นมาก และกำลังมีโครงการใหม่ที่สำคัญกำลังจะกำหนดแผนงาน คือ โครงการรถไฟจากคุนหมิงสู่ไทย โดยผ่านจุดเชียงของ

ซึ่งทาง GMS ได้ให้ความสำคัญ จากแนวทางจะเห็นได้ว่า เชียงของนั้น กำลังพัฒนาไปได้อย่างมาก ทั้งยังสามารถแสดงความเป็นศูนย์กลางของการเดินทางของกลุ่มแม่น้ำโขงได้ ซึ่งจะทำให้การสร้างโครงการ สามารถดึงประโยชน์มาใช้ได้อย่างสูงที่สุด จึงเลือกเชียงของเป็นที่ตั้งโครงการ

3.4 การวิเคราะห์ที่ตั้ง

ที่ตั้งของโครงการนั้นอยู่ในตัวเมืองเชียงของ 66 หมู่ที่ 2 ต.เวียง อ.เชียงของ จ. เชียงราย บริเวณแพขนานยนต์ ข้ามฝั่งไปลาว ซึ่งพื้นที่ที่จะทำโครงการนั้นเป็นอาคารบริการนักท่องเที่ยว ปัจจุบันเสื่อมโทรมลงไปมากและฟังก์ชันการใช้งานก็ไม่สามารถรับนักท่องเที่ยวที่จะใช้งานได้จริง เป็นเพียงอาคารที่มีห้องโล่งเหมือนจุดพักเท่านั้นโดยพื้นที่ที่ตั้งทั้งหมดมีขนาด 3,150 ตารางเมตร เป็นพื้นที่ริมแม่น้ำโขง ช่วงโค้งออก ซึ่งเป็นที่ทับถม ของดินกลุ่มแม่น้ำ แสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ของ แม่น้ำโขง

ภาพที่ 65 พื้นที่ตั้งโครงการ

ภาพที่ 66 ถนนทางเข้าโครงการ

ภาพที่ 67 พื้นที่ด้านหน้าของโครงการ

ภาพที่ 68 พื้นที่ด้านหลังของโครงการ

ภาพที่ 69 พื้นที่ของโครงการ กับสภาพแวดล้อม

ทิศเหนือ	ติดชายฝั่งดินดอนแม่น้ำโขง
ทิศใต้	ติดกับชายฝั่งและพื้นที่จอดเรือ,แพขนานยนต์
ทิศตะวันออก	ติดกับแม่น้ำโขง
ทิศตะวันตก	ติดกับถนนทางเข้าออกของโครงการ

การเดินทางมายังอำเภอเชียงของ สามารถใช้เส้นทางจากทาง อ.เทิง - อ.ขุนตาล - อ.เชียงของ, อ.เมือง - อ.พญาเม็งราย - อ.เชียงของ, อ.เมือง - อ.เวียงเชียงรุ้ง - อ.เชียงของ, อ.เมือง - อ.แม่จัน - อ.เชียงแสน - อ.เชียงของ โดยจะมีรถเมย์วิ่งผ่านทุกเส้นทางยกเว้นเส้นทางจาก อ.เมือง - อ.แม่จัน - อ.เชียงแสน - อ.เชียงของ จะมีเพียงรถสองแถววิ่งผ่านเท่านั้น โดยรถเมย์จะออกจากสถานีขนส่งเชียงราย สลับกันแต่ละเส้นทาง

โดยตัวพื้นที่นั้นสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างดี เนื่องจากใกล้จุดรับส่งและตรวจคนเข้าเมือง ความพิเศษของพื้นที่นี้ คือ เหมาะมาเที่ยวชมรับแสงอาทิตย์ ช่วงเช้าเมื่อเจอกับแสงระยิบ ระยับของแสงเช้า ทักษณียภาพจะสวยงาม การออกแบบโครงการจึงจะเลือกพื้นที่นี้เป็นโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวไปในตัวเช่นกัน

พื้นที่ของที่ตั้งโครงการกับทิศทางลมนั้น จะวางขนานกับแนวตะวันออกและตะวันตก ตัวพื้นที่ซึ่งรับลมหนาวโดยการที่ลมพัดผ่านน้ำมา ซึ่งจะนำความชุ่มชื้นมาให้อุณหภูมิในตัวพื้นที่ของ อำเภอที่ตั้ง นั้น อุณหภูมิช่วงหน้าหนาวก็จะไม่หนาวมาก จะอยู่ประมาณต่ำสุดที่ 15 องศาเซลเซียส ซึ่งกำลังเหมาะกับการท่องเที่ยวที่สบายๆ ในช่วงหน้าฝนพื้นที่ที่จะถูกแนวเนินดินที่สูงประมาณ 2.5 เมตร ตรงข้ามโครงการเป็นตัวบังลมส่วนหนึ่ง จึงสามารถลดแรงปะทะได้

จำนวนพื้นที่ต่อขนาดของพื้นที่ที่ใช้

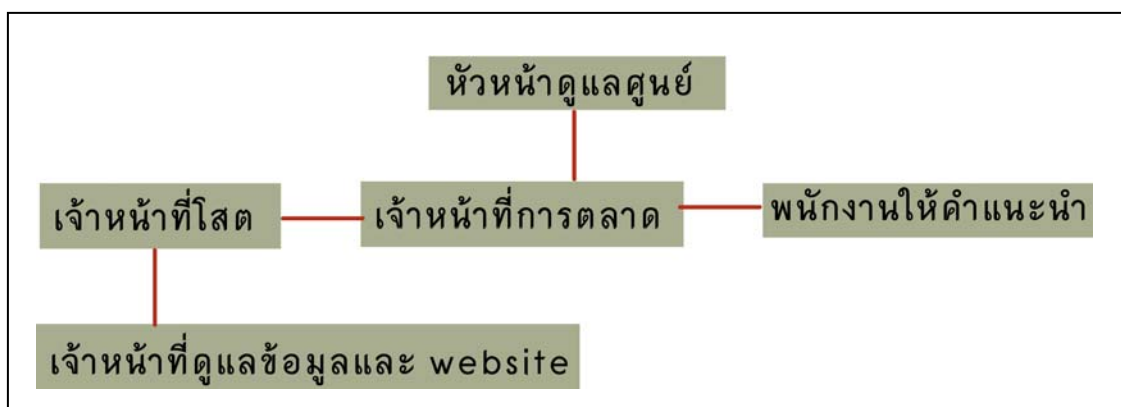
จากข้อมูลการท่องเที่ยวด้านตรวจคนเข้าเมืองประจำปี 2554 คือ 15,000 คนต่อเดือน คิดเป็นอัตราส่วนคนไทยและต่างประเทศ 30 - 70 เปอร์เซ็นต์ คิดเป็น 500 คนต่อวัน โดยข้อมูลจากการคาดคะเนของด้านตรวจคนเข้าเมืองในอนาคตเมื่อเปิดสะพานจะมีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอีก 3 เท่า นั่นคือจะมีนักท่องเที่ยวประมาณ 1,500 คนต่อวัน เมื่อคิดเป็นชั่วโมง 63 คนต่อชั่วโมง หรือ 1 คนต่อนาที ดังนั้นเมื่อใช้เวลาการเข้ามาติดต่อจะดูข้อมูลประมาณ 30 นาที จะมีคนอยู่ในพื้นที่ $1 \times 30 = 30$ คน, พื้นที่ต่อบุคคล คือ กว้างยาว $0.90 \times 0.90 = 0.81$ ตร.ม. เพราะฉะนั้นพื้นที่ที่จะเหมาะสมกับจำนวนคนอยู่ที่ $30 \times 0.81 = 24.3$ ตารางเมตร

ดังนั้น การออกแบบพื้นที่รอกควรมีพื้นที่ขั้นต่ำที่ 24.3 ตารางเมตร เพื่อมีความเป็นไปได้ในการใช้พื้นที่การใช้งาน

3.5 การวิเคราะห์หน่วยงานและพฤติกรรมการใช้งาน

โครงการศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นโครงการเสนอแนะ ข้อมูลของพนักงาน พฤติกรรมการทำงาน รูปแบบการบริหารงาน จึงศึกษาจากโครงการใกล้เคียง แล้วจึงนำมาวิเคราะห์และสรุปได้ ดังนี้

3.5.1 รูปแบบของการบริหารงาน

ภาพที่ 70 รูปแบบการบริหารงาน

สายงานจะแบ่งตามการทำงานเป็นหลักโดยจะมีหัวหน้าศูนย์ ทำงานการบริหารงาน ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ และดูแลความเรียบร้อย โดยงานหลักจะแบ่งออกเป็น 3 ส่วน

3.5.1.1 โสต ดูแลสื่อข้อมูลต่างๆ

3.5.1.2 การตลาด ดูแลการดำเนินงานส่งเสริมการท่องเที่ยว ตลาดของการท่องเที่ยว ช่องทางการตลาดต่างๆ รวมถึงโปรโมชั่น ออกบูธ และทำกิจกรรมการผู้ประกอบการ

3.5.1.3 บริการให้คำแนะนำ/บริการจอง เป็นส่วนบริการให้ความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

ทั้งนี้ ในส่วนกิจกรรมที่ส่งเสริมวัฒนธรรมที่ทางศูนย์จะดำเนินการจัดจ้างผู้เชี่ยวชาญมาเป็นกรณีพิเศษชั่วคราว

3.5.2 จำนวนพนักงาน

หัวหน้า	1 อัตรา
เจ้าหน้าที่โสต	2 อัตรา
เจ้าหน้าที่ดูแลข้อมูล และ website	2 อัตรา
เจ้าหน้าที่การตลาด	2 อัตรา
พนักงานให้คำแนะนำ/บริการจอง/ ดูแลหนังสือและร้านเบเกอรี่	5 อัตรา
แม่บ้าน	2 อัตรา

3.5.3 เวลาการทำงาน

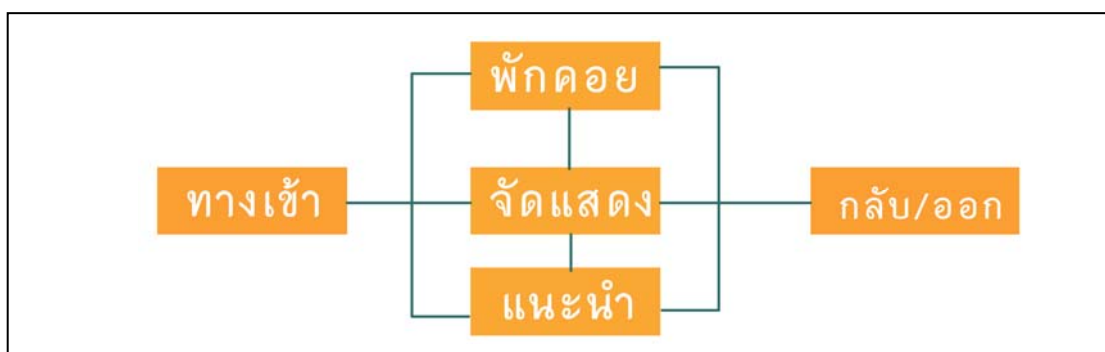
เวลาการทำงาน เมื่อโครงการนี้มีเป้าหมายหลักคือเพื่อตอบสนองนักท่องเที่ยว การอ้างอิงเวลาการทำงานที่เหมาะสมนั้น จึงวัดจากเวลาปิดเปิดของด่านตรวจคนเข้าเมืองต่อวันของเชียงใหม่จะเริ่มเที่ยวแรกนั้นจะอยู่ในเวลา 08.00 น. เที่ยวหลังสุดคือเที่ยว 17.00 น. (ข้อมูลทางสถิติจำนวนเที่ยวบิน 2554) ดังนั้นการทำงานของศูนย์ให้บริการ คือ 9 ชั่วโมงต่อวัน เริ่มทำงาน 8.00 - 17.00 น.

3.5.4 พฤติกรรมการใช้งาน

แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือผู้ใช้บริการ และผู้ให้บริการ

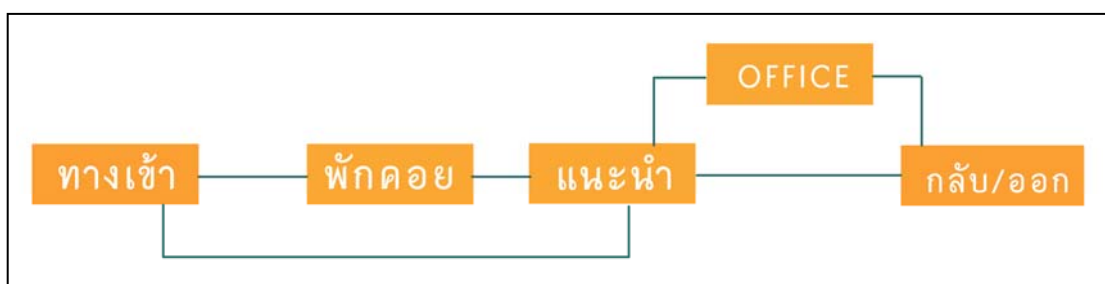
3.5.4.1 ผู้ใช้บริการ

- 1) กลุ่มนักท่องเที่ยว ที่เป็นเป้าหมายหลัก

ภาพที่ 71 พฤติกรรมการใช้งานของกลุ่มนักท่องเที่ยว

2) กลุ่มนักธุรกิจ, บริษัท, ผู้ประกอบการ

ภาพที่ 72 พฤติกรรมการใช้งานของกลุ่มผู้ประกอบการ

3.5.4.2 ผู้ให้บริการ

1) หัวหน้าศูนย์

ภาพที่ 73 พฤติกรรมการใช้งานของ หัวหน้าศูนย์

2) เจ้าหน้าที่การตลาด

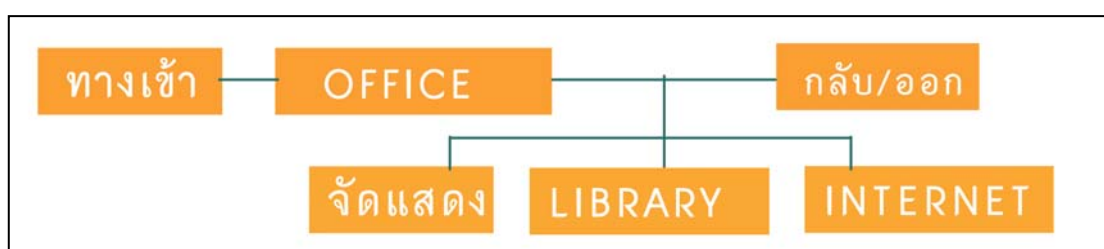
ภาพที่ 74 พฤติกรรมการใช้งานของ เจ้าหน้าที่การตลาด

3) เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำ

ภาพที่ 75 พฤติกรรมการใช้งานของเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำ

4) เจ้าหน้าที่โสต

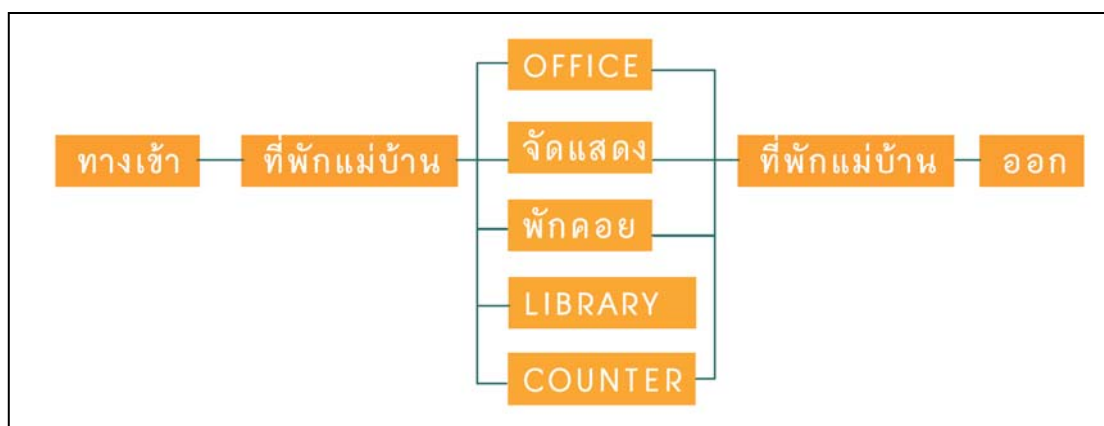
ภาพที่ 76 พฤติกรรมการใช้งานของเจ้าหน้าที่โสต

5) เจ้าหน้าที่ดูแลข้อมูลและ website

ภาพที่ 77 พฤติกรรมการใช้งานของเจ้าหน้าที่ดูแลข้อมูล และ website

6) แม่บ้าน

ภาพที่ 78 พฤติกรรมการใช้งานของแม่บ้าน

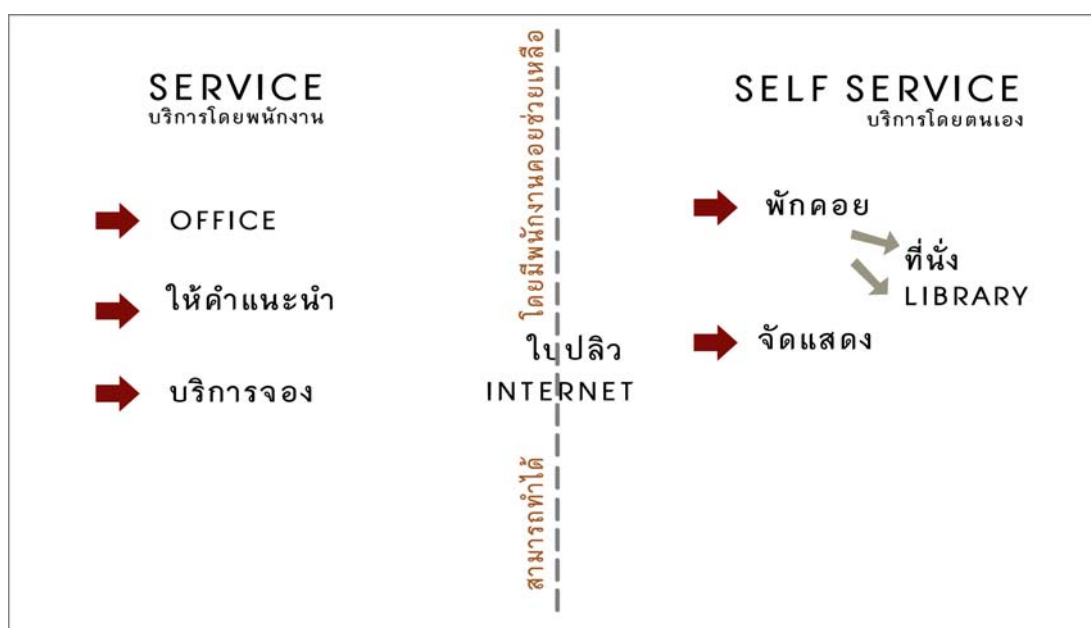
3.5.5 พื้นที่การใช้งาน แบ่งออกเป็น

3.5.5.1 ส่วนพักคอย ซึ่งจะประกอบไปด้วย LIBRARY และที่นั่ง

3.5.5.2 ส่วนจัดแสดง ในพื้นที่นี้จะรวมส่วนกิจกรรมเสริมวัฒนธรรมเข้าไป ด้วย แบ่งเป็นการใช้งาน แบบนิทรรศการถาวร และ แบบนิทรรศการชั่วคราว (จัด event 3 เทศกาล ต่อปี)

3.5.5.3 ส่วนบริการนักท่องเที่ยว จะประกอบไปด้วย

- 1) เคา์เตอร์แนะนำ
- 2) เคา์เตอร์บริการจองที่พักและการเดินทาง
- 3) ที่แจกใบปลิว และหนังสือแนะนำการท่องเที่ยว
- 4) INTERNET
- 5) ร้านเบเกอรี่และส่วนหนังสือ
- 6) ส่วนที่ทำงาน

ภาพที่ 79 พฤติกรรมกับพื้นที่การใช้งาน

3.5.6 การจัดแสดง (THEME)

การจัดแสดงจะเป็นตัวทำหน้าที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว ให้กับนักท่องเที่ยว ด้วยเทคนิคการจัดแสดงประกอบกับเทคโนโลยีที่จะช่วยสื่อเรื่องราว เพื่อให้เกิดความเข้าใจได้ง่ายมากขึ้น โดยเรื่องราวที่น่าสนใจ มีดังนี้

3.5.6.1 เรื่องราวของบริบทพื้นที่ประเทศลุ่มแม่น้ำโขง แสดงการไหลของวัฒนธรรม

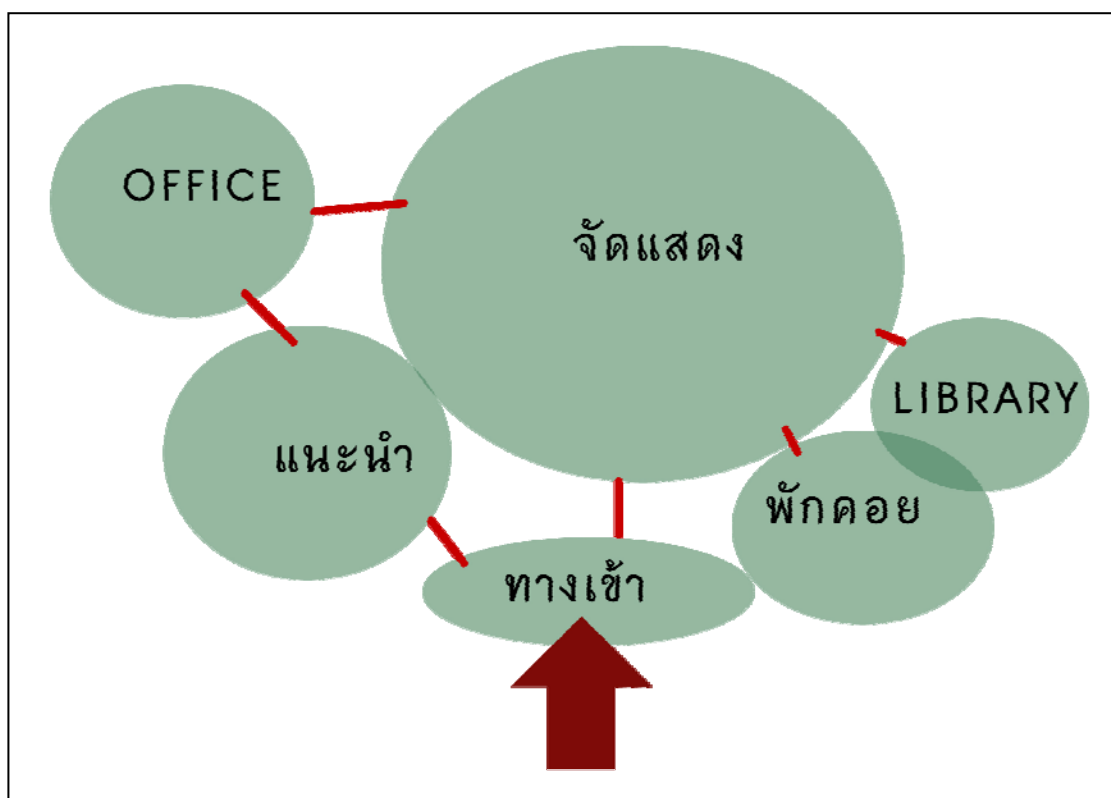
3.5.6.2 ความเชื่อมโยงของวัฒนธรรมคนลุ่มน้ำโขง

3.5.6.3 แหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจในแต่ละพื้นที่

3.5.6.4 กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรม ที่ใช้พื้นที่แบบการหมุนเวียนกิจกรรม

โดยจัดแสดงด้วยการเรียงเรื่องราวจากต้นน้ำ ประเทศต้นน้ำ นั่นคือ จีน พม่า ลาว ลงสู่ปลายน้ำ ประเทศไทย กัมพูชา เวียดนาม ก่อนลงสู่แม่น้ำจริงๆที่จะนำเสนอให้เห็น ด้วยการใช้ระบบเครื่องฉาย โปรเจคเตอร์ที่ปัจจุบันมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น มีกำลังแสงให้เลือกหลายขนาด จึงสามารถให้ภาพและรายละเอียดที่สมจริง และใช้ได้กับบริเวณแสงเข้าถึงได้อีกด้วย ทั้งนี้ระบบทั้งหมดจะถูกเชื่อมโยงกับ multi touch ที่จะทำให้การสั่งการ ของผู้ใช้งานจะเข้าถึง หยิบ เลื่อน จับ ได้ง่ายและยังสนุกกับการนำเสนออีกด้วย

3.6 BUBBLE DIAGRAM

ภาพที่ 80 BUBBLE DIAGRAM

บทที่ 5

การแปรรูปสู่กระบวนการออกแบบ

การศึกษาข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลในตัวแปรต่างๆ นั้น ส่วนสำคัญคือการจับประเด็นของผลงานการวิเคราะห์เพื่อนำมาแปรรูป คลี่คลาย สู่งานออกแบบ ที่ให้เกิดความเข้าใจต่อการแปรรูปและกระบวนการออกแบบได้นั้น จึงขอเสนอการอธิบาย ดังนี้

1. KEY WORD

การศึกษาและวิเคราะห์ความเชื่อและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสายน้ำ เมื่อศึกษาจากเทศกาลประเพณี วัฒนธรรมแล้วนั้น จะเห็นได้ว่าทั้ง 6 ประเทศมีความเชื่อในแนวเดียวกัน คือความเชื่อของมนุษย์ที่สืบทอดไปสู่วัฒนชาติ โดยใช้ตัวแทนตัวหนึ่ง นั่นก็คือ นาค มังกร ทำหน้าที่เป็นตัวกลาง จึงเกิดนำไปสู่ Keyword เชื่อมโยง ส่งต่อ ส่งผ่าน เมื่อวิเคราะห์และตีความนั้นจะเห็นสิ่งที่คล้ายกันเป็นกลุ่มๆ จึงเอาทฤษฎีการเคลื่อนที่มาจับ ทำให้สามารถจำแนกเป็นการแสดงออกทางการเคลื่อนไหวที่และค่าความสัมพันธ์ ที่มีความเกี่ยวข้องกัน นำมาเปรียบเทียบการออกแบบของโครงการได้ ดังนี้

KEY WORD

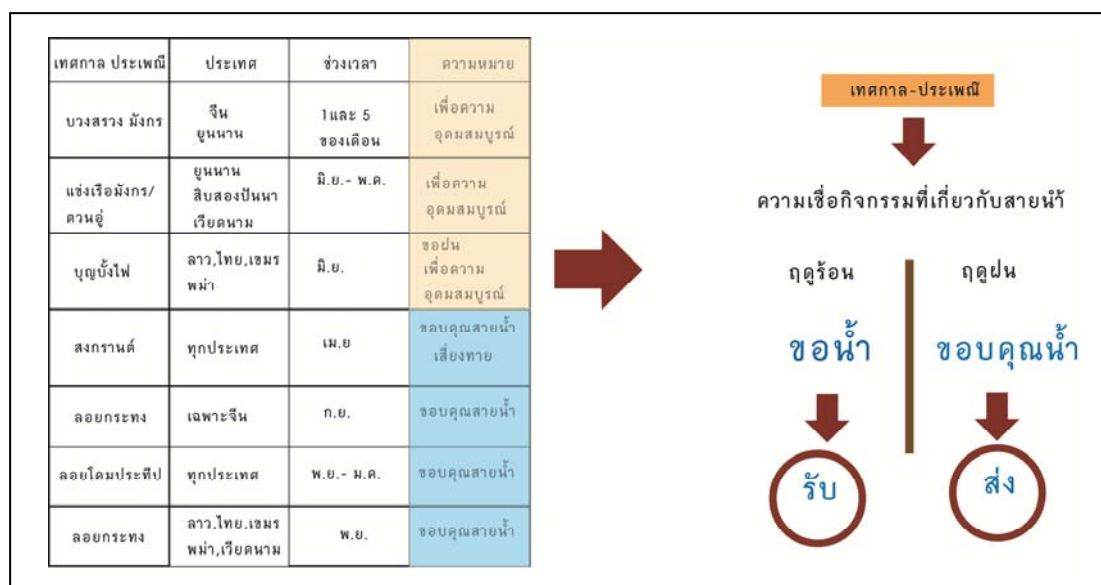
เชื่อมโยง : ส่งต่อ : ส่งผ่าน

ภาพที่ 81 แนวคิด Keyword

จากแผนภูมิสามารถอธิบายหลักของแนวคิดได้ ดังนี้

1.1 การจัดแปลน Plan

การจัดแปลนนั้น แนวคิดคือ จะกลับไปสู่ความเชื่อที่แสดงออกทาง เทศกาล ประเพณี วัฒนธรรม ที่เกี่ยวกับการบูชาแม่น้ำของทั้งหกประเทศ จึงนำข้อมูลของทั้งปี มาสรุปได้ ดังนี้

ภาพที่ 82 แนวคิดสู่แปลน

จะเห็นได้ว่า เทศกาล ประเพณี วัฒนธรรม เป็นความเชื่อและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสายน้ำแบ่งกลุ่มใหญ่ๆ คือ บูชามังกร นาค สงกรานต์ ลอยกระทง แข่งเรือโดยทั้งหมดนั้นจะมีความเกี่ยวข้องกับฤดูกาล มนุษย์อยู่ร่วมกับธรรมชาติ จึงต้องการพลังของธรรมชาติช่วยคลอบรรดาลให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ จึงเกิดความเชื่อการบูชาแม่น้ำ เพื่อที่จะช่วยให้ความหวังนั้นเป็นจริง เทศกาล ประเพณี วัฒนธรรม จึงถูกแบ่งตามความหมายของความเชื่อเป็นการขอฝนและขอขอบคุณน้ำ เมื่อเปรียบเทียบกับเดือนนั้นซึ่งจะเห็นได้ว่า ก็คล้ายตามกันกับฤดูร้อนและฤดูฝน เช่น เมื่อถึงฤดูร้อนมนุษย์ต้องการน้ำมาใช้ดำรงชีวิต, ต้องการความอุดมสมบูรณ์ จึงเกิดความเชื่อและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสายน้ำเพื่อขอฝนให้มีอุดมสมบูรณ์ แปรสภาพเป็นฟังก์ชันแนวคิดแบบการรับ - ส่ง การออกแบบแปลนของโครงการจึงนำรูปแบบรับและส่งมาวางสู่ตัวอาคารและภายในให้เกิดฟังก์ชันการใช้บริการแบบรับและส่ง ทั้งนี้ก็จะเป็นไปตามแนวคิดหลัก คือเชื่อมโยง ส่งต่อกันให้เข้ากันมากที่สุด

1.2 การออกแบบเส้นและลาย

แนวคิดนั้นนำมาจาก Keyword ของความเชื่อและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสายน้ำคือการ เชื่อมโยง ส่งต่อ ส่งผ่าน ในลักษณะการตีความกับทฤษฎีการเคลื่อนที่ ในรูปแบบจากศูนย์กลางเป็นลักษณะของคลื่น ส่งต่อกันไปเรื่อยๆ นั้น จะเกิดรูปแบบ Dynamic ที่ไม่หยุดนิ่งส่งผลกระทบต่อเนื่องกัน เส้นและลายจึงจะคำนึงถึง การเคลื่อนไหว โดยอาศัยเส้นโค้ง หรือเส้นเอียงต่างๆ ที่ทำให้เกิดการเคลื่อนที่ เสมือนความเชื่อของสายน้ำที่ส่งต่อกันไปเรื่อยๆ โดยผ่านมนุษย์ สายน้ำ ผู้ธรรมชาติ

1.3 การออกแบบสี และวัสดุ

แนวคิด คือ ค่าสถานะของการเชื่อมโยง ส่งต่อ ส่งผ่าน ของความเชื่อและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสายน้ำ ที่ทำหน้าที่เสมือนตัวกลาง ที่รับและส่งต่อ พลังงานของความเชื่อนั้นไป ดังนั้น การออกแบบจึงใช้ความเป็นสีกลาง วัสดุที่เป็นสังกะสี วัสดุที่สามารถทำหน้าที่ของความเป็นตัวเอง และส่งต่อถึงบริบทรวมได้

1.4 Landmark

ขออธิบายในส่วนของคำว่า Landmark ในที่นี้คือการทำให้โครงการให้จดจำ ที่สามารถนึกถึงที่นี้ ได้โดยกระบวนการออกแบบ แนวคิด จึงนำบริบทพื้นที่ที่มีอยู่จริง ที่ตั้งที่มีความสำคัญอยู่ก่อนแล้วนำมาเป็นปัจจัยหลักโดยจะนำความเชื่อและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสายน้ำ โดยตีความ การเชื่อมโยงกันระหว่าง แม่น้ำ ความเชื่อ มนุษย์ โดยที่มีการเชื่อมโยงต่อกัน โดยการออกแบบจะนำ แม่น้ำสู่ดิน สู่มนุษย์ ก่อเกิดพลังของความเชื่อที่ส่งต่อกัน

1.5 Furniture

แนวคิดนำ การเชื่อมโยง ส่งตรง ส่งผ่าน ในลักษณะของการเคลื่อนที่ที่มีการส่งแบบจุดต่อจุด ก่อเกิดเป็นรูปแบบของ Connection ที่เสมือนแห่ที่ต่อเนื่องกัน การออกแบบจึงนำ รูปแบบของการสานที่มีการประสาน ส่งต่อ เชื่อมโยงกันของวัสดุที่มีความ Dynamic แสดงออกในรูปแบบของ free form ส่งผลให้เกิด Furniture ที่มีการเชื่อมโยงต่อกัน

1.6 Timing

อธิบายความของ เวลา ในที่นี้ คือ เวลาในช่วงหนึ่ง ในสถานที่ที่หนึ่งโดยนำการเชื่อมโยง ส่งต่อ ส่งผ่าน ในลักษณะของการไหลของแม่น้ำ ความเชื่อที่ไหลจากสูงไปต่ำ น้อย สุ่มมาก ซึ่งเป็นลักษณะของไหลอยู่ธรรมชาติแล้วนั้น เมื่อบวกเวลา จึงทำให้เกิดความเร็ว ความช้าได้ตามจำนวนของเวลา การออกแบบส่วนที่พื้นที่จึงเสนอในรูปแบบของ บิ๊บ ขยาย พื้นที่ และนำเวลามาสัมพันธ์กับพื้นที่ในลักษณะ Speed space และ Slow space

1.7 Space

การออกแบบพื้นที่ที่นั่น นำแนวคิดของ การเชื่อมโยง ส่งต่อ ส่งผ่าน ในลักษณะของต้นน้ำ ปลายน้ำ แสดงออกด้วยแกนโค้งที่มีความสูงต่ำ คั่นลึก โดยแบ่งด้วยการเดินไหลและเคลื่อนที่ของ พื้นที่

2. SUB KEY WORD

เพื่อไม่ให้แนวการออกแบบที่แปรรูปมากจนเกินไป จึงจะใช้แนวคิดของตัวแทนของสายน้ำ นั่นคือ นาค ที่มีลักษณะ ขาว สลับ ขดตัว มาใช้ในส่วนเพื่อให้ยังคงบรรยากาศนั้นอยู่

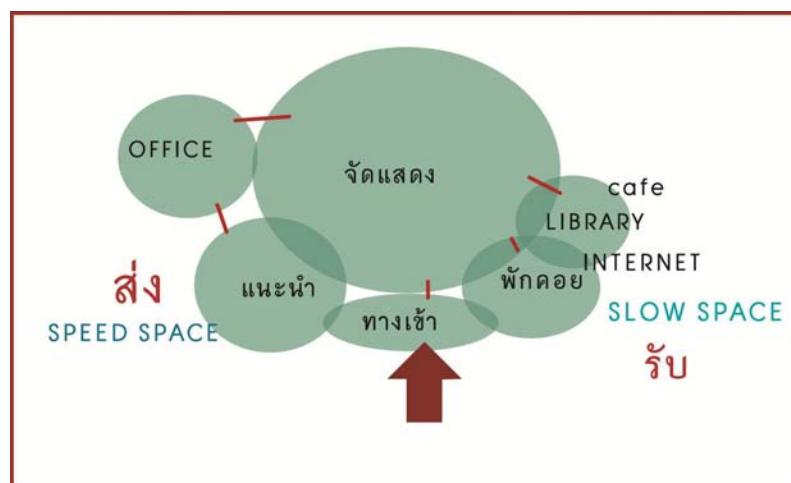
SUB KEYWORD

ตัวแทนสายน้ำ : นาค

ภาพที่ 83 แนวคิด sub key word

การวางพื้นที่ใช้สอยกับแนวคิด

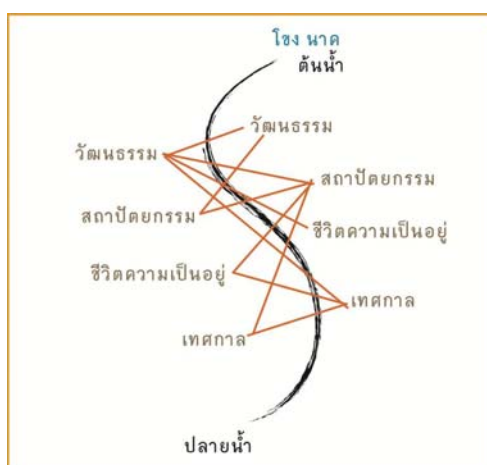
จาก BUBBLE DIAGRAM การใช้งาน ในบทที่ 4 นั้น เมื่อนำมาจับแนวคิดของความเชื่อ และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสายน้ำ ในส่วนของเทศกาล ประเพณีของ 6 ประเทศ ฤดูกาล ผู้การแบ่งกลุ่มเป็น ขอน้ำ และ ขอบคุนสายน้ำ ผู้การสรุปเป็นแนวคิด รับและส่ง ที่กล่าวไปข้างต้นนั้น ส่งผลของ การแบ่ง โซน การใช้งานได้อย่างพอดีคือ แบ่งพื้นที่ออกเป็นชายและขวา ดังนี้

ภาพที่ 84 แนวคิด BUBBLE DIAGRAM

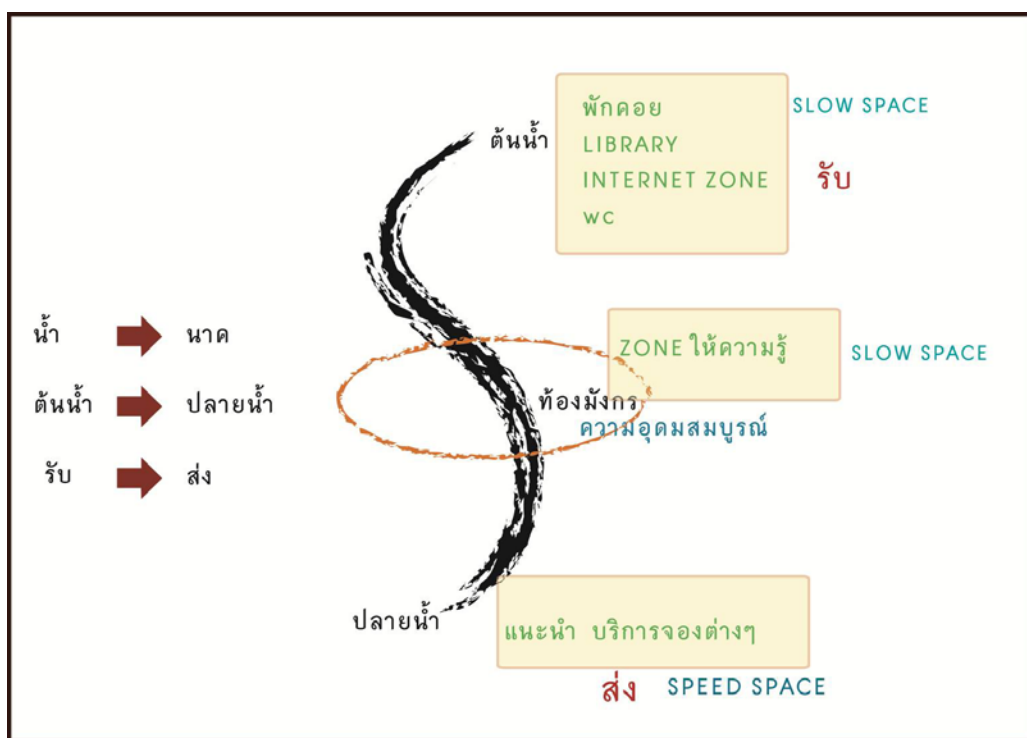
จากรูปแสดงโซนของ Speed space และ Slow space ที่สัมพันธ์กับการสร้าง BUBBLE DIAGRAM โดย ณ ที่นี้ Speed space ถูกแทนค่าด้วยฟังก์ชันของการส่ง หมายถึง โซนบริการที่จะช่วยบริการและทำงานแบบรวดเร็ว เหมือนการส่งนักท่องเที่ยวไปสู่สถานที่ประเทศลุ่มแม่น้ำโขงได้อย่างรวดเร็ว ในส่วนของ Slow space นั้น ถูกแทนค่าด้วยฟังก์ชันของการรับ โดยเมื่อเข้ามาในโครงการ ผู้ใช้บริการมีเวลาว่างอยู่ สามารถให้เวลากับสถานที่ ทำกิจกรรมร่วมกับโครงการได้ เหมือนการต้อนรับของโครงการ

ในการวางแผนที่ใช้สายคู่ตัวรูปแบบของอาคารนั้น นำรูปแบบของการเชื่อมโยง ส่งต่อส่งผ่าน ของความเชื่อของสายน้ำโขง ตั้งแต่ต้นน้ำสู่ปลายน้ำ ที่ถูกส่งต่อกันระหว่างสองฝั่งโขง ไม่ว่าจะเป็น วัฒนธรรม สถาปัตยกรรม ชีวิตความเป็นอยู่ เทศกาล

ภาพที่ 85 แนวคิด ต้นน้ำ ปลายน้ำ

และเมื่อนำมาสู่แนวคิดของการรับและส่งร่วมกับเวลาและสถานที่นั้น จึงแปรรูปสู่กระบวนการเปรียบเทียบได้ ดังนี้

ภาพที่ 86 แนวคิด ต้นน้ำ ปลายน้ำ

จากรูปแสดงให้เห็นถึงการเปรียบเทียบ เรื่องน้ำ สู่ ภาค, ต้นน้ำ สู่ ปลายน้ำ, แนวคิด รับ ส่ง ที่มีความสัมพันธ์กัน โดยต้นน้ำ เปรียบเสมือนพื้นที่ที่รับ เป็นพื้นที่ Slow space แสดงความหมายของเทศกาล ประเพณี และวัฒนธรรม ที่ส่งผลถึงการความเชื่อของสายน้ำ โดยมีฟังก์ชันการใช้งาน คือ ส่วนพักคอย Library Internet zone

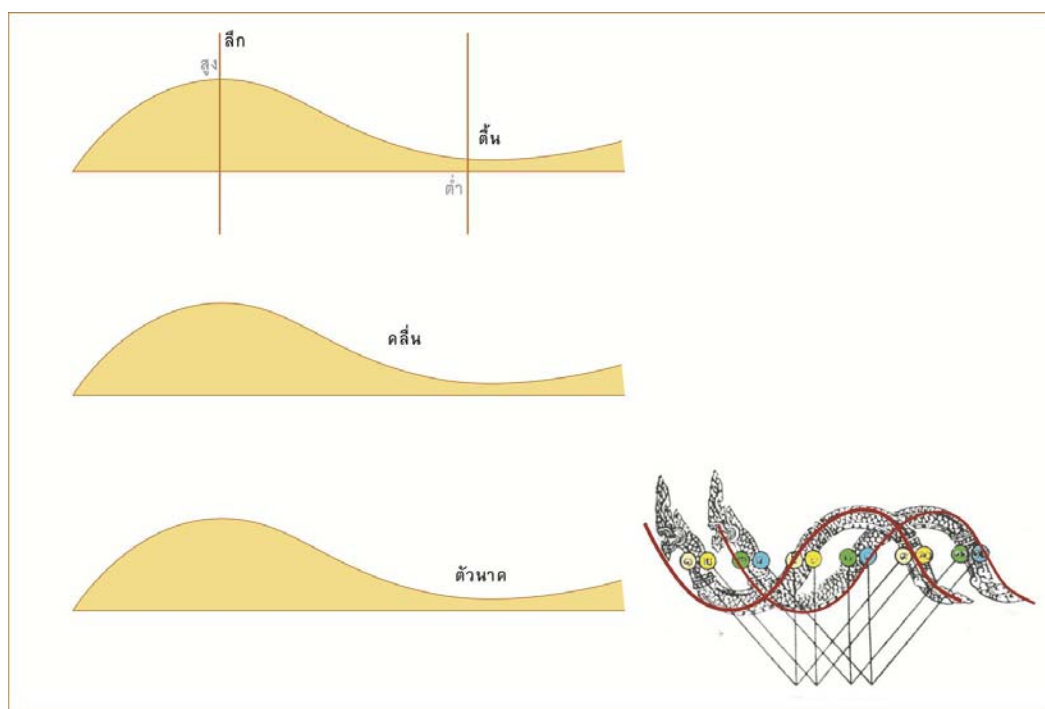
ส่วนของกลางน้ำ พื้นที่ท้องมังกรถูกแทนค่าด้วยพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ เปรียบเสมือนแหล่งความรู้ เป็นพื้นที่ Slow space จึงเป็นการใช้งานจัดแสดงนิทรรศการส่งเสริมการท่องเที่ยว

ส่วนของปลายน้ำ Speed space ถูกแทนค่าด้วยพื้นที่ส่ง แสดงความหมายของเทศกาล ประเพณี และวัฒนธรรม ที่ส่งผลถึงความเชื่อ ในรูปแบบการขอบคุณสายน้ำ โดยมีฟังก์ชันการใช้งาน คือ ส่วนบริการจอง, แนะนำ

3. แนวทางการออกแบบแปรรูปรูปทรงอาคาร

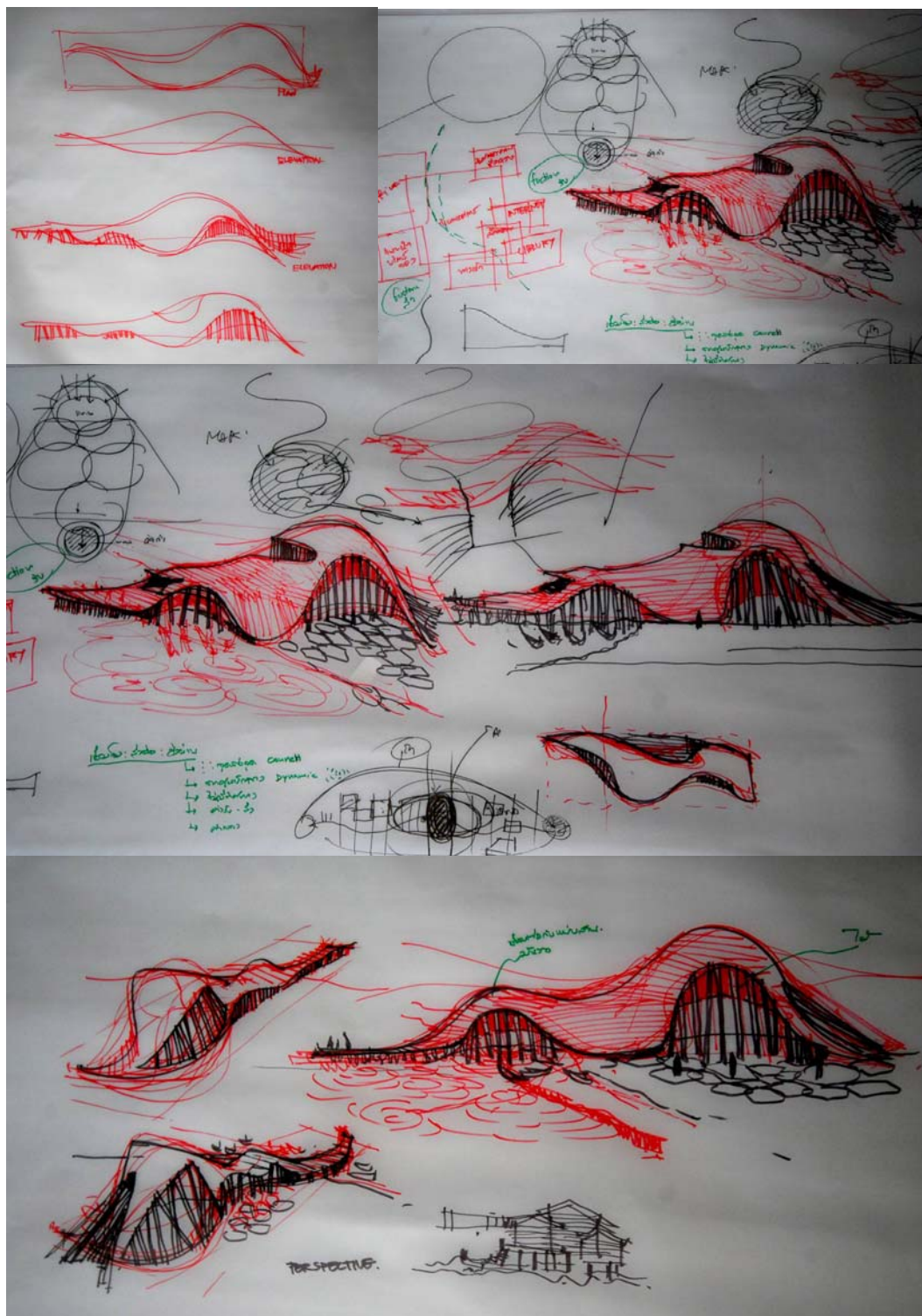
ด้วยโครงการนี้ไม่มีอยู่จริง และยังไม่เคยมีมาก่อน ศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำโขง จึงถูกนำมาคิดจากจุดเริ่มต้น คือรูปแบบของอาคาร โดยนำเสนอตาม Keyword ของความเชื่อการบูชาแม่น้ำ เพื่อให้ภายในกับภายนอกไปในแนวทางเดียวกันและประสานสอดคล้องกัน

ดังนั้น แนวคิดของอาคารจึงเริ่มต้นจากแนวคิดง่ายๆ คือ เมื่อพูดถึงความเชื่อและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสายน้ำ จุดแรกที่ถูกนึกถึงก่อนคือ น้ำ ต้นน้ำ ปลายน้ำ ซึ่งเป็นที่มาของน้ำ ที่แสดงให้เห็นความ โกง ขดเคี้ยว ตื้นลึก คลื่น หรือเมื่อผสมกับความเชื่อ การตัวแทนของสายน้ำ เรื่องนามมองเห็น ความขดเคี้ยวของแม่น้ำ เปรียบเทียบกับการสะบัดของนาค หรือนาคขด ฟอรัมของอาคาร จึง เกิดจาก จุดนี้

ภาพที่ 87 แนวคิด ต้นแบบของอาคาร

เมื่อได้ต้นแบบของแนวคิด จึงนำเรียบเรียงและขึ้นรูปร่างด้วยการสเก็ตเพื่อหาแบบที่
ใกล้เคียงที่สุด

ภาพที่ 88 แบบสเก็ตแรก

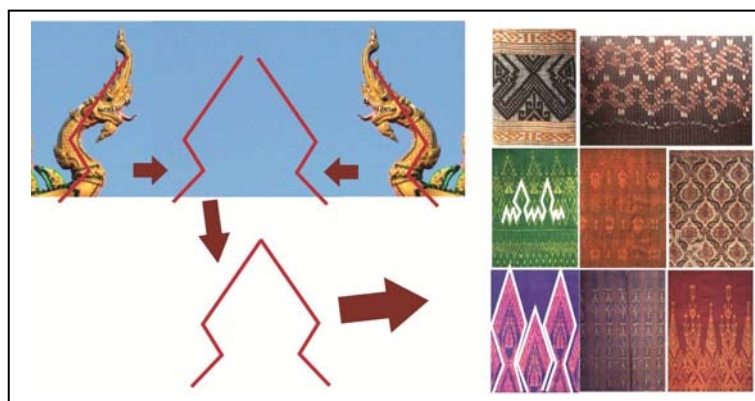
จากงาน Draft 1 ที่แสดง การออกแบบโครงทั้งหมด มาจากเส้นโค้ง การสะบัด ทำให้เกิดการคลื่น ที่เป็น Dynamic ส่งต่อจากผืนดินไปสู่ฟ้า เกิดการเชื่อมโยง ส่งต่อ โดยจะนำเสาค้ำยันเป็นต้นตัวแทนของบ้านริมน้ำโขงที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงกับความเชื่อที่ส่งถึงกัน

แต่เมื่อคิดถึงสถานที่ บริบทของพื้นที่ที่ติดน้ำ การออกแบบจึงนำอาคารของโครงการเป็นตัว เชื่อมโยงกับแม่น้ำและแผ่นดิน โดยการออกแบบอยากให้ Keyword การเชื่อมโยง ส่งต่อ ส่งผ่านนั้น นำมาสู่การออกแบบภายนอกของอาคารให้ผู้เข้ามาได้สัมผัสกับความเชื่อที่ไม่สามารถจับต้องได้แต่สามารถรับรู้ได้จากภายใน

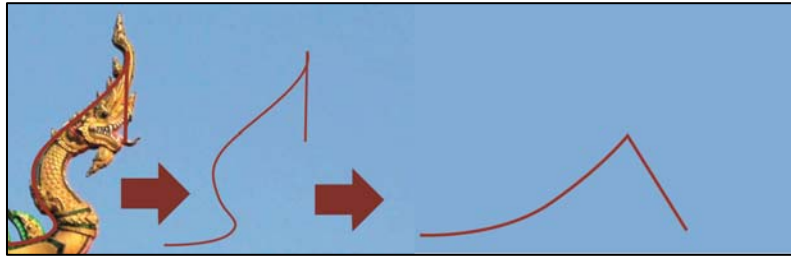
การปรับปรุงแบบสเก็ตที่ 2 นั้นจึงนำแนวคิดที่ใช้ Keyword การเชื่อมโยง ส่งต่อ ส่งผ่าน ในมุมมองของการเชื่อมโยงกับพื้นที่และสายน้ำ ผ่านการเล่าเรื่องของพื้นที่ว่างในช่องว่างของอาคาร เปรียบเสมือนความเชื่อที่สัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับแม่น้ำ โดยที่มองไม่เห็นด้วยตาเปล่าแต่สามารถ เข้ามาสัมผัสและรับรู้จากภายใน

การออกแบบ จึงนำเสนอพื้นที่ ที่มีลักษณะเป็นพื้นที่เปิด โดยมีอาคาร 2 หลัง ขนาบกัน การเปิดพื้นที่จะนำแม่น้ำเข้ามา เมื่อคนเข้ามาในโครงการก็จะได้มุมแม่น้ำที่เป็นพื้นที่เปิด อีกทั้งยังสามารถรับรู้ความรู้สึกของอาคารที่โอบกั้นไว้ ที่เชื่อมโยงต่อกัน เสมือนการอยู่ร่วมกัน ของมนุษย์และแม่น้ำที่มีความเชื่อและกิจกรรมเกี่ยวข้องกับสายน้ำ โอบเชื่อมโยงต่อกันและรอบล้อมอยู่ใกล้ๆ ตัว

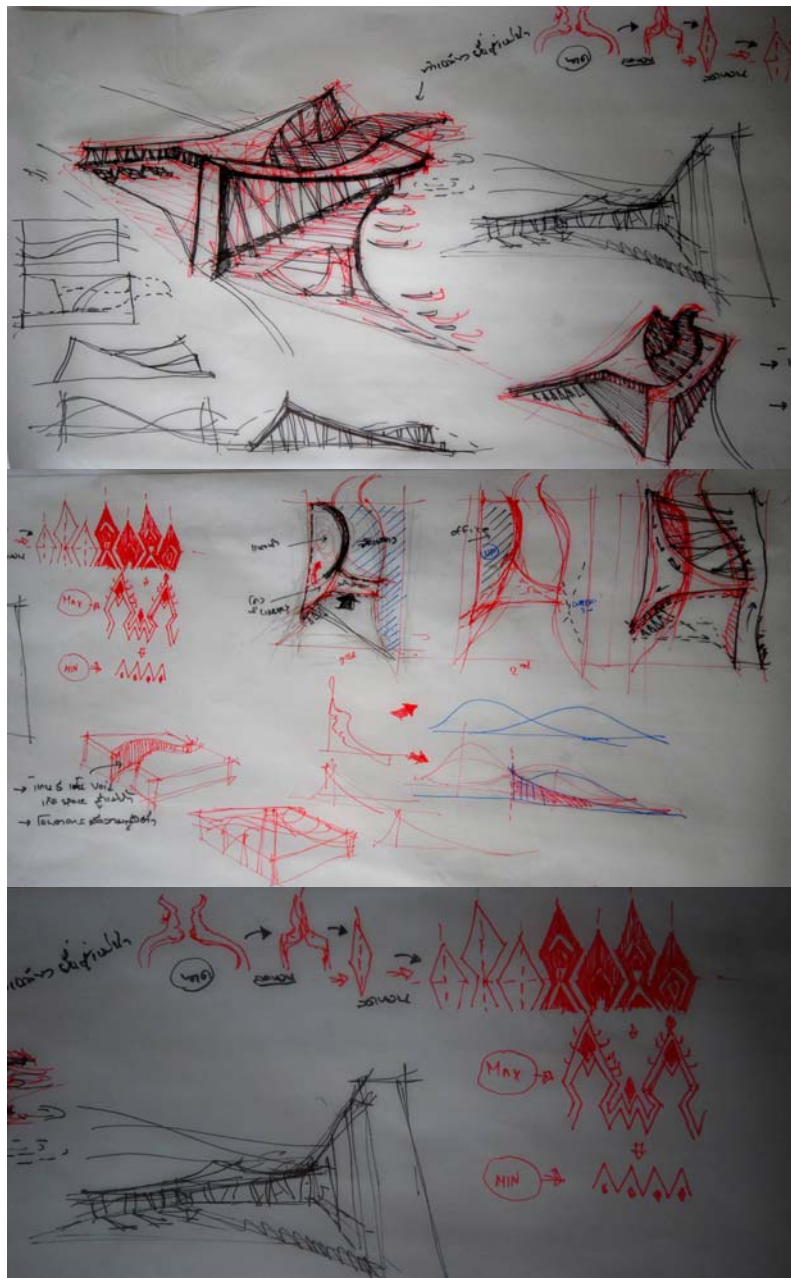
ทั้งนี้งานแปรรูปที่เพิ่มเติมจากแบบแรกนั้น นำรูปแบบของ นาค ตัวแทนของสายน้ำ ตัวแทน ของความเชื่อและกิจกรรมเกี่ยวข้องกับสายน้ำ ที่มีรูปลักษณ์ ที่ปรากฏในหลังคาอาคาร และลายผ้า ที่มีอยู่เดิม นำมาถอดเส้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าจากลายผ้าที่คล้ายสีเหลี่ยมข้าวหลามตัดนั้น แปรรูปมาในลักษณะเหลี่ยม คล้ายนาครู แล้วนำเส้นมาทำซ้ำเกิดลวดลายต่างๆ ด้วยแนวคิดที่สอดคล้องกัน จึง นำเส้นสายจากภูมิปัญญาของ ชาวบ้านเหล่านี้มาใช้ในส่วนของภายนอกของอาคารเพื่อให้เกิดการรับรู้ที่ง่ายขึ้นอีกด้วย

ภาพที่ 89 แนวคิดสเก็ตที่ 2

ภาพที่ 90 แนวคิดสเก็ตที่ 2

ภาพที่ 91 แบบสเก็ตที่ 2

จากแบบสเก็ตที่กล่าวมาถึง เพื่อให้งานเป็นรูปร่างมากขึ้นจึงทำแบบสามมิติ draft แรก จากพื้นที่จริงของโครงการซึ่งมีพื้นที่ 3,600 ตารางเมตร การออกแบบจึงแบ่งสัดส่วนได้ ดังนี้

1. อาคารจัดแสดงที่ 671 ตารางเมตร

- พื้นที่ใช้งานชั้นหนึ่ง 671 ตารางเมตร

- พื้นที่ใช้งานชั้นสอง 304 ตารางเมตร

สรุป พื้นที่ใช้สอยรวม 975 ตารางเมตร

2. อาคารส่วน office 240 ตารางเมตร

- พื้นที่ใช้งานชั้นหนึ่ง 230 ตารางเมตร

- พื้นที่ใช้งานชั้นสอง 160 ตารางเมตร

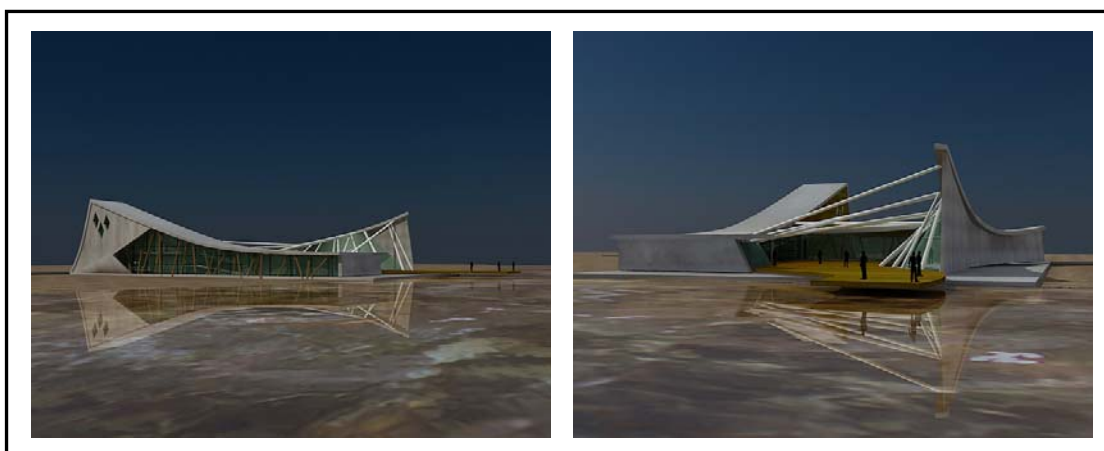
สรุป พื้นที่ใช้สอยรวม 390 ตารางเมตร

ส่วนเชื่อมต่อ 90 ตารางเมตร

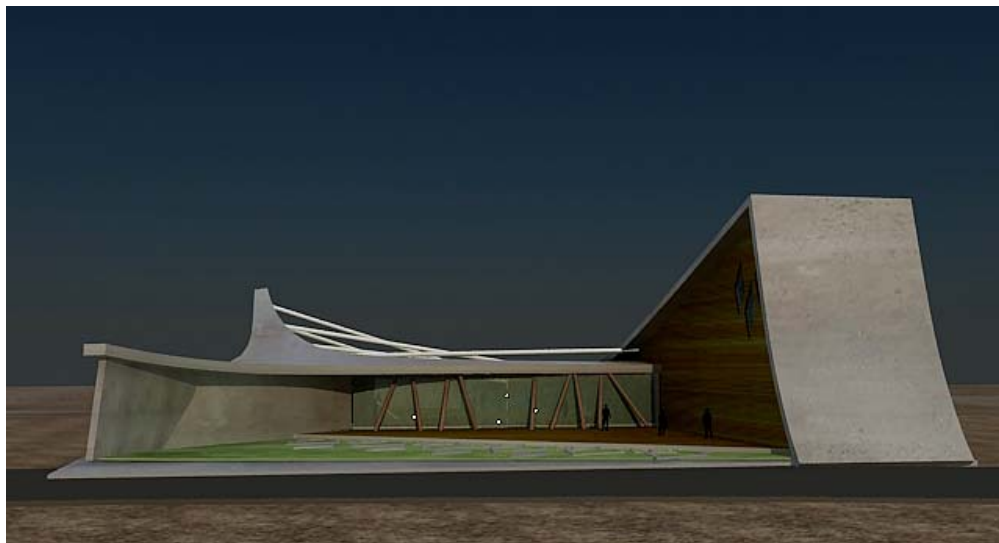
ส่วนที่พื้นด้านนอก 1,450 ตารางเมตร

สรุปทั้งหมดพื้นที่ของโครงการจะมีพื้นที่ทั้งหมด 2,451 ตารางเมตร โดยมีพื้นที่ใช้สอย อยู่ที่ 2,905 ตารางเมตร

วัสดุของอาคารทั้งหมดจะเป็นปูนดิบซึ่งแสดงความเรียบง่าย และสีจางของวัสดุที่สามารถเข้ากับชุมชน ตัวโครงสร้างออกแบบโดยให้คอนกรีตสำเร็จหล่อขึ้นรูป โดยออกแบบให้เป็นผนังรับแรง และดึงยึดทั้งสองอาคารด้วยแกนเหล็ก ซึ่งแสดงออกถึงการเชื่อมโยงของความเชื่อที่แสดงออกมาแทนด้วยตัวอาคาร รูปแบบอาคารเน้นความเคลื่อนไหวแนวแกนโค้งเป็นโค้งปกติที่สลับทางกันเกิดมุมมองสูงต่ำซึ่งมาจากแนวคิดดันน้ำและปลายน้ำภายนอกเป็นเกลียวขึ้นไปบนฝั่งน้ำ ให้สามารถไถลแม่น้ำได้มากขึ้น อีกทั้งยังเป็นจุดชมวิวยุคใหม่และเทียบท่า จอดเรือได้

ภาพที่ 92 แบบ draft ที่ 1

ภาพที่ 92 แบบ draft ที่ 1

จากแบบ Draft1 ผู้การพัฒนาแบบ Draft 2 นั้น ได้รายละเอียดมากขึ้น เพิ่มฟังก์ชันการลดการสะท้อนของแสงตกกระทบอาคารด้วยการทำ Cladding แขนงปิดผิวอาคารโดยใช้แนวคิดการเชื่อมโยง ส่งตรง ส่งผ่าน ในลักษณะของการสานวัสดุ เกิดการต่อติดกันซ้อนทับกัน อีกทั้งยังให้ความหมายของการใช้วัสดุที่ชุมชนทั้งหกประเทศริมแม่น้ำโขงใช้ ในชีวิตประจำวันด้วย ทำให้ไม่สร้างความแตกแยก และด้วยการแทนค่าของตัวโครงทั้งหมด ทำให้เป็นหนึ่งเดียวกัน การสร้างจะใช้โครงเหล็กเส้นทำโครงแล้วใช้หวายทำสี่เหลี่ยมสานแผ่น เป็นแผ่น ตัวโครงทำารับแขนงกับผนังคอนกรีต

ส่วนต่อมาเป็นโครงสร้าง เส้นสายของอาคารเพิ่มความโค้งให้ลื่นไหลขึ้น โดยในส่วนหน้าออกแบบให้เป็นแปลนโค้งเพิ่มผนังกระจกทำเป็นส่วนของทางเข้าด้านล่าง และยกโครงสร้างของทางเดินเชื่อมต่อสองอาคาร ในส่วนทางเดินไปห้องจัดแสดงนั้นให้สูงขึ้นในระดับชั้นสองเพื่อเข้าสู่นิทรรศการ ทำให้บริบทของพื้นที่ไม่ตันและสามารถผ่านไปได้อย่างตลอด ทั้งนี้ยังได้ความหมายเชิงเปรียบเทียบเสมือนเป็นสะพานเชื่อมโยงสองฝั่งโขง ด้านความเชื่อและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสายน้ำของทั้งสองประเทศ

การใช้พื้นที่ด้านล่างส่วนนอกอาคารเมื่อเปิดพื้นที่จากหน้าโครงการถึงแม่น้ำโขง การออกแบบจึงนำมาต่างชนิดกันมาวางลายเป็นแนวเส้นโค้งสลับกัน แทนค่าถึงวัสดุที่ชุมชนพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง ใช้กันในชีวิตประจำวันมาผสมกันเกิดความหลากหลายของ วัฒนธรรม ที่เข้ากัน ให้ความหมายถึงแม่น้ำโขงที่เป็นที่ผสมผสานของวัฒนธรรม ก่อเกิด ความเชื่อมโยงถึงกัน

ภาพที่ 93 แบบ draft ที่ 2

4. แนวคิดการออกแบบภายใน

การออกแบบภายใน Keyword ของการเชื่อมโยง ส่งต่อ ส่งผ่าน เข้าไปในทุกพื้นที่ที่ใช้ การตีความที่ต่างกัน โดยในพื้นที่ส่วนแรก ส่วนแนะนำและบริการจะเป็นพื้นที่ที่ทำหน้าที่ต้อนรับ ไปในตัว การออกแบบนั้นใช้การเชื่อมโยงกันของตัววัสดุ วัสดุ Cladding แวนปิดผิวอาคาร

ภายนอกเข้ามาสู่ภายในเพื่อให้เกิดเรื่องราวตามที่กล่าวไว้เดิม เพื่อให้มีความเชื่อมโยงถึงกัน ฝ้าด้านบนออกแบบด้วยไม้ตัดเป็นรูปเส้นโค้งไม่เท่ากันเป็นชุด ชุดละ 8 อัน เมื่อวางเรียงกันจะเกิดน้ำหนักของมิติที่จะแสดงออกมาเป็นร่องขนาทางไปจากด้านล่างสู่ด้านบน แทนค่าไปสู่พื้นที่ที่หายไป เป็นพื้นที่ว่างในช่องว่าง เปรียบเสมือนความเชื่อที่สัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับแม่น้ำ โดยที่มองไม่เห็นด้วยตาเปล่าแต่สามารถเข้ามาสัมผัสและมารับรู้จากภายใน ทั้งยังให้ความหมายของตัวแทนของด้านความเชื่อสายน้ำ นาค คือ สิ่งที่ไม่เห็นแต่เป็นความเชื่อที่รับรู้ได้ ซึ่งในที่นี้ถูกใช้เป็นตัว เชื่อมโยง และนำทาง

ในส่วนของวัสดุ จะใช้สีปูนดิบเดิมของคอนกรีต ผสมไม้และหินขัดในลวดลายของน้ำที่เป็นวง ซ้อนกัน เกิดเป็นสัญลักษณ์ที่หยุดนิ่ง แสดงถึงจากใช้งานของพื้นที่นี้

ภาพที่ 94 แบบ Draft ที่ 2 ส่วนภายในให้บริการและแนะนำ

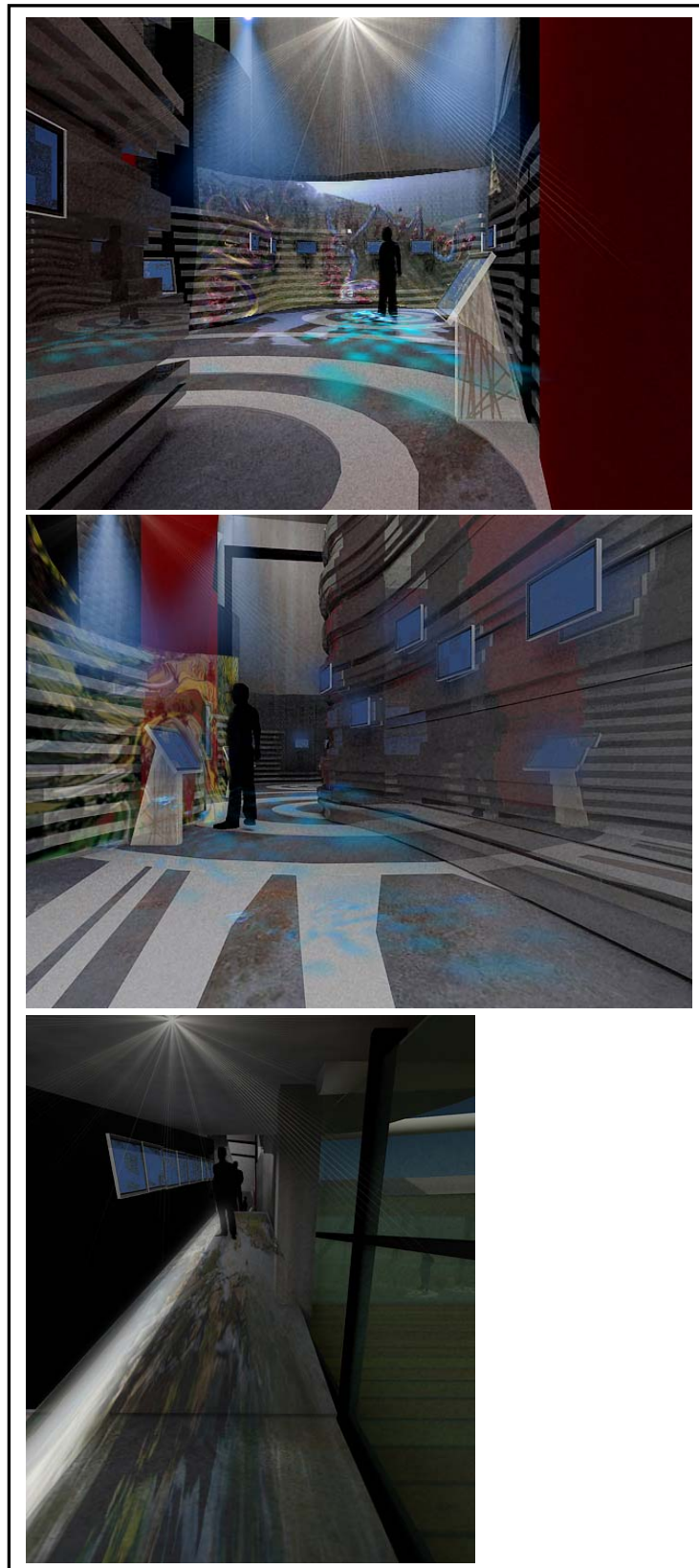
ต่อมาเมื่อเดินขึ้นจากบันไดเลื่อนสู่ทางเชื่อมโยงนั้น ด้านบนทำเป็นพื้นที่พักคอยเล็กๆ ชั่วคราว ให้ชมวิวแม่น้ำ และทางเข้านิทรรศการ การออกแบบภายในใช้วัสดุหินขัดผสมกับเชือกป่าน ขด กัน เป็นวงล้อมพื้นหินขัด ทำให้เกิดคลื่นน้ำที่ดูเคลื่อนไหวนำคนไปสู่นิทรรศการ ด้านบนให้แนวคิด เดียวกันกับส่วนบริการ โดยให้เกิดพื้นที่ว่างที่เป็นแนวทางขดเลี้ยวไปตามทาง

ภาพที่ 95 แบบ Draft ที่ 2 ส่วนภายในของทางเข้า

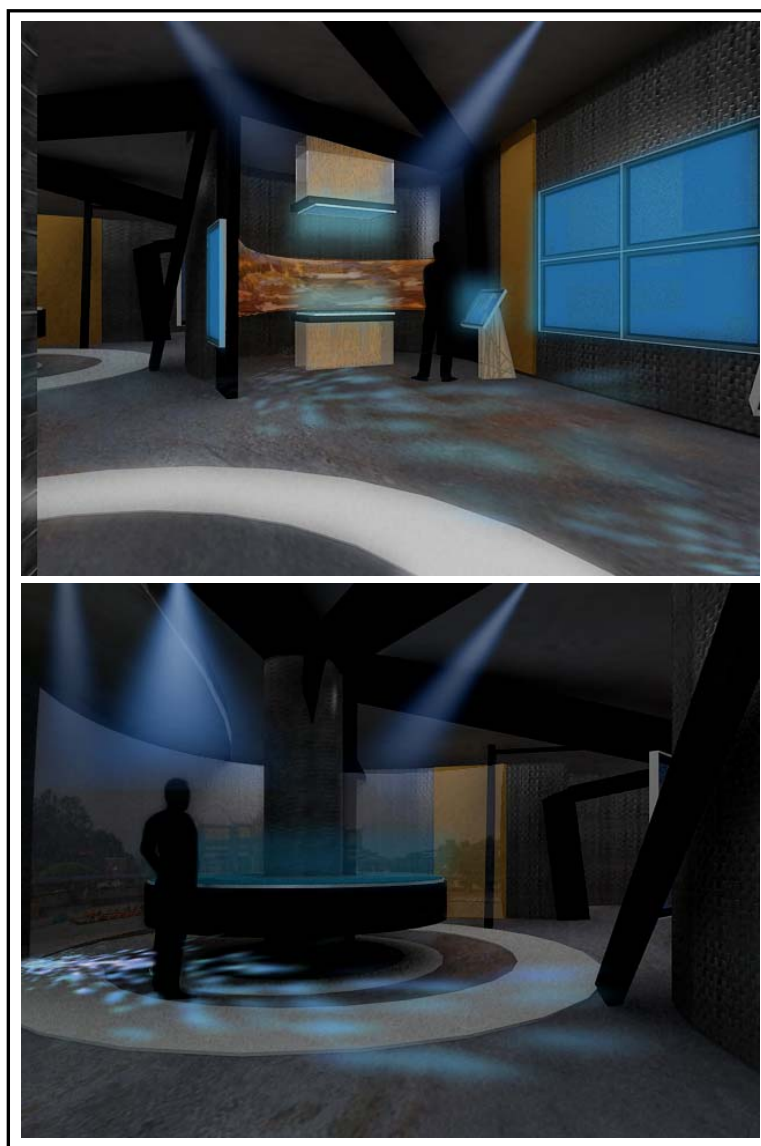
ในส่วนนิทรรศการ เพื่อเข้ามาจะพบกับส่วนต้นน้ำ จัดแสดงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมใน 3 ประเทศต้นน้ำ คือ ยูนนาน พม่า ลาว โดยเล่าเป็นเรื่องราวของชีวิตความเป็นอยู่ ประเพณี วัฒนธรรม สถานที่ท่องเที่ยว โดยการจัดแสดงจะใช้โปรเจกเตอร์ที่มีกำลังแสงที่ 12,500 ลักซ์ ฉายบนผนัง และบางส่วนฉายจากด้านหลัง ใช้จอ LED Multi Touch ที่สามารถเล่นกับจอได้เป็นตัวเสริมการให้ความรู้ และจะมีกล้องจับการเคลื่อนไหวไว้เพื่อเป็นตัวแทนกับคน ส่วนจัดแสดงจะเล่นกับเทคโนโลยีทั้งหมด การออกแบบส่วนของห้องจัดแสดงจะใช้ Keyword เชื่อมโยง ส่งต่อ ส่งผ่าน มาออกแบบพื้นที่ของพื้น ผนัง และฝ้า เชื่อมโยงถึงกัน โดยที่ผนังในส่วนด้านหลังออกแบบโดยใช้เหล็กแผ่นบางสานกัน แสดงการเชื่อมโยงของวัสดุที่มีความมันวาว ดังลักษณะนาศ โดยการเชื่อมโยงจะสานเข้าด้วยกัน ผนังจัดแสดงที่เป็นทางขึ้น ทำเป็นชั้นๆ ซอยซ้อนทับกัน ขึ้น ไปจากพื้นถึงฝ้าแทนค่าด้วยความแรงของสายน้ำ

ส่วนพื้นจะใช้พื้นหินขัดสีเทาและสีขาวเล่นลวดลายของน้ำที่เขียว โดยทำเป็นสัญลักษณ์ทางเดิน ที่เชื่อมโยงถึงกัน ส่วนปลายทางของนิทรรศการต้นน้ำจะเป็นทางลงไปด้านล่างสู่ นิทรรศการปลายน้ำ ในส่วนนี้เองจะจัดแสดงเรื่องราวของประเทศลาวผ่านทางเดินลาดเอียง นำเสนอ ผ่านจอ LED Multi Touch และโปรเจกเตอร์

ภาพที่ 96 แบบ Draft ที่ 2 ส่วนนิทรรศการต้นน้ำ

เมื่อลงมาด้านล่าง พบกับนิทรรศการปลายน้ำจัดแสดงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประเทศไทย กัมพูชา เวียดนาม ในรูปแบบการจัดส่วนด้วยเทคโนโลยีแบบ LED Multi Touch และโปรเจคเตอร์ การออกแบบจะไหลตามกันลงมา มาออกแบบพื้นที่ของพื้น ผนัง และฝ้า เชื่อมโยงถึงกันด้วยเส้นสีดำ โดยที่ผนังในส่วนด้านหลังออกแบบโดยการใช้เหล็กแผ่นบางสานกัน แสดงการเชื่อมโยงของวัสดุที่มีความมันวาว ดังลักษณะนาค โดยการเชื่อมโยงจะสานเข้าด้วยกัน ส่วนพื้นจะใช้พื้นหินขัดสีเทาและสีขาวเล่นลวดลายของน้ำที่เป็นวงๆ นำเสนอแนวทางการใช้การเชื่อมโยงส่ง ต่อส่งผ่านในลักษณะการเคลื่อนที่แบบคลื่น ต่อเนื่องแบบซ้ำๆ โดยทำเป็น สัญลักษณ์ทางเดิน

ภาพที่ 97 แบบ Draft ที่ 2 ส่วนนิทรรศการปลายน้ำ

ส่วนต่อมา คือ โซนที่พักคอยที่อยู่ในห้องหนังสือและเบเกอร์รี่ ซึ่งอยู่ด้านล่างของโครงการ การออกแบบจะเอาฟังก์ชันการใช้งานของพื้นที่ทั้งสามเชื่อมต่อกันในโซนเดียวกัน โดยห้องสมุดนั้นจะเป็นการใช้งานด้วยกลุ่มเป้าหมายคือนักท่องเที่ยว หนังสือที่มีอยู่จะเป็นหนังสือที่เป็นไกด์บุ๊กแนะนำการท่องเที่ยว แผนที่ต่างๆ ของหกประเทศ มีคอมพิวเตอร์บริการสามารถใช้งานอินเทอร์เน็ตได้ มีที่นั่ง มีส่วนขาย เคาน์เตอร์เบเกอร์รี่ และมุมที่ขายของที่ระลึก ซึ่งเป็นบริการเน้นการตลาดและให้บริการนักท่องเที่ยวเพื่อมานั่งรอ นั่งพัก ก่อนเดินทางได้

การออกแบบจะใช้การเชื่อมโยง ส่งต่อ ส่งผ่าน มาใช้เล่าเรื่องการเชื่อมโยงถึงกัน ผัง ฝ้า พื้น ใช้เส้นสายความตลอดเนื่องเชื่อมโยงกัน โดยผนังด้านหลังใช้เหล็กสาน และไม้เก่าที่บอกเล่าเรื่องของคนกลุ่มแม่น้ำโขง รวมถึงการใช้ผนัง Cladding ที่แขวนปิดผิวอาคารเข้ามาด้านในเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องกัน

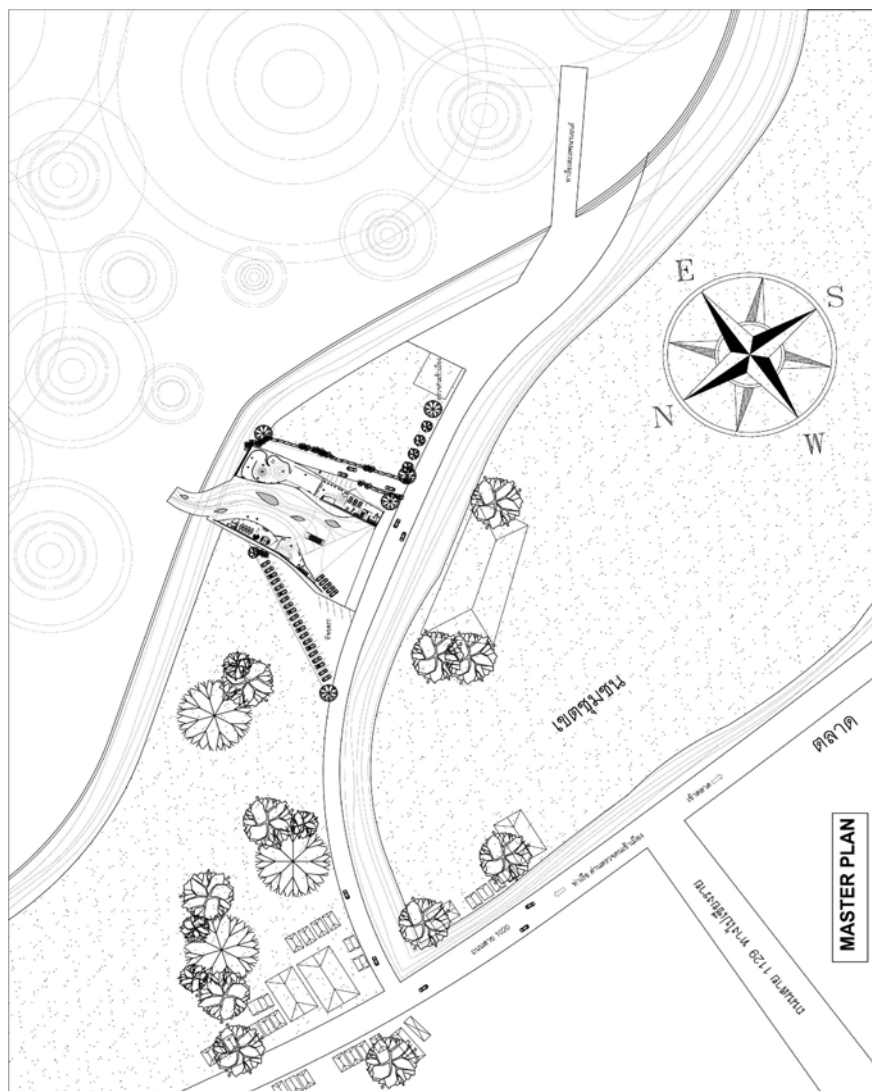

ภาพที่ 98 แบบ Draft ที่ 2 ส่วนที่พักคอย โซนหนังสือ เบเกอร์รี่

5. ผลสัมฤทธิ์งานออกแบบ Final design

จากกระบวนการคิด แปลรูป และออกแบบผ่านแบบสเก็ต แบบ draft พัฒนาและแก้ไขแบบทั้งหมดสู่ผลงานที่จริง ที่มีความสมบูรณ์มากที่สุด ขอนำเสนอ ดังต่อไปนี้

5.1 แพลนผังอาคาร

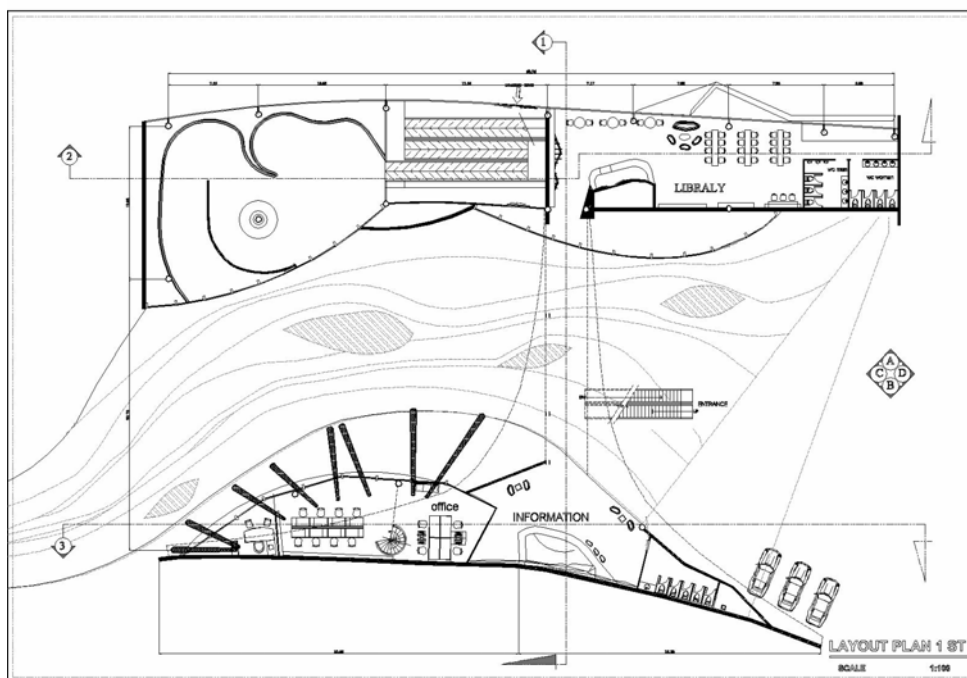

ภาพที่ 99 แบบ master plan

การวางผังโครงการนั้น ตั้งอยู่ในพื้นที่ของอาคารเดิม โดยปรับพื้นที่ใหม่จึงออกแบบออกมาจากริมโขง 12 เมตร ตามกฎหมายของการสร้างอาคารริมน้ำ (พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร 2543 : 14) ในการเข้าถึงโครงการเพื่อให้เกิดจุดนำสายตา การออกแบบอาคาร จึงใช้ตำแหน่งของโค้งถนนสร้างอาคารสูงต่ำไม่เท่ากัน เพื่อให้เกิดความน่าสนใจ ในส่วนอาคารที่สูงกว่านั้น ทำหน้าที่เป็นจุดปะทะจากตำแหน่งที่ไกลออกไปอีกด้วย

เมื่อเดินทางเข้าโครงการ และปะทะตำแหน่งของอาคารแล้ว การกำหนดจุดที่จอดรถ ถูกวางไว้ก่อนถึงอาคาร เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางมาจะเห็นมุมปะทะ และสามารถเลี้ยวเข้าโครงการได้ทันที ทำให้เกิดความสะดวกรวดเร็วแก่นักท่องเที่ยว

5.2 แปลนอาคาร

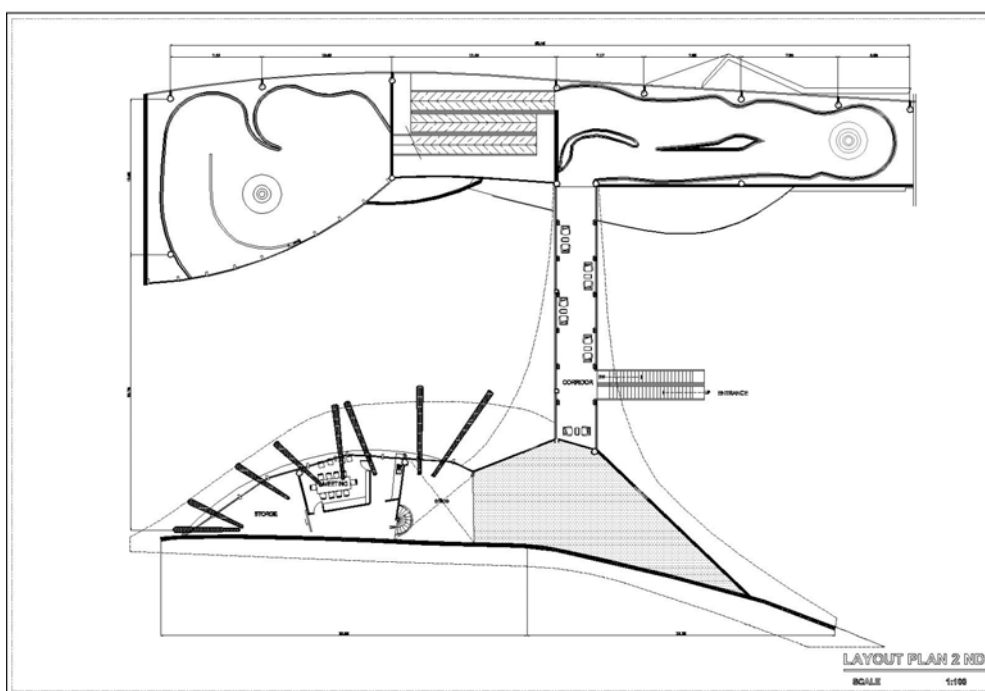

ภาพที่ 100 Plan ชั้นที่ 1

จากแบบ Draft ผู้ผลงานจริง ตัวอาคารนั้นยังคงแนวคิดของการบูชาแม่น้ำ ใน Keyword ของการเชื่อมโยง ส่งต่อ ส่งผ่านด้วยการออกแบบพื้นที่ว่างระหว่างสองอาคารให้เชื่อมโยงสู่แม่น้ำ ดึง แม่น้ำเข้ามาสู่ภายใน เสนอแนวคิดผ่านการเล่าเรื่องของ พื้นที่ว่างในช่องว่างของอาคาร เปรียบเสมือน ความเชื่อที่สัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับแม่น้ำ โดยที่มองไม่เห็นด้วยตาเปล่าแต่สามารถเข้ามาสัมผัสและรับรู้จากภายใน

การออกแบบ จึงนำเสนอพื้นที่ ที่มีลักษณะเป็นพื้นที่เปิด โดยมีอาคาร 2 หลัง ขนาบกัน การเปิดพื้นที่จะนำแม่น้ำเข้ามา เมื่อคนเข้ามาในโครงการก็จะได้มุมแม่น้ำที่เป็นพื้นที่เปิด อีกทั้งยังสามารถรับรู้ความรู้สึกของอาคารที่โอบกั้นไว้ที่เชื่อมโยงต่อกัน เหมือนการอยู่ร่วมกันของมนุษย์และแม่น้ำ ที่มีความเชื่อและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสายน้ำ โอบเชื่อมโยงต่อกันและรอบล้อมอยู่ใกล้ๆ ตัว

การใช้งานของโครงการ อาคารจะแบ่งการใช้งานเป็นสองส่วน ตาม Keyword ของการเชื่อมโยง ส่งต่อ ส่งผ่าน ในการตีความเรื่องแรง เกิดพลังงาน รับ - ส่ง ที่อธิบายร่วมกับเวลา ไปสู่การกำหนดพื้นที่ที่แบ่งได้สองส่วนนั้นคือ Speed space คือส่วนของอาคารแนะนำและบริการ ส่วนนี้จะต้องทำงาน รวดเร็ว เพื่อเพิ่มความสะดวกรวดเร็วให้แก่ ผู้ใช้บริการ และโซน office ที่เป็นส่วนที่ต้องทำงานอยู่ตลอดเวลา ซึ่งตรงกับการส่ง เสมือนส่งนักท่องเที่ยวสู่ประเทศต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว และ Slow space และอาคารในส่วนพักคอย เบเกอร์ จัดแสดงนิทรรศการที่ให้บริการแบบเร่งน้อยลง จังหวะเบาลง เพื่อให้แก่นักท่องเที่ยวเข้าไปใช้กิจกรรมต่างๆ ได้ดีขึ้น

ภาพที่ 101 Plan ชั้นที่ 2

การให้บริการในส่วนชั้นสองนั้น เน้นไปทางด้านอาคารจัดแสดง ที่เริ่มต้นการใช้งานด้วย การขึ้นบันไดเลื่อน เข้ามาสู่ทางเชื่อมต่อ และเข้านิทรรศการต้นน้ำของสามประเทศ และเข้าสู่ทางลาด ลงไปชั้นหนึ่งคือนิทรรศการปลายน้ำ ทั้งหมดนี้ถูกออกแบบด้วยหลักของ Keyword ของการเชื่อมโยง ส่งต่อ ส่งผ่าน ของความเชื่อ สายน้ำ การบูชาสายน้ำ กับ ผู้คน แปรรูปออกมาเป็นเส้นสาย ของการส่งผ่าน เป็นเส้นโค้งที่มีความเคลื่อนไหว อีกทั้งยังให้ความหมายกับบริบทพื้นที่ของแม่น้ำ โขงที่ขดเคี้ยวและมีรูปแบบขด สะบัด เกาะแก่งต่างๆ เพื่อให้ทำให้การแปรรูปไม่ห่างจากแนวคิดแรกมากนัก

ในอีกอาคารส่วนชั้นสองเป็นอาคารส่วนแนะนำ และ office คือส่วนเพิ่มของการใช้งานที่เพิ่มฟังก์ชันของห้องประชุม ห้องเตรียมอาหารและห้องเก็บของไว้ในบริเวณใกล้เคียง เพื่อให้สามารถแบ่งรูปแบบการใช้งานได้อย่างชัดเจน

5.3 รูปแบบอาคาร

ภาพที่ 102 รูปแบบอาคาร

ภาพที่ 102 รูปแบบอาคาร

จากแบบ Draft ของงานทั้งหมด ที่กล่าวไปข้างต้นนั้น ถูกพัฒนาต่อ โดยมองเห็นถึง จุดการเชื่อมโยงที่หายไปอยู่ ทั้งการออกแบบภายนอกและภายใน การออกแบบในครั้งนี้จึงออกแบบ ด้วยการเพิ่มตัวแปรระหว่างทางไปเสริมช่องว่างของตัวแปรต้น และตัวแปรตาม เพื่องานที่ออกมา สามารถแปรรูปออกมาได้ ถูกทางมากขึ้น

ตัวแปรระหว่างทาง เป็นตัวแปรที่ช่วยเสริมงานให้มีละเอียดและเสริมความหมาย ให้เข้าใจ เข้าถึงได้ง่ายมากขึ้น โดยอาจหยิบจับแนวคิดที่เลขอยู่ในเซตของ Keyword ที่ยังไม่ถูกนำ ออกมาใช้ หรือในบางครั้ง Keyword เมื่อแปรรูปออกมา อาจทำให้ดูเหมือนไกลจากตัวแปรต้น ออกไปมาก เมื่อทำการออกแบบ งานที่ได้อาจยังแสดงออกมาไม่ชัด จึงกำหนดตัวแปรระหว่าง ทางขึ้น

ในที่นี้ การกำหนดตัวแปรระหว่างทางจึงกลับไปดูสิ่งใกล้ตัวที่แสดงออกทาง วัฒนธรรมความเชื่อที่เกี่ยวกับการบูชาแม่น้ำหรือชีวิตความเป็นอยู่ที่เกี่ยวข้อง ที่แสดงให้เห็นถึง เอกลักษณ์ของ แม่น้ำ โขง ร่วมกัน

จากการย้อนกลับไปมอง จึงสังเกตเห็นได้ว่า ความเชื่อและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับ สายน้ำนั้นมาจากคนลุ่มแม่น้ำ โดยการใช้ชีวิตประจำวันร่วมกับน้ำ อาชีพ การดำรงชีพ ที่สำคัญไม่

ค้อยกว่าการเกษตรคือ ประมงน้ำจืด ด้วยคนลุ่มน้ำอยู่กับน้ำการบูชาแม่น้ำกับการประมงคือสิ่งคู่กัน จึงมองเห็นถึงการแปรรูปของวัสดุพื้นถิ่นเพื่อให้หาปลา ของคนลุ่มน้ำที่มีส่วนของความเชื่อเข้าไปเกี่ยวข้อง การออกแบบ จึง นำการแปรรูปของเครื่องมือหาปลาของคนลุ่มน้ำที่ใช้กันนั้นคือ ไซ ที่มีวัฒนธรรมร่วมกันอาจจะ ต่างกันบ้างในเทคนิคการสาน แต่ก็วัสดุที่เหมือนกันคือไม้ไผ่ มาใช้ เนื่องจากหาได้ง่าย การออกแบบจึงนำรูปแบบของไซมาตัดตอน โดยเอามาเฉพาะรูปทรง เส้นสาย มาใช้ ในส่วนของอาคารด้านหน้าที่มีความโค้ง ที่ทำหน้าที่เป็นทางเข้าชั้นหนึ่ง เพื่อให้เกิดพื้นที่ที่โอบล้อม เสมือนดั่งนักท่องเที่ยวเข้ามาในโครงการ

ตัวแปรระหว่างทางที่จะเข้ามาเสริมเพิ่มเติมในส่วนภายนอกอีกนั้นก็คือการซ้อนทับของหลังคา กลุ่มหลังคาของงานสถาปัตยกรรมทั้งหกประเทศ มีความเหมือนกันในด้านความเชื่อที่เชื่อมโยงถึงกัน รูปแบบหลังคาซ้อนจึงมีความน่าสนใจที่จะเลือกนำมาใช้ออกแบบโดยนำเอาการซ้อนทับ ที่มีความเคลื่อนไหวของไดนามิกมาใช้ร่วมกับรูปทรงของอาคาร ทำให้เกิดเส้นสายต่างๆ เพิ่มเส้นโค้งตามมุมของหลังคาที่จะยกขึ้น ให้ดูอ่อน ลดความแข็งของวัสดุ ทั้งนี้ยังแทนค่าของนาฬิกาที่มหาทางเซด และสลับไปตามอาคารอีกด้วย เพื่อสื่อถึงความเป็นตัวแทนของความเชื่อ

ตัวโครงสร้างของหลังคาแบ่งเป็นสองส่วน ส่วนแรก หลังคาแนวล่างนั้นทำจากหล่อคอนกรีตสำเร็จต่อเป็นชิ้น หลังคาด้านบนที่มีความโค้งมากจะใช้โครงเหล็กปิดด้วยแผ่นคอมโพสิตพิมพ์ลายไม้ปิดทั่วบริเวณ เพื่อให้ได้แนวคิดที่ตั้งไว้

ส่วนของผนังทั้งหมดยึดตามแบบ Draft ล่าสุด ที่เพิ่มฟังก์ชันการลดการสะท้อนของแสงตกกระทบอาคารด้วยการทำ Cladding แขนงปิดผิวอาคารโดยใช้แนวคิดการเชื่อมโยง ส่งตรง ส่งผ่าน ในลักษณะของการสานวัสดุ ให้ความหมายของการใช้วัสดุที่ชุมชนทั้งหกประเทศมีแม่น้ำโขงใช้ ในชีวิตประจำวันด้วย ทำให้ไม่สร้างความแตกแยก และด้วยการแทนค่าของตัวโครงทั้งหมด ทำให้เป็นหนึ่งเดียวกัน การสร้างจะใช้โครงเหล็กเส้นทำโครงแล้วใช้หวายทำสีย้อมสานแผ่นเป็นแผ่น ตัวโครงทำบารับแขวนกับผนังคอนกรีต

เฉลียง แก้วแบบ Draft ด้วยการใช้วัสดุพื้นหินขัดสีขาวร่วมกับไม้ เพื่อให้เกิดการผสมผสานร่วมกันของวัสดุ เสมือนความเชื่อและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสายน้ำ ที่เชื่อมโยงถึงกันผสมผสานกัน ไปทั้งหกประเทศลุ่มแม่น้ำโขง ในส่วนของการใช้งานบริเวณเฉลียงภายนอกทั้งหมด นอกเหนือจาก การให้นักท่องเที่ยวมาเดินเที่ยวชมริมแม่น้ำโขงแล้วนั้น จะถูกใช้งานส่วนนิทรรศการช่วงคราว ทั้งนี้รวมไปถึงการจัดเทศกาล even แห่งฤดูกาล ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวให้ผู้คน นักท่องเที่ยวมีความต้องการที่จะมาโครงการนี้นอกจากการเปิดเว็บไซต์

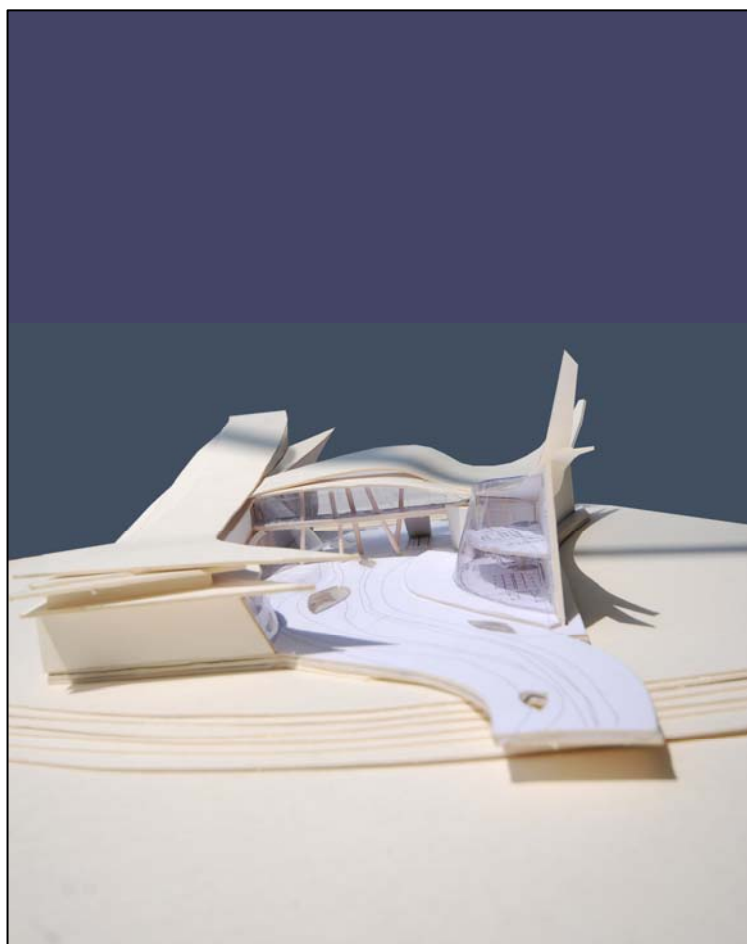
Even แห่งฤดูกาลนั้นจะจัดโดยแบ่งออกเป็น 3 ไตรมาส แบ่งตามเทศกาลที่เกี่ยวข้องกับการบูชาแม่น้ำ ที่เหมือนกันกับหกประเทศ ดังนี้

1) ช่วงฤดูร้อน ตรงกับเทศกาล สงกรานต์ หมายถึงปีใหม่ของคนลุ่มน้ำนี้ อีกทั้ง ตรงกับความเชื่อของการบูชาแม่น้ำในส่วนของการขอน้ำ การเสี่ยงทาย

2) ช่วงฤดูฝน ตรงกับเทศกาลแข่งเรือ ตรงกับความเชื่อของการบูชาแม่น้ำในส่วนของการขอความอุดมสมบูรณ์ เพื่อภูษานาคและมังกร

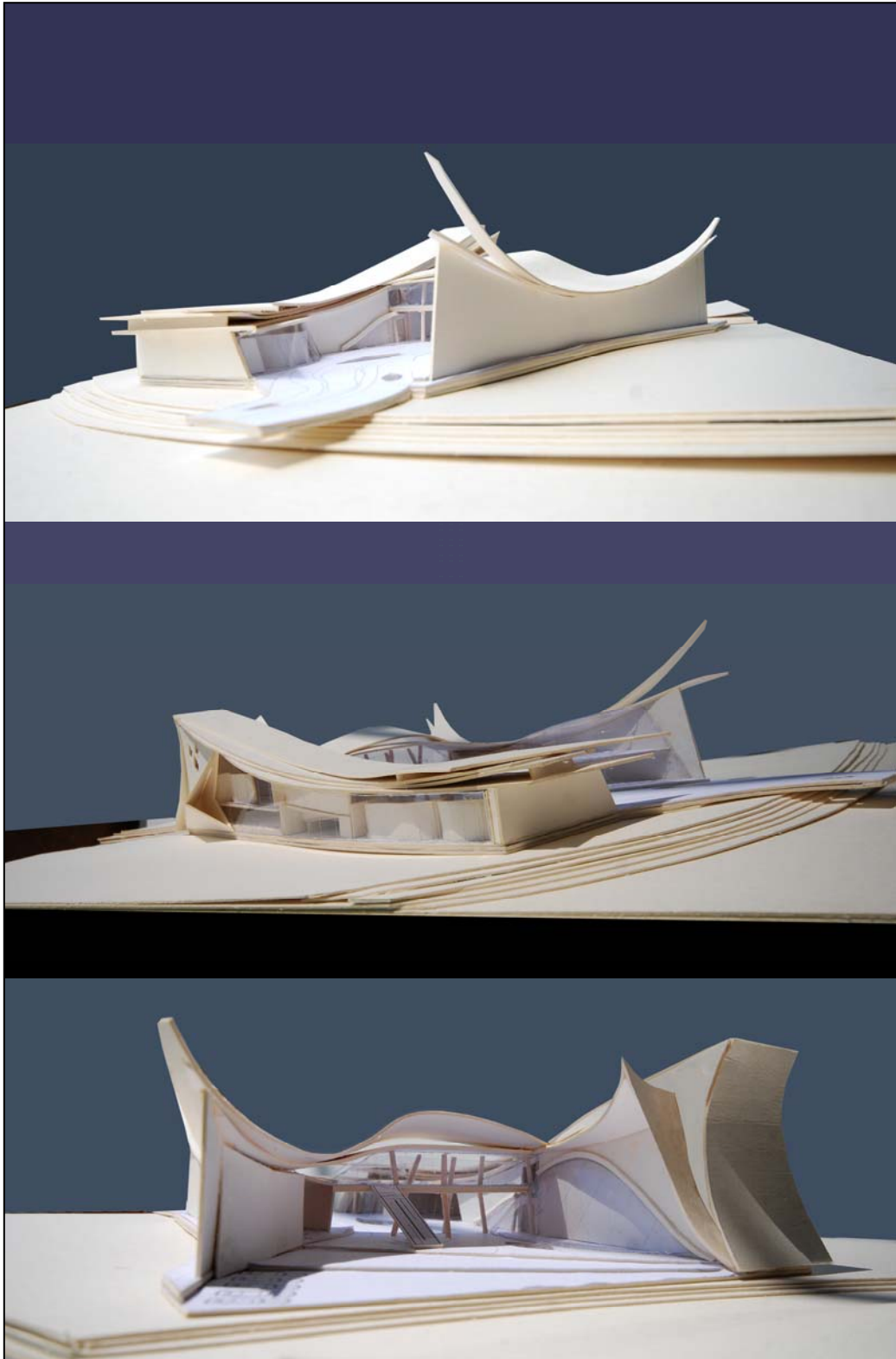
3) ช่วงต้นฤดูหนาว ตรงกับเทศกาลลอยกระทง ตรงกับความเชื่อของการบูชา แม่น้ำ การขอขมาสายน้ำ แสดงความกตัญญูต่อสายน้ำ

การจัดงานจึงจะจัด โดยการเชิญประเทศเหล่านั้นมาทำเทศกาลที่ดึงดูด นักท่องเที่ยวร่วมกัน การใช้พื้นที่จึงสามารถนำพื้นที่บริเวณนี้มาใช้งานประจำปีได้

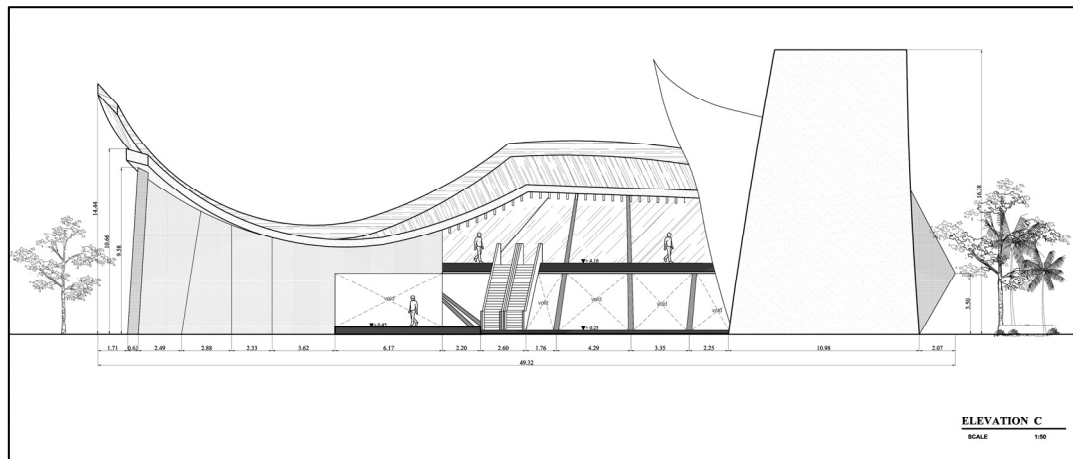

ภาพที่ 103 รูปแบบโมเดลอาคาร

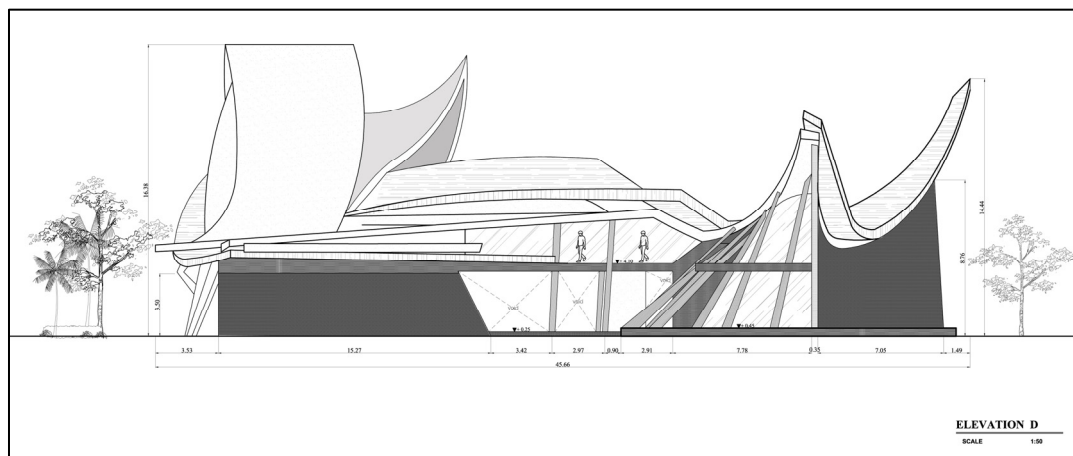
จะเห็นได้ว่าการเจาะช่องพื้นที่ลงไปเพื่อใช้งานในส่วนการจัดนิทรรศการด้าน นอก นำเสนอเกี่ยวกับความเชื่อมโยงของการบูชาแม่น้ำกับเรือในรูปแบบต่างๆ

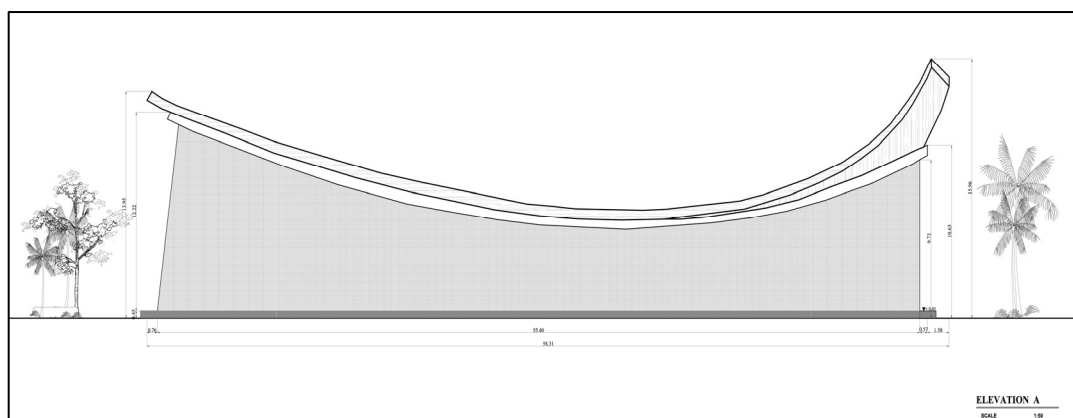
ภาพที่ 104 รูปแบบโมเดลอาคาร

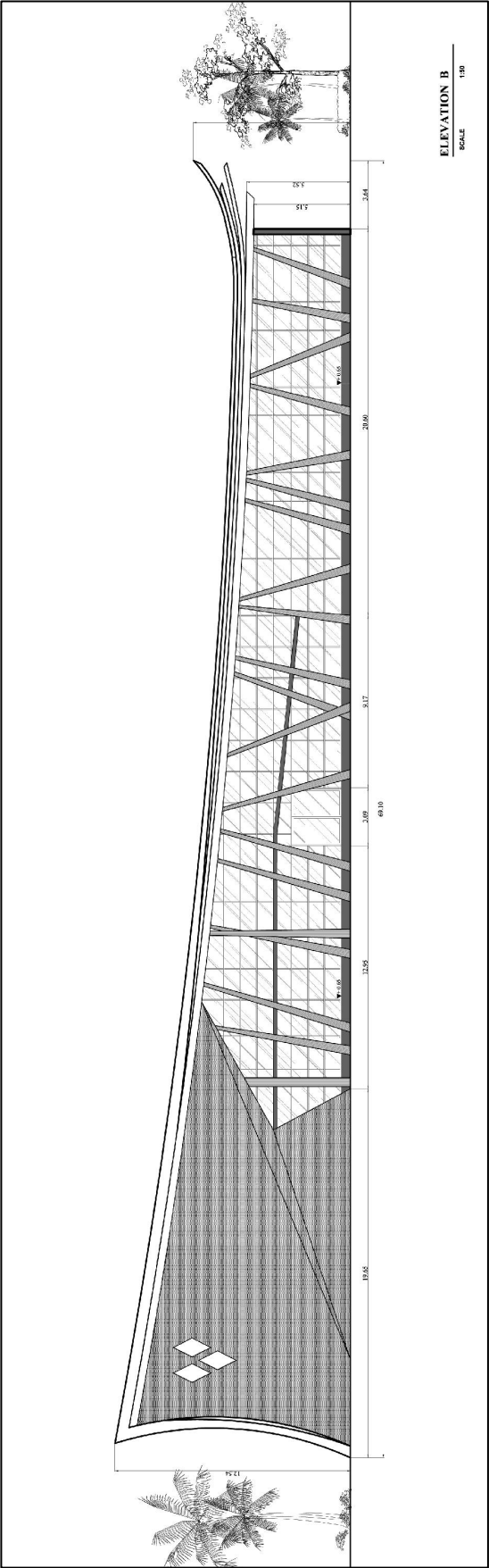
ภาพที่ 105 ภายนอกอาคาร ด้านหน้า

ภาพที่ 106 ภายนอกอาคาร ด้านหลัง

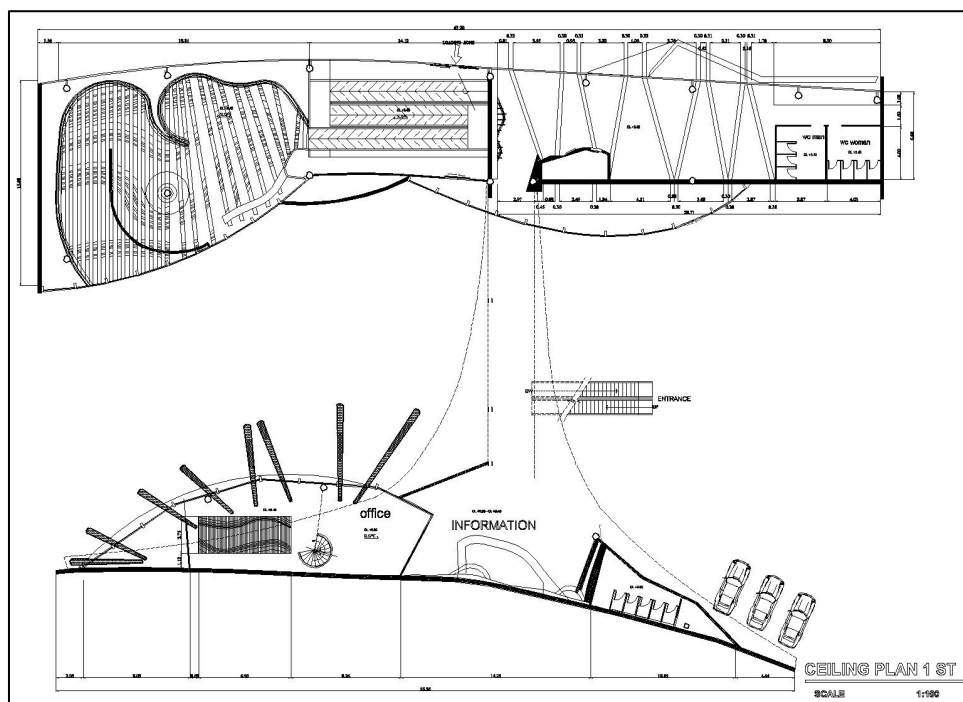

ภาพที่ 107 ภายนอกอาคาร ด้านข้าง

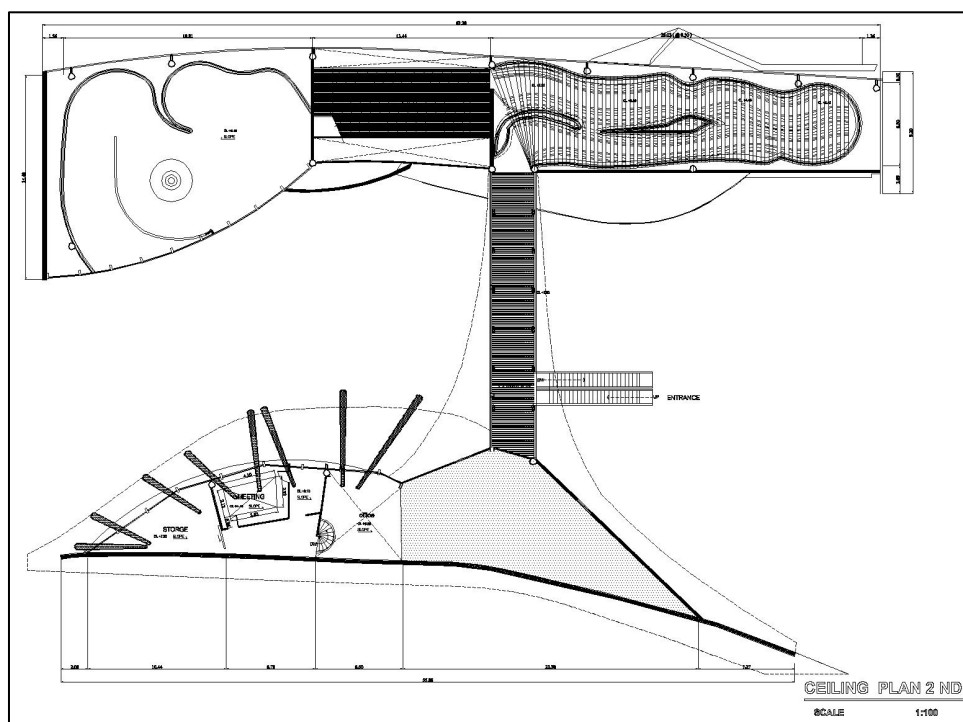

ภาพที่ 108 ภายนอกอาคาร ด้านข้าง

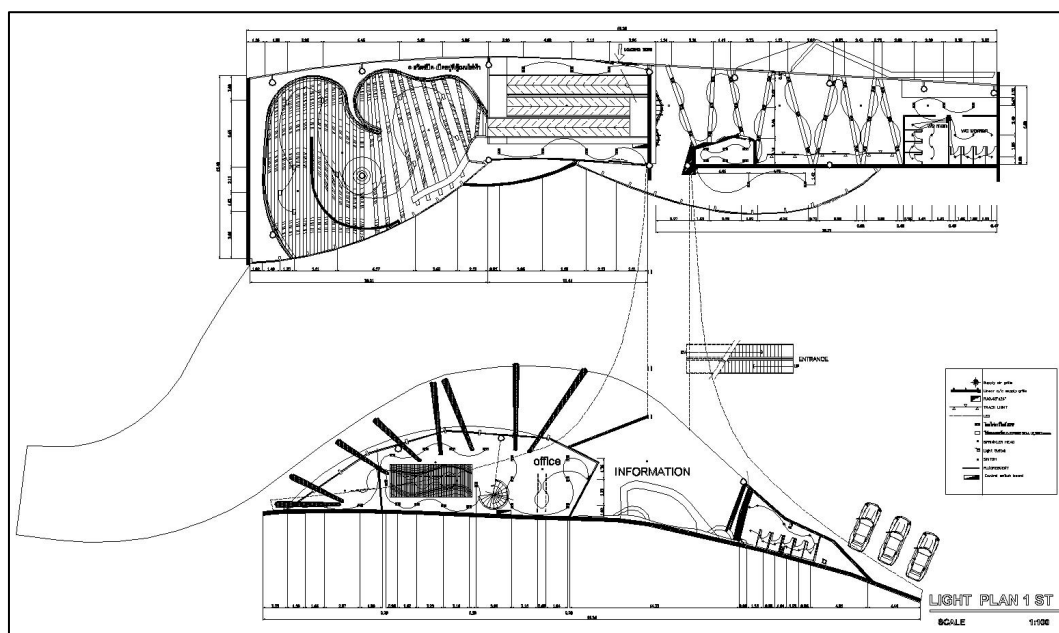
5.4 แพลนไฟฟ้า

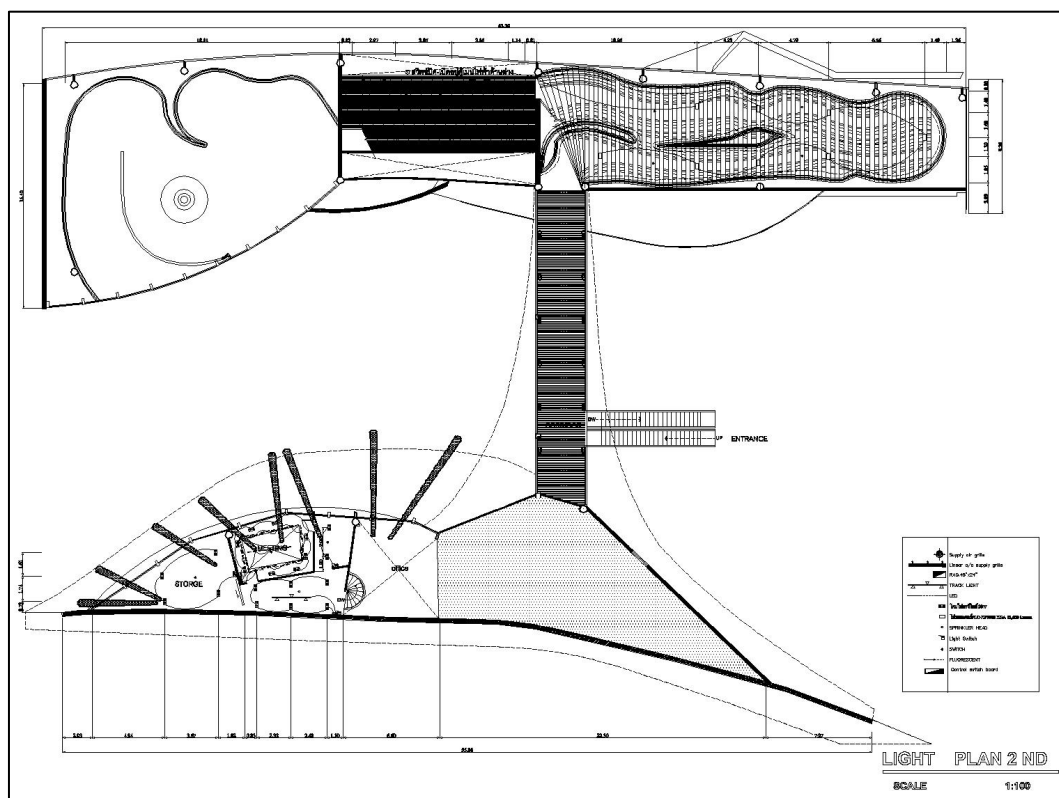
ภาพที่ 109 แพลนฝ้า ชั้น 1

ภาพที่ 110 แพลนฝ้า ชั้น 2

ภาพที่ 111 แปลนไฟชั้น 1

ภาพที่ 112 แปลนไฟชั้น 2

การออกแบบแปลนฝ้าและไฟในส่วนของอาคารชั้นที่หนึ่งและสอง จะแบ่งออกเป็นโซน ดังนี้

5.4.1 โซนต้อนรับ แนะนำและบริการต่างๆ

ในส่วนนี้การกำหนดความสูงของฝ้าจะมีความสูงที่ 5 เมตร เพื่อเปิดโล่งให้โปร่งและดึงเอาอากาศเข้ามาภายใน โดยฝ้าจะถูกออกแบบให้มีความโค้งเป็นแนว ซึ่งจะทำให้เกิด Space ที่เคลื่อนไหวด้วยเส้นสายที่ถูกถ่ายทอดจากพื้นและผนัง ไฟจะใช้รูปแบบของไฟฟลูออเรสเซนต์เล่นสลับระดับกับไม้ระแนงที่ติดตั้งเข้ากับฝ้า ในบางส่วนจะใช้ไฟเฉพาะจุดที่สามารถปรับระดับได้โดยใช้แสง Warm light เพื่อให้เกิดบรรยากาศที่อบอุ่นขึ้น

5.4.2 โซน Office

ส่วนนี้การออกแบบฝ้าเป็นสองส่วน ส่วนแรกนั้นเป็นส่วนเปิดฝ้าโล่งไปถึงชั้นลอย เพื่อให้ดูไม่ทึบตัน โปร่ง โล่ง เนื่องด้วยการใช้งานส่วนนี้คือที่นั่งของการตลาดและส่วนข้อมูล ที่จะทำให้การหาข้อมูลและกระบวนการคิดของตลาดนั้นเปิดมากขึ้น ส่วนที่สองเป็นส่วนด้านบนชั้นลอยออกแบบให้มีความเรียบแต่มีการเชื่อมโยงกันของเส้นที่ถูกถ่ายทอดมาจากชั้นหนึ่ง

ไฟของส่วนนี้จะใช้ไฟฟลูออเรสเซนต์ที่แขวนมาจากด้านบนเพื่อให้ได้แสงที่สบายตาเหมาะแก่การทำงาน ไฟในส่วนชั้นบนจะเพิ่มเติม ไฟดาวน์ไลท์แสง Warm light ที่เพิ่มบรรยากาศของห้องและมีมิติได้มากขึ้น

5.4.3 โซน เบเกอร์รี่ พักคอย ส่วนโซนหนังสือ

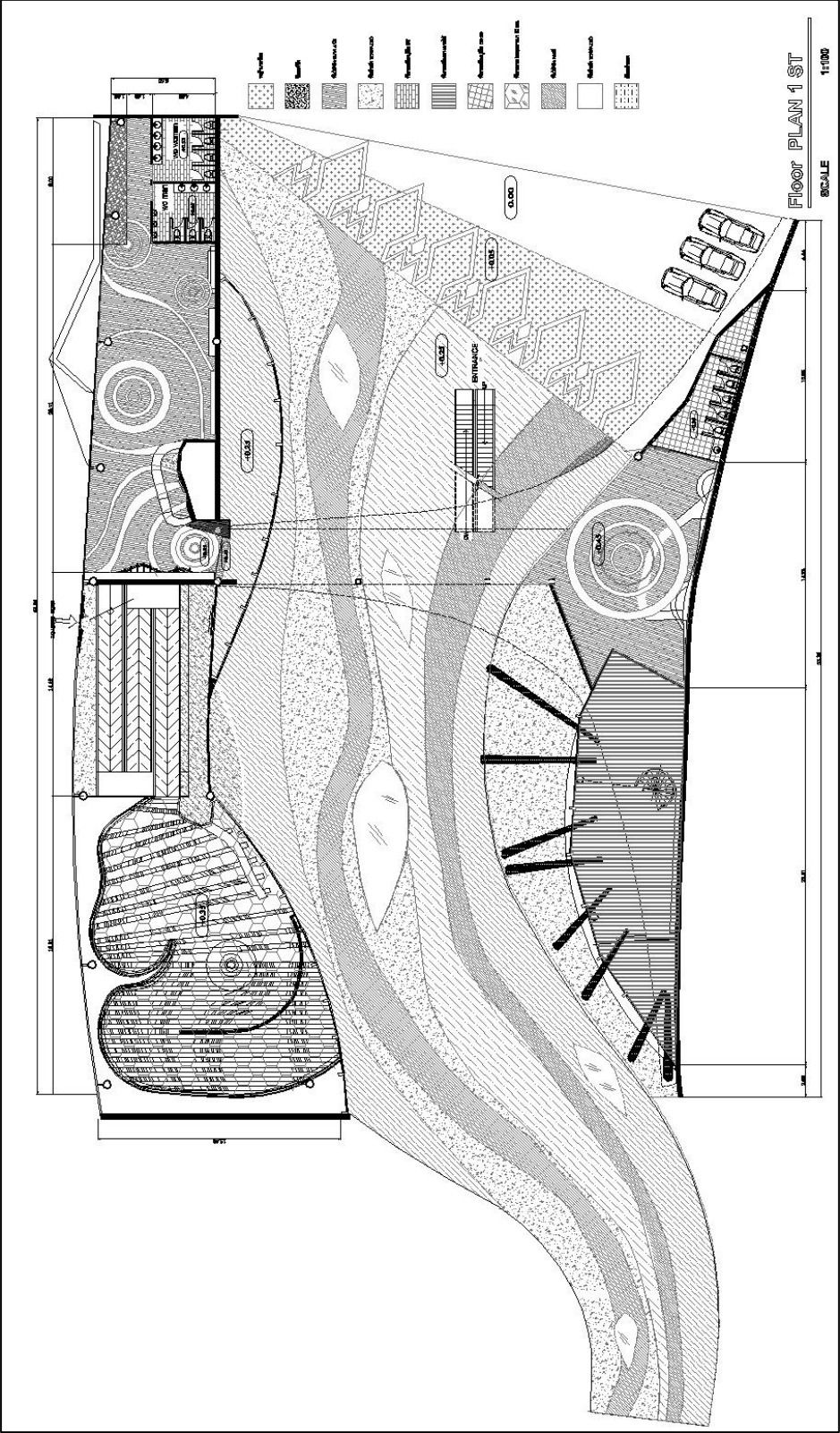
บริเวณนี้ ฝ้าจะออกแบบโดยล้อกับพื้น และผนังบางส่วนที่ใช้ไม้เก่าที่บอกเล่าเรื่องราวของคนลุ่มน้ำ โดยจะมีเส้นที่เชื่อมโยงกันระหว่างพื้นกับผนังมาจนถึงฝ้า แทนค่าถึง Keyword การเชื่อมโยงส่งต่อส่งผ่าน

ไฟบริเวณนี้นอกจากเหนือจากแสงธรรมชาติแล้วนั้น ยังต้องการแสงบรรยากาศที่ดูมีมิติและอบอุ่นจึงกำหนดวงโคมดาวน์ไลท์ปรับองศาหลอดคู่ ตามจุดและตำแหน่งต่างๆ เพื่อเน้นเฉพาะจุด

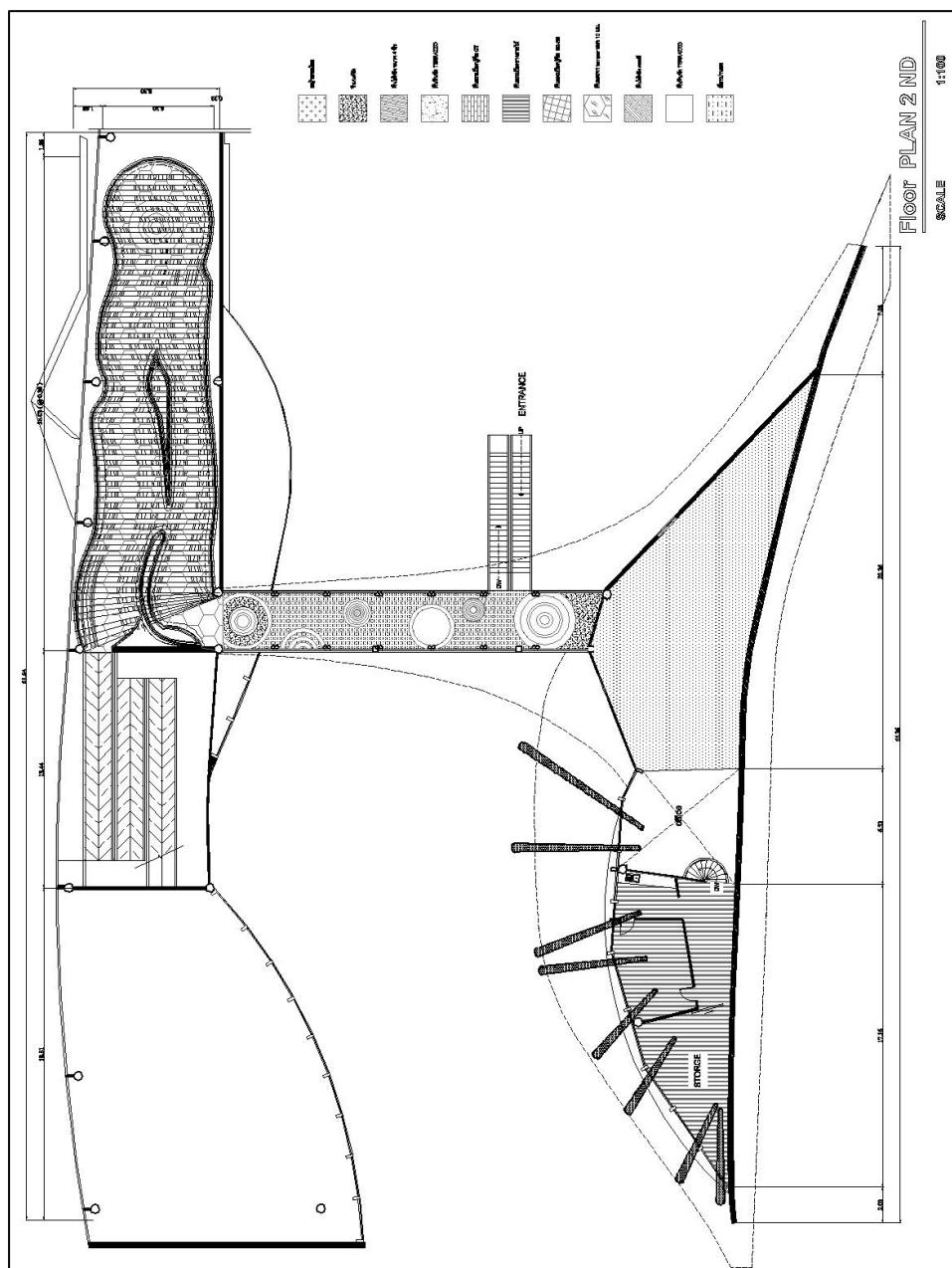
5.4.4 โซนจัดแสดง

ฝ้าจะใช้พื้นผิวของปูนดิบที่เป็นเนื้อแท้วัสดุโดยจะมีวัสดุที่มาเชื่อมโยง จะพูดถึงต่อไปใน งานออกแบบ

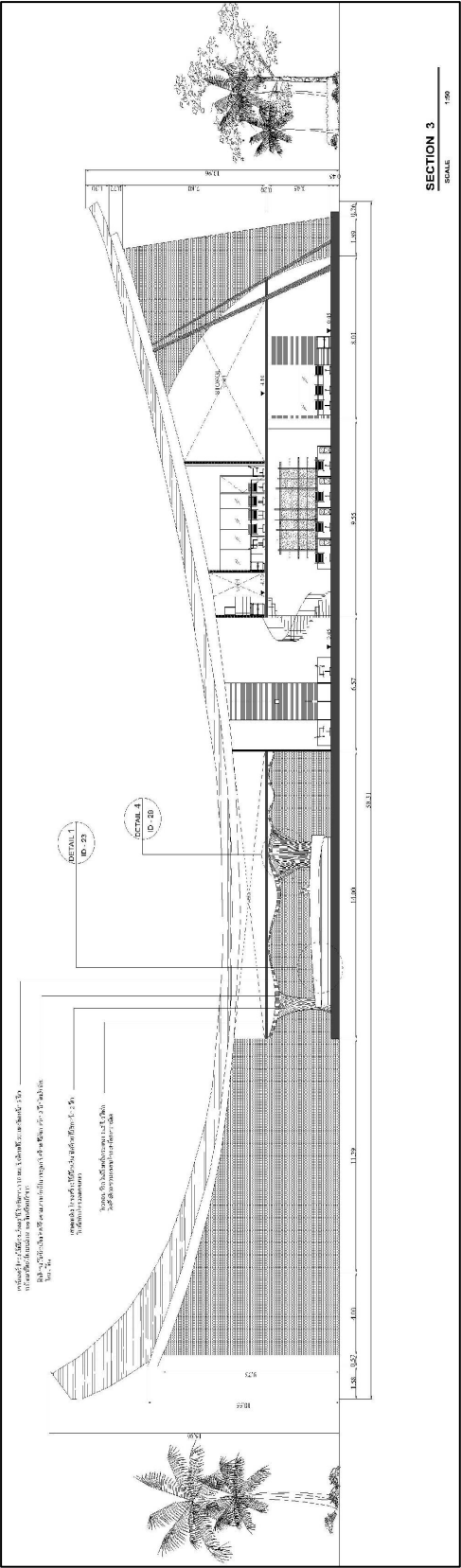
ไฟจะออกแบบให้แสงสลัว เน้นไฟเฉพาะจุด พื้นจะเน้นใช้ไฟซ่อน LED ที่มีลักษณะเป็นเส้นยาวขดไปได้ออบบริเวณ ให้แสงเหลือทิ้ง เพื่อเน้นทางเดิน และจะกำหนดไฟไปตามจุดของผนังที่สำคัญเท่านั้น

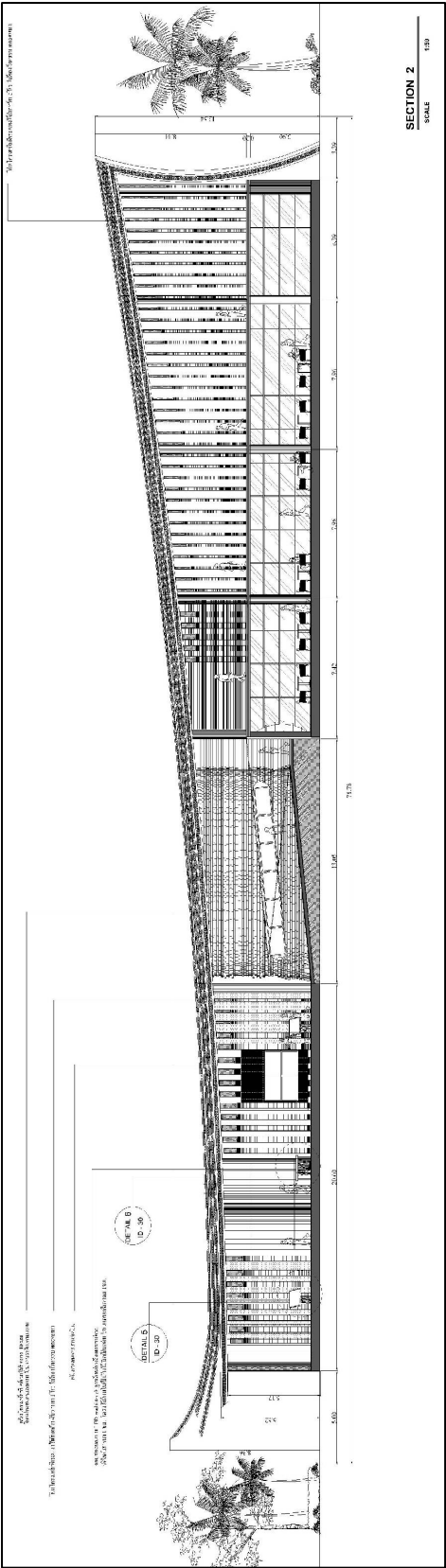
ภาพที่ 113 แปลนพื้นที่ 1

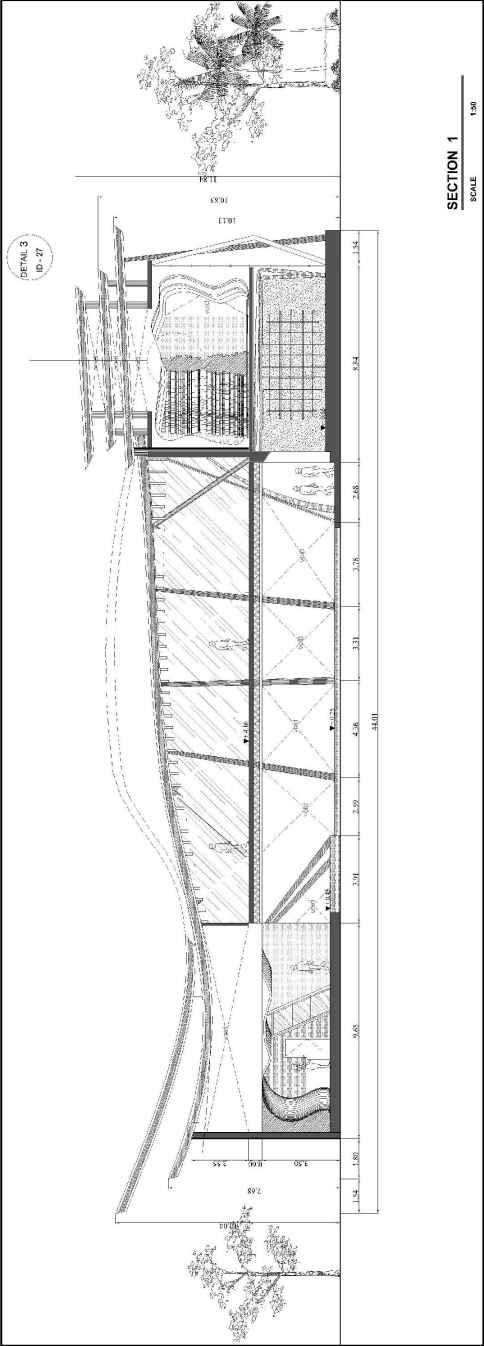
ภาพที่ 14 แปลงพื้นที่ 2

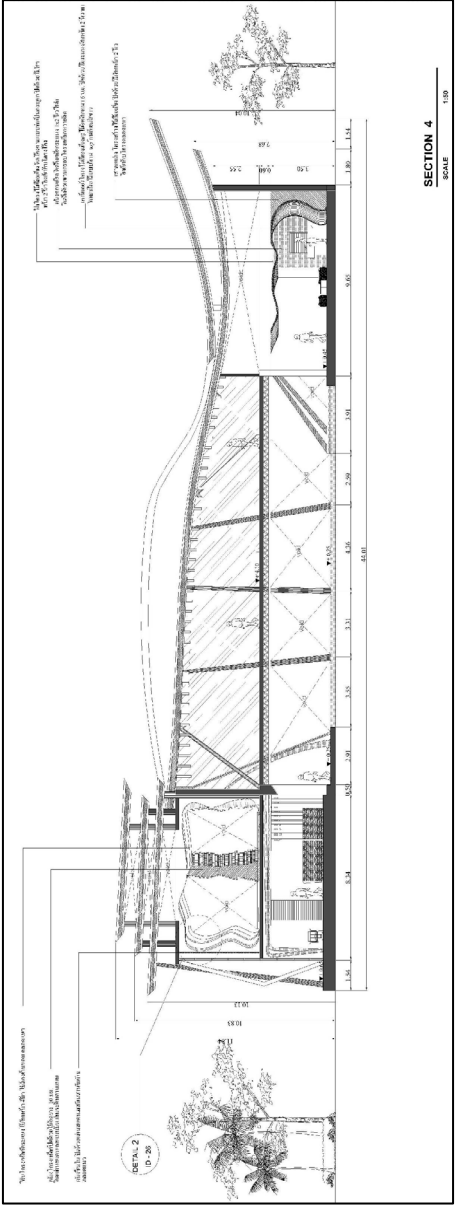
ภาพที่ 115 รูปด้านภายใน

ภาพที่ 116 รูปด้านภายใน

ภาพที่ 117 รูปด้านภายใน

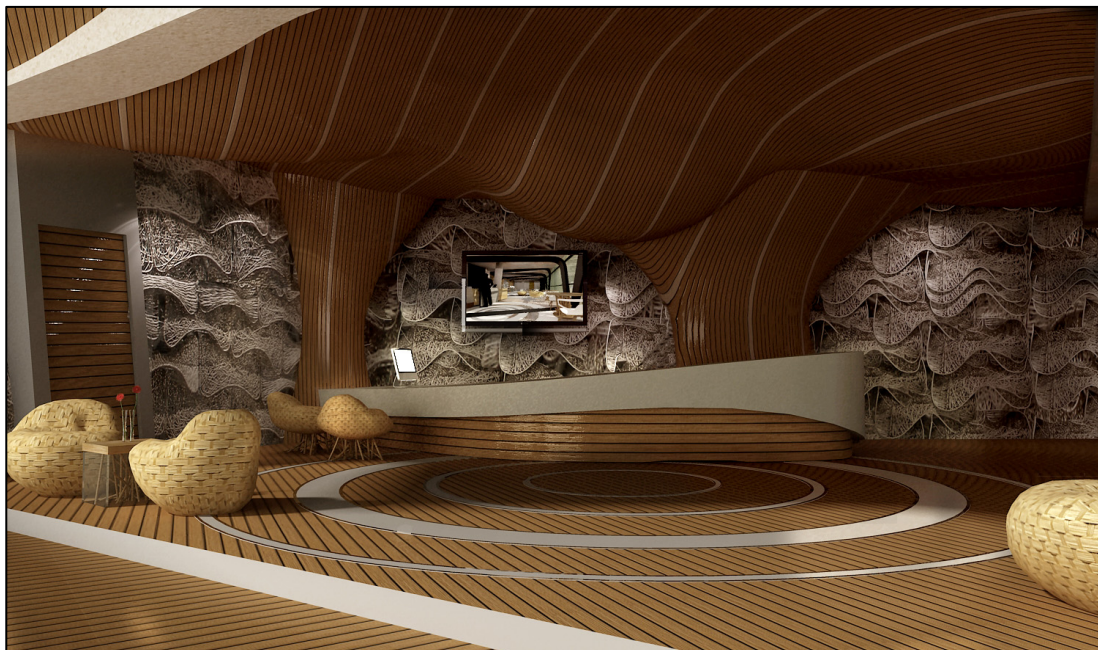

ภาพที่ 118 รูปด้านภายใน

5.5 การออกแบบภายใน

การออกแบบภายในส่วนนี้กล่าวถึงการพัฒนาแบบจากแบบ Draft ล่าสุด ซึ่งแนวคิดทั้งหมดถูกพูดถึงไปแล้วในแนวคิดการออกแบบ ส่วนนี้จึงเพิ่มเติมและปรับปรุงส่วนที่ขาดหายไป สมบูรณ์ โดยยังอิงแนวคิดของการออกแบบนั้นไว้ โดยแบ่งเป็นโซน ดังนี้

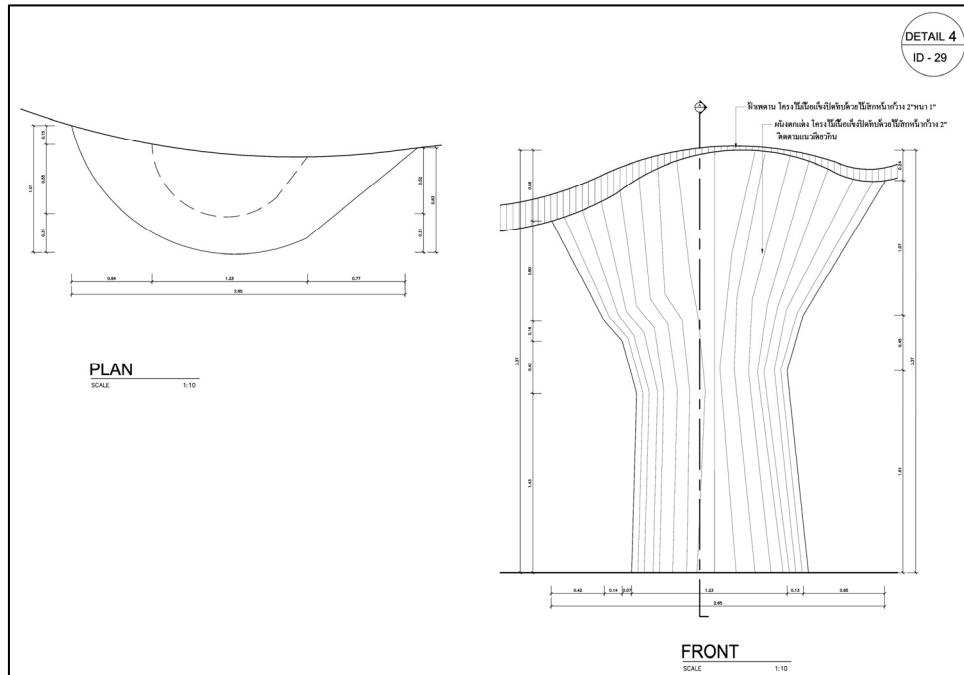
5.5.1 โซนแนะนำ และให้บริการต่างๆ

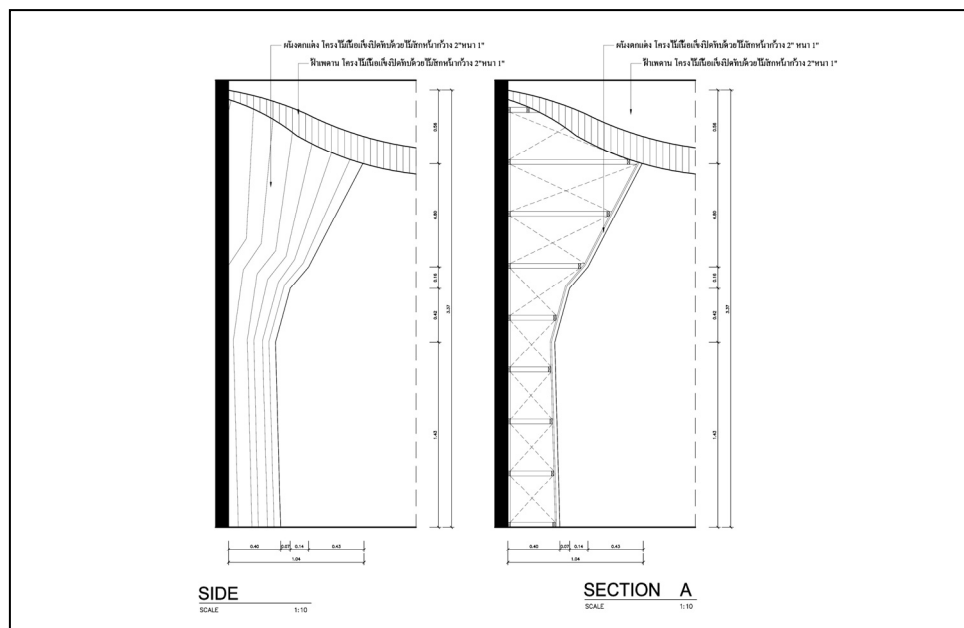
ภาพที่ 119 โซนแนะนำและให้บริการต่างๆ

โซนแนะนำและให้บริการต่างๆ รูปแบบการใช้งานโดยให้นักท่องเที่ยวเข้ามาขอคำแนะนำการท่องเที่ยว แนะนำสถานที่ การเข้าถึงในที่ต่างๆ รวมทั้งการบริการจองการเดินทางและที่พักในทุกรูปแบบ เพื่อให้นักท่องเที่ยวสะดวก สามารถเชื่อใจและสบายใจได้ การออกแบบส่วนนี้จึงออกแบบให้มีส่วนของเคาน์เตอร์ต้อนรับที่มีสองระดับ คือแบบใช้งานโดยการยืน สำหรับการติดต่อที่ใช้เวลาไม่นานกับแบบนั่งคุย เมื่อนักท่องเที่ยวติดต่อของคำแนะนำหรือบริการจองต่างๆ โดยการออกแบบเคาน์เตอร์นั้นจึงนำเสนอเส้นโค้งที่มีการสลับให้เกิดการเคลื่อนไหว รวมถึงการออกแบบพื้นผนัง และฝ้า ที่ใช้เชื่อมโยงถึงกันตาม Keyword การเชื่อมโยงของพื้นที่กับความเชื่อ ด้วยการใช่วัสดุไม้เก่าที่บอกเล่าเรื่องราวของการใช้งานเดิม ทำเป็นระแนงซี่เล็กๆ คัดไปตามความโค้งของตัวโครงกระดูกที่ให้ความรู้สึกเคลื่อนไหวคั่งสายน้ำ ในส่วนพื้นจะใช้หินขัดทำแบบเป็นรูปคด เป็นวงกลม ซ้อนกัน แปลรูปจากการเชื่อมโยงของการเคลื่อนที่ที่เป็นลักษณะของการเคลื่อนที่ส่งต่อไปเรื่อยๆ เพื่อสื่อความหมายถึงน้ำที่มีการนิ่งและกำลังจะเคลื่อนไหว เสมือนจุด

บริเวณนี้สามารถหยุดรถก่อน เพื่อที่จะเคลื่อนที่ไปต่อ ผนังของโชนนี้ยังใช้ตามแนวคิดของแบบ Draft ที่ใช้วัสดุ Cladding ที่เป็นกรอบเหล็กจะให้หายย้อมสี สาน แขนงทับซ้อนกัน เพื่อสื่อความถึงการเชื่อมโยงของความเชื่อที่ประสานกันและโอบล้อมกันภายใน

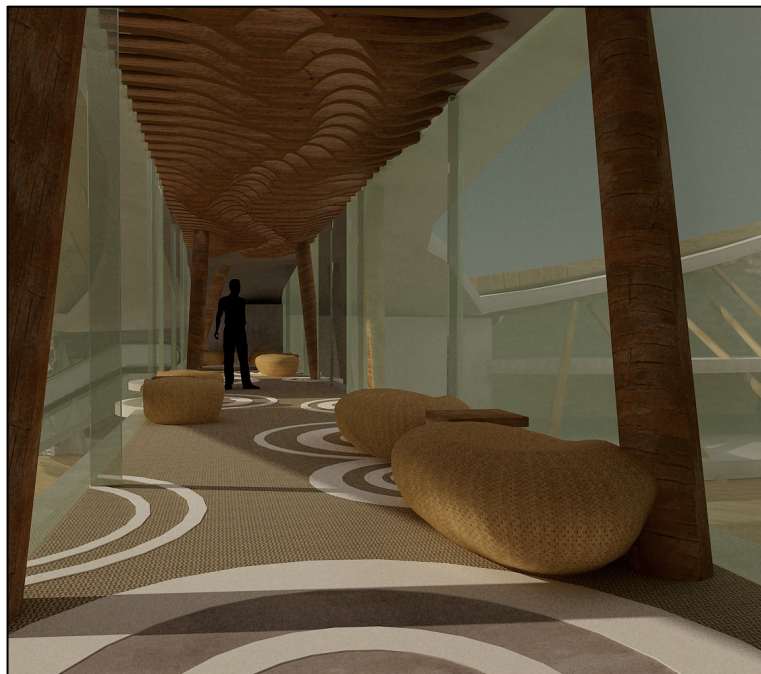

ภาพที่ 120 detail ส่วนหุ้มเสา

ภาพที่ 121 detail ส่วนหุ้มเสา

5.5.2 โชนทางเข้าส่วนจัดแสดง

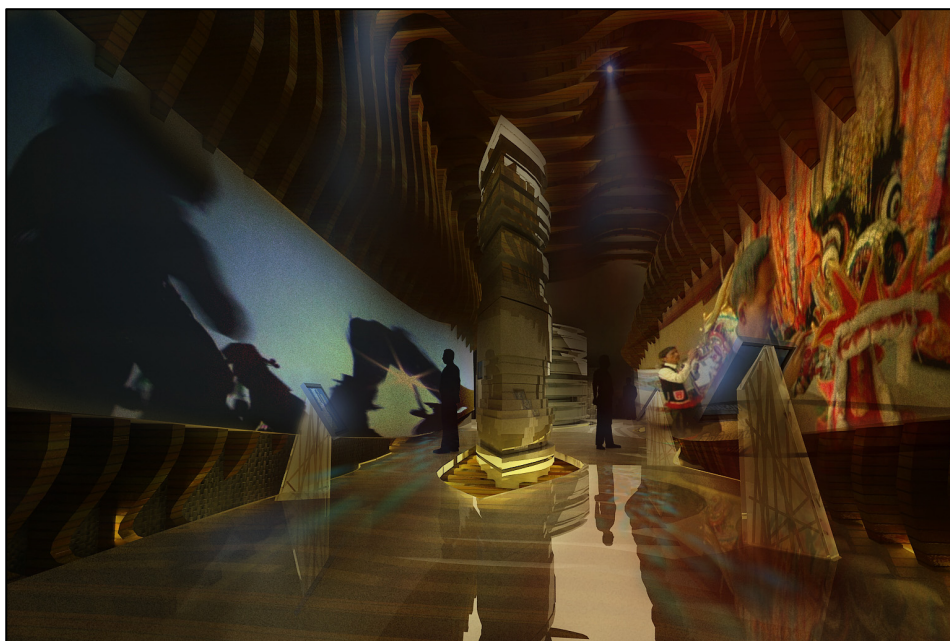

ภาพที่ 122 ทางเข้าส่วนจัดแสดง

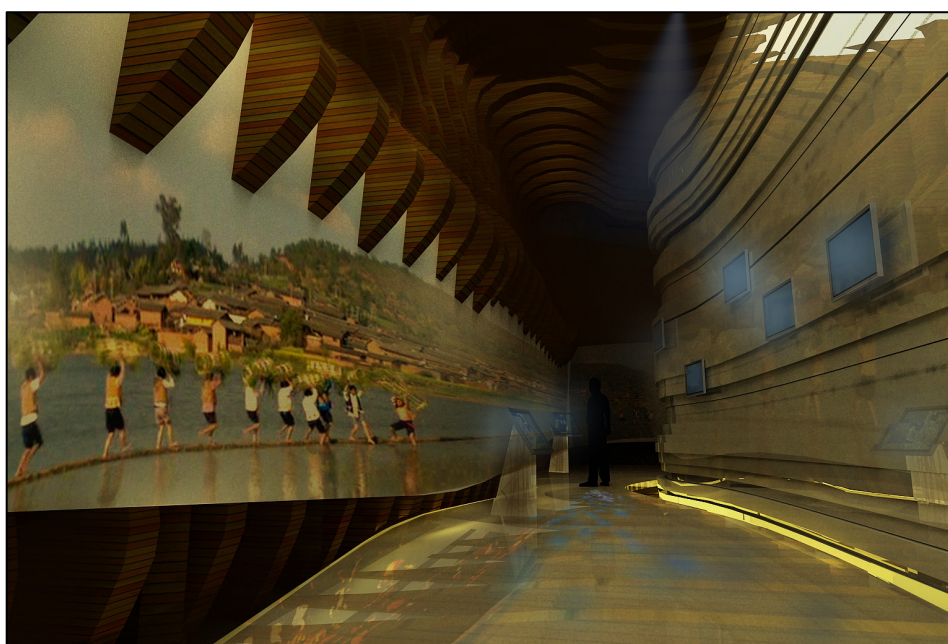
เมื่อนักท่องเที่ยวขึ้นบันไดเลื่อนจะเข้าชมส่วนจัดแสดง ทางเดินส่วนนี้จึงเสมือนเป็นจุดเตรียมความพร้อมสู่การเข้าชม เพื่อให้นักท่องเที่ยวปรับอารมณ์ความรู้สึกและเปิดการรับรู้ การออกแบบจึงคิดถึงการเดินเป็นหลัก พื้นที่ที่จะสัมผัสลงไปจึงถูกกำหนดด้วยเชือกป่านที่เป็นวัสดุสาน ที่เรียงร้อยจากเส้นเชือกเส้นเล็กๆ เป็นวัสดุที่แสดงถึงความเป็นพื้นถิ่น เป็นวัสดุที่หาได้ทั่วไปตามประเทศทั้งหก โดยการออกแบบนั้นตัวพื้นจะผสมผสานกับพื้นหินขัดสีขาวที่ทำเป็นลวดลายของกระแสน้ำ ที่พร้อมจะพัดพาไปสู่เรื่องราวที่วางไว้ ฝานั้นออกแบบโดยการตัดแผ่นไม้เป็นเส้นโค้งที่มีเป็นซุ้มๆ ทำเป็นแผงแขวนซ้อนกัน เกิดพื้นที่ว่างที่หายไปของส่วนโค้งที่โค้งเข้า ที่แสดงให้เห็นร่องที่ขดเลี้ยวไปตามทาง เสมือนความเชื่อของนาทิมืออยู่แต่ไม่สามารถมองเห็นแต่สัมผัสมันได้

5.5.2.1 โชนจัดแสดงต้นน้ำ

เมื่อเข้าถึงโชนจัดแสดง การจัดแสดงแบ่งออกเป็นสองช่วง ช่วงแรกคือนิทรรศการต้นน้ำ นำเสนอการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไม่ว่าจะเป็นสถานที่ท่องเที่ยว เทศกาล ประเพณี วัฒนธรรม ชีวิตความเป็นอยู่ ในประเทศ จีน ยูนนาน, พม่า, ลาว

ภาพที่ 123 ส่วนจัดแสดง ต้นน้ำ

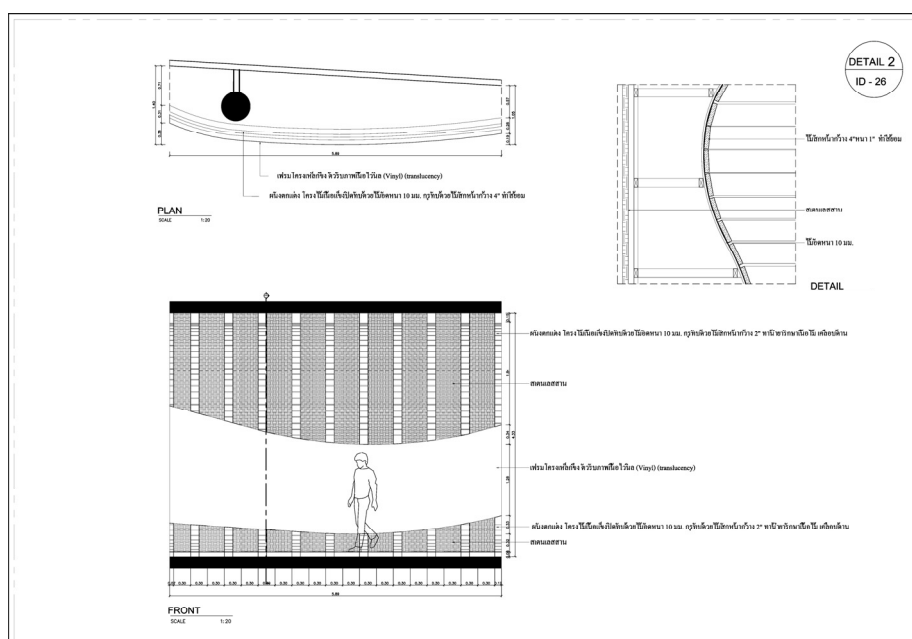

ภาพที่ 124 ส่วนจัดแสดง ต้นน้ำ

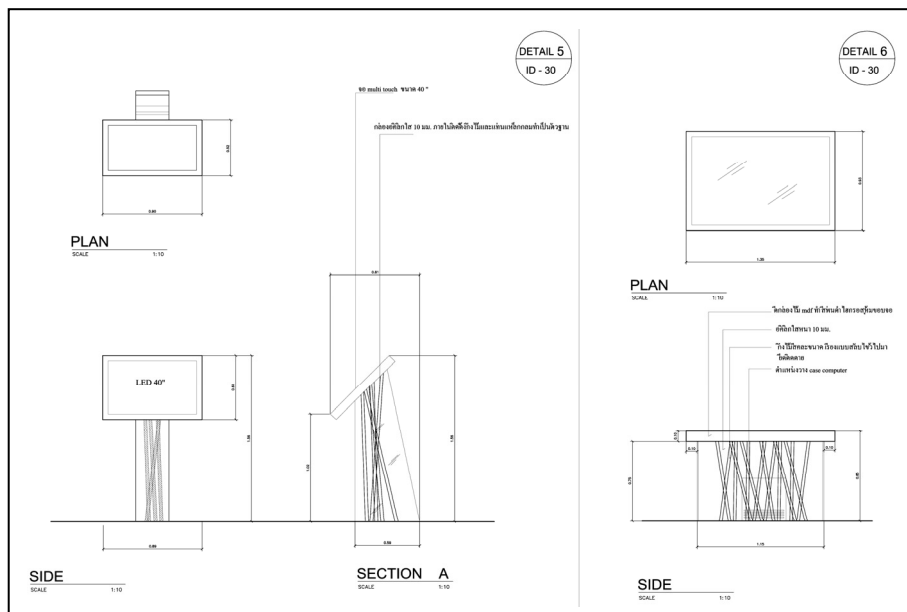
วิธีการจัดแสดงนั้นจะใช้การนำเสนอในรูปแบบสื่อมัลติมีเดียที่มีการใช้เครื่องโปรเจกเตอร์ที่มีกำลังแสง 12,500 ลักซ์ ฉายจากด้านหลัง ผ่านเฟรมที่ขึงเนื้อฟิล์มนำแสงฉายเรื่องราว ประกอบกับกล้องจับการเคลื่อนไหวขนาดเล็กที่ทำหน้าที่จับการเคลื่อนไหวของผู้เข้า

ชม เมื่อผู้ชมเข้าเดินมาในบริเวณผนังจัดแสดง โปรเจคเตอร์จะเริ่มทำงาน รวมถึงการใช้จอ LED TOUCH SCreen ขนาดต่างๆ เพิ่มลูกเล่นของ การนำเสนอ สำหรับจอ LED ขนาดเล็ก จะใช้การนำเสนอในรูปแบบเทคโนโลยี Ar code ที่จะใช้งานด้วยการทำสื่อที่เป็นกระดาษมาหนึ่งแผ่นพิมพ์เป็นรูป Ar code ที่กำหนดไว้ จากนั้นก็เซตระบบกับคอมพิวเตอร์ โดยมีจอทำหน้าที่แสดงผล จะมีกล้องขนาดติดบริเวณจอ เมื่อผู้เข้าชมอยากรู้เรื่องราวก็จะนำกระดาษที่ให้ไว้ออกมาส่องผ่านกล้อง ก็จะเกิดภาพสามมิติหลุดลอยออกมาเป็นเรื่องราวที่กำลัง (ภาพสามมิติที่แสดงจะอยู่บนจอภาพโดยถ่ายมาในรูปที่ผู้ชมกำลังถือกระดาษนั้นอยู่) การจัดแสดงทั้งหมดจะมีเสียงประกอบที่สอดคล้องกับบริเวณจัดแสดงนั้นๆ โดยจะมีเสียงที่เป็นเสียงบรรยายภาพเปิดคลอเบาๆ ด้านบนฝ้าจะมีกล้องจับการเคลื่อนไหวและเครื่องฉายโปรเจคเตอร์ลงพื้นที่บนบรรยากาศประกอบโซนนั้นๆ เมื่อผู้ชมเดินผ่าน เพื่อเป็นลูกเล่นที่ทำให้เกิดความน่าสนใจมากขึ้น

การออกแบบภายในใช้แนวคิด Keyword การเชื่อมโยง ส่งต่อส่งผ่าน ที่สื่อตามการใช้งานต่างๆ พื้น ผนัง ฝ้า ทำการเชื่อมโยงด้วยการทำโครงไม้ปิดผิวไม้เก่าที่ทำเป็นไม้ระแนงทำรูปทรงของแผงขนาดใหญ่ที่มีความหนา โค้งโอบห้องจัดแสดง ในรูปแบบของโค้งที่ไม่เท่ากัน วางในจังหวะความถี่ที่เท่ากัน เกิด Space ใหม่ที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงถึงกัน โดยมีกระจกเทมเปอร์ใสหนา 1.5 เซนติเมตร ลงบนโครงไม้ดังกล่าว แทนคำด้วยน้ำที่ทำหน้าที่เป็นตัวกลางของความเชื่อการบูชา แม่น้ำ ที่ส่งลงถึงความเชื่อที่เชื่อมโยงโอบล้อมพื้นที่ไว้ การออกแบบแสงสว่างในบริเวณนี้จะให้ แสง สลัว ใช้แสงไฟ LED เฉพาะจุด

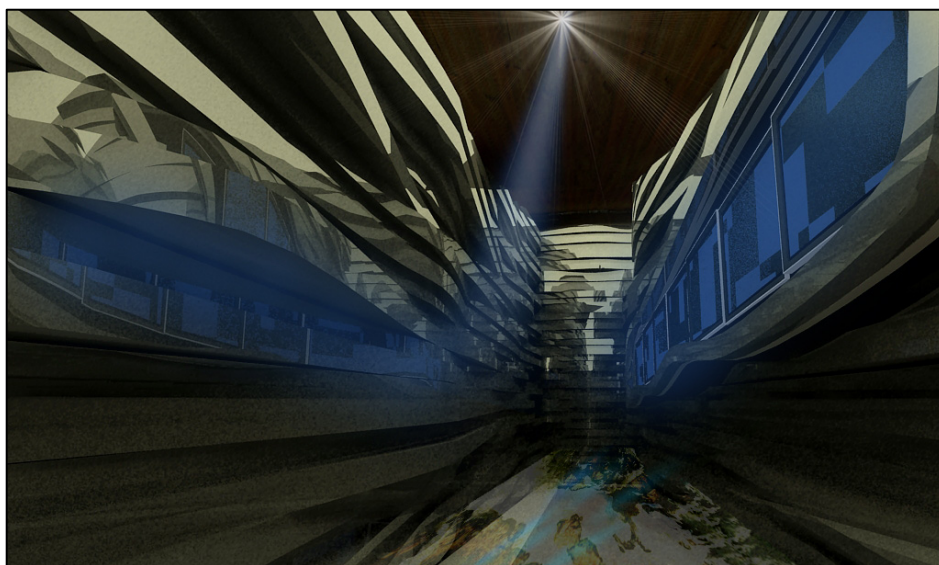

ภาพที่ 125 detail ผนังและการจัดแสดง

ภาพที่ 128 detail การจัดแสดง

การออกแบบ Space นั้น ออกแบบให้มีพื้นที่ขนาดแคบๆ เพื่อสื่อถึงพื้นที่ต้นน้ำที่มี กระแสน้ำ ที่มีความแรง จัดเซาผนังจัดแสดงให้เกิดรอยการไหลของสายน้ำ โดยผนังส่วนนี้ใช้ วัสดุสแตนเลสขัดมัน ที่มีความมันวาวสะท้อนแสง ซึ่งได้จากลักษณะของตัวแทนสายน้ำ คือนาค ส่วนของผนัง หลังแพทที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ใช้วัสดุของเหล็กสานขัดมัน เพื่อห่อหุ้มบริเวณผนังอาคารทั้งหมด

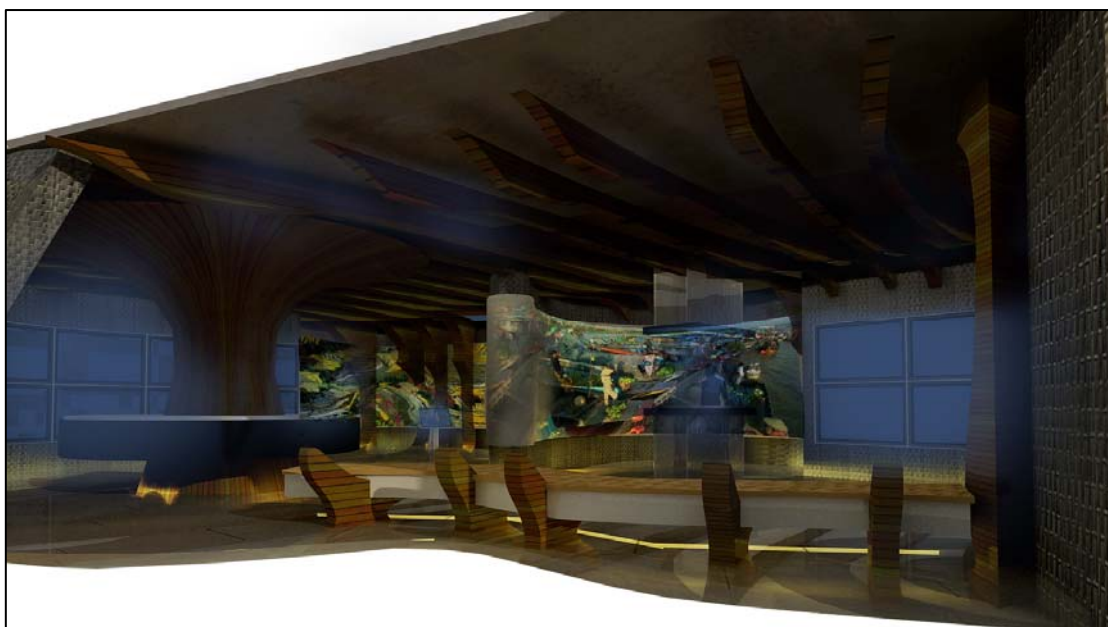

ภาพที่ 129 ส่วนจัดแสดง ต้นน้ำ บริเวณทางลาด

บริเวณทางลาดนี้ มีสามส่วน ถูกนำเสนอเรื่องราวของประเทศลาว การนำเสนอจะเป็นการใช้จอ LED TOUCHSCREEN ต่อกันแสดงเรื่องราวของประเทศ สถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ เทศกาล และวัฒนธรรม ไปเรื่อยๆ ตามทางลาดลงสู่นิทรรศการจัดแสดงปลายน้ำ ด้านล่าง บริเวณของทางลาดนี้ จะมีการใช้โปรเจคเตอร์ฉายแสงจากด้านบนเป็นภาพบรรยากาศของน้ำที่เคลื่อนตัวไปตามทางลาด

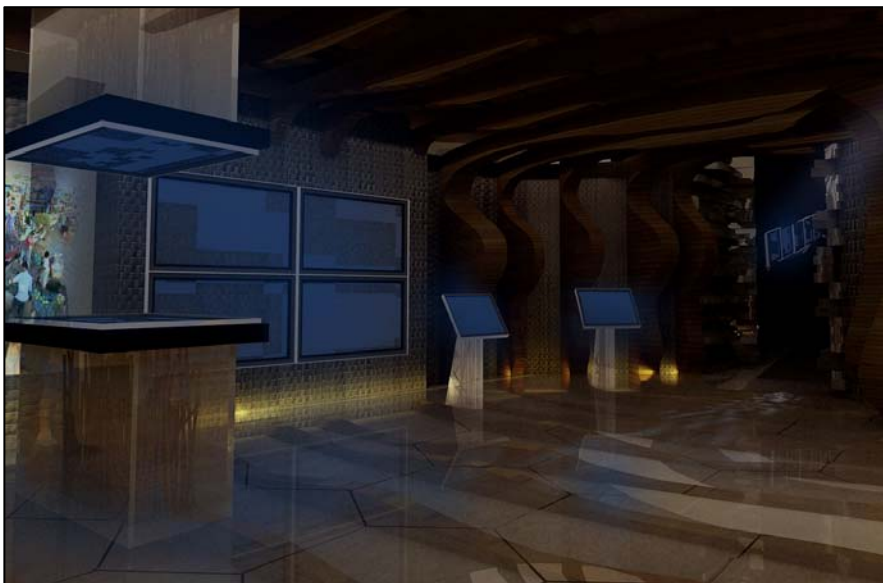
การออกแบบภายในส่วนนี้จะทำผนังให้เกิดรูปทรงจากการกักเซาะของน้ำร่วมกับวัสดุสแตนเลสขัดมันที่แทนค่าด้วย Sub keyword ลักษณะนาค ความเป็นเกล็ดมันวาว เข้ามาเสริมการออกแบบ

5.5.2.2 โชนจัดแสดงปลายน้ำ

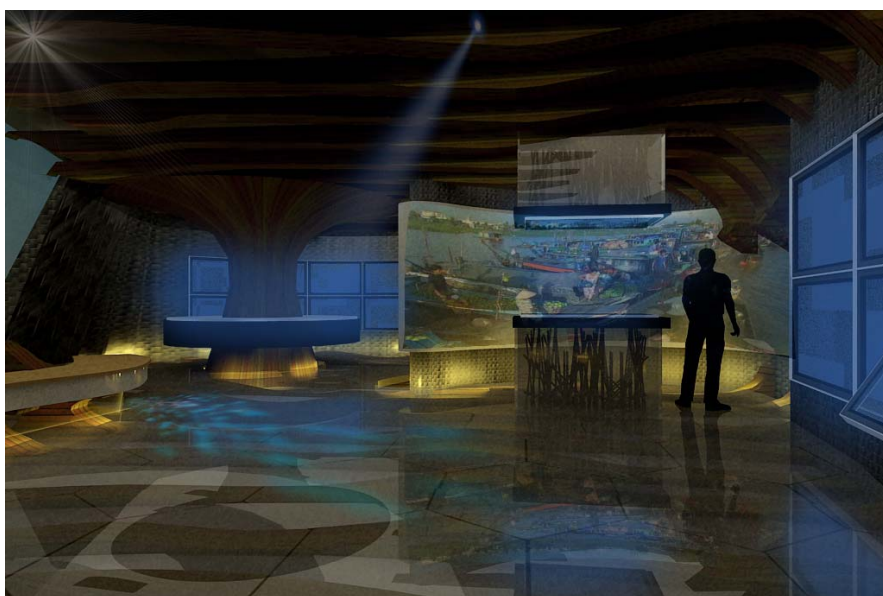
ภาพที่ 130 ส่วนจัดแสดงปลายน้ำ

เมื่อผู้ชมเดินถึงส่วนการจัดแสดงปลายน้ำนั้น ตามระยะทางแล้วคือ ครึ่งทาง การออกแบบจึง กำหนดที่นั่งพักเพื่อความผ่อนคลายช่วงเวลานั่ง เรื่องราวของการจัดแสดงปลายน้ำนั้นคือ 3 ประเทศที่เหลือ ได้แก่ ประเทศไทย กัมพูชา เวียดนาม เล่าเรื่องตามหัวข้อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ท่องเที่ยว เทศกาล ประเพณี วัฒนธรรม ชีวิตความเป็นอยู่

ภาพที่ 131 ส่วนจัดแสดงปลายน้ำ

เทคนิคการจัดแสดงนั้นยังคงเป็นรูปแบบการนำเสนอตามนิทรรศการต้นน้ำเดิม โดยจะมีการใช้โปรเจกเตอร์ฉายจากด้านหลังผนัง ฉายด้านล่างพื้น และจอนำเสนอ LED TOUCHSCREEN ที่ต่อกันเป็นจอภาพขนาดใหญ่ กล้องจับการเคลื่อนไหว แต่ที่เพิ่มขึ้นมาคือโต๊ะ MUTI TOUCHSCREEN ที่นำเสนอภาพที่สามารถจับและเล่นกับมันได้พร้อมๆ กัน พร้อมกันตัวกล้องฉายภาพ 4 มิติ ที่ล้อยออกมาสามารถเดินดูได้รอบๆ เพิ่มเป็นตัวเพิ่มความน่าสนใจ

ภาพที่ 132 ส่วนจัดแสดงปลายน้ำ

การออกแบบภายในใช้แนวคิด Keyword การเชื่อมโยง ส่งต่อ ส่งผ่าน ที่สื่อตามการใช้งานต่างๆ พื้น ผนัง ฝ้า ที่นั่ง ทำการเชื่อมโยงด้วยการทำโครงไม้ปิดผิวไม้เก่าที่ทำเป็นไม้ระแนงทำรูปทรงของแผงขนาดใหญ่ที่มีความหนา โค้งโอบห้องจัดแสดง ในรูปแบบของโค้งที่ไม่เท่ากัน วางในจังหวะความถี่ที่เท่ากัน เกิด space ใหม่ที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงถึงกัน เหมือนกันกับโซนต้นน้ำ โดยมี กระบอกเทมเปอร์ไสหนา 1.5 เซนติเมตร ตัดเป็นแผ่นหกเหลี่ยม แสดงความเป็นน้ำ ติดตั้งลงบนโครง ไม้ดังกล่าว แทนค่าด้วยน้ำที่ ทำหน้าที่เป็นตัวกลางของความเชื่อการบูชา แม่น้ำ ที่ส่งลงถึงความเชื่อ ที่เชื่อมโยงโอบล้อมพื้นที่ไว้ การออกแบบแสงสว่างในบริเวณนี้จะให้แสงสลัว ใช้แสงไฟ LED เฉพาะจุด

5.5.3 โซนพักคอย เบเกอร์รี่ และโซนหนังสือ

ภาพที่ 133 ส่วนพักคอย เบเกอร์รี่ และ โซนหนังสือ

โซนพักคอยที่อยู่ในเบเกอร์รี่และห้องหนังสือซึ่งอยู่ด้านล่างของโครงการ การออกแบบจะเอาฟังก์ชันการใช้งานของพื้นที่ทั้งสามเชื่อมต่อกันในโซนเดียว โดยห้องสมุดนั้นจะเป็นการใช้งานด้วยกลุ่มเป้าหมายคือนักท่องเที่ยว หนังสือที่มีอยู่จะเป็นหนังสือที่เป็นไกด์บุ๊ก แนะนำการท่องเที่ยว แผนที่ต่างๆ ของหกประเทศ มีคอมพิวเตอร์บริการสามารถใช้งานอินเทอร์เน็ตได้ มีที่นั่ง มีส่วนขาย เคาน์เตอร์ เบเกอร์รี่ และมุมที่ขายของที่ระลึก ให้บริการนักท่องเที่ยวเพื่อนำร่อง นั่งพักก่อนเดินทางได้

การออกแบบจะมาใช้เล่าเรื่องการเชื่อมโยงถึงกัน ผนัง ฝ้า พื้น ใช้เส้นสายความต่อเนื่องเชื่อมโยงกัน โดยผนังด้านหลังใช้ Cladding ที่เป็นกรอบเหล็กจะให้หายย้อมสี สาน แขน ทับซ้อนกัน เพื่อสื่อความถึงการเชื่อมโยงของความเชื่อที่ประสานกันและโอบล้อมกันภายใน การใช้วัสดุไม้เก่าที่บอกเล่าเรื่องของคนลุ่มแม่น้ำโขง

5.5.4 วัสดุและโทนสี

การเลือกใช้วัสดุและสีต้นนั้น จะอิงตาม keyword ของการเชื่อมโยง ส่งต่อส่งผ่าน ที่มีความเป็นสัจจะวัสดุธรรมชาติ เช่น ปูนดิบ ไม้ชนิดต่างๆ ที่ให้สีต่างกัน ในโทนเทาและเหลืองอุ่นซึ่งเป็นสีกลางตาม keyword แล้วเพิ่มรายละเอียดด้วยแนวคิดของการเชื่อมโยงในลักษณะของการสานวัสดุ อีกทั้งยังคง แนวคิด sub keyword ของลักษณะนาที่มีความมันวาว เข้าไปในวัสดุเพื่อให้บรรยากาศโดยรวมเชื่อมโยงต่อกัน ดังวัสดุที่เลือกมาต่อไปนี้

ภาพที่ 134 วัสดุและโทนสี

5.5.5 สัญลักษณ์โครงการ (LOGO)

การออกแบบโลโก้นั้น ถูกเพิ่มขึ้นมาจากการออกแบบภาพรวมทั้งหมด เพื่อให้เกิดเอกลักษณ์ขององค์กร (corporate identity) ดูไปในทางเดียวกัน เพื่อสื่อเรื่องราวเดียวกัน การ

ออกแบบนั้นกลับไปคิดถึง keyword ของการเชื่อมโยง ส่งต่อ ส่งผ่าน เรื่องราวที่เกี่ยวกับสายน้ำ จึงเกิดการนำเส้นโค้งที่ดูมีการเคลื่อนไหว หลายชั้นเข้ามาผสมผสานเชื่อมโยงร่วมกันแสดงถึงความเชื่อ และกิจกรรมของคนในลุ่มแม่น้ำทั้งหกประเทศ ที่ผสมผสานเป็นหนึ่งเดียวกันโดยสีที่ใช้แสดงถึงค่าของสีที่ต่างกันทั้งโทนร้อนและเย็นที่สามารถดึงดูดเข้ากันได้ และรูปร่างโดยรวมที่เกิดจากเส้นโค้งหลายชั้นของโลโก้นั้น ถูกนำมาเรียบเรียงให้มีการสะบัด เสมือนการเลื้อยของนาค หรือ สายน้ำจากที่สูงไปสู่ต่ำ จากต้นน้ำไปปลายน้ำ ที่เชื่อมโยง ผสมผสาน ความเชื่อไว้ด้วยกัน

ภาพที่ 135 สัญลักษณ์โครงการ

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. สรุปเอกลักษณ์แม่น้ำโขง

แม่น้ำโขง เป็นแม่น้ำที่ทรงอิทธิพลมากที่สุดในสุวรรณภูมิ มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาหิมาลัย ผ่าน 6 ประเทศ คือ จีน พม่า ลาว ไทย เวียดนาม กัมพูชา และไหลออกสู่ทะเลจีนใต้ที่เวียดนาม มีความยาวทั้งสิ้น 4,909 กิโลเมตร ยาวเป็นอันดับ 10 ของโลก มีพื้นที่ชุ่มน้ำ 795,000 ตารางกิโลเมตร สำหรับผู้คนที่อาศัยอยู่ตามริมฝั่งแม่น้ำของแม่น้ำสายนี้เปรียบเหมือนเส้นเลือดหลักที่หล่อเลี้ยงชีวิต ของพวกเขา ประชาชนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากกว่า 60 ล้านคน มีชีวิตผูกพันอยู่กับแม่น้ำสายนี้ซึ่งเป็นทั้งแหล่งอาหาร เป็นแหล่งน้ำที่ใช้ทำการเกษตร การเดินทาง การขนส่ง ตลอดจนใช้ดื่มกิน และสันทนาการ เป็นสายใยชีวิตของผู้คนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก่อเกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรมด้วยความแตกต่างกันของชาติพันธุ์ที่มีความน่าสนใจ

และด้วยความหลากหลายของวัฒนธรรมที่แตกต่าง กลับมีความโดดเด่นของเอกลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับแม่น้ำโขงโดยตรง สิ่งหนึ่งที่แสดงให้เห็นนั้น คือความเชื่อและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสายน้ำ ในแต่ละประเทศ หลากหลายชนเผ่า กลับยึดถือความเชื่อนั้นร่วมกัน มีตัวแทนของสายน้ำ ที่คล้ายกัน อาจเพราะ พื้นที่ที่ต่อเนื่องกัน มีการติดต่อค้าขาย การอพยพของผู้คน หรือจากการที่ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันกับแม่น้ำโขง การพึ่งพาธรรมชาติ แม่น้ำ เพื่อทำเกษตรกรรม ทำประมง และ ดำรงชีวิตส่งผลกระทบต่อความเชื่อโดยตรง ด้วยเหตุที่มนุษย์ต้องการที่พึ่งทางจิตใจ ทำให้เกิดตัวแทนของสิ่งที่เหนือธรรมชาติ เพื่อที่จะตอบสนองต่อสิ่งที่ขอ จึงเกิดพิธีกรรม ประเพณี และวัฒนธรรมขึ้นและสืบต่อมา

ในการศึกษาความเชื่อและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสายน้ำ ผ่าน ประเพณี เทศกาล หรือ วัฒนธรรม นั้น จะเห็นได้ว่า ตัวแทนที่สำคัญที่เป็นสัญลักษณ์ของน้ำของความอุดมสมบูรณ์นั้น คือ นาค (มังกร), ผี และด้วยตำนานต่างๆ มักจะผูกเรื่องราวด้วยกัน การที่จะเลือกเอกลักษณ์ของแม่น้ำโขง ก็คงจะหนีไม่พ้นเรื่องนาค ด้วยความที่นาคนั้นเป็นเอกลักษณ์ที่เด่น ประกอบกับหลักฐาน และ เรื่องราว ตำนาน นั้น ส่งผ่านกันทั้งหกประเทศ ต่อเดิมนั้นเป็นวงจรของวัฒนธรรมและความเชื่ออย่างลงตัว แต่ในที่นี่จะเจาะประเด็นของ นาคที่เกี่ยวกับตัวแทนของสายน้ำ กับความอุดมสมบูรณ์

เมื่อความเชื่อและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสายน้ำ มุ่งประเด็นไปสู่ตัวแทนของสายน้ำ นาค จะเห็นได้ว่าความเชื่อที่ส่งผ่านตัวแทนทำหน้าที่เชื่อมโยงมนุษย์กับธรรมชาติเป็นเสมือนตัวกลาง

หากย้อนเวลากลับไปนับตั้งแต่สมัยโบราณ มนุษย์อยู่ร่วมกับธรรมชาติ ใช้ชีวิตแบบพึ่งพาอาศัย บางครั้งคราวเกิดภัยธรรมชาติ มนุษย์จึงขาดที่พึ่งทางจิตใจ ในพลังที่ตนไม่รู้จักใช้ความคิดฝันหรือจินตนาการ (Imagination) ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ เกิดการบูชาเพื่อธรรมชาติจะได้ให้ความเอื้ออำนวยแก่การดำรงชีพ เช่นในยามที่ฝนแล้งจะมีการทำพิธีบวงสรวงเพื่อขอฝนจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์และเทพเจ้า ซึ่งความเชื่อของมนุษย์จะเชื่อมโยงไปถึงสิ่งลึกลับ เช่น เทพเจ้า เทวดา ภูติ ผี ปีศาจ เป็นต้น ซึ่งในที่นี้ก็เช่นกัน ความเชื่อของคนลุ่มน้ำโขงที่ต้องพึ่งพาธรรมชาติ พึ่งพาแม่น้ำที่เป็นแหล่งเลี้ยงชีพหลักต้องการความอุดมสมบูรณ์จากธรรมชาติ จึงเกิดความเชื่อและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสายน้ำโดยมีความเชื่อของตัวแทนของสายน้ำนั้น คือ นาคและมังกร เป็นเอกลักษณ์ของตัวแทนแห่งน้ำที่เชื่อมโยงกันกับชุมชนของคนลุ่มน้ำโขงทั้งหกประเทศที่เหมือนกัน พลังของความเชื่อนั้นส่งผลต่อการกระทำไม่ว่าจะเป็นประเพณี วัฒนธรรม ความเป็นอยู่เพื่อที่จะส่งผ่านความศรัทธา ตัวแทน เพื่อการบูชาแม่น้ำ เพื่อให้ส่งผลกลับมาสู่มนุษย์

2. สรุปแนวความคิดในการออกแบบ

กระบวนการแปรรูปนั้น ได้วิเคราะห์จากเอกลักษณ์ของความเชื่อ และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสายน้ำ ตัวแทนของสายน้ำคือ พลังความศรัทธาจากตัวแทนผู้ธรรมชาติ ทั้งนี้จึงเกิดขึ้นก็เพื่อที่จะให้เป็นวิธีการหนึ่งที่จะสื่อถึงธรรมชาติ มนุษย์จึงแสดงออกมาทางกระทำด้วยประเพณี วัฒนธรรม ดำเนินต่างๆ เพื่อแสดงความเคารพและตอบแทนบุญคุณที่ธรรมชาติได้ให้ความอุดมสมบูรณ์มา ทั้งหมดนี้จะเห็นถึงตัวแทนที่แสดงออกเป็นตัวกลางนั้น ทำหน้าที่เพื่อเชื่อมโยง ส่งผ่าน และนำพาความศรัทธาของมนุษย์ต่อนาค ตัวความเชื่อและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสายน้ำ ส่งต่อสู่พลังของธรรมชาติ จึงได้ Keyword ของงานว่า “เชื่อมโยง ส่งต่อ ส่งผ่าน”

จากนั้นจึงศึกษา Keyword ของงาน เชื่อมโยง ส่งต่อ ส่งผ่าน โดยแยกการตีความเพื่อให้ได้รูปลักษณะต่างๆ ที่สามารถนำมาเป็นแนวคิดของการออกแบบได้เป็น Mind Map ความหมายและลักษณะร่วมที่เกิดขึ้นที่แฝงอยู่ในการเชื่อมโยง ถูกแสดงออกมาจากที่เห็นมีบางอย่างคล้ายกัน บางอย่างมาจากที่เดียวกัน จะเห็นได้ว่าการเชื่อมโยง ส่งต่อ และส่งผ่านนั้น เกิดพลังงานแฝงที่มีรูปแบบต่างๆ จึงนำทฤษฎีการเคลื่อนที่มาจับกับ Keyword ซึ่งผลที่ได้ออกมา สามารถตีความจับเข้ากับแนวคิดการออกแบบได้ เช่น Plan/รับ-ส่ง เชื่อมโยง, ลาย/Dynamic การเคลื่อนที่ไม่หยุดนิ่ง, สี วัสดุ/สัจจะวัสดุ สีกลาง, เฟอร์นิเจอร์/การสาน - ต่อเนื่องไม่นิ่ง Connection, Timing/Transfer ความเร็ว

แต่ด้วยแนวคิดที่จะไปแปรรูปนั้น อาจไกลไปสำหรับงานออกแบบ อาจเกิดปัญหาที่เมื่อแปรรูปไปแล้วไม่สามารถมองเห็นที่มาเดิมได้ ส่งผลถึงการออกแบบที่ไม่ชัดเจนดูสะดุด จึง

จำเป็นต้องกลับมาเอาเอกลักษณ์ที่เป็นรูปธรรมเดิมโดยตัวแทน และเอกลักษณ์นั้นมาใช้เป็นส่วนประกอบ ให้ดูสั้นไหลไปตามกัน

จึงเกิด Sub keyword โดยนำเอาลักษณะนาถ ที่สื่อถึงตัวแทนของสายน้ำ ดังเอกลักษณ์ของ ลายลครูป, เกล็ด, ขด, ไหล, ม้วน, สะบัด มาร่วมออกแบบประสานกับตัวแปรระหว่างทางที่ช่วยเสริมงานให้มีละเอียดและเสริมความหมายให้เข้าใจ เช่น นำเอาการซ้อนทับของหลังคา กลุ่มหลังคาของงานสถาปัตยกรรมทั้งหกประเทศ มีความเหมือนกันในด้านความเชื่อที่เชื่อมโยงถึงกัน รูปแบบหลังคาซ้อนจึงมีความน่าสนใจที่จะเลือกนำมาใช้ออกแบบโดยนำเอาการซ้อนทับ, การดำรงชีพประมงน้ำจืด ด้วยคนลุ่มน้ำอยู่กับน้ำ การบูชาแม่น้ำ กับการประมงคือสิ่งคู่กัน จึงมองเห็นถึงการแปรรูปของวัสดุพื้นถิ่นเพื่อใช้หาปลา ของคนลุ่มน้ำที่มีส่วนของความเชื่อเข้าไปเกี่ยวข้อง การออกแบบ จึงนำการแปรรูปของเครื่องมือหาปลาของคนลุ่มน้ำที่ใช้กันนั้นคือ ไซ ที่มีวัฒนธรรมร่วมกันอาจจะต่างกันบ้างในเทคนิคการสาน แต่ก็มีวัสดุที่เหมือนกันคือไม้ไผ่ มาใช้เนื่องจากหาได้ง่าย การออกแบบจึงนำรูปแบบของไซมาตัดตอน โดยเอามาเฉพาะรูปทรง เส้นสายมาใช้

การถ่ายทอดแนวคิดสู่โครงการศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำโขงนั้น เนื่องจากเป็นโครงการที่ไม่มีอยู่จริง ปัจจุบันนั้น ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงาน GMS หรือกระทรวงการท่องเที่ยวก็ยังไม่ได้ทำอย่างจริงจัง มีเพียงข้อมูลและ Website เท่านั้น โครงการนี้จึงถือเป็นสิ่งเติมเต็ม และด้วยการศึกษาจึงต้องให้การสร้างเครื่องมือทางวิชาการคือแบบสอบถามขึ้น เพื่อถามกลุ่มเป้าหมาย ถึงความต้องการ กิจกรรม และอื่นๆ มาวิเคราะห์และประมวลผลที่ได้ออกมา ซึ่งสรุปได้ว่า สามารถเข้ากันได้กับแนวคิดของการแปรรูป เนื่องจากเป็น โครงการที่ทำหน้าที่ส่งเสริมเสมือนเป็นตัวเชื่อมโยงและส่งต่อ จากสถานที่ ผู้คน และ จากคน ผู้ สถานที่อยู่แล้ว เป็นรูปแบบของการ Connection transfer ที่เข้ากับ Keyword ที่วางไว้

ในกระบวนการแปรรูปนั้น เริ่มจากการออกแบบตัวโครงการ ด้วยการคิดถึงโครงสร้างของอาคารที่จะนำเสนอ ซึ่งในการทำงานครั้งนี้จากเป็นโครงการเสนอแนะ ไม่มีอยู่จริง งานสถาปัตยกรรมนั้นจะนำเสนอในรูปแบบของการแปรรูป โดยไม่ไปลงลึกถึงโครงสร้างงานสถาปัตยกรรม โดยการแปรรูปงานนั้นจะนำ Keyword ของการเชื่อมโยง ส่งต่อ ส่งผ่าน มาออกแบบตัวอาคารให้มีลักษณะ Dynamic - Connection - Transfer เข้าไว้ด้วยกัน และนำตัวประกอบ Sub Keyword ที่มีลักษณะนามมาใช้ในรูปแบบของการสะบัด ขด ตัวแปรระหว่างทางที่นำเสนอหลังคาซ้อนที่มีความอ่อนเคลื่อนไหว ทำให้เกิดอาคารที่ผสมผสานของแนวคิดที่ลงตัวมากที่สุด

กระบวนการออกแบบภายในตัวโครงการนั้น เริ่มจากแปลนภายในที่คิดถึงฟังก์ชันการใช้งานกับแนวคิดของ การเชื่อมโยง ส่งต่อ ส่งผ่าน ในลักษณะแรงรับส่ง และนำเวลา Timing ที่ส่งผลต่อ Speed space และ Slow space มาใช้เพื่อให้งานที่ออกมาสัมพันธ์กับการใช้งาน ส่วนผนัง

พื้น ฝา และวัสดุ นั้น ถูกคิดในเรื่องราวการนำ Keyword มาประสานให้เข้ากันโดยใช้การเชื่อมโยง ส่งต่อ ส่งผ่าน ที่ถูกตีความ แนวคิดการแปรรูปที่ได้จากการวิเคราะห์นั้นมาใช้งานตามพื้นที่ที่เหมาะสม เพื่อแสดงออกถึงความเชื่อและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสายน้ำ ตัวแทนสายน้ำ ที่แทรกซึมเข้าไปทุก ส่วนของ โครงการ

การออกแบบแสงสว่างนั้น แบ่งเป็นสองส่วน ส่วนที่ต้องการแสงมากจะเป็นส่วน Office โซนพักคอย โซนต้อนรับ การออกแบบส่วนนี้จึงใช้ให้แสงธรรมชาติเข้ามา เพื่อประหยัดพลังงาน ส่วนที่มีการติดตั้งไฟ ก็จะใช้หลอดฟลูออเรสเซนต์ 15 ซึ่งเป็นหลอดประหยัดไฟและให้กำลังแสงมากกว่าหลอดปกติหลายเท่า โดยยังให้ค่าแสงที่ตรงอยู่มาใช้ ส่วนของไฟบรรยากาศนั้น กำหนดให้คิดเฉพาะจุดเพื่อให้เกิดมิติและอารมณ์อบอุ่น

ส่วนที่สองคือ ส่วนจัดแสดง จะควบคุมแสงสว่างใช้เฉพาะจุด สลับๆ เพื่อให้ได้แสงและบรรยากาศตามเรื่องราวที่วางไว้

การจัดแสดงนั้น ถูกนำเสนอด้วยวิธีการจัดแสดงแบบใหม่ โดยใช้เทคโนโลยีของจอ LED MUTI TOUCHSCREEN ที่สามารถต่อกันได้หลายจอ ขอบบาง ลดพื้นที่การติดตั้ง สามารถต่อกับเคสคอมพิวเตอร์ติดแยกจุดได้ และยังสามารถเล่น หยิบ เลื่อน กับหน้าจอได้ ร่วมกับเทคโนโลยีของโปรเจคเตอร์ที่ปัจจุบันมีกำลังแสงสูงที่สามารถฉายได้ในพื้นที่สว่างและโล่ง ด้วยการใช้เครื่องที่มีกำลังฉายอยู่ที่ 12,500 ลักซ์ จึงสามารถปรับใช้กับการออกแบบได้ อีกทั้งการใช้กล้องจับการเคลื่อนไหวซึ่งปัจจุบันเป็นเทคโนโลยีที่สามารถเข้าถึงได้ ราคาไม่สูงมาก สามารถติดตั้งกับคอมพิวเตอร์และจอเพื่อใช้งานได้ทันที จึงทำให้เกิดลูกเล่นที่น่าสนใจ เหมาะกับโครงการที่ต้องเข้าถึงนักท่องเที่ยวและโลกปัจจุบัน

3. บทเสนอแนะ

เมื่อพูดถึงเอกลักษณ์แม่น้ำโขง ด้วยเนื้อหาที่กว้างมาก การศึกษาจึงอาจศึกษาได้หลายแง่มุม ซึ่ง แต่ละแง่มุมก็จะมีทางออกไม่เหมือนกัน ต่างกันที่มุมมอง งานชิ้นนี้เกิดจากการศึกษาองค์ความรู้ที่วางขอบเขตไว้ส่วนหนึ่ง ที่ส่งผลถึงการวิเคราะห์และการแปรรูป ดังนั้น แนวทางที่เห็นจึงเสนอเป็นแนวคิดของการแปรรูปไว้อีกหนึ่งแนวทางที่สามารถออกแบบเป็นรูปแบบของเส้นสายที่เฉพาะได้

ในส่วนของงานกราฟิก เพื่อส่งผลถึงภาพรวมที่แสดงถึงเอกลักษณ์นั้น ด้วยความที่ผู้ศึกษาไม่มีความถนัดในงานกราฟิกมากนัก จึงทำได้เพียงการออกแบบโลโก้ของโครงการ เพื่อเป็นตัวอย่างเท่านั้น ในส่วนป้ายหรือเครื่องหมายต่างๆ นั้น ไม่สามารถทำได้อย่างที่ต้องการ

อีกทั้งโครงการศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ปัจจุบันมีเพียงโครงการที่ใกล้เคียง ยังไม่มีองค์กรหรือหน่วยงานส่งเสริมการทำอย่างจริงจัง ดังนั้นตัวงานชิ้นนี้ จึงถูกทำขึ้นมาเพียงการตอบโต้จากการวิเคราะห์ข้อมูลของนักท่องเที่ยว กลุ่มผู้ใช้งานที่แสดงผลจากแบบสอบถาม ซึ่งในอนาคตเมื่อองค์กรหรือหน่วยงานใดๆ เห็นความสำคัญ ก็อาจจะเกิดโครงการนี้ขึ้นได้ กิจกรรม การใช้งานอาจจะไม่เป็นไปตามผลงานที่แสดงไว้ แต่ก็ช่วยให้เกิดแนวทางที่สามารถนำไปปรับปรุงใช้งานต่อไป

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 30 เมษายน 2554. เข้าถึงได้จาก

http://www.mots.go.th/ewt_news.php?nid=2810&filename=index

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 22 เมษายน 2553. เข้าถึงได้จาก

<http://thai.tourismthailand.org/about-tat-page/about-tat/statistic/>

ชันติพงษ์ ชื่นธีระวงศ์. “ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว จังหวัดเชียงราย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2543.

จิตรกร เอมพันธ์. “พญานาค เจ้าแห่งแม่น้ำโขง : พิธีกรรมกับรับความเชื่อพื้นบ้านแห่งวัฒนธรรมอีสาน.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชามานุษยวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

จุฬาลักษณ์. ชนชาติไต สถาปัตยกรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีไต ในสิบสองปันนา. แปลโดย งามพรรณ เวชชาชีวะ. กรุงเทพฯ : โอ.เอส. พรีเมียมเฮาส์, 2537.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และกาญจน์ ละอองศรี. แม่น้ำโขง ณ เชียงราย. กรุงเทพฯ : มุลนิธิโตโยต้าประเทศไทย, 2553.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และอัครพงษ์ คำคุณ. แม่น้ำโขง ณ นครพนม. กรุงเทพฯ : มุลนิธิโตโยต้าประเทศไทย, 2552.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. แม่น้ำโขง-สาละวิน ผู้คน ผืนน้ำ และสุวรรณภูมิของอุษาคเนย์. กรุงเทพฯ : มุลนิธิโตโยต้าประเทศไทย, 2551.

ฐานข้อมูลนักท่องเที่ยว เชียงราย [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 29 กันยายน 2554. เข้าถึงได้จาก

<http://www.gms-eoc.org/index.php/gms/thailand.html>

ธันวา ใจเที่ยง. นิเวศชาวนาลุ่มแม่น้ำโขง. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.

ธีรวุฒิ เอกะกุล. ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. อุบลราชธานี : สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, 2543.

บุรพา ผดุงไทย. ร่องรอยนาคา. กรุงเทพฯ : บริษัท ที.ไอ.เอ็น. พับลิชชิ่งจำกัด, 2544.

ปฐม หงษ์สุวรรณ. กาลครั้งหนึ่ง ว่าด้วยตำนานกับวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ประคอง นิมมานเหมินท์. คนไทยได้คง: ไทยใหญ่ในยูนนาน. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ปราณี วงศ์เทศ. การศึกษาวัฒนธรรมชนชาติไท. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2538.

มหาวิทยาลัยศิลปากร. ภาควิชามนุษย์วิทยา คณะโบราณคดี. ล่อยกระทง แม่คงคา ขอมมา

ธรรมชาติ. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2547.

แม่น้ำโขง [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 12 ตุลาคม 2552. เข้าถึงได้จาก <http://www.skyd.org/html/sekhi/60/028-kong.html>

ยศ สันตสมบัติ และคณะ. แม่น้ำโขงแห่งชีวิต. เชียงใหม่ : วนิดาการพิมพ์, 2552.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, 2546.

ศิริพร ณ ถลาง. ชนชาติไทในนิทาน. กรุงเทพฯ : มติชน, 2545.

ศูนย์วิจัยสังคมอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ฉบับพิเศษ มกราคม 2552 : ลุ่มน้ำโขงศึกษา. อุบลราชธานี : มูลนิธิรื้อคักกีฬเลออร์, 2552.

สมบัติ พลายน้อย [ส. พลายน้อย]. เกร็ดโบราณคดีประเพณี. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, 2512.

สมิธ เฮอร์เบิร์ต วาริงตัน. บันทึกการเดินทางสู่แม่น้ำโขงตอนบน ประเทศสยาม. แปลโดย พรพรรณ ทองตัน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2549.

สุจิตต์ วงษ์เทศ. นาคน ในประวัติศาสตร์อุษาคเนย์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, 2546.

สุธรรม รัตนโชติ. การวิจัยเชิงพหุวัฒนธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ท็อป, 2551.

สุเมธ ชุมสาย ณ อยุธยา. น้ำ บ่อเกิดแห่งวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2529.

สุริยา สมุทคุปต์. สื่อสัญลักษณ์สำคัญในงานบั้งไฟ : การวิเคราะห์และตีความหมายทางมนุษยวิทยา. ขอนแก่น : ภาควิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2536.

เสถียรโกเศศ [นามแฝง]. เรื่องเล่าวันสงกรานต์ เทศกาลล่อยกระทง. นครปฐม: รุ่งเรืองการพิมพ์, 2513.

_____. วัฒนธรรม และประเพณีต่างๆ ของไทย. กรุงเทพฯ : คลังวิทยา, 2514.

หลี่ ฟู เซิน , ฉิน เซียนอาน และฟาน จี ซื่อ. ชาวจ้วง. แปลโดย เหลียง หยวน หลิง. กรุงเทพฯ : สุริวงส์ บุ๊คเซนเตอร์, 2539.

องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเกาหลี [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 3 พฤษภาคม 2554. เข้าถึงได้จาก <http://www.kto.or.th/>

องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวญี่ปุ่น [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 3 พฤษภาคม 2554. เข้าถึงได้จาก <http://www.yokosojapan.org/>

อนุนานราชชน, พระยา. ประเพณีเนื่องในเทศกาล. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์
แห่งประเทศไทย, 2506.

ภาษาอังกฤษ

Ephemeral Roof Exchange [Online]. Accessed 11 October 2011. Available from www.masteven.blogspot.com

GMS [Online]. Accessed 14 July 2011. Available from <http://www.gms-eoc.org/index.php/gms/thailand.html>

Mekong tourism [Online]. Accessed 30 April 2011. Available from <http://mekongtourism.org/website/category/news/thailand/>

Serrenia [Online]. Accessed 11 October 2011. Available from <http://www.serrenia.com>.

ภาคผนวก

ตัวอย่างแบบสอบถามฉบับภาษาไทย

ลำดับที่ ☐☐☐ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคลคำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หรือเติมข้อความลงในช่องว่างตรงตามความเป็นจริง

1.1 สัญชาติ

☐ ไทย☐ ต่างชาติ1 ☐ สหรัฐอเมริกา10 ☐ นอร์เวย์2 ☐ สวีเดน11 ☐ เยอรมัน3 ☐ ฝรั่งเศส12 ☐ ญี่ปุ่น4 ☐ เดนมาร์ก13 ☐ จีน5 ☐ เกาหลี14 ☐ สิงคโปร์6 ☐ มาเลเซีย15 ☐ รัสเซีย7 ☐ฮ่องกง16 ☐ ออสเตรเลีย8 ☐ อังกฤษ17 ☐ อื่นๆ (ระบุ)9 ☐ อิตาลี

1.2 เพศ

☐ ชาย☐ หญิง

1.3 สถานภาพ

☐ โสด☐ สมรส☐ หย่า / แยกกันอยู่

1.4 อายุ

☐ น้อยกว่า 22 ปี☐ 23 - 30 ปี☐ 31 - 40 ปี☐ 41 - 50 ปี☐ 51 - 60 ปี☐ 60 ปี ขึ้นไป

1.5 ระดับการศึกษาสูงสุด

☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี☐ ปริญญาตรี☐ สูงกว่าปริญญาตรี☐ อื่นๆ (โปรดระบุ)

1.6 อาชีพ

- ☐ รับราชการ ☐ พนักงานเอกชน ☐ พนักงานรัฐวิสาหกิจ
☐ ธุรกิจส่วนตัว ☐ นักเรียน / นักศึกษา
☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

1.7 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

- ☐ น้อยกว่า 5,000 บาท ☐ 5,001 - 20,000 บาท ☐ 20,001 - 50,000 บาท
☐ 50,001 - 80,000 บาท ☐ 80,000 บาท ขึ้นไป

ส่วนที่ 2 ข้อมูลการท่องเที่ยว

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หรือเติมข้อความลงในช่องว่างตรงตามความเป็นจริง

2.1 คุณท่องเที่ยวกี่ครั้งต่อปี

- ☐ 1 - 2 ครั้ง ☐ 3 - 5 ครั้ง ☐ 5 - 10 ครั้ง
☐ 10 ครั้งขึ้นไป

2.2 คุณมีกำหนดเวลากี่วันต่อการท่องเที่ยว 1 ครั้ง

- ☐ 1 - 2 วัน ☐ 3 - 5 วัน ☐ 5 - 7 วัน
☐ 7 วันขึ้นไป ☐ 10 วันขึ้นไป ☐ 1 เดือน
☐ มากกว่า 1 เดือน

2.3 คุณมีการเดินทางแบบใด

- ☐ เดินทางคนเดียว ☐ เดินทางกับครอบครัว
☐ เดินทางกับกลุ่มเพื่อน ☐ เดินทางกับบริษัททัวร์

2.4 คุณวางแผนงบประมาณต่อการท่องเที่ยว 1 ครั้ง จำนวนเท่าใด

- ☐ 5,000 - 10,000 บาท ☐ 11,000 - 25,000 บาท ☐ 25,001 - 35,000 บาท
☐ 35,001 - 45,000 บาท ☐ 45,001 - 55,000 บาท ☐ 55,001 บาทขึ้นไป

2.5 คุณมีเหตุผลที่เลือกไปท่องเที่ยวในแต่ละครั้งคืออะไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ วัฒนธรรม / ประเพณี ☐ ตามความนิยม ☐ สถาปัตยกรรม
☐ โบราณสถาน ☐ ชื่อของ ☐ งบประมาณ
☐ เดินทางสะดวก ☐ แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ
☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

ส่วนที่ 3 ข้อมูลการท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขง

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ☒ ลงในตาราง หรือ ☐ หรือเติมข้อความลงในช่องว่างตรงตามความเป็นจริง (กลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขง หมายถึง ประเทศลาว, ประเทศจีน, ประเทศกัมพูชา, ประเทศเวียดนาม, ประเทศพม่า, ประเทศไทย)

3.1 ท่านสนใจไปเที่ยว หรือเคยไปเที่ยวประเทศใด ในกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขง
(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

ชื่อประเทศ	ไม่สนใจ	สนใจไปเที่ยว	เคยไปเที่ยวแล้ว
ประเทศลาว			
ประเทศจีน (เฉพาะยูนนาน และ สิบสองปันนา)			
ประเทศกัมพูชา			
ประเทศเวียดนาม			
ประเทศพม่า			
ประเทศไทย			

หมายเหตุ

- ถ้าคุณไม่สนใจ และไม่เคยไปเที่ยวกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขง (ตอบแบบสอบถามต่อข้อ 3.2, 4.1, 4.2 และจบการทำแบบสอบถาม)
- ถ้าคุณสนใจ และ/หรือ เคยไปเที่ยวน้อยกว่า 3 ประเทศ (ตอบแบบสอบถามต่อข้อ 3.3 - 4.2 และ จบการทำแบบสอบถาม)
- ถ้าคุณสนใจ และ/หรือ เคยไปเที่ยวมากกว่า 3 ประเทศ (ตอบแบบสอบถามต่อข้อ 3.3 - 5.2 และ จบการทำแบบสอบถาม)

3.2 ทำไมคุณถึงไม่สนใจท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ไม่มีสถานที่ที่น่าสนใจ ☐ ไม่มีข้อมูล /ไม่รู้จัก
☐ เดินทางไม่สะดวก ☐ ไม่ปลอดภัย
☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

(ตอบแบบสอบถามต่อข้อ 4.1, 4.2)

3.3 คุณทราบข้อมูลการท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศลุ่มแม่น้ำโขงจากแหล่งใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ Website	☐ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว
☐ หนังสือท่องเที่ยว	☐ เพื่อน / คนรู้จักบอกต่อๆ กันมา
☐ แผ่นพับ / โบรชัวร์	☐ หนังสือพิมพ์
☐ วิทยุ	☐ งานท่องเที่ยว
☐ บริษัททัวร์	☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....

3.4 จงให้คะแนนตามความสำคัญของเหตุผลที่ต้องการท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศลุ่มแม่น้ำโขง
คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

	1 (ไม่สำคัญ)	2 (สำคัญ น้อย)	3 (สำคัญ ปานกลาง)	4 (สำคัญ มาก)	5 (สำคัญ มากที่สุด)
1. มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม / ประเพณี					
2. ตามความนิยม					
3. บ้านเมือง, สถาปัตยกรรม					
4. โบราณสถาน					
5. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ					
6. ชื่อของ					
7. เดินทางสะดวก					
8. เหมาะกับงบประมาณที่มี					
9. อื่นๆ โปรดระบุ					
.....					

ส่วนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยว

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หรือเติมข้อความลงในช่องว่างตรงตามความเป็นจริง

4.1 เมื่อกล่าวถึงศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคุณนึกถึงสิ่งใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ ติดต่อสะดวก	☐ ฐานข้อมูลครบ	☐ มีที่ปรึกษา คำแนะนำ
☐ ข่าวสารที่ update	☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....	

4.2 ถ้ามีการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคุณประสงค์จะรับบริการด้านใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ แนะนำสถานที่ท่องเที่ยว	☐ ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม
☐ ห้องสมุด	☐ ร้านอาหาร
☐ จุดบริการรับ - ส่ง	☐ ผู้นำเที่ยวประจำท้องถิ่น
☐ จัดอบรม สัมมนา	☐ จองตั๋วเดินทาง รถไฟ, เครื่องบิน, เรือ, รถทัวร์
☐ จองที่พัก / โรงแรม	☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....

ส่วนที่ 5 ข้อมูลเฉพาะสำหรับการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หรือเติมข้อความลงในช่องว่างตรงตามความเป็นจริง

5.1 คุณคิดว่า ศูนย์กลางการคมนาคมของกลุ่มประเทศลุ่มแม่น้ำโขง คือประเทศใด (ตอบได้เพียง 1 ข้อ)

☐ ประเทศลาว	☐ ประเทศจีน เฉพาะยูนนานและสิบสองปันนา
☐ ประเทศกัมพูชา	☐ ประเทศเวียดนาม
☐ ประเทศพม่า	☐ ประเทศไทย

5.2 คุณเลือกคำตอบข้อ 5.1 เพราะเหตุผลใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ มีสนามบินสะดวก / ทันสมัย
- ☐ มีความปลอดภัย
- ☐ มีบริษัทท่องเที่ยวให้บริการมากมาย
- ☐ มีสายการบินให้เลือกมากมาย
- ☐ มีสถานทูตของทุกประเทศในประเทศไทย
- ☐ ต้องการท่องเที่ยวในประเทศนั้นก่อน
- ☐ สามารถเดินทางต่อไปประเทศในกลุ่มลุ่มน้ำโขงได้หลายวิธี
- ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

--- ขอขอบคุณอย่างสูงครับที่ตอบแบบสอบถามชุดนี้ ---

ตัวอย่างแบบสอบถามฉบับภาษาอังกฤษ

No. ☐☐☐

Part 1 Personal information

Explanation : Please check ☒ in the box ☐ or fill your comment in as you want.

1.1 Nationality

1 ☐ American	11 ☐ Norwegian
2 ☐ Swedish	12 ☐ German
3 ☐ French	13 ☐ Japanese
4 ☐ Danish	14 ☐ Chinese
5 ☐ Korean	15 ☐ Singaporean
6 ☐ Malaysian	16 ☐ Russian
7 ☐ Hong Kong	17 ☐ Australian
8 ☐ British	18 ☐ Other
9 ☐ Italian	

1.2 Gender

- ☐ Male ☐ Female

1.3 Status

- ☐ Single ☐ Married ☐ Divorced / Separated

1.4 Age

☐ Below 22 years of age	☐ 23 - 30 years	☐ 31 - 40 years
☐ 41-50 years	☐ 51 - 60 years	☐ more than 60 years

1.5 Level of education

- ☐ Under graduated
- ☐ Graduated
- ☐ Higher than bachelor degree
- ☐ Other

1.6 Occupation

- ☐ Government Officer ☐ Employee ☐ Own business
☐ Student ☐ Other

1.7 Salary per month

- ☐ Below 200 USD ☐ 201 - 700 USD ☐ 701 - 1,700 USD
☐ 1,701 - 2,700 USD ☐ more than 2,700 USD

Part 2 Travel information

Explanation : Please check ✓ in the box ☐ or fill your comment in as you want.

2.1 How often do you travel in a year?

- ☐ 1 - 2 times ☐ 3 - 5 times
☐ 5 - 10 times ☐ more than 10 times

2.2 How many days would you like to spend for a trip?

- ☐ 1 - 2 days ☐ 3 - 5 days ☐ 5 - 7 days
☐ more than 7 days ☐ more than 10 days ☐ 1 month
☐ more than 1 month

2.3 What style is your travel?

- ☐ Alone ☐ your family
☐ With your friend ☐ With travel agency

2.4 How much budget do you plan on a trip? (average amount)

- ☐ 170 - 360 USD ☐ 370 - 840 USD ☐ 850 - 1,200 USD
☐ 1,201 - 1,500 USD ☐ 1,500 - 1,850 USD ☐ more than 1,850 USD

2.5 Which criteria do you choose for traveling? (You can choose more than one answer)

- ☐ Culture / Tradition ☐ Popularity ☐ City Architecture
☐ Natural place ☐ Shopping ☐ Minimal budget
☐ Comfort to travel ☐ Minimal budget
☐ Ancient remains (building)
☐ Other

Part 3 Mekong River Countries Information

Explanation : Please check ✓ in the box ☐ or fill your comment in as you want.

(Note : Greater Mekong Sub-region (GMS) consists of Laos, China, Cambodia, Vietnam, Myanmar and Thailand)

3.1 Are you interested in traveling or had you visited these countries? (Please choose one answer for each country)

Country	Not Interested	Interested	Had been ever
Laos			
China (Yunnan, Xishuangbanna)			
Cambodia			
Vietnam			
Myanmar			
Thailand			

Remark

- If you aren't interested traveling in these countries, please continue to answer only question No.3.2, 4.1 and 4.2
- If you are interested or had been ever travel in these countries less than 3 countries, please continue to answer in question No.3.3 to 4.2
- If you are interested or had been ever travel in these countries equal to or more than 3 countries, please continue to answer in question No.3.3 - 5.2

3.2 Why you are not interested traveling in GMS? (You can choose more than one answer)

- ☐ Don't have interested place
- ☐ Don't have/ know the information
- ☐ Uncomfortable transportation for traveling in these countries
- ☐ Not safe to travel
- ☐ Other and please give your comment

(Please continue to answer in question No.4.1 and 4.2)

3.3 How did you know traveling information for GMS? (You can choose more than one answer)

☐ Website	☐ Tourist center
☐ Travel book	☐ Advice from Friend / Relative
☐ Leaflet	☐ Newspaper
☐ Radio station	☐ Travel fair
☐ Travel agency	☐ Other

3.4 Please rated by check ☒ that attracted you to travel in GMS.

	1 Very poor	2 Poor	3 Fair	4 Important	5 Very Important
1. Variety in Culture / Tradition					
2. Popularity					
3. City Architecture					
4. Ancient remains (building)					
5. Natural place					
6. Shopping					
7. Comfort to travel					
8. Minimal budget					
9. Other.....					

Part 4 GMS Cultural Tourism Promotion Center

Explanation : Please check ☒ in the box ☐ or fill your comment in as you want.

4.1 In your idea, what should the GMS Cultural Tourism Promotion Center provide to you?

(You can choose more than one answer)

- ☐ Easily contact and communicate information
- ☐ Provide good adviser or good suggestion
- ☐ Have overall

- ☐ Have the update news
- ☐ Other, please specify.....

4.2 If we set up the Cultural Tourism Promotion Center, what would you need in there? (You can choose more than one answer)

- ☐ Advice the travel place Culture/tradition
- ☐ Give knowledge about ☐ Restaurant / Food center
- ☐ Library ☐ Provide/suggest the local guide
- ☐ Pick-up area ☐ Have the seminar/ training course
- ☐ Reservation ticket for train, airplane, boat, bus
- ☐ Reservation for hotel, resort
- ☐ Other

Part 5 Set up Cultural Tourism Promotion Center

Explanation : Please check ✓ in the box ☐ or fill your comment, information.

5.1 In your idea, which country is the transportation center of GMS? (You can choose only one answer)

- ☐ Laos ☐ China (Yunnan, Sipsongpanna)
- ☐ Cambodia ☐ Vietnam
- ☐ Myanmar ☐ Thailand

5.2 What are your reasons to select country in 5.1? (You can choose more than one answer)

- ☐ Have the comfortable / modern International airport
- ☐ Safety
- ☐ Have many travel companies
- ☐ Have many airlines to that country
- ☐ Have many embassy in that country
- ☐ Need to travel in that country first
- ☐ Easily to go to other countries in GMS by several modes
- ☐ Other

--- The End and thank you very much for your answer ---

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - สกุล	นายปรกรณ์ สิงห์ดี
ที่อยู่	155/36 - 37 ม. 6 ซอยบางกรวยไทรน้อย 13 ต.บางกรวย อ. บางกรวย จ.นนทบุรี 11130
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2544	สำเร็จการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวิมุตยารามพิทยากร
พ.ศ. 2548	สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาศิลปบัณฑิต สาขาออกแบบภายใน คณะสถาปัตยกรรมและการออกแบบ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี พระจอมเกล้าพระนครเหนือ (เกียรตินิยมอันดับ 1)
พ.ศ. 2550	ศึกษาต่อระดับปริญญาโทบริหารบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบภายใน ภาควิชาการออกแบบตกแต่งภายใน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2548 - ปัจจุบัน	นักออกแบบ บริษัทเซรามิคอุตสาหกรรมไทย จำกัด (cotto tiles) เครือ SCG